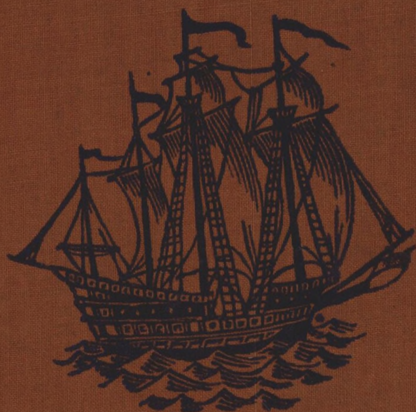
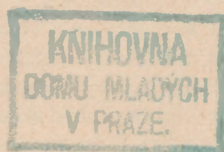
RA NA LODI BOUNTY

JOHN BARROW

J O H N B A R R O W

VZPOURA A LOUPEŽNÉ PŘEPADENÍ NA KRÁLOVSKÉ LODI BOUNTY

1929

NAKLADATEL VÁCLAV PETR

PRAHA

PŘEDMLUVA

Naše námořní dějiny byly často zpestřeny příběhy plnými statečnosti a vytrvalosti. Přes svůdné nabídky pohodlí a přepychu, které jim vtiskla moderní vědecká vynalézavost a pokrok v mechanickém zdokonalení, jsou Angličané dosud ochotni dobrovolně čelit nebezpečí zvlášť strašidelného rázu a podnikat výzkumy, vyžadující ke svému zdaru skoro neuvěřitelnou sílu vytrvalosti. To dokazuje historie výprav k jižní točně. Ochota čelit vážnému nebezpečí, vystavit se velkým nehodám a projevit nepřekonatelné sebeovládání není ovšem dána důstojníkům a mužstvu Královské námořní armády, ani všem našim námořníkům. Přes to není v žádných dějinách příběhu, ve kterém by účastníci čelili drsným podmínkám s větší odvahou a současně projevovali větší schopnost snášet nesnáze a odříkání, jakým není rovno, jako tomu je v příběhu „Vzpoury na lodi Bounty".

Byla to hrozná tragedie a neobyčejně zajímavý román. Je to příběh kruté tyranie a útisku, prudkých vášní, vražedné msty, mistrné nadvlády, hrdinné vytrvalosti, spojenectví začatého chtíčem a končícího čistou láskou, spolku začínajícího zločinem a živeného nezákonností, který je světu jediným a jedině skutečným příkladem Zlatého věku. Tento spolek, který se stal zbožným bez kázně a nábožným bez požehnání, nebyl ani zdaleka prost té světové moudrosti, která umožňuje lidem poznat svá práva, nebo té zmužilosti, která se jich vytrvale dožaduje. Jeho členové byli dosti prohnaní, aby poznali dobrodruha, když nějakého spatřili, a v nejlepších svých dobách dovedli postavit proti jeho lstem nepřekonatelný odpor. Zároveň dovedli prokázat vytrvalou důvěru knězi, kterému důvěřovali, protože viděli, že jedná pro jejich dobro.

Kniha, pro kterou jest napsána tato předmluva, byla sice vydána anonymně, ale je známo již po léta, že je to dílo sira Johna Barrowa, vynikajícího stálého tajemníka admirality. Měl zvlášť příznivé podmínky k popsání vzpoury na lodi Bounty, protože měl přístup k neuveřejněným dokumentům, oficielním

i neoficielním, které se jí týkaly, a k papírům kapitána Petra Heywooda z Královského loďstva (bývalého námořního kadeta na pověstné lodi), jehož neobyčejný příběh celý vypravuje. Mohl opravit omyly a nesprávná tvrzení v jiných popisech, a věrnost jeho vlastního příběhu je nepopíratelná. Měl obyčejně, ač ne vždycky, zdravý úsudek. Hanil někdy dosti silnými výrazy osoby, jejichž podrobnější prozkoumání dokázalo, že si nezasloužily jeho výtek. Jako důstojník admirality nemohl ani zdánlivě schvalovat vzpouru; ale zdůraznil nebo naznačil, že její příčiny byly toho druhu, že lze mluvit ve prospěch buřičů.

Když se mluví o „Bounty“, vzpomíná si mnoho lidí více nebo méně jasně na její příběh — jak byla poslána do jižních moří, jak se její posádka vzbouřila a vysadila jejího velitele a většinu soudruhů na moře v otevřeném člunu; jak si vzbouřenci vzali tahitské ženy; a jak se usadili na neobydleném a skoro neznámém ostrově, kde byl o dvacet let později nalezen poslední z nich a mnoho jejich potomků. A kdo chce poznat podrobnosti toho příběhu a hroznou tragedii Pandory, která je s ním nerozlučně spojena, musí si přečíst tuto knihu.

První otázka, kterou patrně čtenář položí, jest: Proč se posádka „Bounty“ vzbouřila? Další bude patrně: Jak to, že ten zločin podnítil a vedl důstojník? Odpovědi nalezne čtenář v knize: vznik i provedení vzpoury se musí přičíst povaze a chování velitele Viléma Bligha. Při mnohých dobrých vlastnostech měl v sobě některé odpuzující vady. Když byl později guvernérem Nového jižního Walesu, dokázal, že i když měl výborný cíl, dosahoval jej špatnými prostředky.

Pocházel z nějaké temné a dosti nízké větve dobré staré cornwalské rodiny, která dala Královskému Loďstvu mnohé důstojníky. Své mládí patrně strávil v nějakém malém obchodě, a vstoupil do námořní služby, která byla tehdy povinná, jako kormidelník u velkého plavce kapitána Cooka, a během doby postoupil na důstojníka. Sir John Barrow praví: „Bylo Blighovým neštěstím, že nebyl vychován na palubě válečné lodi mezi mladými šlechtici, což je pro námořní službu totéž jako obecná škola pro toho, kdo se chce pohybovat ve slušné společnosti.“ Jako námořní důstojník měl nepochybně, jak již bylo řečeno,

výborné vlastnosti. Byl prvotřídním námořníkem a dokonalým plavcem. Měl neobyčejně silný charakter; silnou a panovačnou vůli, která, kdyby zůstala neposkvrněna, by mu dávala schopnost velitele; neúnavnou píli, horlivost pro veřejnou službu, a, jak ukáže příběh „Bounty", velkou fysickou sílu k překonání vytrvalých protivenství. Za války prokázal záslužnou službu. Velel jedné lodi pod Duncanem v Camperdownu, a druhé pod Nelsonem v Kodani. Při tom všem byl podle sira Johna Barrowa „mužem drsných způsobů, a měl velmi mylné názory na disciplinu." „Jeho povaha byla nesmírně prudká", vlastně nebyl gentlemanem ani výchovou ani povahou. Upřímně řečeno to byl chvástal, a ne příliš důvěryhodný. Klel a nadával svým důstojníkům, jmenoval je ošklivými jmény, a obviňoval je bez důkazu a důvodu z nízkých zločinů. Ve výjimečných okolnostech, do kterých byl postaven jako velitel posádky, která se vzbouřila, se nedovedl omezit na pravdu. Sir John Barrov to vyjadřuje velmi mírně, když říká: „Tvrzení, že Bligh překroutil své vypravování, není bohužel docela bez podkladu."

V době nesnází a nebezpečí byl Bligh rozhodný, dovedl se ovládat a být na vše připraven. V běžné, nerozčilující a jednotvárné službě v míru prokázal naprostou neschopnost k velení mužstvu. Byl to tyran, který hrubě zdůrazňoval svá práva. Jest zásluhou důstojníků a mužstva na Bounty, že uznali jeho dobré vlastnosti, když nemohli snášet ty špatné. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by je mohl tak zvládnout; a k tomu musíme připojit podivuhodný úspěch, s jakým řídil svou loď plnou hladových lodníků tisícimílovou plavbou po oceánu.

Pod dojmem shovívavosti, s jakou se důstojníci dívali na Blighovo hrubé chování, si o nich sir John Barrow utvořil nepříznivý názor. Došel k závěru, že „všichni jeho (Blighovi) důstojníci byli velmi podřadní; neměli vlastního názoru na situaci" atd. Tady selhal Barrowův úsudek. Důstojníci nejen že nebyli „podřadní", musí se dokonce stavět spíše nad než pod svou třídu. Co do společenského postavení byli Christian, vůdce posádky, Stewart, který zahynul bídně na Pandoře, a Heywood, který se stal kapitánem Královského Loďstva, rozenými gentlemany a členy rodin výjimečně dobrého postavení. Tři další lodníci —

Young, Hayward a Hallet byli jim patrně společensky rovni. Při všem svém odporu a oblibě zneužívat svých důstojníků přiznával jim Bligh odborné znalosti. Mnozí z nich, jak je zřejmo z narážek v této knize na Heywooda a jeho rodinu, byli dobře vychovaní a vypěstění mladíci. Patrně bylo zaměstnání na Bounty velmi hledané. Christian a Heywood se tam dostali pro svou známost nebo zpřízněnost s Blighovou ženou, která byla z dobré rodiny. Stewartovi rodiče hostili Bligha, když navštívil na palubě jedné z královských lodí jejich kraj, a přijetím jejich syna na Bounty prokázal jim Bligh jako starým přátelům úsluhu.

Je docela jisto, že ať byli důstojníci jacíkoli, přijali svá místa na lodi buď na Blighovo doporučení nebo přímo od něho. Když byla Bounty poslána na výpravu pro plody chlebovníku do jižních moří a ještě dlouhou dobu potom měli kapitáni jakési navyklé právo jmenovat většinu důstojníků. V dnešní době je to omezeno na jmenování druhého velitele. Úplný počet mužstva dovoloval jenom dva kadety pro Bounty; ve skutečnosti jich tam bylo šest — Heywood, Young, Stewart, Hayward a Hallet, a také Robert Tinkler, kterému říká Bligh „hoch", ale v popisu cesty je jmenován „panem Tinklerem" a společníkem lodníků. Tinkler nebyl patrně zpočátku zapsán do lodní knihy, ale byl vzat na moře s úmyslem postavit ho na uprázdněné po případě místo. Ostatní tři kadeti nastoupili mezi dvacetpět schopných lodníků, povolených do plného počtu; tak také pan Thomas Denman Ledward, kterého Bligh dosadil po smrti lékaře na místo lodního lékaře.

Výprava, na kterou byla „Bounty" poslána, měla loď na dlouho vzdálit od Anglie, a během té doby se nemohlo počítat s možností spojení s admiralitou nebo jinými námořními autoritami. Bylo to v dávných dobách před zavedením našeho moderního ústředního systému námořní administrace. Velící důstojník na takové lodi měl daleko sahající pravomoc. Podle osobních zkušeností vím, že loď na Tichém oceánu — jak říkáme tomu, co naši pradědečkové obyčejně nazývali Jižním mořem — byla skoro rok bez dopisů; telegramy dosud nebyly známy a evropské neb jakékoli noviny se objevovaly v dlouhých přestávkách. Aby udržel kázeň na lodi, musil kapitán zachovat plný počet důstoj-

níků, a jeho úmluvy s nimi byly základem příštího schválení nebo odmítnutí admirality. To ovšem dodávalo velícímu důstojníku moci a autority. Mohl zapsati mladíka do knih jako kadeta, a mohl ho, jak tím vyhrožoval Bligh, poslat do podpalubí jako lodníka, a při tom zůstával plat v obou případech stejný. Je jasno, že místo na „Bounty", která měla navštívit zajímavá místa, která světu odhalil velký James Cook, bylo velmi vyhledáváno. Důkazem toho je případ Ledwardův, který byl sice lékařem, ale nastoupil jako zručný lodník. Až po smrti lékaře dlouho po dojezdu z Anglie byl Ledward povýšen na lodního lékaře. Mnozí důstojníci, osobně nebo služebně známí s Blighem, vděčili za své umístění v admiralitě jeho doporučení. Jiní, jak jsme viděli, dostali místa přímo od něho. Kdyby nebyl Bligh jen hrubým a prudkým mužem, bylo by to zajistilo dobrou shodu mezi velitelem a podřízenými.

Ostatní mužstvo společnosti, totiž část posádky pod hodností důstojnickou bylo skutečně vybrané. James Morrison, dělmistrův pomocník, si psal pozoruhodný denník, později uveřejněný, o kterém se sir John Barrow často zmiňuje. Alexander Smith, bakalář svobodných umění, pozdější John Adams z ostrova Pitcairnova, byl vzdělaný muž a dokázal později neobyčejnou zručnost a vybranou povahu. To je další přesvědčivý důkaz, že malá posádka „Bounty" — i s botanikem a jeho pomocníkem — čtyřiceti šest mužů, zahrnovala velkou část členů s výjimečným vzděláním. Morrison, bakalář svobodných umění jménem Millward a osm jiných z části zanechané na Tahiti po vzpouře, si navrhli a postavili malou loď. Mezi staviteli byli jen čtyři zruční mechanikové, a z těch jen dva byli tesaři. Stavba člunu začala v listopadu 1789, a byl připraven ke spuštění ku konci července 1790, to jest za něco více než osm měsíců, a to jen s málo nářadím a na ostrově bez vhodného materiálu vyjma hrubého materiálu na konstrukci. Člun byl shledán dostačujícím a plul po moři po mnoho let. Podnikl „nejrychlejší doposud cestu z Číny k Sandwichským ostrovům", bylo ho používáno ve strážní službě, a roku 1797 byl vyslán na pomoc jedné z královských lodí, která ztroskotala východně od Formosy. Protože jen čtyři z lidí pracujících na konstrukci tohoto člunu byli vy-

učení tesaři a kovodělníci, potvrzuje krátká doba, ve které byl zhotoven, že měli tak vysokou organisační schopnost, že mohla být vyvinuta jen ve spojení s vybranou inteligencí a pořádkem. Napadá při tom otázka, na které z mnohem větších lodí dnešní doby při dalekosáhlé výchově a vědeckém poučení by se v podpalubí nalezla skupina lidí, kteří dovedou nakreslit a pak rychle postavit dokonalý člun, aniž by měli po ruce vhodné nářadí a příslušný materiál.

Bylo nutno podat podrobnější důkazy o tom, že Blighovi důstojníci a mužstvo nestáli pod všeobecným průměrem třídy námořníků, ku které náleželi, že dokonce stáli nad průměr. Je jen spravedlivo objasnit to. Budeme-li na to pamatovat, uvidíme, že to nebyla svůdná vyhlídka života na Tahiti, ale drsná hrubost a neznalost základních pravidel discipliny velitelovy, která ve skutečnosti byla příčinou vzpoury, a která vzbudila trpký odpor proti němu. Až po dalším uvážení okolností případu pochopíme, proč nikterak neomluvitelná nespokojenost posádky vyvrcholila v nepěkné formě nejtěžšího z námořních zločinů. Podle tehdejších zvyků byl Bligh stejně zásobitelem jako kapitánem „Bounty". Toto spojení povinností v jediné osobě zavinila nesnáz najít na malých lodích vhodné místo pro dalšího úředníka, a víra, že zájmy mužstva budou bezpečnější v rukou vynikající osoby, náležející k pravidelné námořní službě, než v rukou někoho, kdo by byl prostě najat na dobu plavby a byl by odvislý svým živobytím na místě, které nebylo stálé. Zrušení funkce zásobitele a přenesení starostí o obživu na kapitána bylo zavedeno v Holandsku v sedmnáctém století a stalo se všeobecným pravidlem na menších lodích za vlády Jiřího III. Když měla vláda málo skladišť potravin, musil většinu potravin pro důstojníky i mužstvo na lodi opatřovat zásobce, který v tom směru zastával místo spíše jakéhosi moderního dodavatele opatřujícího zboží pro lodní kantynu. Pokušení zásobce, když dohled byl nemožný, opatřit zboží horší kvality a menší váhy bylo někdy neodolatelné a bylo asi příčinou toho, že si spitheadští vzbouřenci stěžovali roku 1797 při vzpouře na to, že námořnická libra obsahovala jen třináct uncí.

Jsou přímé důkazy, že Bligh nechtěl mít ztrátu při zaopatřo-

vání potravin, a že se alespoň pokoušel na nich vydělat. Nejvíce ze všeho nenávidí a pohrdá britský námořník u důstojníka jednou věcí, a to je skoupost; a je-li to skoupost na jeho útraty, vzrůstá ještě jeho nenávist a pohrdání. Snese chvastouna, ale skoupý chvastoun je více, než může podpalubí snést. Blighova skoupost stejně jako jeho tyranie byla pochopitelná. Vztahovala se na důstojníky stejně jako na mužstvo.

Je nutno mít osobní zkušenost s podmínkami rozsáhlé služby u námořnictva v té době — podmínkami, které většinou se zachovaly v paměti dosud žijících důstojníků — abychom pochopili, jak přispěly k nespokojenosti a zlobě. Plavba trvala často dlouho, týdenní plavby byly obvyklé a měsíční ne neobyčejné. Strava — i když její jakost byla dosti dobrá, a nebylo tomu vždycky tak — byla jednotvárná a pro mnohé členy nevhodná. Solené hovězí a solené vepřové maso se střídalo. Malá zásoba čerstvé zeleniny se mohla vzít v přístavě na palubu, ale ta se obyčejně spotřebovala před koncem prvního týdne na moři. „Chleba" znamená v námořním slovníku vždycky suchary; kvasený druh sucharů byl znám na palubě válečné lodi jako „měkký chleba". Toho měli důstojníci během dlouhé plavby jen málo, a pekl se příležitostně na lodi; námořníci a plavci jej neměli vůbec. Zásoba čerstvé vody byla malá a přísně předepsaná. Když kapitán poctil některého z důstojníků nebo kadetů pozváním k obědu, když byla loď na dlouhé plavbě, přinášel obyčejně kapitánův steward podíl vody pozvaného hosta, aby doplnil zásobu při jídle. Vyjma doby vichřic, které nebývají tak časté jako si myslí lidé na pevnině, byl život tak jednotvárný jako strava. Podřízené mužstvo mělo málo o čem přemýšlet vyjma vlastních starostí, skutečných nebo vymyšlených, takže nespokojenost s maličkostmi rostla ve vážný odpor. Život kapitánův byl skoro tak jednotvárný jako život posádky; ještě nad to byl jeho život osamělý. Výsledkem bylo, že byl nakloněn zvyšovat příznaky nespokojenosti a nepatrné neshody zvětšovat ve vážné zločiny. Nevhodná strava, nemožnost dostatečného tělesného cviku, stísněné obydlí, a dosti často dusné podnebí dráždilo mužstvo, a mnozí se proto stávali vrtošivými a někteří nedůtklivými až k šílenství. Kdybychom my všichni, kteří si vzpomínáme

na životní podmínky na moři před mnoha léty, měli podrobně vylíčit své zkušenosti, mohli bychom vypravovat o mnohých svízelích. Důstojníci a mužstvo na Bounty neměli oddech od jednotvárnosti ve vojenském výcviku, který byl zaveden na mnohých královských lodích. Nebyla to válečná loď v plném výzbroji. Také se nesmí zapomenout, že nebylo podobné lodi, se kterou by se mohla srovnávat a s jejímž mužstvem by mužstvo na Bounty mohlo vyměňovat názory. Kapitán Cook nebo velitel Anson — když nemluvíme o ostatních plavcích po jižních mořích — by vedli výpravu pro plody chlebovníků, aniž by pod jejich velením mělo mužstvo příčinu k nespokojenosti. Pro muže Blighovy povahy a nálady, ačkoli víme o některých jeho výborných vlastnostech, to bylo nemožno za okolností plavby. To, že Christian podnítil vzpouru, bylo jistě činem v šílenství, protože to byl čin muže, který zešílel z životních podmínek na palubě lodi a z Blighovy hrubé a nesnesitelné tyranie.

Jakkoli byla vzpoura zlá, je tu jistý důvod k víře, že tu nebylo úmyslu zbavit Bligha a jeho jedenáct vyhnaných soudruhů života. Do jejich lodi bylo naloženo dosti potravy na pět dní; a ačkoli to byla zásoba velmi nedostačující pro jejich dlouhou cestu, kterou možná musili urazit, bylo by to stačilo na cestu k jednomu z ostrovů, u jejichž obyvatelů předpokládal patrně Christian a jeho spoluvinníci stejně příznivé přijetí jako u Tahiťanů. Bligh to sám patrně také předpokládal, když doplul na Tofou. Jestliže to předpokládal, zklamalo ho záhy chování domorodců, kteří zabili jednoho z jeho soudruhů, a on se vydal na nejpodivuhodnější ze všech cest ztroskotaných námořníků — na cestu 3618 námořních mil dlouhou v otevřeném malém člunu, a dvě třetiny této cesty vykonal za dvacetšest dní. Na začátku nešťastní členové této výpravy „ochotně souhlasili a byli spokojeni s podílem, který po rozdělení zásob velitel rozpočetl na jednu unci chleba a čtvrt pinty vody denně“. Později bylo možno zvýšit tuto hubenou dávku o nepatrné množství, ale jak bídně se živili, dovědí se čtenáři této knihy.

Zlá historie vzpoury na „Bounty“ pokračovala stejně ošklivou historií Pandory, která byla vyslána, aby zatkla a přivezla domů vzbouřence. To je také popsáno v této knize. Tyto tragedie jsou

předběžnými událostmi idylického příběhu o potomcích vzbouřenců na Pitcairnově a Norfolkském ostrově. Všichni, kdo budou čísti tento příběh z r. 1870, nechť si povšimnou díla nazvaného „Vzbouřenci lodi Bounty a jejich potomci na ostrovech Norfolkském a Pitcairnově", od lady Belcherové, nevlastní dcery kapitána Petra Heywooda, o kterém jsme již v této předmluvě mluvili jako o kadetu na „Bounty". Těm, kdo neznají knihu lady Belcherové, je třeba říci, že posudek sira Johna Barrowa o panu Jiřím Hunn Nobbsovi byl naprosto nesprávný.

Ta osobnost měla zajímavou historii. Byl to nelegitimní syn jakéhosi markýze; jeho matka byla dcera baroneta. Převzal jméno prosté rodiny, u které strávil část dětství. Jeho matka, rozhořčena nad špatným zacházením svého muže, odmítla všechnu jeho pomoc a dala hocha k námořnictvu, ale musila jej opět záhy vzít nazpět pro nedostatek prostředků. Existuje dost jeho vlastních napsaných dokumentů, ze kterých je jasno, že Jiří Nobbs měl stejně dobrou výchovu jako většina hochů jeho doby. Když nechal služby v královském námořnictvu, vstoupil do služeb obchodního loďstva a připojil se k loďstvu vzbouřených jihoamerických kolonií v jejich boji se Španělskem. Zúčastnil se skvělého tažení lorda Cochrana. Jsa povahou nábožný, začal se zajímat o obec na Pitcairnově ostrově, a po několika pobytech na ostrově byl definitivně přijat jako pastor a generální ředitel ostrovanů, pokračuje schopně v díle začatém Johnem Adamsem, a byl přijat do kněžského řádu anglické církve. Doprovázel své stádo při stěhování na Norfolkský ostrov. Seznámil jsem se s ním ku konci jeho dlouhého života, a byl jsem zaujat jemností a důstojností jeho zjevu a chování. Hluchota, k níž byla jeho rodina náchylná a kterou trpěl, nebyla tak vážná, aby zabraňovala hovoru s ním. Byl jedním ze dvou starců, kteří více než po půl století byli nejzajímavějšími a nejvýznačnějšími osobnostmi na jihomořských ostrovech, a které jsem oba znal. Druhý byl král Jiří Tobou z Tongy, o kterém jeho příbuzní říkali, když jsem se s ním setkal, že je asi stejně starý jako německý císař Vilém I. Vzpomínal si, že si jako dítě hrál na palubě ztroskotaného trupu lodi, na které plul Vilém Mariner, historik

Tongy, a znal patrně mnohé obyvatele Tongy, kteří znali Bligha a byli ve středním věku, když on byl chlapcem.

Není přesvědčivějšího svědectví o ceně důstojného pána Jiřího Nobbse pro malou osadu pocházející ze vzbouřenců „Bounty", nad žalostný fakt, že morálka osady začala klesat, když jeho energie léty ubývalo. Stále větší spojení s vnějším světem, škodlivá činnost potulných „evangelistů" ze Spojených Států, kteří přinášeli nesváry do jinak jednotné osady, a slabší vláda dosud ctěného, ale sestárlého pastora měly za následek, že i mezi pitcairnskými obyvateli nemohla nadále síla ducha přemoci slabost těla. Průměrná mravnost byla ovšem vysoká; ale jako v každém stádě, tak také v tomto, které se značně počtem rozmnožilo, byly černé ovce. Někteří, přemoženi touhou po domově, se vrátili z Norfolkského ostrova na Pitcairnův. Tady nebyl Jiří Nobbs, který by jim vládl a je vedl nebo předal svou vládu schopnému nástupci. Žádný z potulných „evangelistů" neprojevil schopnosti, aby zaujal místo, které starý pastor zastával v dobách své síly. R. 1897 se obrátila pozornost světa, který na ně skoro zapomněl, opět k Pitcairnovu ostrovu při zprávě, že tam byl spáchán hrozný zločin. Pravnuk původce vzpoury na „Bounty" zavraždil ženu, se kterou měl dítě, i s dítětem, patrně proto, aby si uvolnil cestu pro zákonité manželství s jinou ženou. Věřím, že taková věc by se nebyla stala v dobách Johna Adamse nebo Jiřího Hunn Nobbse.

Cyprian A. G. Bridge.

ÚVOD

Vydavatel tohoto svazku (neboť nechce být nazýván autorem) se rozhodl podat přehled toho, co se až dosud objevovalo jen v nesouvislých zlomcích (a mnohé z nich nebyly ani přístupné) — historický popis příběhu, který velmi zajímal veřejnost v době, kdy se udál, a ze kterého může námořní služba ve všech svých oborech vzít poučení a užitečný příklad.

Příběh sám je velmi zajímavý. Učili jsme se z bible, že neposlušnost našich prarodičů přivedla na naši zeměkouli hříšné a trpící pokolení; v naší době vznikla z nejpustších členů této hříšné rodiny — z pirátů, vzbouřenců a vrahů — malá společnost, která podle předpisů bible má své náboženství, morálku a nevinnost. Odhalení tohoto šťastného lidstva, stejně nahodilé jako neočekávané, a vše, co se týká jejich života a příběhu, je tak plno romantičnosti, že by se jejich příběh hodil pro epickou báseň. Lord Byron ovšem zpracoval částečně tento příběh; ale protože smísil dvě nesouvislé události, žádnou z nich nedokončil a zaměnil skutečnost s představami, podařilo se mu to méně než obvykle; ačkoli jsou mnohé části v jeho „Ostrově" krásné, jako celek je jeho báseň slabá a nedosahuje dramatického účinku.

Zbývá nám alespoň jeden básník, který by dovedl tento příběh zpracovat, kdyby se k tomu dal přimět. Jeho návrhu děkuje veřejnost za uveřejnění těchto stránek. Ale on je zaujat nyní vyšším námětem, který soudě podle části již uveřejněné, až bude dokončen, se stane nádherným a trvalým pomníkem jména Viléma Sotheby, překladatele Iliady a Odyssey.

Laskavostí paní Heywoodové, pozůstalé po zemřelém kapitánu Petru Heywoodovi, vděčí vydavatel za krásné a láskyplné dopisy, které psala sestra svému

nešťastnému bratru, když byl zavřen a odsouzen k smrti; také za některé básně, které prozrazují hluboký cit, něžnost výrazu a vysokou citlivost, která je ke cti hlavě a srdci této vlídné a vzdělané dámy. Tyto dopisy, stejně jako dopisy jejího bratra bluboce zarmoucené rodině budou jistě čteny se zvláštním zájmem.

Kapitola I.

TAHITI

Vláda Jiřího III. bude v dějinách vynikat velkým rozšířením a zdokonalením zeměpisných znalostí, na které sám tento vladař dohlížel. Záhy po jeho nastoupení na trůn této říše byly podnikány výzkumné výpravy, jak praví Hawkesworth: „ne za účelem hledání pokladů nebo rozšíření říše, ale pro zdokonalení obchodu a rozšíření vědomostí". Tento výborný vladař vynikal sám v zeměpisné vědě; a je pochybno, že by některý z jeho poddaných v té době měl tak rozsáhlý a uspořádaný zeměpisný kabinet plný map zemí i moří jako měl on, nebo by rozuměl lépe jejich výhodám i nedostatkům.

První výpravy, které byly odeslány po ukončení války, byly výpravy Byronova, Wallisova a Carteretova. V instrukcích k prvnímu z těchto velitelů se praví, že „je důvod k domněnkám, že lze nalézti v Atlantickém oceánu mezi Mysem Dobré Naděje a Magellanským průplavem rozsáhlé země a ostrovy až dosud nenavštívené žádným Evropanem v zeměpisné šířce vhodné pro plavbu a v podnebí hodícím se pro produkty užitečné obchodu". Nebylo potřebí mnoho znalostí nebo rozvahy k tomu, že mezi Mysem a průplavem bylo možno nalézti nejen podnebí hodící se pro produkty užitečné pro obchod, ale také žraloky a tuleně. Ve skutečnosti byl mezi různými účely těchto všech cest jeden, který upoutal pozornost jistých filosofů od doby španělského plavce Quirosa: tento čilý plavec totiž tvrdil, že nutně musí existovat Terra Australis Incognita, někde ve vysoké zeměpisné šířce jižní polokoule jako protiváha velké spousty země na jižní polokouli, aby se tak udržela rovnováha zeměkoule.

Zatím co postupovaly tyto výpravy, obrátila se

Královská společnost r. 1768 na krále s prosbou, aby půjčil jednu válečnou loď na dopravu Alexandra Dalsymplea (který převzal názory Quirosovy) a několika jiných do Jižních moří hlavně za tím účelem, aby pozorovali přechod Venuše přes sluneční kotouč, což se mělo stát r. 1769. Na králův rozkaz připravila admiralita loď o 370 tunách k tomu účeli, ale protože byl pan Dalrymple civilní občan a nemohlo se mu svěřit velení lodi, odmítl s ní plouti.

Velení bylo pak svěřeno poručíkovi Jakubu Cookovi, důstojníku nesporných schopností, který se dobře vyznal v astronomii a teorii i praksi plavby, a k němu připojila Královská společnost Karla Greena, který byl dlouho asistentem dra Bradleye, královského astronoma, aby mu pomáhal při pozorování průchodu nebeských těles. Pan Banks, velmi bohatý soukromník, který se později stal význačným presidentem Královské společnosti, a dr. Solander, Švéd s velkými znalostmi hlavně v oboru přírodní historie, doprovázeli poručíka Cooka na té zajímavé cestě. Ostrovy Marquesas de Mendoza nebo Rotterdam nebo Amsterdam byly navrhnuty Královskou společností jako vhodné pro pozorování. Zatím však, co se vypravovali, vrátil se kapitán Wallis ze své výpravy a důtklivě doporučoval jako nejvhodnější k tomu účeli Královský Přístav na Ostrově, který objevil a který nazval „Ostrovem krále Jiřího“, a který je od té doby znám pod svým rodným jménem Tahiti.

Tento překrásný ostrov je v úzké souvislosti se vzpourou, která se odehrála na palubě „Bounty“, i s osudem vzbouřenců i jejich nevinných potomků. Jeho četná svůdná pokušení byla jednou, možná že hlavní příčinou vzpoury. Tady bychom měli jako úvod k dalšímu příběhu popsat bohaté a hojné dary, které příroda vyplýtvala na tento „šťastný ostrov“; prosté a důmyslné zvyky domorodců; ty svody,

o kterých se mylně předpokládalo, že zavinily nešťastnou katastrofu; měli bychom se zmínit o „svůdnosti nymf a kouzlu stinných hájů" z doby prvního styku Tahiťanů s posádkou těch lodí, které postupně přistály u břehů tohoto ostrova pod velením Wallise Bougainvillea a Cooka.

První styk, který měl Wallis s těmito lidmi, byl na neštěstí nepřátelského rázu. Přiblížil se s lodí těsně ku břehu, a domorodec v jedné z četných kanoí, které loď obklopily, mával jim vstříc obvyklým symbolem míru a přátelství, větví banánovníku. Mnozí z nich se na pozvání nahrnuli na cizí loď, ale jeden byl trknut do boku kozou, a když se spěšně obrátil a viděl ji stojící na zadních nohou a chystající se k novému útoku, polekal se tak při pohledu na neznámé zvíře, tak rozdílné od všech, která dosud znal, že v okamžiku strachu přeskočil přes palubu a všichni ostatní ho střemhlav následovali.

Tato malá příhoda neměla zlých následků; ale protože loďky projížděly zálivem a mnohé kanoe kroužily kolem nich, podezíral Wallis ostrovany, že na něho chtějí útočit, a jen pro to podezření nařídil člunům signálem, aby se vrátily na palubu, a jak praví, „abych postrašil Indiány, vystřelil jsem jim nad hlavami z devítiliberního děla." Je samozřejmo, že to ostrovany polekalo, ale nezabránilo jim to, aby se nepokusili odříznout člun přivázaný k válečné lodi. Házeli kamení do člunu, ze kterého velící důstojník vystřelil z pušky nabité srnčími broky na muže, který první hodil kamenem, a poranil ho do ramene.

Protože na tom místě nemohla loď dobře zakotvit, obrátila se k jiné části ostrova, kde byl jeden člun napaden Indiány v několika kanoích s klacky a vesly v rukou, a proto, jak praví velitel, „naši lidé musili střílet a při tom byl zabit jeden z útočníků, a druhý těžce poraněn." Toto nešťastné setkání však

nezabránilo, aby jakmile loď zakotvila, nepřiplul příštího jitra velký počet kanoí naložených vepři, drůbeží a ovocem. Záhy se rozvinul čilý obchod, naši lidé vyměňovali nože, hřebíky a trety za důležitější zboží, potraviny, kterých měli zapotřebí. Mezi kanoemi byly některé dvojité, velmi široké, v každé bylo dvanáct až patnáct silných mužů, a ti neměli v lodích nic jiného než množství kulatých oblázků. S nimi připluly jiné kanoe, ve kterých byly pouze ženy; a zatím co ženy vystavovaly své půvaby chováním, které musil každý pochopit, patrně s úmyslem rozptýlit pozornost posádky, obklopily velké dvojité kanoe těsně loď: a jak se blížily, dali se někteří muži do zpěvu, jiní troubili na lastury a hráli na flétny. Jedna kanoe, ve které seděl muž pod baldachýnem, se přiblížila k lodi tak těsně, že mohl muž podat svazek červeného a žlutého peří a dávat znamení, že je to pro kapitána. Pak odplul kousek dále, a když zdvihl větev kokosové palmy, zazněly výstřely ze všech kanoí, které nyní se blížily k lodi, a se všech stran se na ni sesypal dešť kamení. Hlídka dostala rozkaz ke střelbě, a současně bylo do nich vystřeleno z velitelského můstku. To vyvolalo velký strach a zmatek a donutilo je odplouti do velké vzdálenosti. Za několik minut však obnovili útok. Nyní rozkázal velitel, aby se do nich vystřelilo z velkých děl, a také do řady kanoí, které se blížily od břehu. V tu dobu musilo být kolem lodi asi tři sta kanoí a na nich alespoň dva tisíce mužů. Byli znovu rozptýleni, ale záhy se opět poněkud spořádali, vyvěsili bílé vlajky a pluli ke kormidlu. Pak začali opět házet kamení s velikou silou a zručností pomocí smyček, každý kámen vážil alespoň dvě libry a mnozí na palubě byli jimi zraněni. Konečně zasáhl jeden výstřel kanoi, na které byl patrně vůdce, a převrhl ji. Jakmile to ostatní spatřili, rozptýlili se s takovým chvatem, že za půl hodiny nebylo vidět

ani jediné kanoe; a celý dav, který se shromáždil na břehu, uprchl střemhlav přes pahorky. Bylo na uváženou, co se stane příštího dne, ale to se záhy rozhodlo. „Bílý člověk přistál; je třeba dalších řečí? Nový svět podal snědou ruku starému světu."

Plukovník Furneaux přistál příštího jitra bez odporu těsně u říčky, která ústila do zálivu, zarazil tam tyč s vlajkou, vyryl kus drnu a tím zabral ostrov jménem Jeho Veličenstva a pojmenoval jej „Ostrov krále Jiřího III." Když nastupoval opět do člunu, přinesl stařec, kterému dal plukovník několik tretek, zelené ratolesti, které hodil k tyči, pak odešel a vrátil se asi s dvanácti domorodci, kteří se blížili k tyči v prosebném postoji, pak se opět vrátili s dvěma živými vepři, které položili k tyči, a pak se dali do tance. Po tom obřadu naložili vepře do kanoe a stařec je donesl na palubu, podávaje několik zelených banánových listů a bruče při tom nějaká slova. Byly mu za to nabídnuty nějaké dary, ale on je odmítl.

Když byl takto sjednán mír a nebylo se třeba bát dalšího útoku, byly příštího dne vyslány na břeh čluny pro vodu. Když posádka plnila sudy, přiblížili se domorodci z pahorků a lesů a současně množství kanoí z protějšího konce zálivu. Protože byly kanoe naloženy kamením a blížily se k lodi, vznikla obava, že se opět chtějí pokusit o druhý útok. „Protože by zkrácení zápasu znamenalo zmírnění zla", praví kapitán Wallis, „rozhodl jsem se ukončit jednou pro vždy všechno nepřátelství." Okamžitě byla zahájena palba na všechny skupiny kanoí a rozptýlila je. Pak se střílelo do lesa, aby se odtud vyhnali ostrované, kteří se tu shromáždili ve velkém počtu. Ti všichni uprchli k pahorkům, kde se usadily ženy s dětmi. Tady se jich nashromáždilo mnoho tisíc, a domnívali se, že v té vzdálenosti jsou docela bezpečni. Kapitán však nařídil,

aby se přes ně čtyřikrát vystřelilo. Dvě kule padly těsně u stromu, pod kterým jich mnoho sedělo, a tím byli všichni tak poděšeni, že ve dvou minutách nebylo vidět lidského tvora. Když bylo pobřeží vymeteno, nastoupilo ozbrojené mužstvo do člunů a všichni tesaři se sekyrami byli posláni na břeh, aby tam zničili každou kanoi, kterou naleznou. A tato práce byla prý skutečně vykonána, takže bylo na kusy rozsekáno více než padesát kanoí, z nichž mnohé byly šest stop dlouhé a tři stopy široké a k sobě přivázány.

Takové přísné jednání se musilo ostře dotknout toho chudého lidu, který musil strávit měsíce a snad roky stavbou jedné z těchto dvojitých lodic, když k tomu neměli ani železo ani nářadí, nýbrž pouze kameny, mušle, kly a kosti.

Takový byl nepříznivý začátek našeho seznámení s domorodci na Tahiti. Jejich rozhodné nepřátelství a pronásledování v nerovném boji mohlo vzniknout jen ze dvou důvodů — buď z domněnky, že loď takové velikosti, jakou dříve nespatřili, mohla připlout k jejich popřeží jen proto, aby jim vzala jejich zemi; nebo z nepřekonatelného pokušení zmocnit se za každou cenu tak cenné kořisti. Ať to bylo jakkoli, strach vyvolaný střelbou z děla a snad také přesvědčení o tom, co jim bylo dokázáno, že „cizinci chtěli jen potravu a vodu", měl za následek uklidnění nepřátelství; neboť ode dne posledních příhod byl zaveden přátelský a nerušený styk, a ten pokračoval až do dne, kdy loď „Delfín" odjela. Odplula s hojným nákladem zásob všeho druhu, vepřů, psů, ovoce a zeleniny, které vyměnila za kusy železa, hřebíky a trety.

Jako důkaz, že tento prostý národ zapomněl urážky, přiblížila se žena v průvodu mladíka nesoucího banánovou větev, a jiný muž s dvěma vepři k dělostřelci, kterému kapitán Wallis svěřil vyjednávání

obchodu. Žena se rozhlížela pozorně po cizincích, občas upřela na některého oči, a nakonec vybuchla v pláč. Ukázalo se, že její manžel a tři synové byli zabiti při útoku na loď. Při vysvětlování toho byla ubohá tak zničena, že potřebovala opory obou mladíků, kteří byli patrně její další dva synové. Když se uklidnila, nařídila, aby byli vepři odevzdáni dělostřelci, a podala mu ruku na důkaz přátelství, ale odmítla jakýkoli dar. Kapitán Wallis byl nyní tak přesvědčen, že již není třeba bát se nepřátelství domorodců, že poslal část posádky na ostrov, aby nařezali dříví; ti muži se setkali všude s velkou laskavostí a pohostinností, a loď byla navštívena osobami obého pohlaví, které podle obleku a chování byly zřejmě z vyšší třídy. Mezi jinými byla vysoká žena asi čtyřicetipětiletá, důstojného vzezření a majestátního chování. Nebyla stísněna ani nedůvěrou ani strachem a projevovala takovou svobodu chování, která obyčejně vyznačuje vědomou nadvládu a zvyk poroučet. Přijala několik dárků od kapitána, půvabně a radostně; a když si všimla, že je slabý a trpí nevolností, ukázala na břeh; pochopil, že je to pozvání a naznačil jí, že tam přijde příštího jitra. Jeho návštěva u té ženy je důkazem tak výborné povahy a takového soucítění, že bude nejlépe, bude-li popsána vlastními slovy kapitánovými.

„Příštího jitra jsem poprvé vstoupil na břeh, a má princezna nebo spíše královna, neboť tou patrně byla podle svého vystupování, mi záhy vyšla vstříc v průvodu svých služebníků. Když si všimla, že jsem churavostí ještě velmi sláb, nařídila svým lidem, aby mne vzali na ruce a nesli mne nejen přes řeku, ale celou cestu až k jejímu domu; a když zpozorovala, že někteří z lidí mne doprovázejících, hlavně první důstojník a pokladník, jsou také churavi, nařídila, aby byli také neseni, a za námi kráčela hlídka, kterou jsem pro tu příležitost nařídil. Po cestě nás obklo-

poval velký dav, ale jakmile mávla rukou bez jediného slova, rozprchl se a uvolnil nám cestu. Když jsme se blížili k jejímu domu, vyšlo nám vstříc mnoho lidí obého pohlaví; představila mi je, naznačujíc posuňky, že to jsou její příbuzní, a držíc mne za ruku nutila je, aby mi ji líbali.

„Pak jsme vešli do domu, který stál na pozemku 327 stop dlouhém a 42 stop širokém. Dům měl střechu pokrytou palmovým listím a tyčil se na 39 pilířích po stranách a 14 uprostřed. Hřeben střechy byl třicet stop vysoký a stěny domu až ke kraji střechy byly dvanáct stop vysoké. Jakmile jsme přišli do domu, posadila nás, zavolala čtyři mladé dívky, nařídila jim, aby mi zuly boty, svlékly ponožky a šaty a třely rukama kůži. Totéž prováděly s prvním důstojníkem a pokladníkem, ale s nikým z těch, kteří vypadali zdravě. Během toho si náš lékař, který se zahřál při chůzi, sejmul vlásenku, aby se ochladil a občerstvil. Náhlý výkřik jednoho z Indiánů, který to zahlédl, upoutal pozornost ostatních, a v okamžiku byly všechny zraky upřeny na ten zázrak a všechna práce byla zastavena. Celý dav stál chvíli nehnutě v tichém údivu, který by nemohl být větší, kdyby objevili, že náš přítel má údy přišroubovány k trupu. Za chvíli se však ženy, které nás třely, daly znovu do práce, a když to prováděly asi půl hodiny, oblékli nás opět, v čemž projevily přirozeně velikou neobratnost; přes to jsem pocítil velikou úlevu po masáži, a důstojník a pokladník také.

„Za chvíli poručila naše šlechetná dobroditelka, aby bylo přineseno několik balíků indiánských oděvů, kterými oblékla mne a všechny mé společníky podle mody jejich kraje. Zpočátku jsem odmítal přijmout tuto laskavost, ale když projevila nevoli nad tím, že mi to nedělá radost, přijal jsem. Když jsme odcházeli, nařídila, aby byla na loď donesena velká svině, která byla před oprasením. Sama nás tam doprovodila. Nařídila svým

lidem, aby mne nesli, jako když jsme k ní přišli, ale protože jsem chtěl raději jít pěšky, vzala mne pod paží a kdykoli jsme přišli ke kaluži vody nebo špíny, přenesla mne s tak malou námahou, s jakou bych mohl nést dítě, kdybych byl zdráv."

Příštího jitra jí poslal kapitán Wallis po dělostřelci dar. Ten ji našel uprostřed shromáždění alespoň tisíce lidí. Jídlo bylo podáváno v kokosových skořápkách, postavených na dřevěných podnosech, jakých užívají naši řezníci, a ona je rozdávala vlastníma rukama hostům, kteří seděli v řadách venku kolem velkého domu. Když rozdala jídlo, usadila se na místo poněkud povýšené nad ostatní, a ženy se usadily po obou stranách a krmily ji: otevírala ústa a ony jí do nich podávaly jídlo. Od té doby se vyvinul bohatý obchod. Královna často navštěvovala kapitána na palubě, vždycky s průvodem, ale nikdy nesvolila k výměnnému obchodu, ani nic za své dary nepřijala.

Jednoho dne ji kapitán navštívil v jejím domě a při odchodu jí naznačoval, že chce za sedm dní opustit ostrov; pochopila okamžitě jeho posuňky a podobnými znameními vyjádřila přání, aby zůstal ještě dvacet dní; že by s ní mohl jít na několikadenní výlet do vnitrozemí, zůstat tam nějakou dobu a vrátit se se spoustou vepřů a drůbeže, a pak odejet. Když trval na svém rozhodnutí, vypukla v pláč a dala se upokojit jen s velkou námahou. Když přišla příště na palubu, připravil kapitán Wallis dobrou večeři pro ni a pro ty vůdce, kteří ji doprovázeli; ale královna nechtěla ani jíst ani pít. Když přecházela po lodi, ptala se, chce-li ještě stále opustit ostrov v určenou dobu, a když dostala kladnou odpověď, vyjádřila své politování záplavou slz. Jakmile se vzpamatovala, řekla kapitánovi, že přijde opět na palubu příštího dne.

Druhého dne opravdu navštívila dvakrát loď a

pokaždé přinesla bohaté dary, vepře, drůbež a ovoce. Když jí kapitán vyjádřil díky za její laskavost a štědrost, oznámil jí svůj úmysl odplout příštího dne. Při tom se jako obvykle dala do pláče, a když se uklidnila, ptala se úzkostlivě, kdy se vrátí. Řekl jí, že za padesát dní, a tím se patrně uspokojila. Kapitán Wallis vypravuje: „Zůstala na lodi až do noci, a jen s největšími potížemi jsme ji přemluvili, aby odešla na břeh. Když slyšela, že je člun pro ni připraven, vrhla se do lenošky a dlouho plakala s vášnivostí, která nebyla k utišení; konečně se dala donutit, aby vstoupila do člunu v průvodu svých sluhů.

Druhého dne, když loď vytahovala kotvy, shromáždili se všichni obyvatelé na břehu. Přišla královna, dala si spustit dvojitou kanoi a plula na ní následována patnácti nebo šestnácti jinými kanoemi. Záhy se objevila na palubě, ale nemohla mluvit, posadila se a vášnivě se rozplakala. Jakmile se zdvihl vítr, chystala se loď vyplout; a když bylo nutno, aby se vrátila na svou kanoe, „objala nás všechny", praví kapitán Wallis, „co nejvášnivěji a s mnohými slzami; také celý její průvod vyjadřoval velký zármutek nad naším odjezdem. Za několik minut vstoupila na přídu své kanoe, kde usedla neutišitelně plačíc. Dal jsem jí mnoho věcí, které jsem pro ni pokládal za užitečné, a jiné pro ozdobu; přijala to všechno mlčky, ale nevšimla si ničeho. K desáté hodině jsme rozvinuli plachty, a naši indiánští přátelé, hlavně královna, se s námi znovu loučili s takovou něhou a láskou a zármutkem, že jsem měl srdce sevřené a oči plné slz."

Něžná láska jistě zaujala srdce hrdinky nebo i hrdiny; a kdyby byl kapitán Wallis chápal tak řeč její Výsosti, jako chápal Aeneas řeč Dido, když ho nutila, aby u ní zůstal, jistě by ji shledával stejně pathetickou —

Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,

Nec moritura tenet crudeli funure Dido?
Avšak tato dáma neklesla jako „miserrima Dido" pod svým zármutkem; naopak, nalézáme ji v plné činnosti a živosti a stejně šlechetnou k plukovníkovi Cookovi a jeho společnosti. Jmenovala se Oberea a jak se ukázalo, nebyla královnou; její manžel, kterého objevili, byl strýcem mladého krále, tehdy nezletilého, ale žila od něho odloučeně. Záhy projevila náklonnost k panu Banksovi, třebaže ne tak silnou jako k Wallisovi, ale byla patrně vzájemná, až se na neštěstí přišlo na to, že měla ve svých službách statného kostnatého „cavaliere servente"; k tomu ještě jistá krádež poněkud směšného rázu způsobila ochlazení a rozptýlila dobrou dohodu, která mezi nimi panovala. Stalo se totiž, že společnost, ve které byl Cook, Banks, Solander a tři nebo čtyři jiní, byla přepadena nocí v jisté vzdálenosti od místa zakotvení. Jak vypravuje plukovník Cook, nabídla Oberea panu Banksovi místo ve své vlastní kanoi, a on se rozloučil se svými přáteli s přáním dobré noci. Podle zvyků kraje odešel záhy spát; jako obyčejně se svlékl ze šatů, protože byly noci horké, a Oberea stála na tom, že je převezme do vlastního opatrování, protože jinak, jak říkala, by byly jistě ukradeny. Pan Banks, domnívaje se, že je v dobrých rukou, usnul v naprostém klidu; ale když se probudil kolem jedenácté hodiny a chtěl vstát, hledal oblek tam, kam jej opatrně uložila Oberea, když šel spát, a k svému překvapení a zármutku shledal, že je pryč. Vzbudil okamžitě Obereu, která vyslechla jeho nářek, dala přinést světlo a jala se spěšně hledat ztracené. Tootahah (vladař) spal ve vedlejší kanoi; byl probuzen, přišel k nim a jal se hledat s Obereou zloděje. Pan Banks nemohl jít s nimi, protože mu z celého obleku byly ponechány jen spodky. Asi za půl hodiny se vrátili oba jeho vznešení přátelé, aniž by se jim podařilo objevit

jeho šaty nebo zloděje. Nevěděl, kam se uložili Cook a Solander, ale slyšel hudbu, o které věděl, že přivolá dav, a mezi ním možná nalezne své společníky; vstal tedy a vydal se směrem, odkud slyšel zvuky, a dohonil svou společnost, jak praví Cook, „více než polonahý, a vypravoval nám svůj smutný příběh." Bylo pro něho jistou útěchou, když shledal, že jeho přátelé jsou soutrpiteli, protože Cook ztratil punčochy, které mu byly ukradeny pod hlavou, ačkoli vůbec neusnul, a jeho společníci ztratili kabáty. Za svítání přinesla Oberea panu Banksovi některé části svého obleku, takže „když přišel k nám", vypravuje Cook, „vypadal docela bláznivě, polo indiánsky a polo anglicky." Taková příhoda musela být velmi zábavná pro toho, kdo byl jejím středem, když zapomněl na její nepříjemnost, to musí připustit každý, kdo znal zemřelého ctihodného presidenta Královské společnosti. Nikdy však nepochyboval o tom, že se Oberea účastnila krádeže, a měl silné podezření, že si ponechala některé z předmětů. Když si uvědomila, že ji podezírá, vzdalovala se ho nějakou dobu, a když se znovu objevila, řekla, že je ukradl její oblíbený sluha, kterého za to zbila a propustila: „ale zdálo se, že si uvědomuje", praví Cook, „že nemá právo na důvěru; dávala na jevo silné známky strachu, ale překonávala je obdivuhodnou rozhodností a naléhala na to, aby jí bylo dovoleno spát se svou družinou ve stanu pana Bankse; to jí však nebylo dovovoleno." Sir Josef si asi myslil, že kdyby vyhověl její prosbě, vydával by se v nebezpečí, že by jeho spodky následovaly ostatní části jeho obleku.

Tahiťané neodolají krádeži. Cook vypravuje: „Musím dosvědčit, že obyvatelé této země všech tříd, muži i ženy, jsou nejprohnanějšími zloději ze všech lidí na světě; ale nemusíme z toho soudit, že je u nich krádež důkazem té špatnosti, jako je u nás, že kra-

dou z podnětů, jejichž nepočestností by naši lidé trpěli; neboť jejich pokušení je tak veliké, že překoná to, co se pokládá za důkaz neobvyklé počestnosti u těch, kteří mají více znalostí, lepší zásady a silnější odolnost proti pokušení nezákonných příležitostí; Indián před laciným noži a korálky, ba dokonce hřebíky a úlomky skla se ocitne v témže duševním stavu jako nejsprostší služka v Evropě před nezamčenými skříněmi s klenoty a zlatem." Kapitán Wallis dokázal pravdu toho zkouškou, kterou učinil s několika osobami, jejichž oblek i chování dokazovalo, že jsou z vyšší třídy. Praví: „Abych se dověděl, kterým darem se jim nejlépe zavděčím, položil jsem před ně tyto mince: johannes, guineu, korunu, španělský dolar, několik šilingů, několik nových půlpenny a dva velké hřebíky, a dal jsem jim znamení, aby si vzali, co se jim líbí. Nejdříve uchopili s velkou horlivostí hřebíky, potom několik půlpenny, ale stříbra a zlata se ani nedotkli." Tady se skutečně může říci, že se potvrdil verš „věk bez zlata, kdy zlato nekalilo snů". Ale jejich touha po železe byla nepřekonatelná. Lodníci obrali Wallisovu loď o všechny hřebíky, aby si za ně koupili vnady žen, které se shromažďovaly v davech na břehu. Muži dokonce vytahovali z různých částí lodi hřebíky, které upevňovaly pražce po jejích bocích. Tento obchod se ženami, který si zavedli, způsobil přirozeně, že mužstvo již tak neposlouchalo velitele, a vyvolal nutnost potrestat některé bičováním. Tahiťané přihlíželi tomu trestu s hrůzou. Když jeden z Cookových mužů urazil náčelníkovu ženu, bylo nařízeno, aby byl zbičován v jejich přítomnosti. Indiáni přihlíželi upřeně, jak byl přivázán k lanoví, a čekali tiše, co se bude dít; ale jakmile padla první rána, zakročili v největším rozčilení, prosíce vážně, aby byl zbytek trestu prominut. Když shledali, že toho nedocílí, vyjadřovali svůj soucit

slzami. „Ale jejich slzy", poznamenává Cook, „jako slzy dětí dovedly vždy vyjadřovat jakoukoli vášeň, která byla silně podrážděna, a jako děti zapomínali na ně stejně rychle jako je prolévali." Dokládá to touto příhodou: Pan Banks viděl mladou ženu velmi zarmoucenou, slzy jí proudily z očí, a ptal se jí na příčinu; místo odpovědi vytáhla z pod šatu žraločí zub a uhodila se jím šestkrát nebo sedmkrát do hlavy s velikou silou; okamžitě jí vystřikla krev, ale nedbala na otázky a mluvila dále hlasitě melancholickým hlasem, zatím co se dav kolem smál a bavil se nedbaje jejího zoufalství. Když přestala krev téci, rozhlédla se s úsměvem, sebrala kusy látky, kterými si stírala krev, a hodila je do moře; pak se ponořila do řeky, celé tělo si umyla a vrátila se ke stanům tak vesele a bezstarostně, jakoby se nic nepřihodilo. Totéž se stalo s jedním zlodějem, který těžce urazil pana Bankse; on a jeho společníci byli všichni překonáni zármutkem a žalem; ale jakmile se jedna z jeho žen několikrát uhodila do hlavy žraločím zubem, až byla zalita krví, nálada se okamžitě změnila a nastoupil smích a mír. Wallis byl svědkem podobného jednání. To jednání a slzy se patrně pokládá za jakési pokání a trest za hřích.

Ale starosti tohoto prostého a neumělého národa jsou pomíjející. Cook správně usuzuje, že to, co pociťují, se nikdy nenaučili rozeznávat nebo potlačovat; a protože nejsou zvyklí přemýšlet, čímž by si připomínali minulost a předvídali budoucnost, prožívají všechny změny současné hodiny a odráží se v nich nálada doby, kdykoli se mění. Truchlí nad smrtí příbuzného a kladou tělo na lešení vztyčené na pilířích a pokryté doškovou střechou, neboť nikdy mrtvé nepohřbívají, a nikdy se nepřibližují k takové mohyle bez slavnostní nálady; ale necítí trvalého zármutku.

Když zemřela jedna stařena, žádal pan Banks, který sháněl všemožné vědomosti, takže se takřka stal jedním z domorodců, aby mohl být přítomen obřadu a celé tajemné slavnosti kladení těla na mohylu. Jeho žádosti bylo vyhověno, ale jen pod tou podmínkou, že se účastní obřadu. To bylo to, co si přál. Večer přišel do domu smutku, kde ho přijala dcera zemřelé a ostatní, mezi nimi asi čtrnáctiletý hoch. Jeden z náčelníků okresu byl hlavním truchlícím a měl na sobě fantastický oblek. Pan Banks byl úplně svlečen z evropského obleku a byl mu uvázán pouze malý kus látky kolem boků. Pak mu bylo tělo i tvář natřeny dřevěným uhlím a vodou, až byl černý jako černoch; totéž bylo provedeno s ostatními, mezi nimiž byly i ženy, které byly stejně svlečeny skoro do naha jako on; hoch byl celý načerněn, a potom pokračoval obřad, při kterém hlavní truchlící mumlal něco jako modlitby nad mrtvým tělem. Jest zvykem Indiánů utíkat před těmito obřady co nejdále. Při této příležitosti se rozprchly celé tlupy domorodců, všechny domy byly opuštěny a nebylo vidět jediného Tahiťana. Když bylo tělo uloženo na lešení, byli truchlící propuštěni, aby se umyli v řece, a pak si oblékli obyčejné své šaty a byli opět veselí jako jindy.

Jsou však tak žárliví na to, aby se nikdo nepřiblížil k hrobce jejich mrtvých, že když jeden člen Cookovy společnosti utrhl jednou květ se stromu, který rostl na jednom z těchto pohřebních pozemků, uhodil ho domorodec, který ho spatřil a hned k němu přiběhl. Mohyla Oberey byla hromada kamení seskupena do pyramidy, dvěstěšedesátsedm stop dlouhá, osmdesátsedm stop široká a čtyřicetčtyři stopy vysoká, zakončená vrškem podobným střeše domu, a přístupná schodištěm z bílého korálového kamene otesaného do krychlí a pěkně uhlazeného; některé z těchto kamenů byly až tři

a půl stopy vysoké a dvě a půl stopy široké. Tato stavba, jak poznamenává Cook, byla vystavena bez železného nářadí a bez malty, a naplnila je podivem jako dílo neobyčejně obratné a neuvěřitelné námahy.

Kapitán Cook tvrdí, že „pan Banks, který se seznamoval s každou novinkou, která se naskytla, viděl také, jak se provádělo tetování na zádech asi třináctileté dívky. Nástroj užívaný při této příležitosti měl třicet zubů, a každý řez, kterých bylo uděláno asi sto za minutu, způsobil krvácení. Děvče to snášelo s klidnou rozhodností asi čtvrt hodiny; ale bolest z tolika set ran, kterou musila vytrpět v té době, byla konečně nesnesitelná; nejdříve tiše naříkala, pak se dala do pláče a nakonec vypukla v hlasitý nářek, prosíc vážně, aby ji operatér již nechal. Ale on byl neuprosný; a když se začala bránit, podržely ji dvě ženy, které ji chvílemi tišily a chvílemi káraly, a tu a tam, když byla příliš nepokojná, ji uhodily. Pan Banks čekal ve vedlejším domě hodinu, a operace nebyla ještě u konce, když odcházel."

Utrpení této mladé dívky však neodstrašilo presidenta Královské společnosti, aby nepodnikl operaci na vlastní osobě.

Obratnost a práce, kterou vynakládají Tahiťané na své velké dvojité čluny, je neméně podivuhodná jako jejich kamenné mohyly, od porážení stromů a rozštípání jich na prkna až po nejmenší vyřezané ornamenty, které zdobí příď a kormidlo. Celá práce se vykonává bez použití kovových nástrojů. Cook praví: „Vyrobit jeden z hlavních člunů jejich nástroji jest tak veliká práce jako postavit britskou válečnou loď našimi nástroji." Válečné čluny jsou často více než sedmdesát stop dlouhé, ale ne více než tři stopy široké; jsou spojeny bokem po dvou ve vzdálenosti asi tří stop; příď a kormidlo jsou

polokruhového tvaru, kormidlo vysoké asi sedmnáct nebo osmnáct stop. Ku stavbě těchto člunů a menších druhů kanoí, ku stavbě domů a lehkého nábytku v nich, ku kácení, rozštípání a rozřezání dřeva k různým účelům, zkrátka ku každému zpracování dřeva užívají tohoto nářadí: kamenné širočiny, kostěného dláta nebo rydla, obyčejně z lidské kosti mezi zápěstím a loktem; korálového pilníku a kůže zatugy hrotnaté s korálovým pískem jako pilníku nebo hladiče.

Tahitští muži jsou většinou vysocí, silní, s pevnými údy a dobře stavění; vysocí asi jako největší Evropané. Ženy vyšší třídy jsou také nad průměrnou postavu Evropanek, ale nižší třída je mnohem menší. Členové vyšší třídy mají pleť brunetů, kůže je velmi jemná a hebká. Tvar obličeje je souměrný, lícní kosti nejsou vyčnělé, oči nejsou zapadlé ani obočí vystouplé; nos je malý, ale ne příliš, a splo-štělý; ale oči, hlavně u žen, jsou plny výrazu, často se lesknou jako jiskry, často se rozplývají něhou; zuby jsou také skoro bez výjimky krásně rovné a bílé, dech úplně bez zápachu. Jejich pohyby jsou silné a zároveň samozřejmé: jejich chůze půvabná, chování volné, a k cizincům a mezi sebou přívětivé a zdvořilé. Povahou jsou stateční, otevření a čistí, bez podezírání a klamu, krutosti nebo mstivosti. Pan Banks jim tak důvěřoval, že často spal v jejich domech v lesích bez společníka, a proto úplně v jejich moci. Jsou jemní a bezpříkladně nevinní.

„Domorodci na Tahiti“, vypravuje Cook, „muži i ženy si myjí celé tělo v tekuté vodě třikrát denně; jednou, jakmile ráno vstanou, podruhé v poledne a pak než jdou večer spat, ať mají moře nebo řeku blízko nebo daleko. Myjí si nejen ústa, ale i ruce před jídlem, skoro mezi každým soustem; a šaty stejně jako těla udržují bez poskvrny.“

Pokládal-li by někdo toto líčení za poněkud pře-

hnané, nalezne potvrzení toho v popise lidí, kteří nejsou zvyklí líčit světové zjevy v příliš příznivém světle. V první misionářské cestě roku 1797 jsou tahitští domorodci popisováni takto: „Od přírody barvy olivové, skoro měděné; ženy, které se pečlivě oblékají a vyhýbají se slunečním paprskům, jsou jenom o odstín tmavší než evropské brunety; oči mají černé a lesklé; zuby bílé a rovné; kůži jemnou a měkkou; údy pěkně zaoblené; vlasy černé, vonné a ozdobené květy; jsou většinou velké a mají široká ramena; zklamal nás tedy úsudek, který jsme si utvořili ze zprávy předešlých návštěvníků; a ačkoli jsme tu a tam viděli mladou osobu, která by se mohla pokládat za úhlednou, spatřili jsme v pravdě málo takových, které by se mohly nazvat krasavicemi; ale mají vynikající ženské půvaby, jejich tváře nejsou nikdy zakaboněny nebo pokryty mrakem potměšilosti nebo podezření. Chování mají přívětivé a příjemné, chůzi lehkou, pevnou a půvabnou, způsoby volné a neuvědomělé, jsou vždy bezmezně šlechetné k sobě i k cizincům; povahu mírnou, něžnou a přirozenou, nesnadno se dají urazit, lehko se smiřují, a málokdy vytrvají v hněvu nebo mstě, ať se jim dostalo jakékoli urážky. Paže a ruce mají velmi jemně formované; a ačkoli chodí bosy, nemají chodidla hrubá a rozšlapaná.

„Ženy v soukromém životě jsou upřímné, něžné a poslušné svých mužů, a mají nezvykle rády své děti; krmí je s krajní péčí a zvlášť dbají toho, aby měly jejich děti údy pružné a rovné. Dětských mrzáků u nich není vůbec vidět. Rachitis je u nich neznáma; cokoli tomu podobné by uvedlo matku v naprostou nemilost.

„Tahiťanky nemají domy rozdělené na místnosti; ale mají v mnoha ohledech hlubší pojem o mravnosti než my; a jeden starý usedlík neváhal prohlásit, že nikdy neviděl, že by projevovaly veřejně

nějaké chtíče, vyjma hlad a žízeň. Je pravda, že vypadaly krajně neskromně, protože chtěly získat naše neobyčejné dary a zalichotit se našim lidem. Ale v tom dávají naprosto vinu nám a říkají, že se Angličané ničeho nestydí a že jsme je svedli k veřejným nemravným činům, kterých dosud mezi sebou neznaly. Železo, dražší tady nad zlato, láme všechny přehrady: počestnost a skromnost podléhá síle pokušení.“

Takové jsou ženy a matky zde popsané, jejichž zajímaví potomci jsou nyní obyvateli Pitcairnova ostrova, zdědili ctnosti svých matek a až dosud se uchránili od neřestí.

Většina tahitské potravy je rostlinná. Vepři, psi a drůbež jsou jejich jedinými zvířaty, a slouží za potravu. Cook praví: „Shodujeme se všichni, že pes jižních moří chutí se málo liší od anglického jehněte“ a připisuje to tomu, že jest živen pouze rostlinnou potravou. Pečení na rožni a na omastku jsou dva jediné způsoby, jak používají ohně při vaření. Kapitán Wallis poznamenává, že nemají nádobí, ve kterém by se mohla voda na ohni vařit, a proto nemají ponětí o tom, že se voda může ohřát; a připomíná, že když jeden z průvodců královniných pozoroval lékaře, jak plní čajník vodou z kotle, otočil také kohoutkem a natočil si vodu do dlaní; a jakmile pocítil, že ho to popálilo, vykřikl a dal se do tance po kabině, vyjadřuje co nejpodivněji a nejsměšněji bolest a úžas; jeho sourozenci při tom nechápali, co se děje, a dívali se na něho udiveně se smíšenými pocity hrůzy.

Jednou z mírových nabídek Oberey panu Banksovi za krádež šatů v jejím člunu byl tučný pes, který byl takto připraven a upečen: velekněz Tupei vzal na sebe dvojí úkol řezníka a kuchaře. Nejdříve ho zabil tím, že držel těsně čtvrt hodiny ruce na jeho tlamě a čenichu. Pak udělal v zemi díru asi

stopu hlubokou, ve které byl zapálen oheň, na to bylo navrstveno několik drobných kamenů střídavě s dřívím na zatopení. Pak sežehnul chlupy a oškrabal je tak čistě, jakoby jej opařil ve vařící vodě. Pak jej rozřízl týmž nástrojem a vymyl pečlivě vnitřnosti. Když byla jáma dostatečně vyhřáta, byl odstraněn oheň a na dno bylo položeno několik horkých kamenů, pokrytých zeleným listím. Pes i s vnitřnostmi byl položen na listí a byl pokryt jiným listím, to vše bylo pokryto zbytkem horkých kamenů a ústí do jámy zacpáno prstí. Asi za čtyři hodiny byla jáma otevřena a pes vytažen dokonale upečený, a celá společnost se shodla, že byl velmi chutný. Zdá se, že jsou tito psi vypěstováni pro potravu, a živí se jedině plody chlebovníků, kokosovými ořechy, zelným jámem a podobnými rostlinami.

Potrava domorodců je hlavně rostlinná a skládá se z různě připravovaných plodů chlebovníků, kokosových ořechů, banánů a různého jiného ovoce, nepěstěných produktů bohaté půdy a výborného podnebí. Plod chlebovníku, pečený stejným způsobem jako pekli psa, změkne a podobá se vařenému bramboru; není tak moučný jako dobrý druh brambor, ale asi takový jako prostředně dobrý druh. Mnohé toto ovoce se trhá dříve než uzraje, a jistým procesem se podrobuje dvěma stadiím kvašení, cukernému a octovému; v druhém stadiu se hněte do kuliček a říká se mu mahie. Domorodci skoro nikdy nedělají pokrm bez této kyselé hmoty. Slaná voda je omáčkou na všechno a bez ní se nejí žádné jídlo. Jejich nápojem je obyčejně voda a šťáva z kokosových ořechů; způsob výroby kořalek, které opojují, jim byl v té době na štěstí neznám. Neužívali také žádného narkotika, jako užívají domorodci v jiných zemích opium, betelové oříšky a tabák. Jednou přiběhla žena jednoho vůdce k panu Banksovi, který byl volán na pomoc při každé události

a nehodě, a se smíšeným zármutkem a hrůzou mu dávala na jevo, že její manžel umírá po požití něčeho, co mu dali cizinci jíst. Pan Banks nalezl svého přítele, jak opírá hlavu o kůl v krajní úzkosti a nevolnosti. Sluhové přinesli pečlivě složený list, ve kterém byla část jedu, po němž nyní jejich pán umíral. Když rozbalil list, nalezl v něm pan Banks kousek žvýkacího tabáku, který si vůdce vyžádal od námořníků a napodobuje je, jak se domníval, žvýkal jej tak dlouho s námahou v ústech, až jej nakonec polkl. Zatím co pan Banks prohlížel list, vzhlížel k němu vůdce velmi prosebně a dával na jevo, že mu zbývá jen krátká doba života. Důkladný doušek kokosového mléka všechno napravil, a vůdce i jeho služebnictvo se okamžitě vrátili k veselosti a dobré náladě, která je tak příznačná pro tento prostý národ. Přece však tu jest jedna rostlina, z jejíchž kořenů vybírají opojnou šťávu, jmenuje se ava, ale Cookova výprava neviděla nikde její účinky, patrně protože pokládají opilost za hanbu. Špatný návyk pití avy si osvojili prý hlavně vůdcové, kteří mezi sebou závodí, kdo vypije nejvíce pohárů; každý pohár obsahuje pintu nápoje. Ukrývají tuto opojnou šťávu velmi pečlivě před ženami.

Protože je jídlo jedním z nejdůležitějších životních zájmů tady jako všude jinde, nemůže být nezajímavý popis, který podává kapitán Cook o obědě jednoho z vůdců na ostrově. Citujeme zde jeho vlastní slova:

„Usadí se ve stínu blízkého stromu nebo na stinné straně domu, a sluhové rozprostřou před ním na zemi jako ubrus množství listí buď z banánovníků nebo chlebovníků. Pak před něho postaví koš s potravinami, které, je-li to ryba nebo maso, jsou úplně připraveny k jídlu a zaobaleny do listí, a dvě skořápky kokosové, jednu se slanou vodou a druhou s čerstvou vodou. Sluhové, kterých není málo, se

usadí kolem, a když je vše připraveno, začne vůdce tím, že si umyje ruce a ústa pečlivě čerstvou vodou, a to opakuje skoro nepřetržitě během celého oběda. Pak vyndá část jídla z koše, jsou to obyčejně jedna nebo dvě malé rybky, dva nebo tři plody chlebovníku, čtrnáct nebo patnáct zralých banánů nebo šest nebo sedm jablek. Nejdříve se vezme půl chlebovníku, oloupe jej a nehty vydlabe jádra; nastrká si jich do úst kolik se vejde, a žvýkaje je rozbalí ryby z listí, položí jednu do slané vody a druhou a zbytek chlebovníku na listí, které bylo před ním rozprostřeno. Potom si vezme kousek ryby, která byla ponořena do slané vody, všemi prsty jedné ruky, a vstrčí ji do úst tak, aby si zároveň vzal pokud možno nejvíce slané vody. Stejně pojídá ostatní různé zákusky, a mezi každým soustem velmi často se napije slané vody buď z kokosové skořápky nebo z dlaně. Zatím připravil jeden ze sluhů mladý kokosový ořech, oloupal vnější kůru zuby, což Evropana velmi překvapuje; ale záleží tolik na obratnosti, že se tomu mnozí z nás naučili, než jsme opustili ostrov, třebaže dříve nedovedli ani rozlousknout lískový ořech. Když se chce pán napít, vezme takto připravený kokosový ořech, vydlabe do skořápky díru prstem nebo ji prorazí kamenem, a ssaje šťávu. Když snědl chlebovník a rybu, dá se do banánů, z nichž každý je jediným soustem, ačkoliv je velký jako jelito; má-li místo banánů jablka, nedotkne se jich nikdy, dokud nejsou oloupána. K tomu účeli sebere mu sluha se země skořápku, kterých je tu vždycky dosti a hodí mu ji. Začne hned okrajovat nebo oškrabovat slupku, ale tak neobratně, že vyplýtvá většinu ovoce. Má-li místo ryby maso, potřebuje nějakou náhražku za nůž, aby je rozkrájel; k tomu účeli dostane kousek bambusu, ze kterého si vyrobí potřebný nástroj tím, že jej napříč rozštípe nehty. Během toho se někteří sluhové zaměstnávají tím, že roztloukají chlebovník

kamennou paličkou na kusu dřeva; takto roztlučený a postříkaný chvílemi vodou změní se v měkkou kaši, a jest dán do nádoby podobné řeznickému podnosu, kde se zpracuje buď samotný nebo smíchá s banány nebo mahie podle pánovy chuti, tím, že se promíchá vodou a propracuje rukama. Po tomto zpracování vypadá jako hustý svítek, a dá se do velké kokosové skořápky, kterou postaví sluha před pána. Pán ji pije, jakobychom my pili kaši, kdybychom neměli lžičky, kterou bychom ji pojídali. Oběd se pak opět ukončí mytím rukou a úst. Pak očistí sluhové skořápky a všechny zbytky uloží do koše."

Kapitán Cook dodává, že „množství potravy, kterou jedí tito lidé k obědu, je nesmírné. Viděl jsem muže, který snědl dvě nebo tři ryby velké jako okouni; tři chlebovníky, každý větší než dvě pěsti; čtrnáct nebo patnáct banánů, každý šest až sedm palců dlouhý a pět nebo šest tlustý; a skoro čtvrt galonu rozmělněného plodu chlebovníka, který je tak sytý jako nejhustší syrový svítek. Je to tak neobvyklé, že mi to nikdo neuvěří; a neodvolával bych se jen na vlastní svědectví, ale pan Banks, dr. Solander a mnozí jiní pánové viděli na vlastní oči tuto pravdu, a vědí, že se k nim příležitostně odvolám."

Ženy, které při jiných příležitostech vždycky sdílí zábavy mužů, kteří jsou rádi v jejich společnosti, jsou úplně vyloučeny z obřadu jídla. Také se nedaly přemluvit, aby si něco vzaly, když s námi společně obědvaly na palubě lodi; říkaly, že se to nesluší, i bratří a sestry mají každý svůj oddělený koš, a jejich jídla se připravují odděleně. Ale angličtí důstojníci a mužstvo, když navštívili mladé domorodce v jejich domech, často jedli z téhož koše a pili z téže nádoby k hrůze a nelibosti starších dam, které byly vždy uraženy touto svobodou, a když se náhodou někdo dotkl některého pokrmu nebo jen koše, zahodily jej.

V tomto teplém podnebí jsou domy skoro zbytečné. Nejnižší stupeň tepla je asi 63°, nejvyšší 85°, takže průměr je 74°. Jejich kolny nebo domy se skládají obyčejně z doškové střechy vztyčené na kůlech, hřeben střechy je asi tři nebo čtyři stopy nad zemí. Podlaha je pokryta jemným senem, na kterém leží rohože, takže je to jako jediný polštář, na kterém se ve dne sedí a v noci spí. Jedí venku ve stínu nejbližšího stromu. V každém okrese je dům pro obecné užívání, mnohem větší než ostatní domy, některý až 200 stop dlouhý, třicet široký a dvacet vysoký. Obytné domy stojí všechny v lesnatém páse, který obklopuje ostrov mezi úpatím hor a mořem, a kolem každého je vykácen malý kousek lesa, jen aby padající stromy nepoškodily střechu. Tahitský les je obyčejně hájem chlebovníků a kokosových palem bez podrostu, a ten je rozčleněn stezkami, které vedou všemi směry od jednoho domu k druhému. Cook praví: „Nic není příjemnějšího nad tento stín v tak teplém podnebí, a nic krásnějšího nad tyto cesty."

Při své živosti a veselosti mají rádi nádheru a libují si v pohodlí a bezstarostnosti. Stromy, které jim dávají potravu, rostou samy sebou — chlebovník, kokosová palma, banánovník třinácti druhů; ovoce ne nepodobné jablkům, které zralé chutná velmi dobře; sladké brambory, jám a druh aronu; pandanus, jambu a cukrová třtina; množství rostlin, jejichž kořeny jsou jedlé: to všechno se tam daří při tak nepatrném pěstění, jak poznamenává Cook, jakoby byli vyjmuti z první kletby, že „člověk bude jíst chléb svůj v potu tváře." Na obleky mají kůru ze tří různých stromů, moruše, chlebovníku a stromu, který se podobá divokému fíkovníku ve východní Indii; z těch jen moruše potřebuje pěstění.

Ve výrobě obleků projevují vysoký stupeň vy-

nalézavosti. Červená a žlutá jsou dvě barvy, kterých nejvíce užívají při barvení látek; červeň je neobyčejně jasná a krásná a podobá se nejvíce našemu purpuru; vyrábí se smíšením šťáv ze dvou rostlin, které jednotlivě nemají v sobě nic z této barvy: jedna je Cordia Sebestina, druhá druh Ficusu; první dává šťávu z listí, druhá z plodů. Žlutou barvu dodává kůra kořenů rostliny Morinda citrifolia, kořeny se oškrabují a máčí ve vodě.

Pletou neobyčejně krásné rohože, hlavně ty, které jsou vyrobeny z kůry rostliny Hibiscus tiliaceus, a z druhu Pandanus. Ostatní vyrábějí z rákosí a trávy s podivuhodnou zručností a rychlostí. Stejně jejich koše a proutěné nádoby jsou velmi vynalézavě vyrobeny; koše mají tisíce nejrůznějších vzorů. Jejich sítě a rybářské provazy jsou pevné a silné, stejně jako udice z perleti. A jejich kyje jsou vzácnými ukázkami vyřezávaného dřeva. Národ tak čilý, živý a veselý jako jsou Tahiťané musí mít nezbytně své zábavy. Mají rádi hudbu, kterou vyluzují z hrubé flétny a bubnu; tanec, zápasy, střílení lukem a házení lanem. Pořádají často závody síly, obratnosti a zápolení: Cook vypravuje, že každý, kdo zná atletické výkony dávné antiky, si musí všimnout jejich podoby se zápasem (který popisuje) mezi domorodci na ostrůvku uprostřed Tichého oceánu.

Ale tento prostý lid má i své chyby, a to veliké. V jisté třídě žen je cudnost skoro neznáma; je tu ohavná společnost zvaná Arreoy, skládající se, jak se zdá, ze zvláštní třídy která se pokládá za hlavní válečníky na ostrově. V té společnosti žijí muži a ženy společně; a děti jsou tam hned po narození zardoušeny, aby nepřekážely hrubým radostem otce a matky. Jiným divošským zvykem jest obětování živých bytostí v Morais, které jsou zároveň chrámy a pohřebišti, a podle zpráv misionářů podporují povinný smysl a úctu k Božstvu. Kapitán Cook spra-

vedlivě praví o Tahiťanech: „Co se týče jejich bohoslužby, blíží se v mnohém křesťanům. Nespatříte Tahiťana, který by se přiblížil k Eeatooa nedbale a nepozorně; je pln úcty, blíží se k místu bohoslužeb s posvátnou hrůzou, smekne, když vstoupí na posvátnou půdu, a modlí se s horlivostí, která by byla ke cti lepšímu vyznání. Pevně uznává tradice svých předků, a žádný z nich se neodváží popírat jsoucnost Božství." Zlodějství je také jednou z jejich chyb; ale to je společné všem necivilisovaným národům a dodejme, že civilisovaným také. Ale abychom je správně posoudili v tomto ohledu, musíme porovnat jejich postavení s postavením civilisovanějšího národa. Tahitský domorodec přijde na palubu lodi a octne se uprostřed železných nýtů, hřebíků, nožů všude rozházených, a je v pokušení odnést si některé. Předpokládejme, že by přijela loď z Eldorada na Temži, a že by se domácí důstojníci na její palubě octli před hřebíky, sekyrami, dláty z ryzího zlata, rozházenými po palubě; není třeba říkat, co by se asi stalo. Jestliže ti první neodolali pokušení opatřit si to, co nutně potřebují — nemohli by stejně ti druzí odolat tomu, co by ukojilo jejich lakotu nebo uspokojilo jejich záliby, nebo obojí.

Takový byl stav tohoto krásného ostrova a jeho zajímavých a půvabných obyvatelů v době, kdy jej kapitán Wallis poprvé objevil a plukovník Cook krátce na to navštívil. Je smutno připomínat, jací jsou nyní podle popisu kapitána Beecheye. Všechny jejich obvyklé a nevinné zábavy byly zakázány misionáři a místo nich byl tento ubohý národ donucen hledat útěchu v otupělosti a netečnosti; ta prostota povahy, která vyvažovala mnohé jejich chyby, byla obrácena ve lstivost a přetvářku; a opilství, chudoba a nemoci zmenšily počet dřívějšího obyvatelstva na nepatrný počet. Podle zprávy prvních

misionářů a součtu obyvatel z roku 1797 byl počet obyvatelstva odhadnut na 16.050 duší; kapitán Waldgrave jej určil r. 1830 podle součtu uspořádaného misionáři jen asi na 5000 — a je až příliš mnoho důvodů, proč připisovat tento úbytek modlení, zpívání žalmů a pití kořalky.

Tento ostrov Tahiti má tvar dvou kruhů spojených nízkou a úzkou úžinou. Větší kruh se jmenuje Tahiti Mooé a je asi třicet mil v průměru; menší se jmenuje Tiaraboo a má asi deset mil v průměru. Pás nízké země, ústící do četných údolí, stoupá mírným svahem ke střednímu horstvu, které je asi sedm tisíc stop vysoké. Tento pás obklopuje větší kruh, a stejně je tomu u menšího kruhu v poměrném měřítku. Těmito údolími protékají prameny a říčky čisté vody, a nejbujnější a nejzelenější listnaté stromy pokrývají jejich svahy a kopce, které je rozdělují a mezi nimiž se kdysi kupily chaloupky a malé zahrádky domorodců. To vše je nyní zničeno, a zbytek obyvatelstva odtáhl na rovné a bažinaté pozemky na mořském pobřeží, v naprostém poddanství sedmi misionářství, která jim odňala ten nepatrný obchod, který pěstovali, a sama se jej zmocnila. Misionáři mají své obchodní domy, jednají jako agenti a monopolizují všechen dobytek na ostrově — ale za to jim dali nové náboženství a parlament (risum teneatis?) a přivedli je do stavu naprosté chudoby — a to všechno, jak říkají a patrně jsou sami o tom přesvědčeni, pro slávu boží a záchranu jejich duší! Jak se musí podceňovat taková změna vyvolaná takovým jednáním! jak žalostné je pomyšlení, že ostrov, na který příroda vyplýtvala tolik svých bohatých darů, se kterými nemůže závodit ani Cyprus nebo Cythera ani pohádkový ostrov Calypso v nádheře a přepychových krásách, má být odsouzen k takovému osudu — v osvíceném věku a vinou národa, který si říká civilisovaný!

Kapitola II.

CHLEBOVNÍK

V roce 1787, sedmnáct let po návratu kapitána Cooka z jeho první cesty, oznámili sadaři a obchodníci londýnští, kteří měli zájem na západoindických osadách Jeho Veličenstva, že zavedení chlebovníků na ostrovy v těchto mořích jako potravy by bylo pravým dobrodiním pro obyvatelstvo; král velmi rád vyhověl jejich žádosti a dal proto vyslati loď, která byla v Deptfordu vybavena potřebnými předměty a přípravami, aby uskutečnila dobročinný účel cesty. Sir Josef Banks podnikl úpravu lodi pro náklad rostliny a vybavil ji co nejdůmyslněji a nejvhodněji; převzal správu celé výpravy lodi s největší péčí a horlivostí, až byla všestranně připravena pro plavbu. Nazval loď „Bounty" a doporučil poručíka Bligha, který byl s kapitánem Cookem, za jejího velitele. Měla náklad asi dvě stě patnáct tun; a její posádka se skládala z jednoho poručíka, který byl velícím důstojníkem, kormidelníka, tří aktivních důstojníků, lékaře, dvou kormidelníkových pomocníků, dvou kadetů a třicetičtyř poddůstojníků a lodníků, dohromady čtyřicetičtyř mužů; k nim byli připojeni dva obratní a pečliví muži doporučeni sirem Josefem Banksem, aby se starali o rostliny, které se měly dopravit do západní Indie, a o ty, které se měly přivézt domů pro zahradu Jeho Výsosti v Kew; jeden z nich byl David Nelson, který vykonával podobnou službu při poslední plavbě kapitána Cooka, druhý Vilém Brown jako jeho pomocník.

Účelem všech dřívějších plaveb do Jižních moří podniknutých na rozkaz Jeho Výsosti Jiřího III. bylo rozšíření znalostí novými objevy a pokrok vědy, hlavně přírodní historie a zeměpisu; účelem této

cesty bylo vytěžit praktický zisk z dalekých objevů, které byly již uskutečněny; a nic nemohlo tak splnit očekávání zisku jako chlebovník, který poskytoval domorodcům na Tahiti tak vydatnou část jejich potravy, což se od něho očekávalo také pro černé obyvatelstvo západoindických ostrovů. Chlebovník nebyl novým objevem ani Wallise ani Cooka. Již roku 1688 jej popisuje výborný starý mořeplavec Dampier takto: „Chlebovník, jak jej nazýváme, jest veliký strom, vysoký a široký jako naše největší jabloně; má rozložitou korunu plnou větví a temného listí. Plody rostou na větvích jako jablka, jsou velké jako bochník chleba za penny, když stojí pšenice pět šilingů bušl; má kulatý tvar a silnou tuhou slupku; když je plod zralý, je žlutý a měkký, a chuť má sladkou a příjemnou. Domorodci na Guam ho užívají za chleba. Trhají jej, když vyroste, ale je ještě zelený a tvrdý; pak jej pečou v peci, čímž se opálí kůra do černa, ale oškrabou vnější černou kůru a pod ní zůstane jemná tenká slupka. Vnitřek je měkký a bílý jako střídka chleba. Uvnitř nejsou ani jádra ani zrna, nýbrž všechno je jedinou hmotou jako v chlebě. Musí se jíst čerstvý, neboť za čtyřiadvacet hodin ztvrdne a ztrpkne; ale jest velmi chutný, než zvětrá. Tyto plody rostou v sezoně osm měsíců v roce, a v té době nejedí domorodci jiné potravy nahražující chléb. Neviděl jsem tyto plody nikde jinde než tady. Domorodci nám řekli, že spousta těchto plodů roste na ostatních Ladronských ostrovech; a nikde jinde jsem o nich neslyšel."

Lord Anson potvrzuje tento popis chlebovníku a praví, že za pobytu v Tinian jej jedli jeho důstojníci a mužstvo ustavičně po dva měsíce místo chleba; a dávali mu takovou přednost, že za celou tu dobu nespotřebovali lodního chleba. Jediným podstatným rozdílem mezi popisem Dampierovým

a Cookovým je, že Cook správně praví, že tento plod má jádra a že jedlá část je mezi slupkou a jádry. Cook také praví, že není chutný, že jeho chuť je nasládlá a podobá se poněkud chuti střídky pšeničného chleba z mouky promíchané slunečnicovými jádry. Podle toho popisu není divu, že západoindičtí osadníci by jej byli rádi zavedli na své ostrovy; a také bylo zavedení chlebovníku skutečně provedeno, přes nezdar této plavby; ale neodpovídalo očekávání, které se v něj vkládalo. Podnebí by podle zeměpisné šíře mělo být totéž nebo skoro totéž jako na Tahiti, ale patrně zde je rozdíl polohy nebo povahy půdy, pro který neprospívá chlebovník na západoindických ostrovech. Na Tahiti a mnohých tichomořských ostrovech je chlebovník pro domorodce neocenitelným darem, ale neposkytl podobného dobrodiní západoindickým ostrovům.

Dne 23. prosince 1787 vyplula „Bounty" ze Spitheadu, a dne 26. začala prudká východní vichřice, která trvala až do 29., čímž loď velmi trpěla. Jedna vlna vylomila ráhna a trámce z pravobočních lan. Jiná prudká vlna narazila na loď a rozbila všechny čluny.

Množství sudů piva, které byly vymrštěny na palubu, bylo rozbito a tekutina spláchnuta do moře; a jen s velkou nesnází a nebezpečím zachránili čluny, aby nebyly spláchnuty do moře. Mimo jiné nehody, které tato bouře způsobila, bylo zničeno velké množství chleba tak, že byl nepotřebný, vlna narazila na kormidlo a kabina se naplnila vodou.

Bylo proto nutno zastavit se v Teneriffe a dát tam loď do pořádku. Dopluli tam 5. ledna 1788, a když vše spravili a obnovili, vypluli opět desátého.

Bligh praví: „Rozdělil jsem nyní mužstvo na tři hlídky a předal jsem vedení třetí hlídky panu Fletcherovi Christianovi, jednomu z kormidelníků. Po-

kládal jsem to vždy za vhodné zařízení, když to okolnosti dovolí, a jsem přesvědčen o tom, že nerušený odpočinek nejen přispívá ku zdraví posádky, ale také umožňuje daleko větší pohotovost v případě náhlé nutnosti."

Protože chtěli plout do Tahiti bez zastávky, a poslední bouře zmenšila jejich zásoby potravy, bylo pokládáno za vhodné přidělit každému jen dvě třetiny porce chleba. Bylo také rozhodnuto, aby pitná voda se cedila filtrovacími kameny, které byly opatřeny v Teneriffe. Bligh praví: „Oznámil jsem nyní mužstvu účel cesty a ujistil jsem je, že bude jistě povýšen každý, kdo si to svou vytrvalostí zaslouží." Zdá se opravdu, že velitel nezanedbal nic, co by jeho důstojníkům i mužstvu zajistilo pohodlí a spokojenost. On sám byl plnokrevný námořník a užíval všemožných prostředků, aby udržel zdraví své posádky. Ustavičný déšť a dusné ovzduší pokrylo vše na lodi plísní. Byla tedy vysušována ohněm a často kropena octem, a bylo využito každé chvíle suchého počasí, aby byly zotvírány všechny otvory a vyčistěna loď, a všechny vlhké věci posádky byly vyprány a usušeny. Při těchto zdravotních opatřeních propluli mlhovým a dusným ovzduším nízkých zeměpisných šířek bez jediné škody.

V neděli druhého března, jak poznamenává poručík Bligh, „když jsem dohlédl, aby byli všichni čistě oblečeni, konaly se služby boží podle mého zvyku. Toho dne jsem dal panu Fletcherovi Christianovi, kterému jsem již dříve chtěl svěřit vedení třetí hlídky, napsaný rozkaz, aby vystupoval jako poručík."

Když dosáhli devátého března 36. stupně jižní šířky, poznamenává, že „jasně pociťovali změnu temperatury, neboť termometr klesl od předešlého dne o osm stupňů. Aby netrpělo mužstvo vlastní nedbalostí, nařídil jsem, aby odložili lehké tropické

obleky a oblékli se vhodněji pro chladné podnebí. Zařídil jsem to již než jsme odjeli z Anglie, nařídiv, aby byly opatřeny takové obleky, jaké budou nutné. Toho dne jsem na stížnost kormidelníka pokládal za nutné potrestat Matthewa Quintala, jednoho z lodníků, dvěma tucty ran za drzost a vzpurné chování. Až do toho dne jsem neměl příčinu potrestat někoho na lodi."

Pohled na Novoroční Přístav v Staaten Land ho lákal, jak praví, aby se tam zastavil; ale pro pozdní dobu a dobré zdraví posádky se rozhodl pustit všechny myšlenky na osvěžení, dokud nedostihnou Tahiti. Skutečně neobyčejná péče, kterou věnoval zdraví lodní posádky, způsobila, že byl zbytečný jakýkoli pobyt v tomto chladném a nehostinném kraji.

Brzy na to je stihlo hrozné počasí u Cape Hornu, vichřice s kroupami a pliskanicí, takže musili udržovat ve dne v noci na lodi oheň; a jedna hlídka vždy sušila vlhké oděvy posádky. To bouřlivé počasí trvalo devět dní; loď začínala zlobit a potřebovala vypumpovat každou hodinu; paluba již tak propouštěla vodu, že musil velitel přepustit velkou kabinu těm, kteří měli provlhlé kajuty, aby si tam pověsili svá lůžka. Když viděli, že to tak dál nejde a že je beznadějné pokoušet se o plavbu za těch podmínek v této roční době, a když po třicet dní zápasili s rozbouřeným oceánem, rozhodli se odplouti k mysu Dobré Naděje. Kormidlo bylo tedy otočeno po větru k velké radosti všech na palubě.

Připluli k Mysu 23. května a zůstali tam třicetosm dní, až spravili loď, doplnili zásoby a posádka si odpočinula; pak vypluli znovu prvního července a zakotvili v Adventure Bay v zemi Van Diemanově 20. srpna. Tady nakládali vodu a dříví až do 4. září, a večer 25. října spatřili Tahiti; příštího dne zakotvili v zálivu Matavai; podle plavboměru

proplula loď od vyplutí z Anglie 27.086 mil, průměrně 107 mil za dvacetčtyři hodiny. O jejich příhodách na Tahiti stačí krátký výtah z Blighova denníku.

Domorodci se mnoho vyptávali na kapitána Cooka, sira Josefa Bankse a ostatní své bývalé přátele. Bligh praví: „Jedna z mých prvních otázek byla na našeho přítele Omaie; a bylo pro mne smutnou zprávou a zklamáním, když jsem slyšel, že nejen Omai, ale i oba novozélandští hoši, kteří byli s ním, jsou mrtvi. V celku se k nám domorodci chovali přívětivě, a zdálo se, že se radují z našeho příjezdu. Po celý den jsme nezpozorovali ani známky nepočestnosti; a byli jsme tak obklopeni, že jsem nemohl odplout ku vhodnějšímu přístavu, abych nevzbudil nelibost svých hostí, kdybych chtěl, aby opustili loď."

Když slyšel vůdce okresu Otooo příjezdu „Bounty", poslal malého vepře a mladý banánovník jako důkaz přátelství. Loď byla nyní dostatečnč zásobena potravinami; každý muž na palubě měl tolik, kolik mohl spotřebovat.

Jakmile byla loď zakotvena, vystoupil poručík Bligh na břeh s vůdcem Poeeno a šli cestou příjemně zastíněnou chlebovníky až k jeho domu, kde byly jeho žena a sestra zaměstnány barvením kusu látky na červeno. Požádaly ho, aby se posadil na rohož a s velkou laskavostí mu nabídly občerstvení. Objevilo se tam mnoho cizinců, kteří přišli blahopřát a chovali se s velkou slavnostností a ohledností. Praví, že když se loučil, dámy, neboť ty ženy si zaslouží tento titul pro své přirozené a neumělkované chování a eleganci způsobů, vstaly a vzaly některé své nejjemnější rohože a oděvy a oblékly mne po tahitské módě, a pak pravily: „půjdeme na vaši loď." Vzaly mne za ruce doprostřed velkého zástupu a vedly mne k vodě a tam se rozloučily." Na této procházce shledal Bligh s uspokojením, že ostrov

získal jisté výhody z dřívějších návštěv kapitána Cooka. Byly mu přineseny dva citronovníky, ovoce, které tam zavedl Cook; a mezi předměty, které přinesli na loď a nabízeli na prodej, byl španělský pepř, tykve a dvě mladé kozy. Vypravuje: „Během dvou nebo tří dnů byl navázán tak důvěrný styk mezi domorodci a posádkou lodi, že nebylo muže na lodi, který by neměl již svou „tayo" nebo svého přítele."

Zahradník Nelson a jeho pomocník byli vysláni, aby vyhledali mladé stromy, a po jejich návratu byla s velikou radostí přijata zpráva, že podle všech zdání bude možno snadno provésti úkol cesty; stromů tu bylo hodně, a domorodci nečinili námitek proti tomu, aby si jich vzali kolik chtějí. Nelson s uspokojením nalezl dva jemné citronovníky, které zasadil roku 1777 a které byly nyní plné plodů dosud nezralých.

Byly věnovány dary Otoo-ovi, vůdci z Matavai, který si změnil jméno na Tinah. Bylo mu řečeno, že za laskavost jeho lidu ku kapitánu Cookovi a v touze posloužit jemu a jeho národu poslal mu král Jiří tyto vzácné dary; a Bligh mu pravil: „Tinah, nechceš za to také něco poslat králi Jiřímu?" „Ano", odpověděl, „pošlu mu vše, co mám", a začal vypočítávat různé předměty svého majetku, a mezi nimi se zmínil o chlebovníku. K tomu právě jej chtěl Bligh přivést, a řekl mu okamžitě, že by se chlebovník králi Jiřímu velmi líbil; a on slíbil, že pošle na palubu veliké množství.

Až dosud nebyla spáchána žádná krádež, a Bligh si blahopřál k nápravě Tahiťanů v tomto směru, neboť k tomu měli stejně příležitosti a pokušení jako dříve. Loď byla jako při dřívějších příležitostech stále plná hostí. Jednoho dne byl však vytažen a ukraden čep z kormidla u velkého člunu, aniž by to zpozoroval muž, který jej měl na starosti; a protože

byla spáchána tato a ještě několik drobných krádeží většinou z nedbalosti mužstva, což by mohlo mít za následek přerušení dobrých styků se zloději, praví Bligh: „Myslil jsem, že bude mít dobrý účinek, když potrestám strážce lodi v jejich přítomnosti, a nařídil jsem, aby byl vyplacen dvanácti ranami. Všichni, kteří byli vykonání trestu přítomni, zakročili velmi vážně proto, aby byl zmírněn; ženy projevovaly velký zájem a soucit, který charakterisuje vlídnou část jejich pohlaví."

Čím déle pobývali na ostrově, tím větší měli příležitost ku spokojenosti s chováním ostrovanů, a tím méně byli znepokojováni na lodi i na břehu domorodci, kteří je jako s počátku sledovali. Ať vstoupili do kteréhokoli domu, byli všude vlídně přijati. Tahiťané, jak jsme se dověděli, mají velmi přímé chování, bez drzosti a formálnosti; „jsou všichni neodolatelně upřímní a bezelstní." Když na příklad nabízejí občerstvení a jsou odmítnuti, nenabízejí je podruhé; neboť nemají ani zdání o obřadném odmítání, které očekává druhé vyzvání. Bligh vypravuje: „Jednou jsem byl na příliš prudkém slunci a roznemohl jsem se z toho; celý ten nečetný národ, muži i ženy se shromáždili kolem mne a nabízeli mi pomoc; za té krátké nemoci byl jsem hojně odměněn radostí, kterou jsem pocítil z pozornosti a projevů lásky těchto milých lidí."

Jednou byla „Bounty" téměř zahnána na břeh prudkým nárazem větru a podruhé uvázla na mělčině; při obou příležitostech přišli ti dobrosrdeční lidé v davech blahopřát kapitánovi k záchraně; a mnozí z nich prý byli živě dojati, takže prolévali slzy, dokud trvalo nebezpečí, do kterého loď upadla.

Dne 9. prosince zemřel lékař „Bounty" následkem nestřídmosti a otupělosti; tento nešťastný muž prý byl v stálém stavu opilosti, a tak si protivil jakýkoli pohyb, že se nedal nikdy přemluvit, aby občas

strávil alespoň šest hodin na palubě během celé plavby. Poručík Bligh dostal dovolení, aby ho pohřbil na pobřeží. Vypravuje, že když šel s vůdcem Tinah k místu, kde ho chtěl dát pohřbít, „shledal jsem, že již domorodci začali kopat hrob." Tinah se ptal, dělají-li to správně? Pravil: „Tady slunce vychází a tady zapadá." Je-li to jejich vlastní zvyk kopat hrob směrem od východu na západ, nebo naučili-li se tomu od Španělů, kteří na ostrově pohřbili kapitána své lodi roku 1774, nebylo možno zjistit; ale bylo jisto, že se to nedověděli od nikoho z „Bounty". Pohřbu se zúčastnili vůdcové a mnozí domorodci a bedlivě pozorovali bohoslužbu. Mnozí z hlavních domorodců byli přítomni nedělním bohoslužbám a chovali se velmi slušně. Některé ženy občas projevovaly sklon ke smíchu při zpěvu; ale kapitán vypravuje, že když na ně pohlédl, byly velmi zahanbeny.

Okraj nížiny, která je asi tři míle široká mezi mořským břehem a úpatím hor, je velmi krásnou krajinou, porostlou chlebovníky a kokosovými palmami a posetou domy, kolem nichž si hrají zástupy dětí. Bligh poznamenává: „Je milé pozorovat zástupy malých dětí, které je všude vidět, jak jsou zaměstnány různými hrami: některé pouští draky, jiné se houpají na houpačkách zavěšených na větvích stromů, jiné chodí na chůdách, jiné se perou, a jiné si hrají všemožné veselé hry, jaké jsou obvyklé u anglických hochů. Malé holčičky mají také své hry, hlavně tance." Večer před západem slunce je celé pobřeží před lodí jakousi promenádou, plnou mužů, žen a dětí, kteří tam pokračují ve svých sportech a zábavách až do tmy, kdy se každý klidně vrátí domů. V té době se tam prý shromáždí tři až čtyři sta lidí a všichni se šťastně baví, jsou dobře naložení a mají se vespolek rádi; nikdy se tam nevyskytla hádka, která by porušila soulad mezi těmito přívě-

tivými lidmi. Hoši i děvčata prý jsou hezcí a veselí.

Nezdá se, že by se příliš starali o své zahrady, vyjma o ty, kde se pěstuje ava a rostliny, z nichž vyrábějí oděvy; tyto jsou často obehnány kamennou zdí a příkopem. Opravdu je příroda tak obdařila, že nemají příliš mnoho příležitosti namáhat se, aby si opatřili potravu nebo oděv. Ale když začal Bligh vykopávat chlebovníky, pomáhali mu domorodci statečně ve sbírání a ořezávání stromů, čemuž velmi dobře rozuměli.

Chování těchto lidí při všech příležitostech zaslouží si chvály. Jednoho rána při výměně stráží byl postrádán malý člun. Okamžitě byla přehlédnuta posádka lodi a vyšlo na jevo, že chybí tři muži. Vzali s sebou tři úplné zbraně i s náboji; ale nikdo na palubě neměl ani tušení o tom, jaký měli plán nebo kam šli. Když se vyptali na cestu, kterou se dali, byl vyslán kormidelník, aby hledal člun, a jeden z vůdců šel s ním. Sotva urazili půl cesty, potkali člun s pěti domorodci, kteří jej přiváželi zpět k lodi. Za tu službu byli dobře odměněni. Vůdcové slíbili, že užijí všech prostředků, aby odhalili a přivedli zpět uprchlíky, které skutečně v několika dnech několik ostrovanů chytilo a svázalo, ale propustili je na slib, že se vrátí na loď; uprchlíci tento slib přesně nevyplnili, ale brzy na to se vzdali po honbě, která byla na ně uspořádána.

Několik dní na to se stala mnohem vážnější událost, která způsobila veliteli velikou starost. V noci vál čerstvý vítr, a za svítání se objevilo, že lano, kterým byla loď přivázána, bylo přeříznuto těsně u vodní hladiny, takže pouze jeden provaz zůstal celý. Zatím co přivazovali loď, přišel na palubu Tinah; a ačkoli nebylo důvodu k domněnkám, že by to byl zavinil, přece, jak praví velitel, „mluvil jsem s nimi velmi ostře a trval jsem na tom, aby objevil a přivedl pachatele. Slíbil, že se co nejhorli-

věji pokusí najít vinníka. Příštího jitra přišel ke mně se svou ženou a ujistil mne, že horlivě pátrali bez výsledku. To nebylo zadostiučiněním, a já jsem se k nim choval velmi chladně, čímž byli nemálo zarmouceni; dáma nakonec vyjádřila svůj zármutek slzami. Nemohl jsem jim dávat déle najevo nedůvěru, ale vážně jsem jim doporučil, aby, váží-li si přátelství anglického krále, vynaložili krajní námahu na nalezení pachatelů, a oni mi to slíbili."

Tady poznamenává Bligh, že mu od té doby často napadlo, že tento pokus odříznout loď od břehu byl činem některého z jeho vlastních lidí; jeho úmysl zůstat na Tahiti mohl být proveden bez nebezpečí, kdyby byla loď najela na břeh. V době, kdy se to stalo, praví, že ho nic podobného nenapadlo, ani možnost něčeho podobného, neboť neměl podezření, že by mezi mužstvem mohl zavládnout takový povšechný účel nebo tak silná příchylnost k ostrovům, že by zanechali všech možností návratu do vlasti.

Toto Blighovo podezření se v dalším příběhu ukáže bezdůvodným a přece mohl přirozeně soudit, že tak dlouhý, a neomezený styk s lidem, mezi nímž měl každý muž svou tayo nebo přítele, mezi nímž byl každý svobodný a mohl splnit každé přání svého srdce, kde jakmile vstoupil na břeh, byl obklopen ženskými půvaby uprostřed pohodlí a klidu a žil v přepychu, aniž by se musil nějak namáhat — že takový svod pro obyčejného námořníka mohl přirozeně vzbudit touhu po delším pobytu v takovém kraji; ale toto podezření není potvrzeno dalšími událostmi. Přeříznutí lana patrně vzniklo tím, že se rozedřelo o skalnaté dno.

„Bounty" přijela 26. října 1788 a zůstala až do 4. dubna 1789. Dne 31. března píše velitel: „Dnes byly složeny všechny rostliny na palubu v 774 hrncích, 39 sudech a 24 truhlících. Počet chlebovníkových stromů je 1015; mimo to jsme sebrali četné jiné rost-

liny: avee, která je jedním z nejchutnějších plodů na světě; ayyah, která je ovocem ne tak nádherným, ale jemné chuti a velmi osvěžujícím; rattah, ne nepodobný kaštanu, který roste ve velkém množství na vysokých stromech; jsou jednotlivě ve velkých luskách jeden až dva palce širokých a mohou se jíst syrové nebo vařené jako windsorské boby, a tak upravené jsou stejně dobré; orai-ab, což jest velmi jemný druh banánu. To všechno mi obzvláště doporučil můj vzácný přítel sir Josef Banks."

Zatím, co pokračovaly tyto činné přípravy k odjezdu, přinesl dobrý vůdce Tinah dar pro krále Jiřího a nemohl se ubránit proudu slz. Ku konci pobytu lodi projevovali domorodci zřejmý zármutek, že je tak brzy opustí, a dávali jej najevo větší laskavostí a pozorností než obvykle. Zmíněný výborný vůdce se svou ženou, bratry a sestrou si vyžádali povolení zůstat na lodi noc před odplutím „Bounty". Loď byla celý den plná domorodců a byla naložena dary, kokosovými ořechy, banány, chlebovníky, vepři a kozami. Proti obvyklému zvyku nebyl toho večera na pobřeží tanec ani veselí, jak tomu byli ode dávna zvyklí, nýbrž všude bylo ticho.

Při východu slunce odvezl člun Tinah a jeho ženu, a loď vyplula, rozloučivši se s Tahiti, kde, jak poznamenává Bligh, „jsme byli po dvacettři týdny přijímáni s největší láskou a ochotou, která rostla s dobou našeho pobytu. Že jsme nebyli necitelní k jejich laskavosti, dokazují více než dostatečně další události; neboť přátelskému a lichotivému chování toho lidu se mohou připsat důvody události, která způsobila nezdar výpravy, o níž se mohlo ze všech důvodů předpokládat, že se ukončí co nejšťastněji."

Druhého rána po odjezdu spatřili Hauheine; a záhy doplula k boku lodi dvojitá kanoe s deseti domorodci, mezi nimiž byl mladík, který si vzpomínal na kapitána Bligha a zavolal ho jménem. Znal ho, když

tam byl v roce 1780 s kapitánem Cookem na lodi „Odhodlání". Četné další kanoe připluly s vepři, jámem a jinými zásobami, které sehnali. Ten muž potvrdil vypravování, které již vypravoval Omai, a řekl, že ze všech zvířat, která tu zůstala s Omaiem, zůstala na živu pouze klisna; že símě a rostliny byly zničeny až na jediný strom; ale nedovedl dostatečně vysvětlit, jakého byl druhu. Několik dní po odplutí z tohoto ostrova nastalo bouřlivé počasí a na východě se nahromadila hustá stěna černých mraků. Nedaleko lodi nastala zakrátko průtrž mračen, která byla ještě podporována temnými mraky za ní. Hořejší část měla prý asi dvě stopy v průměru, spodní asi osm palců. Blížila se rychle k lodi, která pokládala za vhodné změnit směr a svinout všechny plachty vyjma čelní. Brzy na to se s velikým hřmotem přehnala bouře asi na deset jardů od kormidla, ale loď nepocítila nejmenšího účinku z její blízkosti. Soudilo se, že letěla rychlostí asi deseti mil za hodinu směrem k západu po větru; a za čtvrt hodiny po tom, co minula loď, se rozptýlila. Když pluli mimo několik malých ostrovů, připluli domorodci z jednoho z nich na kanoích, a posádka zpozorovala, že všichni mluví řečí Tahiťanů. Dostali dary, železo, korále a zrcádko; ale vůdce se při odchodu z lodi zmocnil všeho, co bylo rozdáno. Jeden z nich projevoval nespokojenost, ale po krátkém sporu se smířili tím, že se dotkli jeden druhého nosem.

„Bounty" zakotvila u Anamooky 23. dubna; a na palubu přišel chromý stařec jménem Tepa, kterého tu Bligh poznal roku 1777, a hned si na něho vzpomněl, ještě s jinými z různých sousedních ostrovů. Tento už byl již dříve zvyklý anglickému způsobu, jakým hovoří jejich řečí, a proto se s ním velitel velmi dobře dohovořil. Řekl mu, že stádo, které zanechal v Tongataboo, se rozmnožilo, a i některé staré kusy jsou dosud naživu. Protože si přál pro-

hlédnout loď, byl na ní se svými druhy přijat, a když mu byl ukázán chlebovník a jiné rostliny, byli všichni velmi překvapeni.

Bligh vypravuje: „Vystoupil jsem na břeh, abych si opatřil několik chlebovníků místo jednoho, který uschl, a dvou nebo tří, které poněkud vadly. Šel jsem na západní stranu pobřeží, kam zasadil kapitán Cook několik semen a sazenic; a s uspokojením jsem viděl ve vedlejší zahradě asi dvacet pěkných ananasových keřů, ale bez plodů, protože nebyla na to roční doba. Řekli mi, že je hojně pojídali, že jsou velmi dobré a velké, a že je jich v Tongataboo veliké množství."

Posádka lodi spatřila tu četné známky smutku, kterými se tito lidé znetvořují, jako krvavé spánky, hlavy téměř zbavené vlasů a co je nejhorší, skoro všem chybělo několik prstů. Někteří hezcí hoši ne starší šesti let ztratili oba malíčky; a mnozí muži neměli prostředníčku pravé ruky.

Brzy byl zahájen čilý obchod s jámem; také byly na palubu přineseny banány a chlebovníky, ale žádní vepři. Některé z kanoí, které připluly během dne, byly tak veliké, že se tam vešlo neméně než devadesát lidí. Od těch kupovali důstojníci i posádka vepře, psy, drůbež a citronovníky; velmi jemné a velké jámy; jeden z nich vážil dokonce 45 liber. Dav domorodců tak vzrostl příštího dne v neděli 26., že byla znemožněna všechna práce. Posádka dostala tedy rozkaz, aby nastoupila na palubu, a bylo rozhodnuto vyplout; byla vytažena kotva a loď se chystala vyplout. Byl však ukraden jeden lodní hák, a Bligh ohlásil vůdcům, kteří byli dosud na palubě, že musí zůstat na lodi, dokud nebude vrácen; tím byli překvapeni a nemálo poděšeni. Bligh praví: „Zdržel jsem je až do západu slunce, kdy jejich neklid a netrpělivost vzrostla tak, že se začali tlouci do tváří a očí, a mnozí trpce plakali. Protože ten

hák nestál za takové zoufalství, nechtěl jsem je déle zdržovat a přivolal jsem k lodi jejich kanoe. Řekl jsem jim, že mohou odejít, a dal jsem každému z nich sekerku, pilku, několik nožů, nebozízků a hřebíků. Tyto nečekané dary a náhlá změna jejich postavení je naplnila nemenší radostí než byl dříve jejich zármutek. Dávali bezmezně najevo své uznání, a nepochybuji, že jsme se rozloučili jako větší přátelé, než kdyby se ta příhoda nebyla stala.

Od tohoto ostrova plula loď k severu celou noc za příznivých větrů, a příštího dne, 27., v poledne byla mezi ostrovy Tofoa a Kotoo.

Bligh praví: „Až doposud pokračovala cesta v nepřetržitém úspěchu a byla doprovázena mnohými okolnostmi stejně příjemnými a uspokojivými. Nyní nastala velmi odlišná doba. Vzniklo spiknutí, které způsobilo, že všechna naše minulá práce vynesla jen krajní bídu a zoufalství. Prostředky byly promyšleny a připraveny s takovou tajností a opatrností, že žádná okolnost nevyvolala nejmenší podezření z blížící se pohromy, výsledku to nejdokonalejšího a nejhroznějšího loupežného činu, jaký snad byl kdy spáchán."

Jak dalece měl Bligh pravdu, když připisoval pohromu spiknutí, uvidíme dále. Příští kapitola popíše podrobně postup vzpoury, jak ji líčí poručík vlastními slovy.

Kapitola III.

VZPOURA

„Ráno dne 28. dubna, když jsme pluli mimo nejseverozápadnější z Klidných ostrovů zvaný Tofoa, který jsme minuli směrem severovýchodním, namířil jsem loď k západu. Loď byla v naprostém pořádku, všechny mé rostliny v nejlepším stavu, všechno mužstvo i důstojníci při dobrém zdraví, zkrátka všechno odpovídalo a potvrzovalo mé nejživější očekávání. Když jsem odcházel z paluby, dal jsem rozkazy, jakým směrem má v noci loď plouti. Kormidelník měl první hlídku; dělostřelec prostřední a pan Christian ranní. To byl pořad nočních povinností.

V úterý dne 28. před východem slunce jsem ještě spal, když přišli do mé kabiny pan Christian, velitel hlídky, Karel Churchill, lodní desátník, John Mills, druhý dělostřelec a Tomáš Burkitt, námořník; uchopili mne, svázali mi ruce za zády a hrozili mi okamžitou smrtí, promluvím-li nebo udělám nejmenší povyk. Volal jsem přes to jak nejhlasitěji jsem dovedl, doufaje v pomoc; ale zajistili již důstojníky, kteří nebyli při nich, tím, že postavili stráže u jejich dveří. U dveří mé kabiny byli tři muži mimo čtyři, kteří byli uvnitř; Christian měl v ruce jen šavli, ostatní měli ručnice a bajonety. Vytáhli mne z postele a vystrčili v košili na palubu; provazy, kterými mi svázali ruce, mi působily velikou bolest. Za mnou šli Fletcher Christian a Karel Churchill s bajonetem namířeným na má záda, a dva muži, Alexandr Smith a Tomáš Burkitt šli vedle mne s nabitými ručnicemi a namířenými bajonety. Ptal jsem se na příčinu toho násilí, ale nedostalo se mi jiné odpovědi, než nadávky, abych držel jazyk za zuby. Kormidelník, dělostřelec, pan Elphinstone, druhý kormidelník a Nelson byli spoutáni; a přední vchody hlídala hlídka.

Dělmistr a tesař a také kněz pan Samuel byli puštěni na palubu, kde mne spatřili stát na zádi u křížového stožáru s rukama svázanými na zádech pod dozorem Christiana a jeho lidí. Dělmistr dostal rozkaz spustit člun na vodu, s hrozbou, neučiní-li tak okamžitě, že se mu zle povede.

Když byl člun spuštěn, dostali dva z kadetů, pan Hayward a pan Hallet, a pan Samuel rozkaz, aby do něho vstoupili. Ptal jsem se jich, jaký sledují účel tímto rozkazem a snažil jsem se přemluvit lidi kolem sebe, aby netrvali na takových násilných činech, ale nemělo to výsledku; bylo mi jen stále opakováno: „Držte jazyk za zuby, pane, nebo budete okamžitě mrtev."

V tu dobu poslal kormidelník vzkaz, může-li přijít na palubu, a bylo to dovoleno; ale záhy mu bylo nařízeno, aby se vrátil do své kajuty.

Když jsem se snažil promluvit hlasitě a pokusit se, mohl-li bych v někom z nich probudit smysl pro povinnost, byl jsem pozdraven slovy: „Mlč, nebo ti prostřelíme mozek!" a Christian mi hrozil okamžitou smrtí, nebudu-li mlčet.

Snažil jsem se dále odvrátit proud událostí, když si Christian vyměnil ručnici, kterou držel v ruce, za bajonet, který mu byl přinešen, držel mne pevně za provaz, který mi poutal ruce a hrozil mi mnohými kletbami, že mne okamžitě zabije, nebudu-li tiše; zločinci kolem mne měli ručnice namířeny a bajonety připraveny. Některé osoby byly vyzvány, aby nastoupily do člunu a byli hnáni přes palubu, z čehož jsem usoudil, že mám být s těmito lidmi vyloděn. Pokoušel jsem se tedy znovu o nějakou změnu, ale jediným výsledkem byla hrozba, že mi bude prostřelen mozek.

Dělmistrovi a lodníkům, kteří nastoupili do člunu, bylo dovoleno vzíti si motouzy, plachty, provazy, lanoví, dvacetiosmigalonový sud s vodou; a pan Sa-

muel dostal stopadesát liber chleba s malou zásobou rumu a vína, pak quadrant a kompas; ale bylo mu zakázáno pod trestem smrti dotknout se jakékoli mapy, kalendáře, astronomického zápisníku, sextantu, hodin a všech mých plánů a kreseb.

Když vzbouřenci donutili všechny lodníky, kterých se chtěli zbavit, aby nastoupili do člunu, poručil Christian, aby každý z jeho posádky dostal doušek kořalky. Tu jsem na neštěstí viděl, že se nedá dělat nic pro znovudobytí lodi; že by mi nikdo nepomohl, a každá moje snaha měla za odpověď vyhrožování.

Pak byli povoláni na palubu důstojníci a byli donuceni, aby nastoupili do člunu; já jsem byl držen stranou na zádi u křížového stožáru, kde mne držel Christian s bajonetem v ruce za provaz, kterým jsem byl svázán. Stráž kolem mne měla nabité ručnice, ale když jsem ty nevděčné bídníky vyzval, aby vystřelili, sklonili zbraně.

Viděl jsem, že jeden z mých strážců, Isak Martin, mi chce pomoci, a když mi podal citronník (měl jsem zcela vyschlé rty), vyjádřili jsme si navzájem pohledy svá přání; ale když to bylo zpozorováno, byl Martin ode mne odstraněn. Pokoušel se pak opustit loď a za tím účelem vstoupil do člunu; ale s mnoha hrozbami ho donutili vrátit se.

Zbrojíř Josef Coleman a dva z tesařů, M'Intosh a Norman, byli také zdrženi proti svému přání; a prosili mne, když jsem byl již z lodi na člunu, abych si vzpomněl, že prohlásili, že se nezúčastnili spiknutí. Jak jsem slyšel, chtěl Michael Byrne také opustit loď.

Nemusím zde popisovat svou snahu, abych připomněl zbojníkům smysl pro povinnost; mohl jsem jen mluvit k nim všem společně; ale nemělo to smyslu, protože jsem byl pevně svázán a nikdo mimo hlídku nesměl se ke mně přiblížit.

Knězi panu Samueli vděčím za to, že zachránil mé denníky a pověřovací listiny s několika lodními papíry. Bez nich bych nemohl dokázat, co jsem učinil, a má čest a charakter by mohly být v podezření, kdybych je nemohl hájit jediným dokladem. Udělal to vše s velikou rozhodností, ačkoli byl přísně hlídán a pozorován. Pokusil se zachránit hodiny a krabici s mými plány, kresbami a poznámkami, které jsem nashromáždil za patnáct let a kterých jsem měl množství; když s nimi odcházel, „Proklatě, vydejte okamžitě vše, co máte."

Zdálo se mi, že Christian chvíli váhal, má-li si ponechat tesaře nebo jeho pomocníky; konečně se rozhodl pro druhé, a tesař dostal rozkaz nastoupit do člunu. Bylo mu dovoleno, ale ne bez odporu, vzíti s sebou krabici s nástroji.

Vzbouřenci se během toho všeho často pohádali: někteří nadávali „Ať jsem proklet, jestli nenajde cestu domů, jestli si s sebou všechno nevzal"; a když si tesař odnášel nástroje, „Proklatě, vystaví si za měsíc člun"; druzí se smáli beznadějnému postavení člunu, který byl velmi hluboký a bylo v něm málo místa pro všechny. Christian vypadal, jakoby chtěl sebe i všechny ostatní uvést do zkázy.

Žádal jsem zbraně, ale vysmáli se mi a řekli, že se znám dobře s lidem, ke kterému se ubírám, takže jich nepotřebuji; čtyři ručnice byly však přece přineseny do člunu, načež jsme byli spuštěni na vodu.

Důstojníci a mužstvo byli již ve člunu a čekali jen na mne, což sdělil cvičitel Christianovi; ten řekl: „Pojďte, kapitáne Blighu, vaši důstojníci a mužstvo jsou ve člunu, musíte jeti s nimi; pokusíte-li se o sebe menší odpor, budete okamžitě usmrcen."

Bez dalších ohledů jsem byl doveden přes palubu v kruhu ozbrojených zločinců, a pak mi byly rozvázány ruce. S člunem jsme byli lanem přitaženi k zádi lodi, bylo nám hozeno několik kusů vepřo-

vého masa a několik obleků a ručnice, o nichž jsem již mluvil; a tehdy na mne volali zbrojíř a tesaři, abych si vzpomněl, že se nezúčastnili spiknutí. Když jsme byli ještě nějakou dobu vydáni posměchu a stali se terčem vtipů těchto necitelných zlosynů, byli jsme konečně odstrčeni s člunem na širé moře.

Měl jsem s sebou v člunu tyto lidi:

Jména	Zaměstnání
John Fryer	kormidelník.
Tomáš Ledward . .	lékař.
David Nelson . . .	zahradník.
Vilém Peckover . .	dělostřelec.
Vilém Cole	dělmistr.
Vilém Purcell . . .	tesař.
Vilém Elphinstone .	druhý kormidelník.
Tomáš Hayward	
John Hallet . .	kadeti.
John Norton	
Petr Lenkletter . . .	ubytovatel.
Lawrence Lebogue .	plachtář.
John Smith	
Tomáš Hall . . .	kuchaři.
Jiří Simpson	pomocník ubytovatelův.
Robert Tinkler . . .	sluha.
Robert Lamb . . .	řezník.
Pan Samuel	kněz.

Celkem osmnáct.

Na „Bounty“ zůstali:

Jména	Zaměstnání
Fletcher Christian . .	náhradní kormidelník.
Petr Heywood	
Edvard Young . .	kadeti.
Jiří Stewart	

Jména	Zaměstnání
Karel Churchill . . .	cvičitel.
Jan Mills	druhý dělostřelec.
Jakub Morrison . .	druhý lodivod.
Tomáš Burkitt	schopní námořníci.
Matiáš Quintal	
Jan Summer	
Jan Millward	
Vilém M'Koy	
Henry Hillbrant	
Michael Byrne	
Vilém Muspratt	
Alexandr Smith	
Jan Williams	
Tomáš Ellison	
Isák Martin	
Richard Skinner	
Mariáš Thompson	
Vilém Brown . . .	zahradník.
Josef Coleman . . .	zbrojíř.
Karel Norman . . .	tesařův pomocník.
Tomáš M'Intosh . . .	druhý tesařův pomocník.

Celkem dvacet pět nejschopnějších z lodní posádky.

Vůdce vzbouřenců Christian je z úctyhodné rodiny ze severní Anglie. Byla to třetí plavba, kterou se mnou podnikl; a když jsem shledal nutným rozdělit svou lodní posádku na tři hlídky, svěřil jsem mu třetí, protože se svými schopnostmi hodil k tomu úkolu; a tak se stalo, že kormidelník a dělostřelec nekonali noční hlídku.

Heywood je také z počestné rodiny ze Severní Anglie a mladík stejně schopný jako Christian. Oba byli středem mých zvláštních ohledů a pozornosti, a dal jsem si velkou práci, abych je vyučil, doufaje, že jako vyučení námořníci budou ctí své vlasti.

Young byl dobře doporučen a vypadal jako schopný statný námořník; bohužel nesplnil to, co slibovalo jeho vzezření. (Ve zprávě poslané domů je takto popsán: Edvard Young, kadet, dvacetdva roky starý. Temný typ a zamračený pohled — statný — chybí mu několik předních zubů, a ostatní má všechny zkažené.)

Stewart byl syn úctyhodných rodičů z Orkneys; z toho místa jsme po návratu lodi „Resolution" z Jižních moří r. 1870 dostali tolik schopných lidí, že jen proto bych jej milerád byl vzal s sebou; ale bez ohledu na toto doporučení byl to dobrý námořník a vždycky projevoval výbornou povahu.

Přece však hrubost, s jakou se mnou bylo zacházeno, a vzpomínka na minulé laskavosti vzbudila v Christianovi nějaké výčitky. Když mne vypudili z lodi, ptal jsem se ho, je-li toto jednání vhodnou odměnou za mnohou pomoc, kterou mu poskytlo mé přátelství? Vypadal zmateně při mé otázce a odpověděl pohnutě: „To — kapitáne Blighu — to je tak: Jsem v pekle — jsem v pekle!"

Jakmile jsem mohl přemýšlet, cítil jsem vnitřní uspokojení, které mi bránilo být ve stísněné náladě; jsa si vědom své bezúhonnosti a úzkostlivě vykonávaje povinnost, která mi byla svěřena, cítil jsem se podivuhodně klidný a začal jsem doufat přes velikou tu pohromu, že budu jednoho dne moci vyprávět svému králi a vlasti o svém nezdaru. Několik hodin před mým neštěstím bylo zvlášť lichotivých. Měl jsem loď v dokonalém pořádku, dobře vybavenou vším potřebným pro službu i zdraví; přísnou pečlivostí v tomto ohledu jsem se zajistil, pokud bylo v mé moci, proti každé příhodě, že bych se nedostal mořskou úžinou a proti všemu, co by se mi v ní mohlo přihodit; ke všemu byly rostliny se zdarem zachovány v nejpěknějším stavu; takže byla plavba celkem do dvou třetin vykonána a zbytek vypadal velmi slibně; všichni na palubě byli doko-

nale zdraví; dosažení toho bylo vždy hlavním předmětem mé pozornosti.

Přirozeně se vyskytne otázka, jaký mohl být důvod takové vzpoury? V odpověď se mohu pouze domnívat, že se vzbouřenci živili nadějemi na šťastnější život mezi Tahiťany, než jakého mohli pravděpodobně užívat v Anglii; a to spolu s nějakými vztahy k tamním ženám bylo patrně důvodem celé vzpoury. Pokud jsme měli loď v dohledu, plula směrem západo-severo-západním, ale to jsem pokládal jen za léčku; protože když byl náš člun spuštěn, slyšeli jsme vzbouřence několikrát volat: „Vzhůru na Tahiti!"

Tahitské ženy jsou hezké, mírné, mají veselý způsob chování a řeči, jsou velmi citlivé a mají dosti jemnosti, aby stály za obdiv a lásku. Vůdcové byli tak nakloněni našim lidem, že je spíše povzbuzovali, aby u nich zůstali, než naopak, a dokonce jim slibovali velké pozemky. Za takových a mnohých jiných podobných okolností stejně žádoucích, ačkoli je nemohli předvídat, není snad příliš ku podivu, že skupina námořníků, z nichž mnozí neměli příbuzenstva, se dala svést; hlavně když ku všem těm svodům si představovali, že se budou moci usadit uprostřed hojnosti na jednom z nejkrásnějších ostrovů světa, kde se nemusí pracovat a kde jsou takové svody rozkoše, které přesahují všechno chápání. To nejhorší, co může kterýkoli velitel očekávat, je, že se některý z mužstva pokusí o útěk. Ale kdyby bylo prohlášeno, že má velitel hájit svou loď proti vzpouře a pirátství něčím více než obvyklými pravidly námořní služby, znamenalo by to tolik jako říci, že musí spát zamčen, a když se probudí, je ohrožován pistolemi.

Vyskytlo se více nebo méně desertací na většině lodí, které byly na Tovaryšských Ostrovech; ale bylo vždy v moci velitelově donutit ty lidi k návratu; proto vědomí, že je útěk nevýhodný, vedlo

mé lidi k úvaze, jak lehko může být taková malá loď přepadena, a že se jim již nikdy nenaskytne tak výhodná příležitost.

Tajemství vzpoury je nepochopitelné. Čtrnáct lidí ze skupiny, která zůstala se mnou, žilo ustavičně mezi lodníky; ale ani oni, ani ti, kteří se společně stravovali s Christianem, Stewartem, Heywoodem a Youngem, nezpozorovali žádné okolnosti, která by v nich vzbudila sebe menší podezření z toho, co se dělo. Není divu, že jsem padl za oběť tak přesně promyšlenému zločinnému skutku, když jsem neměl sebe menší podezření. Snad kdyby byli bývali námořníci na palubě, mohla by mi to oznámit hlídka u mé kajuty; neboť jsem spal vždy při otevřených dveřích, takže velitel hlídky měl ke mně vždycky přístup, ač jsem byl dalek jakéhokoli podezření o takovém spiknutí. Kdyby byla vzpoura vyvolána nějakými neshodami, ať již skutečnými nebo představovanými, byl bych musil objevit známky jejich nespokojenosti, a to by mne bylo donutilo k větší ostražitosti; ale bylo to docela jinak. Hlavně s Christianem jsem byl ve velmi přátelském poměru; téhož dne byl pozván ke mně na oběd; a předešlého večera se omluvil, že se mnou nemůže večeřet pod záminkou, že mu není dobře; byl jsem tím znepokojen, protože jsem nepochyboval o jeho počestnosti a cti.

To jest příběh, který uveřejnil poručík Bligh hned po svém návratu do Anglie po jedné z nejhroznějších a nejnebezpečnějších plaveb skoro čtyři tisíce mil po širém moři s osmnácti lidmi v otevřeném člunu. Příběhu bylo slepě uvěřeno; a ačkoli povaha poručíka Bligha neměla nikdy příliš dobrou pověst v námořnictvu co se týče vlídného chování nebo mírné povahy, byl vždy pokládán za výtečného námořníka a jeho věrohodnost byla nedotknutelná. Ale v tomto věku uhlazené svobodomyslnosti, kdy i nejhroznější zločinci najdou své obhájce, by

nepřekvapilo, kdyby se nyní přišlo na to, když jsou mrtvi všichni, kteří by to mohli potvrdit nebo popřít, že to byla jedině tyranie velitele a ne zkaženost vůdce vzbouřenců na „Bounty“, která zavinila celý případ. Bylo napsáno: „Víme všichni, že může vzpoura vzniknout jen ze dvou důvodů, krajní pošetilostí nebo krajní tyranie; a proto —“ to je podivuhodná logika — „protože Bligh nebyl slabomyslný, je závěr očividný.“ Kdyby tomu bylo tak, ptáme se, která z těch příčin zavinila vzpouru na „Nore“ atd.? Pravdivou odpovědí by bylo, že žádná. Pisatel pokračuje: „Nejen že příběh, který byl uveřejněn, byl, jak bylo dokázáno svědectvím před vojenským soudem, falešný v mnohých hmotných údajích, ale každý čin jeho veřejného života po tom příběhu od jeho velení na lodích „Director“, „Glatton“ a „Warrior“ až po zahanbující vypuzení z Nového Jižního Walesu — byl zpečetěn násilím, nelidskostí a hrubostí, která dokonale odhalila jeho povahu.“

V popisování tohoto zajímavého příběhu není úmyslu obžalovat nebo hájit povahu nebo jednání zemřelého admirála Bligha; je dobře známo, že byl krajně prchlivý; ale to, že byl přítelem kapitána Cooka, se kterým plul jako jeho kormidelník, že byl později vždy pod ochranou sira Josefa Bankse, že ho admiralita povýšila na velitele a určila mu hned velení lodi „Providence“, aby s ní podnikl tutéž plavbu na Tahiti, a že se vrátil ve velmi krátké době do Anglie s naprostým úspěchem a doporučil všechny své důstojníky k povýšení pro jejich vzorné chování; že později zastával různé úřady v námořní službě, že byl velitelem lodi v bitvách u Kodaně a Camperdownu a povýšil na vlajkového důstojníka, to všechno snad mluví poněkud v jeho prospěch a může se pokládat za jakýsi důkaz, že při všech svých chybách měl také jisté zásluhy. Je

docela pravda, že to byl muž hrubého chování a měl velmi mylné názory na disciplinu; ale měl také mnoho dobrých vlastností. Výtka onoho spisovatele, že Bligh zfalšoval svůj příběh, je velmi těžkou obžalobou a bohužel není docela bez podstaty; ačkoli by bylo snad správnější říci, že v tištěné zprávě o jeho cestě a ve zprávě, o kterou se pokoušeli vzbouřenci, je mnoho důležitých úchylek od jeho původního rukopisného denníku, z nichž některé tu musíme uvést.

Týž pisatel praví dále: „Víme, že se důstojníkům vedlo v každém směru hůře než mužstvu, a že dokonce mladý Heywood musil stát u stěžně neméně než osm hodin nepřetržité hlídky v nejhorším počasí, jaké je stihlo u Cape Hornu."

Snad může být Heywood sám vyslyšen jako autorita, ne-li aby neschvaloval, tedy alespoň aby znemožnil takové zacházení se svým kapitánem. Tento mladý důstojník praví na jeho obranu:

„Kapitán Bligh uznává ve svém vypravování, že zanechal některé přátele na palubě „Bounty", a nic z mého chování nemohlo nasvědčovat tomu, že bych neměl být počítán mezi ně. Opravdu při jeho pozornosti k nim a velmi vlídném zacházení osobně se mnou bych byl netvorem, kdybych jej zradil. Myšlenka sama stačí vzrušit mysl, v níž lidskost a vděčnost, jak doufám, jsou základními rysy." Bligh také prohlásil v dopise Heywoodově strýci Holwellovi, který ho obvinil z nevděčnosti, že „nikdy ode mne neslyšel hněvivé slovo během celé plavby, protože jeho chování mne vždy těšilo a uspokojovalo."

Podle rukopisného deníku Morrisona a druhého dělmistra, který byl usvědčen jako jeden ze vzbouřenců, ale dostal od krále milost, vypadá chování Blighovo co nejnepříznivěji. Tento Morrison byl nadáním a výchovou vysoko nad postavení, které měl na „Bounty"; sloužil dříve v námořnictvu jako

kadet a když dostal milost, byl jmenován dělostřelcem na lodi „Blenheim“, na které zahynul s Tomášem Troubridgem. Porovná-li se tento deník s jinými doklady, zdá se, že jsou data a události přesně zjištěny, ačkoli jsou tyto někdy příliš barvitě líčeny. Jak se mu podařilo zachránit si deník na vraku „Pandory“, není známo; ale není pochyby o jeho pravosti, protože se uchoval mezi papíry zemřelého kapitána Heywooda; různá místa v něm byla opravena buď tímto důstojníkem nebo někým jiným, ale jejich smysl zůstal nezměněn.

Z tohoto důležitého dokladu by se zdálo, že sémě nesváru na nešťastné lodi „Bounty“ bylo zaseto již v prvních dobách cesty. Jak tomu bývá na malých lodích, byly povinnosti velitele a zásobitele spojeny v osobě poručíka Bligha; a to patrně bylo příčinou velmi vážné nespokojenosti mezi důstojníky a posádkou; jako ukázka zla, které vzniklo z této nespokojenosti, může sloužit líčení pana Morrisona. V Teneriffe nařídil poručík Bligh, aby byl vynesen sýr a vyložen na vzduchu; při tom předstíral, že chybí jisté množství a tvrdil, že bylo ukradeno. Bednář Henry Hillbrant mu oznámil, že ta bedna byla otevřena na rozkaz pana Samuela, který byl současně lodním sluhou, a sýr byl poslán na břeh do kapitánova domu, dříve než „Bounty“ opustila řeku na své cestě do Portsmouthu. Poručík Bligh dále nepátral a okamžitě nařídil, aby se zastavilo vydávání této potravy pro důstojníky i pro mužstvo, dokud se nedostatek nevyrovná, a řekl bednáři, že mu dá napráskat, řekne-li o tom slovo. Ztěží lze uvěřit, že by se muž Blighovy bystrosti vydal tak naprosto v ruce bednáře jako podvodník, svěřuje se mu s činem, který kdyby byl odhalen, by jej připravil o místo.

Když se blížili rovníku, bylo nařízeno, aby bylo vydáno mužstvu několik zkažených tykví, koupe-

ných na Teneriffe, jedna libra tykve v náhradu za dvě libry sucharů. Když se mužstvo zdráhalo přijmout nabízenou náhražku a poručík Bligh se o tom dověděl, přiběhl v prudkém vzteku na palubu a nařídil, aby byl zavolán jménem vždy první muž ze seznamu každé skupiny soustolovníků; současně prohlásil: „Uvidím, kdo se opováží odmítat tykev nebo cokoli, co poručím dávat k jídlu"; a připojil: „Vy proklatí lotři, přinutím vás jíst trávu, nebo co si sami najdete, však se s vámi vypořádám!" Tato řeč měla za následek, že všichni přijali tykve, i důstojníci.

Pak tu byla stížnost na způsob, jakým se vydává hovězí a vepřové maso; ale když byla poručíkovi Blighovi přednesena stížnost klidným a řádným způsobem předepsaným dvacátým prvním článkem válečného řádu, svolal mužstvo na záď a řekl mu, že vše, co se týká zásobování, podléhá jeho rozkazům, že je tedy zbytečné, aby si stěžovali, neboť nemohou dosáhnout nápravy, protože on může nejlépe posoudit, co je správné a co ne, a že spráská prvního muže, který se příště opováží stěžovat si na něco. Ustoupili mlčky této panovačné hrozbě a pro zbytek plavby na Tahiti nereptali, neboť se rozhodli hledat zákonitou nápravu po návratu „Bounty" do Anglie. Bylo by bývalo štěstím, kdyby setrvali při tom rozhodnutí. Je-li to vylíčení správné, a kdyby se tak bylo stalo, byli by pomstěni, spousta lidských životů by byla ušetřena a bylo by se zabránilo mnohému neštěstí.

Podle zpráv v novinách „bylo sémě nesváru zaseto mezi poručíkem Blighem a některými jeho důstojníky", když byli v Adventure Bay u Van Diemanovy Země; a když připluli k zálivu Matavajskému v Tahiti, je obžalován, že vzal důstojníkům vepře a chlebovníky a dal je předložit hostím na lodi; a když mu to kormidelník vyčítal, odpověděl, že

„ho přesvědčí, že všechno se stává jeho majetkem, jakmile je to přineseno na palubu; že si vezme devět desetin majetku každého muže a ukáže mu, jestli se někdo opováží mu odporovat. „Vepřů mužstva se zmocnil bez ohledů, a bylo poctou pro některého muže z posádky, dostal-li zvláštní podíl vlastní potravy."

Pisatel praví dále, že „když byl konečně vyplněn úkol naší návštěvy na Společenských Ostrovech, pluli jsme dále 4. dubna 1789. Všichni byli v dobré náladě a začali hovořit o domově, jakoby právě opustili Jamaiku místo Tahiti, tak daleko ku předu je pudila jejich představivost. Dne 23. jsme zakotvili u Annamooky; obyvatelé tohoto ostrova byli velmi hrubí a pokoušeli se obrat skupiny mužstva, které byly poslány pro vodu a dříví, o sudy a sekyry. Ručnice na ně namířená neměla jiného účinku než podobné jednání, neboť se chopili svých holí a klacků s hrozebnými pohledy; a protože podle rozkazu poručíka Bligha nikdo se s nimi nesměl nikdy utkat, dodali si smělosti, když viděli, že jim nikdo neodporuje. Došlo to dokonce tak daleko, že pan Christian, který velel skupině obstarávající vodu, ztěží se udržel v mezích své povinnosti; ale když zpravil poručíka Bligha o jejich chování, dostalo se mu spousty nadávek, byl proklínán jako zbabělý lotr a byla mu položena otázka, bojí-li se nahých divochů, když má zbraň v ruce? Na to odpověděl Christian uctivě: „Zbraně nejsou platné, pane, když nám váš zákaz brání jich použít."

To se přihodilo tři dny před vzpourou, a táž příhoda je poznamenána poněkud odlišně v lodním denníku Blighově, kde praví: „mužstvo se ospravedlnilo a proto nezasluhuje trestu. S důstojníky si nevím rady a nikdy se necítím jist v těch málo okamžicích, kdy jim důvěřuji." Pročtení všech dokladů vede jistě k závěru, že všichni důstojníci byli

velmi nízkého stupně inteligence; že neměli jasného vědomí o vlastním postavení; a to spolu s pohrdáním, se kterým se k nim Bligh choval a které nedovedl skrýt, mohlo přispět k naprosté lhostejnosti ke kapitánu i lodi, kterou projevili v den vzpoury.

Smutná katastrofa byla, píše-li novinářský zpravodaj správně, uspíšena, ne-li vyvolána těmito okolnostmi, které Bligh přehlíží. „Odpoledne dne 27. přišel poručík Bligh na palubu, a když viděl, že chybí několik kokosových ořechů, které byly nahromaděny mezi děly, řekl, že byly ukradeny a nemohly být odneseny bez vědomí důstojníků; byli všichni předvoláni a vyšetřováni. Když prohlásili, že neviděli, že by se jich někdo z mužstva dotkl, zvolal: „Pak jste je museli vzít sami!“ a vyšetřoval je dále jednotlivě, vyptávaje se, kolik si každý koupil. Když došel k panu Christianu, odpověděl tento pán: „Nevím, pane, ale doufám, že si nemyslíte, že bych byl tak špatný, abych vám kradl vaše ořechy.“ Pan Bligh odpověděl: „Ano, vy proklatý pse, myslím — musil jste mi je ukrást, jinak byste se dovedl lépe ospravedlnit,“ pak se obrátil k ostatním důstojníkům a řekl: „Proklatě, vy lotři, jste všichni zloději a spojili jste se s mužstvem, abyste mne okradli; patrně mi příště ukradnete mé jámy, ale já vám přísahám, vy lupiči, hodím vás polovinu přes palubu, než proplujeme úžinou.“ Po té hrozbě následoval rozkaz knězi, aby „zarazil těm zločincům dodávání grogu a zítra jim dal jen půl libry jámu; ukradnou-li jej, zmenším jim dávku jen na čtvrt libry.“

Těžko lze uvěřit, že by důstojník ve službách jeho Veličenstva se snížil k takové řeči jako nejsprostší z posádky; jest se však obávat, že je dosti důvodů pro pravdu toho tvrzení; toto poslední je potvrzeno svědectvím kormidelníka pana Fryera před vojenským soudem. Když byl tento důstojník otázán, „co myslíte, že chtěl říci pan Christian, když tvrdil, že

byl čtrnáct dní v pekle?" odpověděl: „Myslil tím četné hádky, které spolu měli a nadávky, kterými jej častoval pan Bligh." — „Byla mezi nimi nějaká nedávná hádka?" — „Den před tím, než obvinil pan Bligh všechny mladé důstojníky i mužstvo, že mu ukradli kokosové ořechy." To bylo večer onoho dne, kdy poručík Bligh, jak praví ve své tištěné zprávě, pozval Christiana na večeři; ale ten se omluvil, že mu není dobře; a byl od něho pozván na oběd v den vzpoury.

Všechny tyto okolnosti a mnohé jiné, obsažené v denníku pana Morrisona, jsou vynechány v uveřejněné zprávě Blighově; ale na mnohé z nich jsou narážky v jeho původním denníku a i na jiné, zřejmě dokazující stálé výtky, kterým byli důstojníci vystaveni, a špatný poměr, ve kterém stáli ke svému veliteli. Několik výtahů z tohoto denníku dostatečně věc osvětlí.

Hned na začátku plavby při příjezdu do Adventure Bay se střetl se svými důstojníky a dal tesaře do vězení. V zálivu Matavajském dne 5. prosince píše Bligh, „nařídil jsem tesaři, aby osekal veliký kámen, který si přinesl jeden z domorodců a žádal mne, abychom jej upravili na brus pro sekery, ale k mému údivu odmítl tesař přímo vykonat tuto práci se slovy: „Neosekám ten kámen, zkazil bych si na něm dláto; a ačkoliv máte právo vzíti mi oděv, nemáte právo vzít mi mé nářadí." Ten muž již dříve projevil vzpurnou a nepodajnou povahu, a byl jsem nucen dát jej zavřít do jeho kajuty."

Dne 5. ledna uprchli tři muži ve člunu, a při té příležitosti Bligh praví: „Kdyby byl muž stojící na stráži vzhůru, nebylo by se nic podobného stalo. Degradoval jsem jej tedy a postavil ke stožáru: tak nedbalí a ničemní důstojníci jako jsou na této lodi nebyli myslím na žádné lodi. Neposlechnou žádného rozkazu pro několik hodin, a jejich celkové

chování je tak špatné, že jim není možno důvěřovat; zkrátka, donutili mne ke všemu vyjma tělesnému trestu, a toho budu musit také užít, jestli se nepolepší.“

Z Morrisonova denníku vychází najevo, že „tělesný trest“ nebyl na dlouho odložen; neboť jak praví, téhož dne byla dána jednomu kadetu pouta a byl uvězněn od 5. ledna do 23. března — jedenáct týdnů!

Dne 17. ledna byl dán rozkaz uklidit plachtové skladiště a vyvětrat plachty, protože mnohé z nich byly zplesnivělé a zpuchřelé na mnoha místech, a o tom poznamenává: „Kdybych mohl nahradit kormidelníka a dělmistra některými důstojníky, nebo kdybych se obešel bez nich, zařadiv je mezi prosté mužstvo, neudrželi by se ve svém úctyhodném postavení; sotva některé zanedbání povinností se vyrovná této jejich zločinnosti.“

Dne 24. ledna byli přivedeni nazpět tři uprchlíci a zmrskáni, pak jim byla dána pouta jako další trest. Praví: „Protože tato příhoda byla zaviněna nedbalostí důstojníků, kteří měli hlídku, byl jsem nucen dát jim při té příležitosti důtku a dát jim na jevo, že třebaže byli až dosud vyjmuti z jakéhokoli trestu, jsou mu přece podle válečných podmínek podrobeni.“ Pak jim řekl, že jen z nutnosti se utíká k důtce, protože je nemůže pohnat před válečný soud; a připojuje poznámku ne dosti srozumitelnou, ale jak on říká nepříjemnou, o tom, že takoví viníci nemají pocitu cti a hanby.

Dne 7. března se pokusil domorodý Tahiťan, kterého Bligh uvěznil v poutech, zlomit zámek okovů a uprchnout. Bligh praví: „Vydal jsem napsaný rozkaz, že je důstojník na stráži odpovědný za zajatce a musí přihlédnout, jsou-li bezpečně zavřeni, ale mám kolem sebe tak nedbalé mužstvo, že pochybuji, že by něco jiného, než přiměřený trest změ-

nilo jeho chování. Ústní rozkazy byly během měsíce tak zanedbávány, že nestydatě tvrdili, že nebyl dán takový rozkaz, a byl jsem konečně donucen namáhat se psaním, což bylo mladými důstojníky přijato jako všeobecné pravidlo námořní služby. Pan Stewart měl toho dne hlídku.“

Tyto výňatky ukazují poměr Bligha k důstojníkům; a těch několik dokladů spolu s jinými z deníku Morrisonova ujasňují, že Christian, který byl tak horlivý a vášnivý mladík jako jeho velitel, ale příliš citlivý, než aby snesl sprosté a urážlivé řeči, kterými byl ustavičně oslovován, byl jediným původcem vzpoury; kapitán nemohl očekávat pomoc od ostatních důstojníků a také se mu jí nedostalo. Že byl Christian jediným původcem, vychází ještě jasněji najevo z této části Morrisonova deníku: „Když pan Bligh viděl, že musí nastoupit do člunu, prosil pana Christiana, aby ho nechal, se slovy: „Slibuji na svou čest, zaručuji se, pane Christiane, že o tom nikdy nebudu mluvit, necháte-li mne“, a dovolával se své ženy a rodiny; a na to pan Christian odpověděl: „Ne, kapitáne Blighu, kdybyste měl nějakou čest, nebylo by k tomu došlo; a máte-li nějaký ohled na svou ženu a rodinu, měl jste na ně myslit dříve a ne se chovat jako zločinec.“ Poručík Bligh se znovu pokoušel promluvit, ale bylo mu nařízeno, aby mlčel. Dělmistr se také snažil uklidnit pana Christiana, ale ten mu odpověděl: „Je již příliš pozdě, byl jsem v pekle těchto čtrnáct dní a rozhodl jsem se, že to nebudu déle snášet; a vy víte, pane Coe, že se se mnou zacházelo jako se psem po celou cestu.“

Jest tedy jasno, že vzpoura nebyla, jak to tvrdí Bligh ve svém popise, výsledkem spiknutí. Záznamy válečného soudu dokazují, že celá záležitost byla promyšlena a vykonána mezi čtvrtou a osmou hodinou ráno dne 28. dubna, kdy měl Christian hlídku

na palubě; že Christian, neschopný déle snášet hanlivé a sprosté řeči, promyslil vlastní únik z lodi den před tím, rozhodl se svěřit se raději osudu než snášet dále výčitky, kterým byl vystaven; ale nešťastná příhoda s kokosovými ořechy ho donutila k rychlému a úkladnému jednání, které skončilo, jako takové zločinné skutky obyčejně končí, jeho vlastní zkázou a zkázou mnoha jiných, z nichž někteří byli docela nevinní.

Jako mnoho vášnivých mužů, jejichž neukázněná povaha vítězí nad rozumem, uklidnil se poručík Bligh okamžitě, jakmile si vylil zlost nad ztrátou kokosových ořechů, a tím, že pozval Christiana na večeři téhož večera, chtěl zřejmě obnovit přátelský poměr. A bylo by všestranným štěstím, kdyby byl Christian přijal pozvání. Téže noci k desáté hodině, když měl kormidelník hlídku, přišel Bligh podle svého zvyku na palubu, než ulehl. Byla jedna z těch klidných a krásných nocí, tak častých v tropických krajích, jejichž uklidňující vliv mohou cenit jen ti, kteří jej pocítili, kdy po parném dni vzduch vydechuje nejsvěžejší chlad — byl takový večer, když přišel Bligh naposled na palubu jako velitel; jemný vánek sotva čeřil vodu a měsíc v první čtvrti lil své jemné světlo po mořské hladině. Krátký a klidný rozhovor, který měl Bligh toho večera s kormidelníkem, když vyprchala ranní podrážděnost, aby opět vypukla v plné hrůze vzpoury a pirátství, připomíná krásné místo ze Shakespeara, kde se Duncan blíží v podvečer vraždy k Macbethovu zámku a praví Banquovi: — „Svěží a sladký vzduch nám smysly proniká“ — atd. místo, které sir Joshua Reynolds pokládá za vzorný příklad toho, čemu se říká v malířství „soulad“. Praví: „Předmět tohoto klidného a lehkého hovoru vyvolává v mysli soulad po bouřlivém zmatku předešlých výjevů a je krásným protikladem ku hrůzné scéně, která hned na

to následuje." Zatím co si za té krásné noci Bligh s kormidelníkem blahopřáli k příznivé vyhlídce na klidné vody a úplněk, který jim posvítí na plavbu nebezpečnou úžinou, nešťastný a falešný Christian patrně přemýšlel o zlých skutcích a uvažoval o zločinu, který chtěl provést příštího jitra; neboť sám přiznal, že usnul až asi v půl čtvrté ráno a byl velmi neklidný.

Svědectví před válečným soudem vysvětluje dostatečně způsob, jakým byl spáchán tento pirátský čin. Podle deníku Jakuba Morrisona podáváme popis děje, jak jej Christian sám vylíčil dvěma kadetům, Heywoodovi a Stewartovi (kteří byli oba uvězněni v kajutách), v okamžiku, kdy jim bylo dovoleno přijít na palubu, když byl spuštěn člun, v němž byl Bligh a jeho společníci.

Praví, že „velmi uražen tím, jak s ním zacházel poručík Bligh, rozhodl se opustit loď předešlého večera a oznámil dělmistrovi, tesaři a dvěma kadetům (Stewartovi a Haywardovi) svůj úmysl; ti že mu opatřili pečené vepřové maso, několik hřebíků, korálů a jiného zboží na prodej, které složil do pytle, věnovaného mu druhým kadetem. Tento pytel dal do mezery na visutém loži Roberta Tinklera, a tam jej tento mladý muž objevil, když šel večer spat, ale věc byla ututlána a přešla bez dalšího povšimnutí. Praví, že připevnil několik tyčí k silnému prknu, na kterém chtěl uprchnout; ale když shledal, že to nemůže provést za první a prostřední hlídky, protože loď plula příliš pomalu a všechno mužstvo po ní přecházelo, ulehl, aby si odpočinul kolem půl čtvrté ráno; že když ho pan Stewart volal, aby vystřídal hlídku na palubě ve čtyři hodiny, právě usnul a bylo mu velmi špatně; když to pan Stewart zpozoroval, radil mu důtklivě, aby zanechal svého úmyslu; že jakmile převzal hlídku na palubě, viděl pana Haywarda, který s ním konal hlídku, jak

leží na bedně se střelivem a dříme; a když viděl, jak pan Hallet, jiný kadet, se objevil, rozhodl se náhle zmocnit se lodi. Projevil svůj úmysl Matthewovi Quintalovi a Isáku Martinovi, kteří oba dostali bití od poručíka Bligha, a zavolali Karla Churchilla a Matthewa Thompsona, kteří se oba ochotně připojili k spiknutí. Že Alexandr Smith (alias John Adams), John Williams a Vilém M'Koy projevili stejnou ochotu a šli s Churchillem ke zbrojíři, od kterého dostali klíče od bedny se zbraněmi pod záminkou, že si chtějí vzít ručnici na žraloka, který pluje po boku lodi; že našli pana Halleta spícího na bedně se zbraněmi na středním palubním průvlaku, vzbudili jej a poslali na palubu. Karel Norman, který nevěděl o jejich počínání, vzbudil zatím pana Haywarda a upoutal jeho pozornost na žraloka, jehož pohyby sledoval v okamžiku, kdy pan Christian a jeho společníci přišli na přední palubní průvlak, když vložili zbraně do rukou některých mužů, kteří nevěděli o jejich úmyslu. Jeden muž, Matthew Thompson, zůstal na stráži u bedny se zbraněmi a vyzvedl zbraně pro Tomáše Burkitta a Roberta Lamba. Pan Christian praví, že pak zajal poručíka Bligha, kormidelníka, dělostřelce a zahradníka."

Morrison praví dále ve svém deníku: „Když pan Christian líčil tyto události, vzpomněl jsem si, že jsem viděl, jak připevňoval nějaké tyče na prkno, ležící na levém lodním boku, a že jsem slyšel, jak řekl dělmistr tesaři: „Dnes v noci to nepůjde." Také jsem si vzpomněl, že pan Christian vešel toho večera několikrát do podpalubí, ačkoli jindy velmi zřídka navštěvoval kajuty důstojníků."

Je-li to správné tvrzení, a většina toho je potvrzena svědectvím u vojenského soudu, není již pochyby, že byl Christian jediným podněcovatelem vzpoury, a že tu nebylo ani spiknutí ani předem

smluveného plánu, ale že to náhle vzniklo v hlavě horkokrevného muže ve stavu velkého duševního rozčilení, vrcholícího v dočasném pobloznění mysli, které zavinily časté hanlivé a urážlivé řeči velícího důstojníka. Probuzen z krátkého půlhodinového neklidného spánku, aby převzal hlídku na palubě — když našel oba společníky v hlídce, Haywarda a Halleta, spící (za to měli být propuštěni ze služby a ne povýšeni, jak se stalo) — byla tu lákavá příležitost a loď docela v jeho rukou — i seběhl přední spustí, zmocnil se klíčů od bedny se zbraněmi a nahodile ozbrojil ty muže, o kterých se domníval, že jim může důvěřovat, a vykonal svůj záměr.

V popise kapitána Beecheye z Pitcairnových ostrovů je místo, které, je-li správné, by mohlo vrhnout stín na památku nešťastného Stewarta — který byl naprosto nevinný, byl-li vůbec jaký nevinný muž na lodi. Kapitán Beechey praví, mluvě o Christianu: „Zdá se sice podivným, že by si mladý důstojník, který měl před sebou čestný postup, vzal do hlavy takový plán; ale jeho plánem bylo spustit se na moře po voru a doplout k ostrovu Tofoa, který byl tehdy na dohled. Stejně rychlý v činu jako v záměru vybudoval záhy vor, snesl různé užitečné nástroje a chystal se jej spustit, když mu mladý důstojník, který potom zahynul na „Pandoře" a kterému Christian svěřil svůj úmysl, doporučil, než by vydával svůj život do nebezpečí na tak odvážné výpravě, aby se raději pokusil zmocnit se lodi, což nepokládal za nesnadné, protože mnozí z lodní posádky byli zaujati proti veliteli a všichni by se rádi vrátili na Tahiti a usadili se na ostrově mezi svými přáteli. Tento smělý návrh je ještě neobyčejnější, než původní Christianův úmysl, a je-li pravdivý, jistě ospravedlňuje Christiana od jisté příhany jako jediného podněcovatele vzpoury." Ospravedlňuje jej? — ani trochu — ale nejlepší autorita může směle do-

kázat, že to není pravda — autorita Stewartova přítele a soustolovníka, zemřelého kapitána Heywooda.

Kapitán Beechey, který chtěl vyjádřit správné svědectví, velmi rychle poslal zprávu z Pitcairnových ostrovů, ve které popírá názory, které si mohl kapitán Heywood utvořit o vzpouře; poznamenává v dopise, který ji doprovázel, že se toto vypravování, které slyšel od Adamse, značně liší od poznámky pod čarou v Námořní biografii Marshallově; a na to poslal kapitán Heywood tuto odpověď:

Dne 5. dubna 1830.

„Milý pane, přečetl jsem zprávu, kterou jste převzal od Adamse o vzpouře na „Bounty", která se skutečně podstatně liší od poznámky v Námořní biografii Marshallově; tomuto spisovateli jsem doslovně sdělil fakta, která jsou přísně pravdivá.

Je jisto, že Christian sdělil dělmistrovi a tesaři, pánům Haywardovi a Stewartovi své rozhodnutí opustiti loď na voru v noci před vzpourou; ale že by někdo z nich (hlavně Stewart) byl „doporučoval, než by vydával svůj život v nebezpečí na tak odvážné výpravě, aby se raději pokusil zmocnit se lodi atd.", neodpovídá naprosto povaze a jednání tohoto před i po vzpouře; a podle ujištění samotného Christiana téže noci, kdy opustil Tahiti, nepřišlo mu nikdy na mysl pokusit se o zmocnění lodi až do chvíle, kdy vstoupil na palubu a našel svého společníka a kadeta spící. Při posledním našem hovoru mi také Christian sdělil jiné okolnosti, spojené s tou nešťastnou pohromou, které po smrti jeho příbuzných mohou nebo nemusí býti předloženy veřejnosti. A ačkoli se týkají pouze jeho, ať živého nebo mrtvého, zmírní se jimi jeho obvinění, ale nebude v nich ani slovo na obranu zločinu, který spáchal proti zákonům své vlasti... Váš atd.

P. Heywood."

Kapitán Beechey poznamenal pouze, co slyšel od starého Adamse, který nebyl vždy přesný v informacích, jež dával návštěvníkům ostrova; ale tato část jeho tvrzení připravila velké nepříjemnosti Heywoodovi, který na to poukazoval na smrtelné posteli s přáním, aby to bylo veřejně popřeno s ohledem na památku Stewartovu a jeho dosud žijících přátel; a za tím účelem je tu uveřejněna odpověď kapitána Heywooda.

Tak tedy pokušení vrátit se na Tahiti, které se připisovalo svedenému mužstvu na „Bounty", nehrálo v tom větší roli než předpokládané spiknutí; nezdá se skutečně, že by kdy byl někdo vykřikl „Vzhůru na Tahiti!"; byl-li tento ostrov cílem Christiana nebo posádky, nebyli by jej nechali tři sta mil za sebou před provedením vzpoury; ale když byl ten čin vykonán, bylo docela přirozené, že upoutali svou pozornost na krásný ostrov a jeho půvabné obyvatele, které právě opustili, a že v okamžiku rozčilení snad někteří tak zvolali; ale Bligh je jedinou osobou, která to tvrdí.

Jestliže však přece vzpomínka na ten „slunný ostrov" a jeho „usměvavé ženy" svedla členy vzpoury, zasluhoval by Bligh také výtky, že jim dovolil trávit celých šest měsíců mezi tím rozkošnickým a svůdným lidem; ačkoli byl jedním z nejpečlivějších a nejčinnějších velitelů své doby, jak poznamenává jeden námořní důstojník, „byla námořní služba té doby vedena v docela jiném duchu než nyní, jinak by „Bounty" nebyla nikdy zůstala šest měsíců u jednoho ostrova, „nakládajíc ovoce", v kteréžto době měli důstojníci i mužstvo volný přístup na břeh. Dnes za podobných okolností, kdyby náhodou nebylo ovoce připraveno, by loď vyplula po deseti dnech k prohlídce ostatních ostrovů nebo k prohledávání korálových útesů, nebo za astronomickým pozorováním; zkrátka bylo by podnikáno vše, co

by zapudilo zlé myšlenky z hlav posádky." Patrně to Bligh pochopil při své další výpravě na lodi „Providence", neboť při té příležitosti nasbíral více chlebovníků než před tím a strávil tím jen polovic času.

Ať tomu bylo jakkoli, Bligh mohl docela přirozeně předpokládat, že lodníci vrhali „toužebné pohledy" zpět na Tahiti. Forster (který doprovázel Cooka) praví: „Posuzujeme-li spravedlivě různé postavení obyčejného námořníka na palubě „Bounty" a Tahiťana na jeho ostrově, nemůžeme vyčítat námořníku, pokusí-li se zbavit se bezpočetného nepohodlí cesty kolem světa a dává přednost pohodlnému bezstarostnému životu v nejšťastnějším podnebím světa před častými změnami, kterým jest vystaven námořník. Nejpříznivější vyhlídky na budoucí úspěch v Anglii, které si mohl utvořit, nemohou nikdy tak lichotit jeho smyslům jako naděje na způsob života nejprostšího Tahiťana. A i když předpokládá, že unikne nezdarům, které potkávají námořníky, přece musí v Anglii vydělávat živobytí prací a „v potu tváře", kdežto tato prastará kletba lidstva nezasáhla Tahiti. Dva nebo tři chlebovníky, které rostou téměř bez pěstění a které se daří tak dlouho, pokud on sám může žít, mu poskytují dostatek potravy během dvou třetin roku. Stromy a kořeny, z jejichž kůry se vyrábí oděv, se pěstují s mnohem menší námahou než naše zelí a zeleniny. Banány, královská palma, zlatá jablka, všechno roste tak hojně a vyžaduje tak málo péče, že bych je skoro nazval divokými rostlinami. Obyvatelé tráví proto většinu svého času různými zábavami, tam kde příroda vyplýtvala tolik svých hojných darů, kde je teplý vzduch, ale ustavičně osvěžován zdravým mořským vánkem, a kde je obloha skoro nepřetržitě jasná. Jakási šťastná jednotvárnost probíhá celým životem Tahiťanů. Vstávají se sluncem a spěchají k řekám a pramenům, aby podnikli osvěžující a očišťující lázeň. Tráví dopo-

ledne při práci nebo se procházejí, dokud nenastane přílišné horko, pak se uchýlí do svých obydlí nebo odpočívají pod nějakým košatým stromem. Tam se baví tím, že si češou vlasy a mažou si je vonnými oleji; nebo pískají na flétnu a zpívají k tomu nebo naslouchají zpěvu ptactva. V poledne neb o něco později jdou k obědu. Po jídle se baví doma, a při tom plane v každém srdci plamen vzájemné lásky a spojuje příští pokolení novými a něžnými svazky. Živé žerty bez popudlivosti, neumělé pohádky, veselé tance a ovocná večeře vyplní čas až do večera; a další návštěva řeky uzavírá denní zaměstnání. Takto spokojeni se svým prostým způsobem života v krásné krajině, jsou docela bezstarostni a šťastni ve své nevědomosti."

Takový je obraz šťastného národa na Tahiti, popsaný chladným filosofickým německým doktorem, a takovým jej s velmi nepatrnými změnami shledal Bligh. Pokud se však týkalo vzpoury jeho posádky, musíme se úplně vzdát myšlenky, kterou on pronesl, že při ní působily svody Tahiti. Nemohlo uniknout osobě Christianovy bystrosti, že budou domorodci na Tahiti jistě klást nějaké otázky, když shledají, že se loď tak záhy vrátila bez kapitána, bez chlebovníků a jen s polovinou posádky; otázky, o nichž věděl, že nemohou být uspokojivě zodpověděny; a ačkoli v příštích dobách dvakrát navštívil ostrov, bylo to nějakou dobu po tom a ne z vlastní vůle, nýbrž z nutnosti; jeho cílem bylo najít úkryt, kde by mohl strávit zbytek života neznámý a nepovšimnutý, a kde doufejme, měl čas k upřímné lítosti, jedinému pokání, jímž mohl smířit zločin, který přivedl tolik lidských bytostí do neštěstí a jiné do předčasné smrti — ale o tom v další kapitole.

Kapitola IV.

PLAVBA V OTEVŘENÉM ČLUNU

Christian měl v úmyslu odeslat kapitána s jeho společníky ve člunu a nařídil, aby byl člun za tím účelem spuštěn, což bylo také vykonáno — malý chatrný člun, do kterého se vešlo jen osm nebo nejvýš deset lidí, a to jen s nepatrnou přítěží; a co bylo ještě horší, byl tak červotočivý a prohnilý, hlavně prkna na dně, že se dalo čekat, že se potopí dříve, než odpluje na míli od lodi. V této „shnilé lodní kostře", ne nepodobné oné, ve které byl Prospero se svou krásnou dcerou „vyloděn",

„bez plachet, bez lanoví, provazů a stěžně;
i krysy z něho uprchly",

chtěl Christian pustit na širé moře svého bývalého velitele a jeho osmnáct nevinných společníků, nebo tolik, kolik se jich tam vešlo, aby našli, jak se nevyhnutelně musilo stát, ve vodě svůj hrob. Až na námitky kormidelníka, dělmistra a tesaře povolil těm nešťastníkům velký člun, do kterého se vešlo osmnáct lidí, a který byl tak zatěžkán dohromady se zavazadly, která jim bylo dovoleno vzít s sebou, že byl jeho okraj skoro v rovině vodní hladiny, takže by se potopili při sebe nepatrnějším zvlnění moře. Nezdálo se možným, že by v něm přežili dlouhou cestu, kterou měli postoupit po širém moři, ale přece ji zázračně přežili.

První prací plukovníka Bligha a jeho osmnácti nešťastných společníků, když vypluli v otevřeném člunu, bylo prohlédnout si stav zásob. Zásoby, které několik dobrosrdečných námořníků hodilo do člunu, obsahovaly stopadesát liber chleba, šestnáct kusů vepřového masa, každý dvě libry těžký, šest kvartů

rumu, šest lahví vína a dvacet osm galonů vody. Protože byli blízko ostrova Tofoy, rozhodli se dojet si tam pro zásoby chlebovníku a vody, aby si pokud možno zachovali tyto zásoby nedotknuté, ale když veslovali podél pobřeží, objevili jen několik kokosových palem na okraji vysokých srázů, a ve velkém nebezpečí z příboje a s velkou nesnází slezli skály a podařilo se jim získat asi dvacet ořechů. Druhého dne se vypravili na ostrov, ale bez výsledku. Setkali se však s několika domorodci, kteří k nim přišli ze zálivu, kde člun zakotvil; a jiní přišli za nimi. Vyptávali se na loď a Bligh na neštěstí navrhl, aby říkali, že loď se převrhla a potopila a že jen oni se zachránili. Ten případ byl snad nevinný, ale nebylo jistě správné prozradit těm lidem bezbranné postavení posádky; přes to však jim domorodci přinesli něco chlebovníků, banánů a kokosových ořechů, ale nemohli jim opatřit skoro žádnou vodu. Tyto zásoby, třeba nepatrné, pozdvihly náladu mužstva; Bligh praví: „Nedívali se na mne již těmi úzkostlivými pohledy, které byly ustavičně na mne upřeny od chvíle, kdy jsme opustili loď; vypadali nyní vesele a jakoby se rozhodli vynasnažit se ze všech sil."

Když počet domorodců vzrostl tak, že zaplnili celé pobřeží, začali bušit kameny o sebe, což bylo známo jako přípravné znamení k útoku. S obtížemi, které se naskytly s příbojem, podařilo se našim námořníkům odnést do člunu věci, které měli na břehu; pracovali všichni vyjma ubytovatele Johna Nortona, který odvazoval úvazné lano. Domorodci se okamžitě vrhli na toho ubožáka a doslova ho ukamenovali. Spoustu kamení házeli také na člun, a každý v něm byl více nebo méně raněn. To donutilo mužstvo pustit se na moře se vší rychlostí, které byl člun schopen, ale k jejich překvapení a leknutí následovalo těsně za nimi několik kanoí naplněných kamením, a útok byl obnoven. Jediný způsob, ja-

kým se mohli nešťastní mužové ve člunu bránit, byl, že na ně házeli zpět kamení, které zůstalo ve člunu, způsob to boje, ve kterém se Indiánům zdaleka nevyrovnali. Jediným východiskem bylo pokusit se odvrátit nepřítele od pronásledování tím, že jim hodili přes palubu nějaké šatstvo, což na štěstí způsobilo, že se kanoe zastavily a domorodci šaty sbírali; a když nastala noc, vrátili se na břeh a zanechali společnost ve člunu, aby přemýšlela o svém nešťastném postavení.

Mužstvo prosilo nyní velitele, aby je dovezl domů; a když slyšeli, že není naděje na oddech, dokud se nedostanou do Timoru, který byl vzdálen plných dvanáct set mil, všichni ochotně souhlasili, že se spokojí s výměrem, který po rozdělení zásob určil velitel na jednu unci chleba a kvartu vody denně. S nejslavnostnější prosbou, aby dodrželi tento slib, jak praví Bligh, „vydali jsme se na moře, po kterém je lodní plavba jen málo známa, v malém člunu dvacettři stopy dlouhém od přídy k zádi, zatíženém osmnácti muži. Byl jsem přes to šťasten, když jsem viděl, že všichni vypadali spokojenější se svým postavením než já sám. Bylo to asi v osm hodin večer dne 2. května, když jsme vypluli se skasanou člunovou plachtou. Rozdělil jsem mužstvo na hlídky a dali jsme člun poněkud do pořádku, načež jsme děkovali Bohu za zázračné zachránění, a v plné naději na jeho milostivou pomoc jsem pocítil větší klid, než jaký jsem v poslední době prožíval.“

Za svítání dne 3. května spatřili ztracení a skoro beznadějní plavci s rozčilením rudý východ slunce — jisté znamení prudkého větru; a opravdu v osm hodin se zdvihla prudká bouře a moře se tak rozbouřilo, že byla plavba zastavena bezvětřím, když se dostal člun mezi dvě vlny, a člun byl prudce hnán, když byl na povrchu; ale je jisto, že nemohli sejmout plachtu, neboť byli v blízkém nebezpečí

zkázy, když vlny létaly přes kormidlo a voda musila být vší silou vyčerpávána. Velitel poznamenává: „Sotva kdy někdo prožil beznadějnější situaci.“

Bylo tu největší nebezpečí, že se vlhkem zkazí chleba, který byl v pytlích, a kdyby se tomu nebránilo, mělo by to osudné následky, neboť by celá společnost nevyhnutelně zemřela hlady, kdyby i šťastně unikla rozbouřenému moři. Bylo proto rozhodnuto, že se mají hodit přes palubu všechny zbytečné obleky, některé provazy a náhradní plachty, čímž se člunu ulehčilo. Tesařské náčiní bylo vyndáno a nástroje uloženy na dně člunu, a chleba uložen v bedně. Protože byli všichni promoklí a vychladlí, dostal každý lžičku rumu a k obědu kvartu chlebovníku, který byl skoro nestravitelný; Bligh rozhodl totiž, aby se pod trestem smrti přísně zachovával daný slib, že jim vydrží malá zásoba potravin osm týdnů, bude-li denní porce vždy tak malá.

Protože moře bylo ještě rozbouřenější než ráno, unavilo je velmi vyčerpávání vody; loď se nutně musila chránit před vlnami. Mužstvo bylo ustavičně promoklé, noc velmi chladná, a za svítání měli údy tak skřehlé, že jimi nemohli skoro hnout. V takové chvíli jim byla lžička rumu pravým dobrodiním. K obědu bylo rozděleno pět malých kokosových ořechů, a všichni byli spokojeni; a večer dostali k večeři několik úlomků chlebovníku, a potom vykonali svou modlitbu.

V noci dne 4. a ráno dne 5. se vichřice utišila; prvním krokem bylo prohlédnout stav chleba, z něhož většina byla nalezena zkažena — ale i ta část byla pečlivě schována. Člun projížděl nyní mimo nějaké ostrovy, ale po přijetí na Tofoa se neodvážili na břeh. Dne 6. viděli ostrovy z dálky; a toho dne po prvé k velké radosti vylovili rybu; velitel praví: „byli jsme však velmi zklamáni, když jsme se pokoušeli dostat ji do člunu a ona nám upla-

vala.“ Večer dostal každý unci zkaženého chleba a čtvrt pinty vody k večeři.

Poručík Bligh poznamenává: „Každý si představí, že jsme bydlili velmi uboze a měli jsme nedostatek místa“; ale snažil se odstraniti tento nedostatek tím, že se střídali v hlídce; takže vždycky polovina byla vzhůru, zatím co druhá polovina ležela na dně člunu nebo na bednách, ale neměli čím by se přikryli vyjma oblohu. Měli v údech hrozné křeče, protože je nemohli natáhnout; a noci byly tak chladné, a oni stále tak provlhlí, že po několikahodinovém spánku se sotva mohli pohnout. Za svítání dne 7., když byli celí prokřehlí a provlhlí, praví, „dal jsem jim lžičku rumu a sousto chleba k snídani.“

Během toho dne pluli mimo nějaké skalnaté ostrovy, z nichž k nim náhle připluly dvě velké kanoe, ale odpoledne se vzdaly pronásledování. Byly stejně stavěny jako kanoe na Pokojných ostrovech, a plavci se domnívali, že země, kterou poslední dva dny viděli, byly ostrovy Fiji. Ale v tom stálém vlhku, jak praví Bligh, „jen s největší nesnází otevírám knihu ku psaní, a nemohu více než naznačit, kde ty ostrovy leží, a podat jakousi zprávu o jejich rozsahu.“ Odpoledne se spustil těžký déšť a každý ve člunu se snažil zachytit trochu vody, a tak se podařilo, že zvýšili svou zásobu vody na třicetčtyři galony, a mimo to zahnali žízeň poprvé od doby, kdy byli na širém moři; ale nepříjemným následkem těžkého deště bylo, že strávili velmi špatnou noc; byli docela promoklí a neměli suchých oděvů, kterými by se chránili nebo přikryli, a prodělávali proto nesnesitelnou zimu a třesavku.

Dne 8. dostali dávku půl druhé unce vepřového, lžičku rumu, půl pinty kokosového mléka a unci chleba. Rum, ačkoli ho měli tak málo, jim prokázal prý největší služby. Odpoledne se zaměstnávali čištěním lodi, což jim zabralo čas až do západu slunce,

než všechno vysušili a dali do pořádku. Bligh praví: „Až dosud jsem rozděloval zásoby podle oka, ale nyní jsem si vyrobil váhy ze dvou kokosových skořápek; měl jsem ve člunu náhodou několik kulek do pistole, z nichž dvacetpět vážilo libru nebo šestnáct uncí, a vzal jsem tedy jednu z těchto kulek jako váhu chleba, kterou má každý dostat. Bavil jsem také všechny popisováním polohy Nové Guinee a Nového Holandu, a dal jsem jim všemožné rady, kdyby se mi něco přihodilo, aby ti, kteří by zůstali, měli nějaké ponětí o tom, kde jsou a dovedli najít cestu do Timoru, z něhož doposud neznali než jméno a někteří ani to ne. Večer jsem jim dal čtvrt pinty vody a půl unce chleba k večeři."

Ráno dne 9. dostali k snídaní kvartu kokosového mléka a něco zkaženého chleba; a k obědu jádra ze čtyř kokosových ořechů se zbytkem plesnivého chleba, který mohli jísti, jak praví Bligh, jen tak zoufalí lidé jako oni byli. Bouře s blesky a hromy jim přinesla dvacet galonů vody. „Protože jsme byli provlhlí a vychladlí, dal jsem každému muži lžičku rumu, aby lépe snášeli svou zoufalou situaci. Počasí bylo stále špatné a vítr se sesiloval; strávili jsme bídnou noc bez spánku, neboť jaký je to spánek v prudkém dešti."

Příští den 10. nepřinesl jiné úlevy než vlastní svítání. Vlny tak zaplavovaly člun, že dva muži byli ustavičně zaměstnáni čerpáním; a bylo nutno chránit člun před vlnami ze strachu, aby se nepřevrhl. Dávka potravy podávaná nyní každému muži byla dvacetipětina libry chleba a čtvrt pinty vody v osm hodin ráno, v poledne a při západu slunce. Dnes jim bylo přidáno k snídaní asi půl unce vepřového masa, což by sice každý střídmý člověk pokládal za jediné sousto, ale bylo přes to rozděleno na tři nebo čtyři díly.

Ráno dne 11. nepřineslo zlepšení. „Za svítání

jsem dal každému lžíci rumu, protože jsme měli tak zkřehlé údy, že jsme jimi sotva mohli hnout. Naše postavení bylo nyní krajně nebezpečné, neboť vlny se často převalovaly přes kormidlo, takže jsme musili všemi silami čerpat vodu. V poledne se objevilo slunce, což nám připravilo tolik radosti, jako když se slunce ukáže za zimního dne v Anglii.

Večer dne 12. dosud silně pršelo, a prožili jsme opět hroznou noc. Konečně nastal den a byl přivítán ubohou skupinou bytostí trpících a postrádajících všeho potřebného. Někteří si stěžovali na velkou bolest ve střevech, a všichni na to, že skoro neovládají své údy. Ten krátký spánek, který jsme si dopřáli, nebyl nijak osvěžující, protože jsme byli stále promáčeni mořem a deštěm. Protože nečas neustával a neobjevovalo se slunce, které by vzbuzovalo naději na to, že si usušíme oděvy, doporučil jsem všem, aby se svlékli a obleky vymáchali v mořské vodě, čímž se ohřály tak, jak se nemohly ohřát dešťovou vodou. Moře bylo stále rozbouřené a musili čerpat vodu; a ačkoli se mužstvo chvělo vlhkem a zimou, musil jim velitel sdělit, že si již nemohou dovolit přepych lžičky rumu."

Dne 13. a 14. trvalo nepřetržitě bouřlivé počasí a neklidné moře, a v těch dnech spatřili vzdálenou pevninu a pluli mimo několika ostrovů. Pohled na tyto ostrovy samozřejmě jen přispěl k zhoršení jejich situace. Byli jako lidé, kteří umírají hlady s plnými mísami před očima; ale pokusit se o nějaký oddech pokládali za takové nebezpečí, že dávali přednost zachování života i v takové bídě, neboť přece jen jim zbývala naděje na to, že překonají všechny svízele.

Celý den a noc dne 15. ještě pršelo; noc byla temná, nebylo vidět jediné hvězdy, podle které by se mohl řídit směr lodi, a vlny se stále převalovaly přes palubu. Příštího dne 16. dostali všichni

k obědu unci soleného vepřového přídavkem k ubohé dávce jedné dvacetipětiny libry chleba. Noc byla opět strašlivá, bouřlivá a deštivá; nebylo opět viděť jediné hvězdy, takže člun plul nazdařbůh.

Ráno dne 17. za svítání, praví velitel, „všichni muži naříkali, a někteří vyžadovali zvláštní dávku jídla, což jsem rozhodně odmítl. Naše postavení bylo žalostné; stále promoklí a v noci promrzlí, bez sebe menšího přístřeší před nečasem. Trocha rumu, kterou jsme měli, nám prokázala největší službu; když byly naše noci nejžalostnější, obyčejně jsem jim dal každému lžičku nebo dvě rumu, a přijali vždy radostně zprávu, že jsem to dovolil. Noc byla opět temná a ponurá, moře se ustavičně přes nás valilo, a jen vítr a vlny řídily naše kormidlo. Měl jsem v úmyslu pokud možno plout k pobřeží Nového Hollandu jižně od úžiny, neboť jsem věděl, že musím využít situace, kdy vane jižní vítr; že musíme plout podél úskalí, až najdeme přístup do klidných vod, a budeme tím dříve moci si někde odpočinout.

Dne 18. ustal dešť, a všichni se na radu velitele svlékli a vymáchali si šaty v mořské vodě, čímž se zahřáli a osvěžili jako obvykle; ale všichni si stěžovali na prudké bolesti v kostech. V noci začal opět prudký dešť a blesky, takže znovu musili bez oddychu čerpat vodu. Totéž počasí pokračovalo dne 19. a 20; dešť neustával — občas učiněná zátopa — mužstvo stále čerpalo; velitel pokládal za nutné podat k obědu jen půl unce vepřového masa.

Poručík Bligh praví, že za svítání příštího dne vypadali někteří jeho lidé jako půl mrtví; že vyhlíželi strašlivě; „a neviděl jsem východiska, ale spatřil jsem zoufalství v některých očích. Krajní hlad byl nyní příliš zřejmý, ale nikdo netrpěl žízní, ani jsme nepotřebovali mnoho pít, patrně byla tato touha ukojena nebesy. Tu chvíli, kdy jsme spali, jsme leželi ve vodě, a stále jsme se budili prudkými kře-

čemi a bolestmi v kostech. V poledne vyšlo slunce a všechny probudilo k životu.

Celé odpoledne dne 21. jsme byli tak zaplaveni deštěm a slanou vodou, že jsme skoro neviděli. Bylo nám hrozně zima, a všichni se báli blížící se noci. Spánek, ačkoli jsme po něm toužili, nám neprospěl; já sám jsem téměř žil bez něho. Dne 22. bylo naše postavení kritické. Musili jsme se dát hnát přímo vpřed mořem a dávat pečlivě pozor, protože ta nejmenší chyba v kormidlování by byla okamžitě naší zkázou. Celý den vanul silný vítr a mořská pěna létala přes kormidlo a palubu.

Útrapy, které jsme snášeli této noci, překonaly předešlé. Vlny létaly prudce přes náš člun, takže jsme musili čerpat s hrůzou a úzkostí. Za svítání jsem nalezl všechny v krajně zoufalém stavu, a začal jsem se obávat, že další taková noc usmrtí mnohé, kteří již nebyli schopni snášet toto utrpení. Povolil jsem jim po dvou lžičkách rumu; když jsme jej vypili, vyždímali si oděvy a posnídali chléb a vodu, cítili jsme se poněkud osvěženi.

Večer dne 24. se vítr uklidnil a počasí se o hodně zlepšilo, což všechny tak rozveselilo, že pojídali svůj skrovný příděl s větší pozorností než ve dnech před tím. Noc byla také pěkná; ale protože jsme byli stále mořem provlhlí, trpěli jsme zimou. Byl jsem rád, když jsem viděl, že krásné jitro vyvolalo jisté veselí; a poprvé za posledních patnáct dní jsme pocítili příjemnost slunečního tepla. Vyždímali jsme si šaty a rozvěsili jsme si je k usušení; byly za tu dobu tak ošumělé, že již nemohly chránit ani před vlhkem ani před zimou. Odpoledne jsme spatřili nad sebou množství ptáků, kteří se nikdy neobjevují daleko od pevniny, jako pelikáni a mořské vlaštovky.“

Protože se moře nyní uklidnilo a člun plul docela pomalu, využil poručík Bligh té příležitosti, aby prohlédl stav chleba; a shledal, že při nynějším způ-

sobu života jim zbývá dosti zásob na dvacetdevět dní, a za tu dobu měli všechny důvody očekávat, že doplují k Timoru. Ale protože to bylo dosud nejisté a bylo možno, že přece jen budou nuceni doplout k Javě, rozhodl rozdělit zásoby tak, aby vydržely šest týdnů. „Byl jsem si vědom“, praví, „že to bude nepříznivě přijato a že bude potřebí mé krajní rozhodnosti, abych to vymohl; neboť ačkoli jsem chtěl jen nepatrnou část naší příští stravy dát stranou, mohlo to mému mužstvu připadat, jakobych jim ubíral života; a někteří, kteří nebyli tak trpěliví jako druzí, by to byli mohli velmi špatně snášet. Ale když jsem jim vylíčil nutnost počítat se zdržením, které by mohlo nastat nepříznivými větry neb jinými příčinami, a slíbil jsem zvýšit jim dávku, jakmile se dostaneme kupředu, souhlasili vesele s mým návrhem.“ Bylo tedy smluveno, že každá osoba dostane dvacetipětinu libry chleba k snídani a stejné množství k obědu jako obvykle, ale že dávka k večeři bude zmenšena; tím způsobem si ušetřili potravy na 43 dny.

Dne 25. v poledne přiletělo několik mořských vlaštovek tak blízko člunu, že jednu z nich chytili rukou. Byl to pták veliký asi jako malý holub. Bligh vypravuje; „Rozdělil jsem jej i s vnitřnostmi na osmnáct porcí a rozdal podle známé mámořní metody: „Kdo dostane tenhle kus?“* s porcí chleba a vody k obědu, a tak jsme jej snědli s kostmi a se vším politého slanou vodou jako omáčkou.

Večer letělo blízko nás několik pelikánů, a měli

* Jeden muž se obrátí zády k předmětu, který se rozděluje; druhý pak ukazuje postupně na porce a při tom se ptá hlasitě: Kdo dostane tenhle kus? a na to první odpovídá jednotlivými jmény. Tato nestranná metoda rozdělování dává všem stejnou možnost dostat nejlepší díl. Bligh často mluvil o velké veselosti, kterou ubozí muži projevili, když dostal on za svůj díl zobák a pazoury.

jsme to štěstí, že jsme jednoho chytili. Tento pták je veliký jako kachna. Ze všech mořských ptáků, které známe, je tento nejpřesvědčivějším důkazem, že je pevnina nablízku. Nařídil jsem, aby byl pták zabit k obědu, a krev byla dána třem mužům, kteří nejvíce strádali nedostatkem potravy. Tělo s vnitřnostmi, zobákem a nohami jsem rozdělil na osmnáct dílů a s porcí chleba, který jsem svou zásluhou zachoval, jsme měli dobrou večeři u porovnání s obvyklou stravou.

Příštího dne 26. jsme chytili opět pelikána, jakoby prozřetelnost neobyčejným způsobem nám ulehčovala naše nedostatky. Mužstvo se radovalo nesmírně z toho přídavku k obědu, který byl rozdělen stejně jako předešlého večera; krev jsem dal těm, kteří nejvíce potřebovali potravy. Aby dodali chlebu lepší chuti, namáčeli si jej skoro všichni do slané vody, ale já jsem svůj obyčejně rozdrobil na malé kousky a jedl jej se svou dávkou vody z kokosové skořápky lžičkou; úsporně jsem se snažil nevzít si najednou velký kus, takže jsem tak dlouho obědval, jakobych měl ta nejhojnější jídla."

Počasí nyní bylo jasné, což mělo však také své nevýhody, neboť mužstvo začínalo cítit nevolnost patrně z opačného utrpení, než na jaké si dosud navyklo. Sluneční žár byl nyní tak silný, že mnozí byli zachváceni únavou a slabostí, ze které vzniká netečnost k životu. Ale malé příhody jako chycení dvou pelikánů večer, třebaže se zdají být nepatrné, povzbuzovaly jejich ducha. Tito ptáci měli v žaludku několik létajících ryb a malých sepií, a ty opatrně zachránili pro zítřejší oběd; rozdělili je i s vnitřnostmi a obsahem žaludků na osmnáct dílů, a protože byly velmi vzácné, rozdali si je jako dříve vyvoláváním: „Kdo dostane tento díl?" takže, jak dříve vypravuje poručík Bligh: „byl jsem šťasten, když jsem dnes viděl, že se každý domníval, jakoby

byl na hostině, ačkoli měli obvyklou dávku chleba a vody k snídani a obědu." Podle mraků večer nepochyboval pan Bligh, že jsou blízko pevnině, a mužstvo se bavilo hovorem o možnostech, které tam naleznou.

A skutečně v jednu hodinu ráno dne 28. slyšel muž u kormidla zvuk příboje. Byla to skalní přehrada, která se táhne podél východního pobřeží Nového Hollandu; bylo nyní úzkostlivou snahou, najít cestu přes ni; pan Bligh praví, že to bylo nyní docela nutné, a nesměli ztrácet ani okamžiku. Myšlenka, že vplují do klidných vod a naleznou osvěžení, povzbudila náladu mužstva. Moře prudce dorážello všude na úskalí; jinak bylo klidné a hladké, takže již každý muž cítil předem srdečné uspokojení, kterého se mu dostane, jakmile přepluje člun přehradu. Konečně objevili průplav skalou čtvrt míle široký, a tím proplul člun rychle po silném proudu směrem západním a dostal se okamžitě do klidných vod, a všechny přešlé útrapy byly okamžitě zapomenuty.

Děkovali nyní Bohu za jeho šlechetnou ochranu, a docela spokojeně přijali svou ubohou dávku dvacetipětinu libry chleba a čtvrt pinty vody k obědu.

Pobřeží se nyní objevovalo docela zřetelně, a večer přistáli na písčitém cípu ostrova a záhy objevili, že na skalách jsou ústřice, protože byl odliv. Část poslaná na výzvědy se vrátila rozradostněna tím, že nalezla spoustu ústřic a čerstvou vodu. Rozdělali oheň pomocí malé čočky, a mezi věcmi, které byly naházeny do člunu, byla zápalná hubka a kousek síry, takže pro budoucnost měli všechny pomůcky k rozdělání ohně. Jeden z mužů byl také tak prozíravý, že vzal s sebou s lodi měděný hrnec; a tak si z ústřic, chleba a vepřového masa udělali dušené jídlo, kterého dostal každý muž celou pintu. Ústřice byly tak pevně přirostlé ke skále, že se daly utrhnout

jen s největší námahou; ale konečně přišli na to, že nejlépe bude, když je budou otevírat přímo na místě, kde byly přirostlé.

Všichni muži si stěžovali na závrati v hlavě, velkou slabost v kloubech a prudké nucení, ale žádná z těch nemocí nebyla nebezpečná; přes své útrapy ze zimy a hladu si všichni zachovali známky síly. Pan Bligh jim radil, aby se nedotýkali žádných bobulí nebo ovoce, které by snad našli; ale zdá se, že jakmile byli s dohledu, našli tři různé druhy plodů, rostoucích všude po ostrově a pojídali je bez okolků. Následky přejedení konečně některé z nich poděsily; domnívali se, že jsou všichni otráveni, a pohlíželi jeden na druhého s velkou bázní v nejistotě, jaké budou následky jejich nerozumu; na štěstí se ukázalo, že je to ovoce zdravé a neškodné.

Poručík Bligh vypravuje: „Toho dne (29. května) bylo výročí znovunastolení krále Karla II., a protože se to hodilo k naší nynější situaci (neboť jsme byli znovuvzkříšeni k životu a síle), nazval jsem to místo „Ostrov Vzkříšení“; pokládal jsem totiž za možné, že k němu kapitán Cook nepřiplul.“

Z ústřic a plodů palem smíchaných dohromady si nyní mužstvo dělalo výborné jídlo a nespotřebovali při tom nic ze zásob chleba. Ráno dne 30. viděl pan Bligh s uspokojením zřejmou změnu u mužstva k lepšímu a poslal je pro ústřice, aby jich přinesli zásobu na loď, protože rozhodl vyplout opět toho večera. Obstarali také čerstvou vodu a naplnili všechny své nádoby asi šedesáti galony. Při prohlídce chleba shledali, že jim zbývá ještě zásoba asi na třicetosm dní.

Když byli připraveni k vyplutí, bylo všem nařízeno, aby se pomodlili; ale právě když se shromáždili v člunu, objevilo se asi dvacet nahých divochů, běžících a pokřikujících a kývajících na cizince, aby k nim přišli; ale protože byli všichni ozbrojeni o-

štěpem nebo kopím, bylo pokládáno za moudřejší, nesetkat se s nimi.

Pluli nyní k severu s pevninou po levé straně a četnými ostrovy a skalami po pravé.

Dne 31. přistáli u jednoho z těchto ostrovů, který pojmenovali „Neděle". „Vyslal jsem dvě skupiny" (praví Bligh), „jednu k severu a druhou k jihu, aby hledaly potravy, a ostatním jsem nařídil, aby zůstali v člunu. Při té příležitosti překonala únava a slabost tak jejich smysl pro povinnost, že někteří z nich projevili nespokojenost nad tím, že musí pracovat více než jejich společníci, a prohlásili, že raději zůstanou bez oběda, než by si jej šli hledat. Jeden zvláště se odvážil tak dalece, že mi řekl se vzdorným pohledem, že je právě tak člověkem jako já. Nebylo možno posoudit, kam až by to došlo, kdyby tomu nebyla včas učiněna přítrž: abych zabránil takovým hádkám v budoucnosti, rozhodl jsem se buď si uchovat své postavení velitele, nebo zemřít při odvážném pokusu; uchopil jsem šavli a nařídil jsem mu, aby si vzal druhou a hájil se; načež zvolal, že ho chci zavraždit, a okamžitě mi ustoupil. Nedovolil jsem, aby to mělo nějaký vliv na soulad lodní posádky, a všechno se záhy uklidnilo."

Na tom ostrově nalezli ústřice a škeble a ryby máčky; také malé boby, které zahradník Nelson poznal jako známý druh. Dne 1. června se zastavili uprostřed několika písčitých ostrovů, jaké jsou známy pode jménem „útesy", kde si našli nějaké škeble a boby. Tady se Nelson velmi roznemohl prudkým bolením břicha, ztrátou zraku, velikou žízní a neschopností chůze. Dostal v malých dávkách trochu vína, které bylo pečlivě schováno, a do kterého bylo namočeno několik soust chleba, takže se brzy začínal zotavovat. Dělmistr a tesař byli také nemocni a stěžovali si na bolest hlavy a slabost

v žaludku. Ostatní trápilo hrozně nucení; skutečně bylo mezi nimi málo zdravých.

Část byla vyslána v noci, aby nachytala ptáky; vrátili se jen s dvanácti mořskými vlaštovkami, ale bylo zjištěno, že kdyby nebylo pošetilosti a tvrdošíjnosti jednoho ze společnosti, který se oddělil od ostatních a poplašil ptáky, byli by jich mohli chytit mnohem více. Byl to Robert Lamb, který přiznal, když přišel na Javu, že toho večera snědl devět syrových ptáků, když se oddělil od svých dvou společníků. Ptáci s několika lasturami byla celá zásoba, kterou si odnášeli z těchto ostrůvků.

Dne 3. června, když propluli mimo četná úskalí a ostrovy a obepluli Cape York, nejseverovýchodnější bod Nového Hollandu, vyplul v osm hodin večer malý člun se svou statečnou posádkou opět na širé moře. Poručík Bligh vypravuje: „Ačkoli bylo naše postavení v každém ohledu bídné, byl jsem překvapen, když jsem viděl, že to na nikoho tak silně nepůsobí, jako na mne; naopak, vypadalo to, jakoby se vydali na cestu do Timoru v lodi dostatečně zajištěné a pohodlné. Tolik důvěry mi působilo radost, a mohu tvrdit, že hlavně této příčině děkujeme za své zachránění. Povzbuzoval jsem všechny nadějemi, že za osm nebo deset dní se dostaneme bezpečně na pevninu; a když jsme se pomodlili k Bohu, aby nás i nadále laskavě chránil, dal jsem jim dávku vody k večeři a nařídil jsem náš směr k západo-jihozápadu.

Byli jsme právě šest dní na pobřeží Nového Hollandu, a během té doby jsme našli ústřice, několik škeblí, několik ptáků a vodu. Ale dobrodiním snad nemenším tohoto bylo to, že jsme si odpočinuli od únavy, vzniklé stálým sezením v člunu, a dopřáli jsme si dobrého odpočinku v noci. Tyto výhody nám jistě zachránily život, a ačkoli byly zásoby nepatrné, jsem si vědom toho, jak velmi nám ulehčily

v našich nesnázích. Před tou dobou jsme propadali hladu a únavě. I v nynějším postavení jsme byli politováníhodní, ale naděje na brzký odpočinek nám dodávala odvahy. Já sám, ačkoli se to zdá být neuvěřitelné, jsem necítil ani přílišného hladu ani žízně. Má dávka mi stačila, když jsem věděl, že nemohu mít více.“ Ve svém rukopisném deníku dodává: „To mi snad brání v nestranném úsudku události, při níž tak nešťastní lidé jako my byli konečně dohnáni k nutnosti zabíjet se mezi sebou pro stravu — ale může mi být dovoleno popírat tento fakt. Pravím, že tomu nevěřím, že by se něco takového bylo mohlo mezi námi přihodit, ale smrt vyhladověním by byla přijata stejně jako jakákoliv smrtelná choroba.“

Dne 5. chytili rukou pelikána, jeho krev byla rozdělena mezi ty nejslabší a pták uschován pro příští den na oběd; a večer dne 6. bylo znovu začato s dávkou večeře, podle slibu, který mužstvo dostalo, když jim byla tato dávka zastavena. Dne 7. po bídné, vlhké a chladné noci si nemohli dovolit nic, než obvyklou dávku k snídani; ale k obědu dostal každý přepychovou unci sušených škeblí, čímž dojedli všechny zbylé škeble. Moře se bouřilo a vlny přelétaly přes palubu po celý den. Lékař pan Ledward a starý zkušený námořník Lawrence Lebogue ztráceli velmi rychle síly; nemohla jim být poskytnuta jiná pomoc než jedna nebo dvě lžičky vína, které bylo pečlivě uschováno pro takové smutné příležitosti, které se daly očekávat.

Dne 8. se počasí uklidnilo, a chytili malého delfína, který poskytl každému muži asi dvě unce masa; v noci nastal opět silný vítr, do člunu se dostalo mnoho vody a všichni trpěli velmi vlhkem a zimou. Lékař a Lebogue byli stále nemocni, a jedinou úlevou, kterou jim bylo možno poskytnouti, byla malá dávka vína a dodávání jim naděje, že za několik

dní při rychlosti, jakou nyní pluli, dostihnou Timoru.

„Ráno dne 10. po velmi nepohodlné noci nastala u mnohých z lidí viditelná změna k horšímu," praví pan Bligh, „a to mi dělalo velké starosti. Krajní slabost, oteklé nohy, přepadlé a příšerné vzezření, více než obvyklý sklon ku spaní se zřejmou otupělostí chápání mi připadalo jako smutné předzvěsti blížící se zkázy. Lékař a Lebogue zvláště byli velmi ubozí. Dal jsem jim příležitostně lžičku vína ze zbytku, a to jim velmi pomohlo. Touha, abychom byli schopni dokončit cestu, byla naší hlavní oporou. Dělmistr mi velmi nevinně sdělil, že se mu skutečně zdá, že vypadám hůře než kdokoli ve člunu. Prostota, se kterou projevil toto mínění, mne pobavila, a odpověděl jsem mu lepší poklonou."

Dne 11. oznámil poručík Bligh svým ubohým soudruhům, že nepochybuje o tom, že přepluli nyní poledník východní části Timoru, a ta zpráva vzbudila všeobecné veselí a uspokojení. A opravdu ve tři hodiny ráno příštího dne se objevil Timor ve vzdálenosti jen dvě míle od pobřeží.

„Není mi možno," vypravuje zkušený mořeplavec, „popsat radost, kterou v nás vyvolal pohled na tuto zemi. Připadalo nám skoro neuvěřitelné, že jsme v otevřeném člunu a s tak chudobnými zásobami mohli doplout k pobřeží Timoru za čtyřicetjeden den po odplutí z Tofoy, a že jsme za tu dobu propluli podle našeho plavboměru vzdálenost 3618 námořních mil; a že přes krajní nesnáze nikdo nezahynul na cestě."

V neděli dne 14. zakotvili šťastně v zálivu Coupang, kde byli přijati se všemi důkazy laskavosti, pohostinnosti a lidumilnosti. Domy předních občanů byly jim otevřeny. Ubozí trpitelé mohli sotva mluvit, když přistáli; jejich stav byl prý velmi žalostný. „Malířské schopnosti by se sotva mohly kde lépe uplatnit než ve vylíčení dvou skupin lidí, které

se v tu dobu setkaly. Lhostejný divák (kdyby se takový nalezl) by byl v rozpacích, co má dříve obdivovat, oči vyhladovělých, zářící okamžitou úlevou, nebo hrůzu jejich ochránců při pohledu na tolik přízraků, jejich strašidelné vzezření, které by spíše vzbuzovalo strach než soucit, kdyby nebyla známa příčina. Naše těla byla jen kost a kůže, naše údy plné ran, a byli jsme oděni v cáry; v takovém stavu, se slzami radosti a vděčnosti řinoucími se nám po tvářích, přijali nás obyvatelé Timoru se smíšenou hrůzou, překvapením a soucitem."

Velitel pokračuje: „Když přemýšlím o tom, jakou prozřetelností byly nám zachráněny životy v Tofoe tím, že Indiáni otáleli s útokem; a že se zásobami, které nás sotva udržely při životě, jsme pluli po moři více než dvanáct set mil, bez přístřeší před nečasem; když pomyslím, že v otevřeném člunu za tak bouřlivého počasí jsme unikli ztroskotání, že nikdo z nás nepodlehl nemoci a že jsme měli to velké štěstí, že jsme propluli mimo nepřátelské domorodce ostatních krajin bez úrazu, a konečně jsme se setkali s nejpokojnějším a nejlepším národem, který nám pomohl — pravím, když přemýšlím o tom zázračném vyváznutí, že vzpomínka na tak velké štěstí mi pomáhá snášet s odříkáním a klidně nezdar výpravy, jejíž úspěch mi tak ležel na srdci, a která byla zmařena v době, kdy jsem si blahopřál k nejlepší vyhlídce na její dokončení způsobem, který by plně odpovídal úmyslu jeho Veličenstva a ostatních podněcovatelů tak dobročinného plánu."

Když obnovili své síly dvouměsíčním pobytem mezi přívětivými obyvateli Coupangu, pluli dále k západu dne 20. srpna v malém škuneru, který byl za tím účelem opatřen a vyzbrojen, a dopluli dne 1. října do Batavia Road, kde nastoupil pan Bligh na holandskou poštovní loď a vystoupil na ostrově Wightu dne 14. března 1790. Ostatní jeho mužstvo

si opatřilo místa na lodích holandské východoindické společnosti, které se tehdy chystaly k plavbě do Evropy. Všichni však se nedočkali návratu do Anglie. Zahradník Nelson zemřel v Coupangu; pan Elphinstone, druhý kormidelník a námořníci Petr Linkletter a Tomáš Hall zemřeli v Batavii; námořník Robert Lamb zemřel na cestě a lékař pan Ledward tam zůstal a nikdo o něm již neslyšel. Po smrti těchto šesti s Janem Nortonem, který byl ukamenován, zbylo dvanáct z devatenácti, kteří byli vzbouřenci donuceni vstoupit do člunu, prožít nesnáze a nebezpečí této neporovnatelné plavby a vrátit se do vlasti.

Není možno nesouhlasit plně s Blighem, když praví; „Tak šťastně skončila s pomocí boží prozřetelnosti bez úrazu nejpodivnější plavba, jaká kdy byla na světě vykonána, ať již co se týká její délky, nebo nedostatku všeho nutného k životu." Můžeme jít dále a říci, že není možno čísti o této neobyčejné a neporovnatelné cestě a nepřiznat zásluhy a neomezené chvály schopnému a spravedlivému jednání jejího vůdce, který, pokud se týče tohoto neobyčejného podniku, má plné právo na místo vedle Parryho, Franklina a Richardsona. Opravdu málo mužů bylo postaveno na tak dlouhou dobu do trapnějšího, zoufalejšího a nebezpečnějšího postavení než on; a může se směle prohlásit, že jeho pečlivým zacházením s lidmi a jejich skrovnými zásobami a jeho schopností jako poctivého námořníka bylo zachráněno osmnáct lidí od blízké a jinak neodvratné zkázy. Nebyla to jen nebezpečí moře v malém člunu přeplněném lidmi, se kterými musil zápasit, ačkoli to vyžadovalo největší námořní zručnosti, aby je mohl úspěšně přemoci; ale nešťastné postavení, kterému byla společnost vydána, ho stavělo před skoro denní nespokojenost a vrtochy lidí, kteří si méně než on uvědomovali skutečné nebez-

pečí. Zkušeností, kterou získali v Tofoe při útoku divochů na bezbrannou lodní posádku, se poučili, jak málo lze důvěřovat i těm nejmírnějším necivilisovaným lidem, jsou-li si vědomi své převahy. Pádný důkaz toho prodělali při nezaviněném útoku, který podnikl ten přívětivý národ, Tahiťané, na loď kapitána Wallise, o jehož moci neměli správné ponětí; ale když jednou vyzkoušeli jeho sílu, nepokusili se v budoucnosti o opakování útoku. Poručík Bligh, plně si uvědomující svou slabost, pokládal za vhodné odmítat všechna přání a pokusy o přistání na některém ostrově, podle nichž pluli za své cesty, protože dobře věděl, jak málo lze důvěřovat kázni divochů, když jeho posádka je neozbrojena a úplně bezbranná.

Ale okolnost, že byli sváděni objevením se pevniny stále se zelenající, na kterou nesměli vstoupit, ač byli prokřehlí vlhkem a zimou a skoro umírali hladem, nebyla naprosto nejnesnadnější z těch, proti kterým musil velitel bojovat. Poznamenává: „Jednou z mých velikých útrap bylo, že jsem byl stále napadán smutnými prosbami svých lidí o zvýšení dávky jídla, což jsem velmi nerad odmítal." Věděl dobře, že by nemělo smyslu mluvit rozumně s lidmi, přivedenými do krajního vyhladovění a odmítat jim jídlo, které bylo na dosah ruky a kterého se mohli vlastníma rukama zmocnit. Musilo se stát něco většího, co by zajistilo možnost zachránit je před následky vlastního nerozumu. První, co učinil, bylo tedy zjistit přesný stav zásob, které by byly stačily na pět dní normálního jídla, ale které se musily rozdělit na padesát dní. To okamžitě mužstvu jasně vyložil, a všichni souhlasili a slavnostně slíbili, že se nikdy neuchýlí od určené dávky, když jim bylo dáno najevo, že v přísném dodržování tohoto slibu je jejich jediná naděje na záchranu; a to bylo vyloženo a tak zdůrazněno každému muži v době,

kdy se o tom dohodli, že s tím jednomyslně souhlasili; a připomínáním jim toho slibu, kdykoli požadovali více a projevováním pevné rozhodnosti neustoupit od něho podařilo se poručíkovi Blighovi překonat všechny jejich prosby.

Tato přísná soudržnost s celkem, s kterou jim rozděloval jejich ubohou stravu — stálé vystavování vlhku — ustavičné nebezpečí, že budou smeteni do oceánu — jejich křečovité a stísněné postavení — a nepřetržité přemýšlení o ubohém a smutném stavu, všechny tyto nesnáze a svízele dohromady způsobily, že to byl pravý zázrak, že tato cesta, sama zázračná, mohla být dokončena nejen bez podlehnutí jediného muže chorobě, ale i s tak malým poškozením zdraví. Velitel praví: „S ohledem na zachování zdraví během šestnácti dnů těžkého a skoro nepřetržitého deště bych doporučoval každému v podobném postavení metodu, kterou jsme prováděli, máčení šatů ve slané vodě a ždímání jich, kdykoli jsou promoklé; byl to jediný prostředek, který jsme měli, a byl nám velkou úlevou, neboť nám to připadalo jako výměna suchých šatů, ačkoli je to těžko představitelné. Měli jsme příležitost dělat to tak často, že konečně všechny naše obleky se rozpadaly v hadry."

Ale největším uměním ze všeho bylo odvrátit jejich pozornost od skoro beznadějné situace, ve které se nalézali a zabránit, aby nezmalomyslněli na duši; za tím účelem byla mezi ně rozdělena různá zaměstnání: mezi jiným byl měřen a zaznamenáván plavboměr, předmět všeobecné pozornosti; a muži se učili počítat přesně vteřiny, aby vzdálenost uplutá každého dne mohla být určována přesnější mírou než pouhým dohadováním. Tato malá zaměstnání jim poskytovala dočasnou zábavu; a protože se plavboměr denně a každou hodinu měřil, zaměstnávali se tím a jejich myšlenky se pro tu

chvíli rozptylovaly od smutné situace. Pak také každé poledne, když svítilo slunce, nebo v době před nebo po poledni a také v noci, když svítily hvězdy, nezanedbal nikdy poručík Bligh příležitost pozorovat zeměpisnou šířku a zjišťovat denně polohu lodi. Úzkostlivost, s jakou chtělo mužstvo slyšet, jak postupují, jaký pokrok učinili a kde jsou na širém moři, také přispívala k rozptýlení smutných myšlenek, které je až příliš často napadaly. Tato pozorování byla sledována s účastí a někdy se konala za nejnesnadnějších podmínek, kdy moře se vzdouvalo přes pozorovatele, a člun se kymácel a kolébal tolik, že se musil pozorovatel při tom podpírat. Tak strávili v trápení a nebezpečí, tu a tam přerušovaném krátkým neklidným spánkem, skoro tisíc dlouhých a úzkostlivých hodin a propluli po mořské hladině 4500 mil, to je průměrně čtyři a jedna pětina míle za hodinu, nebo sto mil denně.

Poručík Bligh vyjádřil své přesvědčení, že těch šest dní strávených na korálových ostrovech u pobřeží Nového Hollandu bylo záchranou celého mužstva, že se občerstvili spánkem, osvěžili chůzí a hlavně najedli ústřicemi a škeblemi, boby a bobulemi, které tu našli; praví, že při jejich příchodu ke skalní přehradě byli všichni tak vyčerpáni, že několik dní více na moři by ukončilo život mnohého z nich. Toto zastavení mělo však také skoro osudné následky pro celou posádku. Ve skutečnosti nebylo daleko k vypuknutí nové vzpoury, která, kdyby nebyla okamžitě zaražena, mohla v jejich zoufalém postavení skončit jen nevyhnutelnou a naprostou zkázou. Bligh připomíná ve svém tištěném popise vzpurné chování jednoho člena, kterému dal šavli, aby se sám bránil. Tato příhoda, jak poznamenává ve svém původním rukopisném denníku, byla mnohem vážnějšího rázu.

„Tesař (Purcell) začal být velmi drzý a nakonec mi řekl se vzpurným vzezřením, že je stejně dobrý jako já. Nevěděl jsem dobře, kde by to mohlo skončit; rozhodl jsem tedy rozřešit to okamžitě a buď si zachovat své velení nebo zemřít v boji; uchopil jsem šavli, poručil jsem bídníku, aby si vzal druhou a bránil se, když tu zvolal, že ho chci zabít a začal ustupovat. Pan Nelson mi nyní přiskočil na pomoc; a kormidelník (Fryer) velmi rozvážně zavolal na dělmistra, aby mne zajal a vzbudil veliké vzrušení, když jsem prohlásil, jestliže mi zabrání vykonávat povinnost a zachovat pořádek a pravidla, čímž vznikne nějaký zmatek, že jistě zabiji jeho prvního. To působilo na toho muže, a nyní mne ujistil, že naopak se mohu na něho spolehnout, že bude podporovat mé rozkazy a rady v budoucnosti. To je popis zmatku, který trval asi čtvrt hodiny;“ a dodává, „bylo mi sděleno, že kormidelník a tesař chtěli vyvolat hádku a byli hlavními příčinami nespokojenosti posádky“. Ten tesař byl předveden po návratu do Anglie před vojenský soud pro různá obvinění, ze kterých byl uznán vinen a pokárán. Purcell byl prý v té době v blázinci.

Při jiné příležitosti, když byla mužstvu rozdělována dávka ústřic, poznamenává poručík Bligh: „Když jsem je rozděloval, všiml jsem si hltavosti některých a skromnosti druhých. Kormidelník projevil první nespokojenost, protože k nim nebylo přidáno dostatečné množství vody, a začal se bouřit, až jsem mu poručil, aby byl potichu.“ A když odmítl mužstvu chleba, protože nasbírali ústřice, praví, „reptal proti tomu kormidelník a tesař, z nichž první si činil nárok na tuto dávku a pokoušel se nepříjemně vnést neklid mezi ty, kteří byli příliš slabí, než aby ho poslouchali.“

Je-li pravdou to, co Bligh tvrdí o chování kormidelníka a tesaře, bylo při mnohých příležitostech

takové, že by popudilo i muže méně prchlivého než byl on. Mluví takto o tesaři, když byli ještě na lodi a uprostřed vzpoury: „Dělmistr a tesař měli docela svobodnou vůli; první byl donucen pod trestem smrti spustit čluny, ale druhého jsem viděl lenošit s drzým a ponurým vzezřením, které ve mně budilo podezření, že je jedním ze vzbouřenců, dokud mu nebylo s ostatními rozkázáno, aby opustil loď, neboť se mi zdálo, že Christian zprvu váhal, má-li si nechat tesaře nebo jeho pomocníka (Normana), ale protože znal prvního jako vzpurného člověka, rozhodl se pro druhého.“

Další vypravování se také objevuje v jeho původním deníku v den vzpoury, ale je vynecháno v jeho tištěné zprávě. „Kormidelníkova kajuta byla proti mojí; viděl je (vzbouřence) v mé kajutě, neboť naše oči se setkaly okénkem v jeho dveřích. Měl dvě nabité lodní pistole a náboje ve své kajutě — kdyby se rychle rozhodl, byl by jich mohl dobře použít. Když dvakrát nebo třikrát požádal Christiana, aby směl přijít na palubu, bylo mu to konečně dovoleno a jeho první otázkou pak bylo: „Dovolíte mi zůstat na lodi?“ „Ne.“ „Namítáte vy proti tomu něco, kapitáne Blighu?“ Pošeptal jsem mu, abych ho povzbudil, „Martin je dobrý“, (to byl muž, který mi podal citroník), protože to se přihodilo právě před tím, než byl Martin ode mne odstraněn. Christian mne však odstrčil a poslal kormidelníka pryč s rozkazem, aby se vrátil do své kajuty, a již jsem ho nespatřil, až když byl poslán do člunu. Řekl mi později, že nemohl najít nikoho, kdo by se k němu přidal; že doufal, když zůstane na lodi, že se jí opět zmocní, a že byl tak poděšen a překvapen, že si nevzpomněl, že má pistole.“ Kormidelník vypravuje při svědectví před soudem příhodu s pistolemi docela jinak.

Ať bylo celkem chování Blighovo k jeho důstojní-

kům jakékoli, chování některých z nich bylo patrně při mnohých příležitostech dosti vyzývavé a směřovalo k tomu, aby podráždilo nedůtklivou povahu muže činného a horlivého do krajnosti, jakým Bligh byl vždy při vykonávání své povinnosti. Lze najít omluvu pro prudké výrazy vyslovené ve chvíli hněvu, kdy vášeň překonává rozum; ale není omluvy pro toho, kdo hluboce, necitelně a chladnokrevně ranil srdce ovdovělé matky, rozdrásané již úzkostí a týrané obavami o milovaného syna, jehož život je ve velkém nebezpečí; tím mužem byl Vilém Bligh. To není bezpodstatné obvinění; je založeno na očividném důkaze. Po smrti kapitána Heywooda byly uveřejněny některé papíry, které vrhly ještě nepříznivější světlo na povahu obou velitelů, Bligha a Edwardse, než jakýkoli projev, který se až dosud v tisku objevil, ačkoliv nebylo ušetřeno chování ani jednoho z nich, kdykoli se objevila příležitost uvést jejich jména veřejnosti.

Bligh, jak si snad čtenáři vzpomínají, připomíná mladého Heywooda jen jako jednoho z těch, kteří zůstali na lodi; neobviňuje jej, že by se nějak činně zůčastnil vzpoury; jsou tedy všechny důvody k víře, že jej Bligh neviděl a skutečně nemohl vidět při té příležitosti na palubě; ve skutečnosti nikdy nestál na třicet stop od kapitána Bligha a mezi nimi byla rahna. Ku konci března 1790 dva měsíce po smrti nejmilovanějšího a nejoplakávanějšího manžela dostala paní Heywoodová smutnou zprávu, ale jen ústní, o vzpouře, která se stala na palubě „Bounty". Na té lodi sloužil syn paní Heywoodové jako kadet, který, když opustil domov v srpnu 1787, nebyl ještě patnáct let stár, hoch obdivovaný a milovaný všemi, kdo ho znali, a předmět obdivu celé své rodiny pro svůj vyspělý rozum a milé vlastnosti. Když se dozvěděla tuto osudnou zprávu, která byla ještě zvětšena všemožným obviněním, které si do-

vedla pomluva nebo zlomyslnost vymyslit proti tomu nešťastnému mladíku, o kterém se tvrdilo, že byl jedním z vůdců vzpoury a že vnikl ozbrojen do kapitánovy kajuty, napsala jeho matka v zoufalství dopis kapitánu Blighovi, diktovaný mateřskou něhou a vyjadřující utrpení, které musila cítit při takové příležitosti. Bligh jí na to odpověděl:

V Londýně, 2. dubna 1790.

„Madame, dostal jsem váš dopis a soucítím s vámi, neboť si dovedu představit krajní zoufalství, které trpíte pro chování svého syna Petra. Choval se tak nízce, že to nelze popsat, ale doufám, ačkoliv je to velké neštěstí, že se pokusíte snésti jeho ztrátu bez přílišného zármutku. Myslím, že se vrátil s ostatními vzbouřenci na Tahiti.
Váš Vilém Bligh."

Plukovník Holwell, strýc mladého Heywooda, již dříve psal Blighovi o téže smutné věci a dostal tuto odpověď:

20. března 1790.

„Pane, dostal jsem právě váš dopis. S velikou úctou vám sděluji, že váš synovec Petr Heywood je mezi vzbouřenci. Projevil ke mně nejčernější nevděčnost, neboť jsem mu byl v každém ohledu otcem a neslyšel ode mne ani jedno hněvivé slovo během celé plavby, neboť jeho chování mne vždy těšilo a uspokojovalo. Lituji velmi, že se projevilo tolik nízkosti v povaze mladého muže, o kterého jsem skutečně pečoval, a velice by mne těšilo, kdybych slyšel, že jeho přátelé snášejí jeho ztrátu bez velkého zármutku. Váš Vilém Bligh."

Jediný způsob, jak vysvětlit tento krutý cit k mladíkovi, který ve skutečnosti se nezúčastnil vzpoury, je podle jistých bodů svědectví, které přednesli Hayward, Hallet a Purcell před soudem; ale ten je naprosto nedokazatelný. Ti, kteří byli ve člunu, jistě často hovořili o chování svých soudruhů na „Bounty“, a nedokazatelné svědectví těchto tří vyvolalo v Blighově duši předsudek proti mladému Heywoodovi; ale bylo-li tomu tak, je to příliš nepatrnou omluvou, že tak týral city jeho blízkých a drahých příbuzných.

Jako opak k těmto nejemným dopisům je velkou úlevou pročítat korespondenci, která byla při té příležitosti navázána mezi nešťastným mladým důstojníkem a jeho laskavou, ale hrozně zarmoucenou rodinou. Dopisy jeho sestry Nessy Heywoodové (z nichž některé budou zařazeny do tohoto vypravování) projevují tak živou a vroucí lásku k milovanému bratru, jsou prodchnuty tak hlubokým přesvědčením o jeho cti a vírou v jeho nevinnost, a trpící mladík na ně tak jemně odpovídá, že není třeba omluvy pro jejich úvod, hlavně když jejich obsah je pevně spojen s příběhem nešťastné posádky na „Bounty“. Po dlouhé nejistotě píše tato milá a vzdělaná dáma svému bratru takto:

Isle of Man, 2. června 1792.

„V duševním stavu, který lze snésti jen v dlouhém a zoufalém strachu a nejistotě, jimiž trpíme, jak mám psát svému drahému, vroucně milovanému bratru! jak popsat úzkost, která se nás zmocňuje při pomyšlení na to dlouhé a bolestné odloučení, které je ještě hroznější, čím horší jsou jeho příčiny! Oh, můj nejdražší hochu, když vzpomínám na ten hrozný okamžik, kdy jsme se dověděli tu nešťastnou zprávu, že jsi zůstal na „Bounty“,

kterou pan Bligh opustil, a že on tě pokládá za vzbouřence! Když porovnávám ten den hrůzy se svými nynějšími nadějemi, že tě opět spatřím, jak očekávám ve svém nejvroucnějším přání, nevím, který pocit mne více přemáhá — zda soucit, lítost a hrůza z tvého utrpení, nebo radost a uspokojení z toho, že se blížíš konci a že opět budeme moci obejmout nejdražší předmět své lásky.

Neptám se tě, drahý bratře, jsi-li nevinen v tom hrozném zločinu vzpoury; jsou-li události toho dne takové, jak je líčí pan Bligh, jsem tak přesvědčena o tvé cti a počestnosti, že bych bez váhání dala svůj život v sázku za tvou nevinu. Byl-li jsi však zapleten v takové spiknutí proti svému veliteli, jsem pevně přesvědčena, že jeho chování bylo toho příčinou; ale bohužel, jak může něco ospravedlnit tak příšerný pokus o zničení tolika našich bližních? Ne, můj nejdražší bratře, nic jiného než přesvědčení z tvých vlastních úst mne nemůže přesvědčiti, že bys mohl spáchat čin třeba jen trochu se odchylující od tvé cti a povinnosti; a zpráva, že jsi přeplul na „Pandoru" po jejím příjezdu na Tahiti (což nás naplnilo radostí, kterou nelze popsat), stačí přesvědčit všechny, kdož tě znají, že jsi jistě zůstal na lodi buď donucen násilím nebo aby sis zachránil život.

Jak mi to připadá podivné, že vykonávám nyní příjemný úkol psát ti dopis. Běda, drahý bratře, před dvěma roky jsem již nedoufala, že se dočkám takového blaha, a ještě nyní jsem v trapné nejistotě, jsi-li naživu. Dej Bůh, abychom se konečně radovali z tvého návratu! ale posádka „Pandory" je již dávno očekávána a dosud nepřiplula. Kdyby se stala nějaká nehoda, po všem tom trápení, které jsme již vytrpěli, ten malý plamének naděje, který v poslední době živíme, by nám učinil naše postavení tisíckrát nesnesitelnějším, než kdyby čas nás

navykl na tvou ztrátu. Posílám tento dopis panu Haywardovi v Hackney, otci toho mladého pána, o kterém jsi se tak často zmiňoval ve svých dopisech, když jsi byl na palubě „Bounty", a který byl třetím poručíkem na „Pandoře" — což nás nesmírně uspokojovalo, protože jsi se při svém vstupu na „Pandoru" setkal se starým přítelem. Objevila jsem, kde pan Hayward bydlí, a napsala jsem mu, neboť jsem doufala, že mi může něco říci o době vašeho příjezdu, a odpověděl mi na to velmi vlídným dopisem a slíbil mi, že ti odevzdá tento dopis, až dopluješ do Anglie, neboť vím dobře, že toužíš velmi dověděť se něco o nás, a že se uspokojíš, když dostaneš dopis hned po svém návratu. Zapřísahám tě, Petře, abys nám napsal okamžitě, nezmeškej poštu, nezáleží na tom, bude-li tvůj dopis krátký, jen když se dovíme, že jsi zdráv. Nemusím ti říkat, že jsi prvním a nejdražším předmětem naší lásky. Pomysli tedy, drahý hochu, na úzkost, jakou o tebe máme; já sama nemohu pocítit plné štěstí bez tebe, a kdyby nám tě nějaká nehoda odňala, zmizely by navždy moje naděje na štěstí.

Snažíme se nyní všemožně vzbudit zájem u každého přítele a známého, abychom ti zajistili dostatečnou podporu a ochranu při tvém soudním sporu; neboť musíš nevyhnutelně předstoupit před soud, abys přesvědčil svět o své nevinnosti, o které naši známí ani na okamžik nepochybují; ale běda, protože jsou okolnosti proti nám, bude většina lidstva posuzovat přísně. Blighovy zprávy admiralitě jsou prý velmi nepříznivé, a proto je většina veřejného mínění na jeho straně. Mamince se vede nyní dobře, když uvážím útrapy, které prodělala, co jsi nás opustil; neboť, nejdražší bratře, prodělaly jsme různá utrpení z nejrůznějších důvodů, které však u srovnání se starostí o tebe jsou malé

a nepatrné; toto neštěstí ulehčovalo ostatní, a vrátíš-li se a zůstaneš bezpečně s námi, budeme na vrcholku blaha.

S bohem, nejmilovanější bratře! Dej Bůh, abys tento dopis brzy dostal do rukou! Snad jsi v tomto okamžiku připlul do Anglie a dočkám se záhy štěstí, že tě opět spatřím. Matka, bratři a sestry cítí se mnou lásku a něhu k tobě. Piš nám okamžitě, drahý Petře, a nechť tě Všemohoucí ochraňuje do té doby, než obšťastníš svou přítomností svou milující rodinu a hlavně nezměnitelně věrnou přítelkyni a sestru Nessy Heywoodovou."

Radost, kterou nešťastná rodina pocítila při zprávě, že mladý Heywood přeplaval na „Pandoru", byla rozptýlena dopisem od něho matce brzy po jeho příjezdu do Anglie, kde praví: „Drahá matko, otázka v jednom vašem dopise týkající se mého přeplutí na „Pandoru" je jedním z omylů mezi mnoha jinými, ze kterých jsem vás chtěl často vyvést a tak často jsem zapomněl. Bylo to tak: Toho dne, kdy připlula, šel jsem v průvodu dvou svých přátel (domorodců) do hor, a když jsem ušel asi sto jardů od svého domu, přiběhli ke mně jiní přátelé (neboť jsem byl všeobecně oblíben mezi těmi Indiány a hovořil jsem dokonale jejich jazykem) a vypravovali mi, že připlula nějaká loď. Vystoupil jsem okamžitě na stráň a spatřil jsem s nepopsatelnou radostí loď ležící u Hapiana; bylo to za svítání, a protože jsem si pomyslil, že Coleman nebude ještě vzhůru a neví tu radostnou zprávu, poslal jsem k němu jednoho sluhu, aby mu to sdělil, načež on hned vyplul na jednoduché kanoi. Byl svěží vánek a loď plula do přístavu; ještě nedoplul k boku lodi, když vlna překotila kanoi a on musil spustit vlečné lano a byl vytažen na palubu „Pandory" jako první z nás. Já se svým soudruhem Stewartem jsem

nastoupil na břehu do dvojité kanoe s dvanácti vesly, připravené ke spuštění; a teprve když připnula poslední lano do zakotviště (protože jsme se k ní nechtěli dříve přiblížit) vypluli jsme a dopluli jsme k ní, právě když spustila kotvu; a protože jsme byli oblečeni jako domorodci a opálení jako oni a já byl tetován jako oni nejpodivnějším způsobem, nedivím se vůbec, že nás pokládali za domorodce. Dal jsem se tetovat ne po svém přání, ale po jejich; bylo mou stálou snahou přizpůsobit se jim v každém nepatrném zvyku, což jak jsem věděl, jim bylo příjemné, ačkoli pro mne někdy trapné, a tím jsem si získal jejich přátelství a úctu, což, jak usoudíte, není bezcenné na ostrově, kde je tolik domorodců. Čím více je zde muž nebo žena tetován, tím je ve větší vážnosti; a osoba, která nemá těchto znamení, je středem pohrdání a pokládána za vyvrhela společnosti."

Mezi mnohými úzkostlivými přáteli a příbuznými rodiny Heywoodovy byl kapitán Pasley, na kterého se tato milující mladá dáma obrátila při té smutné příležitosti; a dostala od něho takovou odpověď:

Sheerness, 8. června 1792.

„Dej Bůh, drahá Nessy, abych se mohl s vámi radovat z naděje na brzký návrat vašeho bratra do Anglie. Jedna část posádky „Pandory" již připlula a je nyní na palubě mé lodi „Vengeance." Kapitán Edwards s ostatními a všemi zajatci z „Bounty", celkem deseti, (čtyři se utopili při zkáze této lodi), jsou denně očekáváni. Jsou velmi přísně a pevně spoutáni od chvíle zajetí, a budou tak patrně až do Blighova příjezdu. Nebudete jej moci spatřit, protože se nemůže nabídnout rukojmí. Vaše zpráva o tom, že přeplaval na „Pandoru", není odůvodněna; jeden muž jménem

Coleman na ni přeplaval, když kotvila — váš bratr s panem Stewartem příštího dne; tento mladík odmítl při zkáze Pandory dát si sejmout pouta, aby si zachránil život.

Nemohu před vámi skrýt, drahá Nessy, a ani bych to nepokládal za vhodné — že váš bratr podle všeho vypravování vypadá jako největší vinník hned po Christianovi. Buďte klidna, vynaložím všechnu námahu, abych mu zachránil život, ale nemám naděje, že nebude odsouzen před soudem. Bligh popisuje tři z deseti ve své zprávě jako muže, kteří byli svedeni proti své vůli. Dej Bůh, aby váš bratr byl jedním z nich! Nebudu vás již déle trápit popisováním toho případu; jakmile se dovím o jejich příjezdu, podám vám zprávu. S bohem! nejdražší Nessy — vyřiďte moje srdečné pozdravy matce a sestrám, a přijměte můj srdečný pozdrav. Váš strýc Thos. Pasley."

Jak se to nepodobá dopisu Blighovu! sděluje té milé dámě upřímně skutečnou pravdu případu, bez přetvářky, a ujišťuje ji o své největší snaze zachránit jejímu bratru život. Každý citlivý čtenář bude sdílet její pocity, které líčí v odpovědi:

Isle of Man, 22. června 1792.

„Byla jsem pobouřena nejtrapnější nejistotou a zoufalá po vašem posledním dopise, nejdražší strýče, a proto jsem pocítila srdečnou radost a uspokojení včera ráno, když jsme dostali milý dopis od našeho drahého Petra (kopii dopisu vám posílám). Jistě budete souhlasit se mnou, drahý příteli, že nemůže být většího důkazu jeho nevinnosti a ceny, a že každého, kdo ten dopis čte, musí přesvědčit nejúčinněji o jeho nevinně! Jsem přesvědčena, že takový dopis i v méně zoufalém

postavení, než ve kterém jej psal, by vrátil čest osobě mnohem starší než je můj ubohý bratr. Ale uvážíme-li jeho velké mládí, (bylo mu teprve šestnáct v době vzpoury, a nyní je mu devatenáct), jeho sílu, trpělivost a mužné snášení utrpení a neštěstí skoro neslýchaných, která by sotva kdo v kterémkoli věku snesl, bez podpory toho, co je snad největší pomocí mému drahému bratru, čistého svědomí a naprostého přesvědčení o vlastní nevině — když připojím současně se skutečnou radostí a uspokojením, že jeho vypravování souhlasí v mnohých podrobnostech s popisem, který jsme o osudné vzpouře až dosud slyšeli, a když dále připojím s neochvějnou pýchou a radostí, že můj milovaný Petr nikdy nepronesl ani slabiku, která by nesouhlasila s pravdou a počestností; drahý strýče, spojí-li se všechny tyto okolnosti, kdo na světě může pochybovat o nevinnosti, jež mohla diktovat takový dopis? Zkrátka nechť mluví za něho; přečtení jeho neumělého a dramatického příběhu bude jistě, jsem přesvědčena, mluvit více v jeho prospěch, než cokoli jiného.

Nechci unavovat vaši trpělivost, milovaný strýče dalším psaním o tomto předmětu, (který je mému srdci nejdražší a nejbližší na světě), chci vás jen zapřisáhnout, milý příteli, abyste přečetl dopis a uvážil nevinu a bezbrannou situaci jeho nešťastného pisatele, která vyvolává a jistě zasluhuje všechen soucit a pomoc jeho přátel, jakou mu mohou poskytnout, a kterou mu jistě dobrota a ochota vašeho srdce neodepře. Není třeba připojovat v úzkosti, kterou pociťuji a mohu jen popsat, že žádné dobrodiní vykonané pro mne by nebylo přijato s takovou vděčností, jakou musím stále pociťovat za každou nejmenší laskavost projevovanou mému milovanému Petru. S bohem,

nejdražší strýče. Spoléhám na vaše laskavé a šlechetné sliby a jsem vám vždy vděčná a oddaná neteř Nessy Heywoodová."

Kapitola V.

„PANDORA"

Proud obecných sympatií obrátil se právě tak mocně k Blighovi — pro jeho utrpení a úspěšný výsledek jeho odvážného kousku — jako se proti Christianovi a jeho druhům zdvihlo všeobecné rozhořčení pro smělý a zločinný skutek, jehož se dopustili.

Bligh byl povýšen admiralitou na vrchního kapitána a spěšně vyslán po druhé, aby dovezl chlebovník do Západní Indie, což provedl s úspěchem a bez nejmenšího odporu. A vláda Jeho Veličenstva, sotva se dověděla o tomto pirátském a buřičském zločinu, rozhodla se, že učiní ihned všechna opatření, aby polapila a náležitě potrestala původce tak mrzkého činu. Za tím účelem byla vyslána fregata „Pandora", vyzbrojená čtyřiadvaceti děly a stošedesáti muži a kapitánu Edwardu Edwardsovi bylo nařízeno, aby plul nejprve k Tahiti, a nenajde-li tam vzbouřence, aby navštívil různé skupiny Přátelských a Sdružených ostrovů, jakož i jiných ostrovů v sousedních končinách Tichého oceánu a aby se vším možným úsilím snažil zajmouti a dopraviti domů do vězení všecky zločince anebo aspoň ty, jež vypátrá.

Tato plavba skončila skoro stejnou pohromou jako plavba „Bounty", jenže z jiných důvodů. Bylo utraceno mnohem více lidských životů, protože loď ztroskotala, a zbývající mužstvo vytrpělo o málo méně protivenství, neboť se museli plavit jedenáct set mil v otevřených člunech, snášejíce hlad a žízeň. Kapitánu se však podařilo, že splnil částečně své poslání, zajav čtrnáct vzbouřenců, z nichž deset bylo dopraveno až do Anglie, kdežto zbývající čtyři se utopili, když loď se ztroskotala.

Jediná zpráva o této plavbě je obsažena v malém

svazečku, který uveřejnil ranhojič p. George Hamilton, muž to podle všech známek hrubý, sprostý a nevzdělaný, povolaný spíše k tomu, aby líčil bezuzdné výjevy a dobrodružství, jichž se on a jeho druhové účastnili, nežli aby podal spolehlivou zprávu o událostech a opatřeních, spojených s hlavním cílem cesty. Z této knihy se tedy příliš nepoučíme. V jedné modernější publikaci přičítají se kapitánu Edwardsovi mnohé nejvýš zneucťívající vlastnosti a zaznamenávají se o něm věci nejvýš nebezpečné jeho dobré pověsti, jak prý nelidsky zacházel se svými vězni a jakých nečestných a krutých činů se vůči nim dopouštěl — a jest se obávati, že tato nařknutí mají velmi mnoho skutečného podkladu.

Zpráva, kterou sám podal o své plavbě admiralitě, je neurčitá a neuspokojuje, a kdyby nebylo denníku Morrisonova a náhodného dopisu, který psal mladý Heywood své matce, nebyl by se zachoval žádný záznam o bezcitném chování tohoto důstojníka k jeho nešťastným zajatcům, s nimiž zacházel tak surově, že se to nedá ospravedlniti žádnou nutností nebo opatrností.

„Pandora" zakotvila v Matavai Bay 13. března 1791. Kapitán Edwards sděluje ve svém vypravování, že Josef Coleman, zbrojmistr „Bounty", se pokusil dostati se na palubu „Pandory" ještě dříve, než loď zakotvila. Že když vstoupil na loď, začal se ho kapitán vyptávat na „Bounty" a její mužstvo a že Coleman, jak se zdálo, byl ochoten říci mu všecko, nač se ho ptal; že hned potom, když loď zakotvila, a dříve, nežli byl vyslán ku břehu člun, přišli na palubu pánové Petr Heywood a Stewart; že byli odvedeni do kapitánovy kabiny a tam se mezi řečí Heywood ptal, je-li na palubě pan Hayward, bývalý kadet na „Bounty" a teď poručík „Pandory", že prý o tom slyšel; že prý poručík Hayward, pro kterého poslal, vrhl na Heywooda pohrdavý pohled, a pak se

s ním rozhovořil o „Bounty"; ale Edwards mu nařídil, aby mlčel, načež zavolal stráž, aby vzala vězně pod bezpečný dozor a aby jim dala okovy; že se brzy potom objevily čtyři jiní vzbouřenci a že se od některých z nich a od domorodců dověděl, že ostatní z mužstva „Bounty" si postavili člun, s nímž odpluli den předtím z Matavai Bay k severozápadní části ostrova.

A dále praví, že prý po této zprávě vyslal dva poručíky, Cornera a Haywarda, s dvěma čluny, aby člun zachytili. Brzy jej skutečně spatřili a zahnali jej na širé moře, ale člun byl tak daleko před nimi a kromě toho přišla noc, že byli nuceni upustiti od pronásledování a vrátiti se k své lodi. Brzy se však rozneslo, že uprchlíci se zase vrátili k Paparré, načež byli oba poručíci zase vysláni za nimi. Poručík Corner chytil tři vzbouřence a Hayward, připluv k Paparré, našel tam sice člun, ale vzbouřenci jej už zatím opustili a prchli do hor. Odvlekl člun a vrátil se s ním druhého dne, když tu se dověděl, že uprchlíci nejsou daleko. A druhý den ráno, když slyšel, že jdou dolů k břehu, shromáždil své lidi, aby je vzal ssebou, a když byli tak daleko, že mohli slyšet hlas, zavolal na ně, aby složili zbraň a poodešli na jednu stranu, což učinili a byli zajati a odvedeni jako vězňové na loď.

Tito mužové byli tedy vzati na palubu Pandory:

Petr Heywood .	kadeti
Jiří Stewart . .	kadeti
Jakub Morrison .	. druhý kormidelník
Karel Norman .	. druhý tesař
Tomáš M'Intosh .	. tesařův pomocník
Josef Coleman .	. zbrojmistr
Richard Skinner .	lodníci
Tomáš Ellison .	lodníci
Henry Hillbrant .	lodníci

Tomáš Burkitt .		
Jan Millward . .		
Jan Sumner . .		lodníci
Vilém Musprat .		
Michael Byrne .		

Celkem čtrnáct. Zbývající dva — neboť všeho všudy jich zůstalo na ostrově čtrnáct — byli zavražděni, jak později vyjde najevo.

Kapitán Edwards vykládá sám, jak naložil se svými zajatci. „Dal jsem piráty," praví, „do boudy, kterou jsem dal postaviti na zadní části paluby, jednak pro jejich větší bezpečnost, neboť to místo bylo zdravé a vzdušné, jednak proto, abych je oddělil od posádky, aby se s mým mužstvem nemohli stýkat a aby mu nebyli v cestě a nepřekáželi mu." Dr. Hamilton to místo nazývá nejžádoucnějším místem na celé lodi a dodává, že byly dány rozkazy, „aby zajatci dostávali zcela stejnou potravu jako lodní posádka, a to jak co se týče jídla, tak i nápojů a všech ostatních mimořádných požitků, jimiž byli tak bohatě zásobeni, přesto, že podle vžitých zákonů lodní služby je příděl zajatců snížen na dvě třetiny; kapitán Edwards však velmi lidsky zmírňoval jejich nešťastné a nezbytně dlouhé strádání." Pan Morrison, jeden ze zajatých, podává však zcela jinou zprávu o tom, jak se s nimi zacházelo, nežli Edwards nebo Hamilton. Praví, že kapitán Edwards dal oběma kadetům okovy na obě nohy a že jim spílal „pirátských lotrů", že byli všichni silně spoutáni a zavřeni do jakési boudy, která byla jen jedenáct stop dlouhá, postavená jako vězení a vhodně pojmenovaná „skřínkou Pandořinou". Vstupovalo prý se tam jakýmsi otvorem ve střeše, velikým asi osmnáct čtverečních palců. Stalo se tak, aby byli odděleni od posádky a ještě více proto, aby jim bylo zabráněno v jakémkoli styku s domorodci. Ty milo-

srdné bytosti, které se odvážily dívati se na ně soucitně, byly okamžitě vykázány z lodi a už nikdy se nesměly vrátiti na palubu. Dva strážci byli postaveni na střeše boudy a bylo jim nařízeno, aby zastřelili každého zajatce, který by se pokusil osloviti druhého v tahitském dialektu.

Jest dobře pochopitelno, že kapitán Edwards učinil všechna opatření, aby jeho zajatci byli pod přísným dozorem, a že je uvěznil, jak mu nařizovaly jeho instrukce,* ale bude se patrně zdáti, že pan Morrison poněkud přehání, když praví, že byl dán rozkaz, aby „byl zastřelen kterýkoliv ze zajatců,“ zatím co má na rukou a na nohou pouta. Kapitán Edwards přece musil vědět, že takový čin by mu byl vynesl degradaci a možná ještě něco víc. Je jisto, že kapitánu Edwardsovi oznámil — on to aspoň tvrdí — bratr krále tahitského, náčelník to velmi inteligentní, že domorodci se spikli, že přeseknou lodní lana při prvním silném větru, který se zdvihne, a ta zpráva byla považována za tím pravděpodobnější, že se říkalo, že mnoho zajatců se oženilo s dcerami nejvážnějších náčelníků na území ležícím proti místu, kde loď kotvila; že prý zejména kadet Stewart se oženil s dcerou muže, který vládl velikým územím poblíž Matavai Bay. Tato zpráva bezpochyby přispěla k tomu, že kapitán dal tak přísné rozkazy, pokud se týče uvěznění a střežení zajatců a zvláště i pokud jde o návštěvy domorodců; ale přece jenom je daleko pravdy, že by byl býval zakázán jakýkoliv styk mezi vzbouřenci a domorodci, neboť pan Hamilton nám výslovně praví, že „ženy vězňů navštěvovaly loď denně a přinášely ssebou děti, které

* Rozkazy, které dostal, zněly takto: „Jest nutno, abyste uzavřel zajatce tak bezpečně, aby byla vyloučena jakákoliv možnost jejich útěku, při tom však hleďte náležitě k tomu, aby byli zachováni při životech, tak aby mohli býti dopraveni domů a podstoupiti trest přiměřený svému provinění.“

směly být ukazovány svým nešťastným otcům. Viděti ubohé zajatce v okovech, jak pláčí nad svými drobnými zplozenci," praví Hamilton, „bylo dojemné pro každé citlivé srdce. Jejich ženy jim přinášely množství všelijakých lahůdek, jež ta země rodí, a my jsme tam leželi a chovali jsme se k nim s největší šetrností a láskou."

Dojemný příklad věrnosti a oddanosti těch prostoduchých tvorů podává se nám v první Missionářské cestě na Duffu, kde se vypravuje příběh ženy předního vzbouřence pana Stewarta. Ten příběh by také ospravedlňoval Edwardse z jistých obvinění, jež proti němu byla vznesena.

„Příběh Peggy Stewartové ukazuje takovou dobrotu srdce, že mu nelze naslouchati bez pohnutí. Byla to dcera jednoho domorodého náčelníka a vzal si ji za ženu p. Stewart, jeden z nešťastných vzbouřenců. Žili se starým náčelníkem ve stavu největší shody a přátelství a mladým se narodila rozkošná dceruška. Matka ji právě kojila, když připlula „Pandora", zmocnila se vzbouřenců a navlékla jim pouta. Šílená zármutkem, prchla nešťastná Peggy — tak ji její muž nazýval — v malém člunu do náručí svého manžela. Shledání bylo tak dojemné a skličující, že i lodní důstojníci byli zdrceni soucitem a úzkostí, a sám Stewart, neschopný snášeti takové srdcervoucí výjevy, prosil, aby ji už na loď nepouštěli. Odtrhli ji od něho násilím a vysadili ji na břeh v takovém zármutku a zoufalství, že toho nelze ani vyjádřiti. Byla odloučena od muže a bylo jí zakázáno, aby ještě kdy přišla na loď, načež upadla v nejhlubší sklíčenost, která hlodala na jejím životě, takže ztratila všecek zájem o jídlo a celý svět, z ničeho se už netěšila, chřadla víc a víc a za dva měsíce se stala obětí svých citů a umřela, puklo jí doslova srdce. Její dítě je dosud na živu a je předmětem naší něžné péče, byvši vychováno jednou sestrou, která

ho kojila jako své a chovala se k ubohému sirotkovi se vší něžností milující matky.“

Nezdá se, že by i mladý Heywood byl uzavřel za svého pobytu na Tahiti manželský svazek. Nebyl však ani on nikterak necitelný k srdečným a milým způsobům tamnějšího lidu. Napsal o nich na ostrově několik nadšených veršů, v nichž mluví o jejich četných dobrých vlastnostech slovy nejvýš pochvalnými.

Když takto byli všichni vzbouřenci, kteří zůstali na ostrově, vzati na palubu „Pandory“, pokračovala loď v pátrání po těch, kteří odpluli s „Bounty“. Jest se však třeba zmíniti, že dva nejpřednější vzbouřenci, Churchil a Thompson, zahynuli na ostrově před příchodem lodi násilnou smrtí. Tito dva mužové spřátelili se s náčelníkem, který byl tayo Churchilův, t. j., byl s ním svázán přátelskou přísahou, a když umřel bez dětí, vzbouřenec Churchill zaujal po něm podle zvyku těch lidí jeho majetek i jeho důstojnost. Thompson však svého druha zastřelil pro jakousi, ať už šlechetnou nebo vymyšlenou urážku. Domorodci se shlukli, domluvili se, že vraždu pomstí a Thompsona doslova ukamenovali a jeho lebku přinesli na palubu „Pandory“. Tento nešťastník zabil nějaký čas před tím z pouhé svévole člověka a dítě a ušel trestu jenom omylem, který by se byl málem stal osudným mladému Heywoodovi. Zdá se, že osoby na Tahiti se popisují podle toho, jak jsou tetovány, a protože Heywood měl značky podobné Thompsonovým, byl omylem pokládán za něho; ale právě v okamžiku, když byl zdvihnut kyj, který mu měl vyraziti mozek z lebky, zabránil ráně starý náčelník, s nímž Heywood cestoval po ostrově.

Kapitán Edwards neměl klíče, který by ho vedl při stíhání „Bounty“, avšak dověděl se leccos o postupu Christiana a jeho druhů, když byl Bligh se svými lidmi puštěn v člunu na širé moře, od různých lidí a potom z deníků, které byly nalezeny

v kufrech vzbouřenců na Tahiti. Podle těchto deníků se zdá, že piráti se pustili nejprve k ostrovu Toobonai na 20° 13' s. š. a 149° 35' v. d., kde 25. května 1789 zakotvili. Hodili přes palubu větší část chlebovníků a rozdělili si mezi sebou majetek důstojníků, kteří byli tak nelidsky vysazeni na širé moře. Chtěli se nejprve na tomto ostrově usaditi, ale odpor domorodců, nedostatek potřebného materiálu a spory mezi nimi samými je přiměly k tomu, že připluli na Tahiti a opatřili si tam, čeho by potřebovali ke svému záměru, ovšem jenom pro případ, že by při něm skutečně vytrvali. Vypluli tedy z Toobonai ke konci měsíce a připluli na Tahiti 6. června. Vládnoucí panovník Otoo a ostatní náčelníci se velmi úzkostlivě vyptávali, co se stalo s Blighem a s ostatní posádkou, a také co udělali s nákladem chlebovníků. Bylo jim řečeno, že se neočekávaně setkali s kapitánem Cookem u jednoho ostrova, který právě objevil a který se jmenuje Whytootahee, a že tam chce zříditi kolonii a že mu tam nechali chlebovník, že poručík Bligh tam zůstal s ním, aby mu pomohl, a že velitelem „Bounty" ustanovil pana Christiana, a že ten teď přijel z jeho rozkazu pro další zásoby vepřů, koz, drůbeže, chlebovníků a všeho, co může Tahiti poskytnouti.

Tato vymyšlená historie úplně uspokojila důvěřivé, prostoduché a dobré domorodce, a zpráva, že jejich starý přítel kapitán Cook je živ a že se jim chce usadit tak na blízku tolik je rozradostnila, že učinili všecko, aby sehnali potřebné zásoby, takže „Bounty" v několika málo dnech měla na palubě tři sta dvanáct vepřů, osmatřicet kozlů, osm tuctů drůbeže, býka a krávu, množství chlebovníků, banánů a jiných plodin. Vzali ssebou také osm mužů, devět žen a sedm hochů. S těmito zásobami opustili 19. června Tahiti a připluli po druhé na Toobonai 26. června. Zavlekli loď do přístavu, vylodili živý

náklad a začali stavět čtvercovou pevnost o délce strany padesáti sáhů.

Zatím co se pracovalo na tomto díle, ustavičně mezi nimi docházelo ke sporům a neshodám, a rovněž s domorodci vznikaly neustálé rozepře a šarvátky, zaviňované většinou násilnými kousky vetřelců a rozchvacováním majetku domorodců. Domorodci se marně pokoušeli o odvetu, byli pronásledováni střelnou zbraní a mnoho jich bylo pobito. Postavení vzbouřenců se stávalo stále nesnesitelnějším a nebezpečnějším, práce postupovala pomalu a s nechutí, takže bylo rozhodnuto, že stavby tvrze nechají. Christian zajisté záhy zpozoroval, že jeho autorita poklesá a že sotva se dá na Toobonai uskutečniti nějaké klidné usídlení. Radil se tedy s ostatními, co by se mělo nejraději podniknouti. Po mnohých hněvivých hádkách se konečně rozhodli, že opustí Toobonai, že odplují s lodí znovu na Tahiti a ti, kteří tam budou chtít vystoupit, ať tak učiní, a ti, kteří by raději zůstali na lodi, ať s ní odplují někam jinam, podle toho, o čem se mezi sebou dohodnou.

Následkem tohoto rozhodnutí vypluli z Toobonai 15. září a připluli do Matavai Bay 20. září 1789. Zde bylo šestnáct mužů na jejich vlastní žádost vysazeno na břeh, z nichž čtrnáct bylo vzato na palubu „Pandory“ a dva, jak už bylo dříve řečeno, byli na ostrově zavražděni. Ostatních devět se dohodlo, že poplují dále na „Bounty“. Zbraně, prach, plachty a malé zásoby, které byly na lodi, byly rovněž rozděleny mezi celou posádku. „Bounty“ odplula konečně z Tahiti v noci 21. září a byla naposledy spatřena druhý den ráno na severozápad od mysu Venušina. Vzali ssebou sedm tahitských mužů a dvanáct žen. Bylo se těžko dohadovat, kam mají namířeno, ale Christian častěji říkával, že chce objeviti nějaký neznámý nebo neobydlený ostrov, na

němž není přístavu pro přistání, že vjede s „Bounty" na břeh a užije jejího materiálu k postavení obydlí. Kapitán Edwards nemohl se dověděti nic určitějšího nežli tuto matnou zprávu a nezbývalo mu, nežli vzíti ji při své plavbě za vděk.

Zdá se, že když byl škuner, o němž jsme mluvili, dokončen, vyplulo v něm šest ze čtrnácti vzbouřenců, zanechaných na Tahiti, na moře, chtějíce plouti k Východní Indii. Počasí jim však nebylo příznivo a kromě toho neměli důvěry v plavecké schopnosti Morrisonovy, jehož si zvolili za velícího důstojníka, a vrátili se proto na Tahiti. Zdá se, že Morrison se první pustil do budování škuneru, jsa sám obstojným mechanikem, a pomáhali mu dva tesaři, bednář a několik jiných. Praví se, že Morrison byl této skupince stavitelů ředitelem a zároveň duchovním, neboť světil s nimi den sobotní tím, že jim předčítal evangelium a vztyčoval poblíž místa, kde pracovali, britskou vlajku. Byl prý si vědom své neviny a jeho cílem bylo dostati se do Batavie a zajistiti si tamodtud návrat do vlasti s první lodí, která popluje do Holandska, a musili prý se vrátit ne proto, že by byli Morrisonovi nedůvěřovali, nýbrž proto, že jim domorodci odepřeli dáti dostatečné množství rohožek a ostatních věcí potřebných k té dlouhé cestě, chtějíce prý je zdržeti u sebe na ostrově. Stewart a mladý Heywood prý se těchto pokusů nijak neúčastnili, rozhodnuvše se zůstati na Tahiti a vyčkati tam příchodu královské lodi, neboť se jim zdálo jisto, že sem bude brzy někdo vyslán, aby po nich pátral, ať už byl osud Bligha a jeho druhů jakýkoliv. A že jejich úmysl byl skutečně takový, je vidět z toho, jak si pospíšili, aby se dostali na palubu „Pandory", sotva se přiblížila k břehu.

Dne 8. května opustila tato fregata Tahiti i s malým škunerem, jejž si vzbouřenci postavili a jehož historie je dosti pozoruhodná. Pokud se týče veli-

kosti, nebyl o mnoho větší nežli člun poručíka Bligha; délka jeho kýlu byla 30 stop, délka paluby 35 stop, devět stop a půl byla jeho největší šířka a pět stop hloubka jeho lodního prostoru. Oddělil se od „Pandory“ poblíž Palmerstonových ostrovů, pátraje po „Bounty“, a nebylo o něm zpráv až do té doby, kdy posádka „Pandory“ připlula do Samarangu na Javě a zastihli tam škuner kotvící. Jeho mužstvo trpělo už tak strašně hladem a nedostatkem vody, že jeden z mladých mužů, kteří na něm byli, z toho zešílel. Škuner byl neobyčejně hbitým plavcem a je zaznamenáno, že když ho později používali při obchodě s mořskými vydrami, vykonal jednu z nejrychlejších cest mezi Čínou a Sandwichskými ostrovy, jaké jsou vůbec známy. Malou tuto, ale znamenitou loď koupil v Cantonu nebožtík kapitán Bronghton, používaje jí při střežení pobřeží tatarského, a když r. 1797 ztroskotala loď Jeho Veličenstva „Providence“ na východ od Formosy, zasloužila se o zachránění posádky, čítající sto dvanáct mužů.

„Pandora“ se zastavila u množství ostrovů bez úspěchu, když však poručík Corner přistál u jednoho z ostrovů Palmerstonových, našel tam yardovou míru a několik lopatek, na nichž bylo vyraženo heslo „Bounty“. To přimělo kapitána, že zahájil na všech těch ostrovech bedlivé pátrání, za něhož však byla „Pandora“ zahnána větrem na moře, a protože byla hustá mlha, ztratila z očí i malý poboční člun i člun, o němž už od té doby nikdo neslyšel. To přimělo kteréhosi pisatele v jednom periodickém časopise k podrážděnému výlevu, jejž lze sotva ospravedlniti. „Když byl tento člun“, praví onen pisatel, „s jedním kadetem a několika (čtyřmi) muži nelidsky odeslán, bylo známo, že v něm není nic kromě kusu soleného masa, jejž tam ze soucitu vhodil jeden lodník; a přes to, že osud těch lidí byl pravděpo-

dobně strašný, dodává prostořeký doktor, když byl popsal ohavný čin: „tímto způsobem bylo vykonáno zalidnění světa“ — nebo něco podobného, neboť cituji z paměti.“

Následující odstavec je citován z knihy: „Je nesnadno dohadovati se,“ praví ranhojič, „jaký byl asi osud těch nešťastných mužů. Měli ssebou kus soleného masa, který jim kdosi vhodil do člunu, když odplouvali, a pršelo hodně tu noc i druhého dne, takže mohli uhasiti žízeň. Tímto způsobem zalidnil Vládce všehomíra jižní polokouli.“ To přece není nic jiného, nežli konstatování uznané skutečnosti, kterou lze stěží popříti, a v celém odstavci není nic, co by se nějak dotýkalo povahy kapitána Edwardse, proti němuž je to citováno.

Po neplodném tříměsíčním pátrání připlula „Pandora“ 29. srpna na pobřeží Nového Hollandu, těsně k onomu hřebenu korálových skalisk, zvaných „Přehrada“, která běží podél větší části východního pobřeží, ale ve značné vzdálenosti od něho. Byl vyslán člun, aby hledal průchod, který byl sice brzy nalezen, ale loď jej za noci minula. „Když jsme dosáhli kotviště,“ praví kapitán Edwards ve svém líčení před soudem, „vrchní plachty byly napjaté; nežli jsme však vytáhli lana na palubu a vytáhli a napjali druhé plachty, loď narazila na úskalí. Měli jsme skoro dva sáhy na levé straně a tři sáhy na pravé straně. Otáčeli jsme plachtami různým způsobem, abychom loď oddálili od skaliska, ale bylo to marné. Skasali jsme tedy plachty a pak jsme je upevnili, ráhno bylo staženo, stožár sklopen. Pak jsme vytáhli čluny, chtějíce vyhodit kotvu, ale než to mohlo býti vykonáno, loď narazila tak prudce na skalisko, že lodní tesař hlásil, že v pěti minutách nabrala osmnáct coulů vody; a za pět minut poté hlásil, že v lodním prostoru jsou čtyři stopy vody. Když jsem viděl, že trhlina se tak rychle zvětšuje,

komandoval jsem mužstvo k pumpám a nařídil jsem čerpat několika otvory. Ale vody přesto přibývalo tak rychle, že za půl druhé hodiny potom, co jsme narazili, bylo ji v lodním prostoru osm a půl stopy. Kolem desáté hodiny jsme zpozorovali, že loď se dostala přes skaliska a že je v hloubce deseti sáhů. Spustili jsme tedy malou vlečnou kotvu, odstranili jsme lano a spustili jsme nejlepší vlečnou kotvu v hloubce patnáct a půl sáhu, abychom loď upevnili. Několik děl jsme hodili přes palubu a vody přibylo jenom málo, a doufali jsme, že pomocí prošívané plachty, kterou jsme se chystali protáhnouti pod dno lodi, se nám podaří, že zmenšíme trhlinu a že loď zbavíme vody. Ale tato naše naděje netrvala dlouho. Neboť když se loď ve vodě ustálila, trhlina se zvětšila opět, a to do té míry, že jsme se mohli vším právem domnívati, že loď se před úsvitem potopí. V noci se nám na neštěstí poškodily dvě pumpy, takže nebyly k potřebě. Jednu jsme však potom spravili a pumpovali jsme a čerpali vodu po celý zbytek noci. A udělali jsme všecko, nač jsme pomyslili, abychom udrželi loď nad vodou a zachránili ji. Na štěstí se zatím rozednilo, takže jsme se mohli přesvědčiti o svém postavení a o nebezpečí, jež nám hrozí, a tu jsme viděli, že loď byla proudem odnesena k severu.

Důstojníci, s kterými jsem se radil o naší situaci, prohlásili, že podle jejich mínění nelze už nic udělati pro záchranu lodi. Ukázalo se tedy nutným, abychom se postarali o prostředky, jak zachránit mužstvo. Naše čtyři čluny, totiž jeden nový člun, jedna osmiveslová pinasse a dvě šestiveslové jolly byly udržovány při lodní zádi. Dali jsme do nich malé množství chleba, vody a ostatních nejnutnějších potřeb. Měli jsme také na lodi dvě kanoe, které jsme spolu svázali a spustili do vody. Byly udělány vory a odvázány všechny plovoucí předměty.

Kolem půl sedmé ráno 29. lodní prostor byl plný a voda byla mezi palubami a přetékala už na horní polopaluby a všecko silně nasvědčovalo tomu, že loď co nevidět klesne, i začali jsme skákat přes palubu a do člunů, ale než se to všem podařilo, loď se skutečně potopila. Čluny veslovaly dozadu od lodi ve směru proudu, který je od ní nesl, a sbíraly mužstvo, jež se drželo vorů a jiných plovoucích předmětů, jež jsme hodili na vodu, aby se jich mohli zachytit. Dvojitá kanoe, jež mohla pojati značný počet mužstva, roztrhla se s jedním mužem a narazila na skalisko a nijak nám neprospěla, když jsme jí měli v této smutné chvíli tolik potřebí. Dva čluny byly úplně naloženy lidmi a odeslány na malý písčitý ostrůvek, vzdálený asi čtyři míle od vraku. S druhými dvěma čluny však jsem zůstal nějakou dobu poblíž lodi a vzal jsem do nich všecky lidi, které jsme mohli na vodě spatřit, a pak jsem plul za dřívějšími dvěma čluny k onomu písčitému ostrůvku. A když jsem tam vylodil všecko mužstvo, poslal jsem je ihned, aby pátrali kolem vraku a sousedních skalisk, nenajdou-li tam nějakého trosečníka. Vrátili se však, nenaleznuvše ani jediné osoby. Při přehlídce zachráněného mužstva bylo shledáno, že devětaosmdesát mužů lodní posádky a deset vzbouřenců, kteří byli na lodi uvězněni, odpovědělo na svá jména, kdežto jednatřicet mužů posádky a čtyři vzbouřenci se potopili s lodí."

Je značně pozoruhodno, že v této zprávě kapitánově není takřka zmínky o vzbouřencích, a jelikož se myslí, že následující výpověď pochází od poručíka Cornera, který byl druhým poručíkem „Pandory", lze ji právem považovati za věrohodnou a je-li tomu tak, zasloužil si patrně kapitán Edwards charakteru, jaký se mu připisuje, že totiž byl zcela prost jakýchkoliv normálních lidských citů.

„Tři z mužů lodi „Bounty", Coleman, Norman

a M'Intosh byli pak zbaveni pout a posláni k pumpám. Také ostatní se nabídli ku pomoci a prosili, aby jim byla dána možnost, aby mohli zachrániti své životy, ale místo toho byly k nim postaveny ještě dvě stráže s rozkazem, aby zastřelili každého, kdo by se pokusil dostati se z okovů. Vidouce, že nemají naděje na uniknutí, jali se modliti a připravovali se na svůj osud, neboť všichni měli za to, že loď se co nevidět roztrhne, neboť její kormidlo a část zádě byly už urvány.

Když loď už skutečně klesala a vynakládalo se všemožné úsilí na zachránění posádky, tvrdí se tu, že „si vzbouřenců nikdo nevšiml, na rozdíl od toho, co je nepravdivě zaznamenáno v „Plavbě Pandory“, ačkoli pan Heywood úpěnlivě prosil kapitána Edwardse, aby se nad nimi smiloval, ale ten přes jejich boudu přelezl bez povšimnutí, snaže se jen sebe zachránit, neboť loď už ležela docela na boku a levý palubový oblouk byl už docela pod vodou. Na štěstí zbrojmistr, když seskakoval se střechy „Pandořiny skříně“ do moře, vpustil jim dovnitř hořením otvorem klíče od okovů, ať už náhodou nebo úmyslně, takže se mohli sami pokusit zbaviti se pout, při čemž jim šlechetně s nasazením vlastního života pomáhal kormidelník William Moulter, který prohlásil, že buď je osvobodí nebo padne ke dnu s nimi.

Sotva se tak stalo, loď se potopila, trčíc z vody jenom špičkami stěžňů. Zbrojmistr a všechny stráže zmizeli navždy. Jejich křik, jakož i křik ostatních, kteří se topili, byl strašný; a uplynulo více než půl hodiny, nežli mohli být vzati do člunů ti, kteří zůstali na živu. Mezi těmi, kteří zahynuli, byli pánové Stewart, John Summer, Richard Steinner a Henry Hillbrant, a všichni zahynuli s rukama ještě ukovanýma v poutech.

Pan Heywood byl při tom třetí od konce, jenž unikl z vězení, do něhož se už drala voda skuli-

nami ve střeše. Skočil přes palubu, chopil se prkna a plaval k malému písčitému ostrůvku, vzdálenému asi tři míle, až ho konečně vzal jeden člun a dopravil ho na ostrůvek úplně nahého. Je podivuhodné, že James Morrison pokusil se následovati příkladu svého mladého druha a ačkoli byl ještě spoután, udržel se nad vodou, dokud mu nepřišel na pomoc člun."

Tato zpráva se zdá takřka neuvěřitelnou. Je pravda, že lidé si někdy počínají jako nelidské stvůry, bývají však v takových chvílích ovládáni prudkými a neobyčejnými vášněmi, kdežto zde nebylo nic takového. Naopak, situace ubohých vězňů útočila mocně na milosrdenství a lidskost jejich žalářníka. Ranhojič lodní vypravuje ve svém líčení katastofy, že jakmile byla uvolněna prkna, trámy, tyče a ostatní plovoucí předměty, že „bylo nařízeno, aby vězňové byli zbaveni pout." A opravdu bychom se domnívali, že ostatní důstojníci by nemohli býti za těchto strašlivých okolností svědky takové nelidskosti, aniž by neprotestovali proti tomu, aby tito nešťastníci byli vězněni jenom jedinou minutu po tom, když už se stalo zjevným, že loď se potápí. Teď však vidíme, že zprávy pana Heywooda, že v poutech ponecháni byli, a zvířecí a bezcitné chování, které se připisovalo kapitánu Edwardsovi, je až příliš pravdivé.

Je to příšerný okamžik, když loď sebou naposledy zazmítá, dříve než se potopí. Ranhojič praví, že když „Pandora" klesala, mužstvo mělo sotva kdy, aby s nejpříšernějším výkřikem skočilo přes palubu. Výkřiky lidí, kteří se topili, byly s počátku strašlivé, ale jak se trosečníci potápěli a omdlévali, jejich výkřiky poznenáhlu slábly a ztrácely se."

Námořníci vytáhli čluny na písečnou hráz, která se jim na štěstí naskytla, aby opravili poškozené čluny a aby napiali podél jejich okrajů plachty na

ochranu proti vlnám. Sluneční žár a odraz slunečního světla na písku byly pro ně strašnou mukou a žízeň něli nesnesitelnou, neboť jejich žaludky byly plny slané vody, protože musili většinou dlouho plavat, nežli je zdvihli do člunů. Pan Hamilton praví, že v noci byli velmi znepokojováni výstředním chováním jednoho námořníka jménem Gounell, a s počátku myslili, že se opil vínem, které bylo zachráněno; vyšlo však najevo, že se napil mořské vody, následkem čehož zešílel a zemřel při další plavbě." Zdá se, že do jednoho z člunů hodili soudek vody a trochu sucharů a vypočítali si, že jim to vystačí na šestnáct dní, dostane-li každý denně dvě vinné sklenice vody a nepatrné množství sucharů, odvažované koulí z muškety a párem dřevěných vážek, jež byly pro každý člun zhotoveny.

Posádka a vězňové byli teď rozděleni mezi čtyři čluny. U Blighova „Hornatého ostrova" vpluli do zátoky, kde jim vyšly vstříc zástupy domorodců a vybízeli je posuňky, aby tam přistáli; oni však odepřeli, načež domorodci vystřelili šíp, který udeřil do jednoho člunu. A když trosečníci viděli, že divoši si chystají luky a šípy, byla vystřelena salva z těch několika mušket, jež se náhodou zachránily v člunech, a divoši se dali na útěk. Když pluli mezi ostrůvky a poblíž břehu, zastavili se občas, aby si nasbírali trochu ústřic a opatřili trochu čerstvé vody. Dne 2. září obepluli severozápadní cíp Nového Hollandu a vepluli do Indického oceánu, majíce před sebou ještě cestu asi tisíc mil.

Vzpomínáme si, že lidé kapitána Bligha se zahřívali a osvěžovali tím způsobem, že si máchali šaty ve slané vodě. Téhož způsobu používala i posádka „Pandory". Doktor však poznamenává, že toto „vlhčení těl mořskou vodou" není vhodné, pokračuje-li se v něm déle než tři nebo čtyři dny, potom prý se kůže tak vystřebá a tekutiny v těle pojmou do

sebe takové množství slaných látek, že slina v ústech se stane nesnesitelnou." Jejich ústa byla vskutku tak vypráhlá, že jenom málokdo se pokusil snísti svůj nepatrný příděl sucharů. Poznamenává také, že když se útrapy mužstva prodlužovaly, stávali se námořníci podrážděnými a surovými. V kapitánově člunu prý se jeden vzbouřenec začal modlit, avšak „kapitán maje v podezření ryzost jeho článků víry a nechtěje, aby on sám měl monopol na modlitbu, začal předříkávat modlitby sám."

13. září spatřili ostrov Timor a příštího rána tam přistáli a nabrali si trochu vody a od domorodců dostali trochu malých ryb. Večer 15. září zakotvili proti pevnosti Coupang. Nic se nevyrovná laskavosti a pohostinství guvernérovu a ostatních holandských důstojníků v této kolonii, kteří jim poskytli v jejich žalostném postavení vší možné pomoci a úlevy. Zdrželi se tu tři týdny a 6. října vypluli na holandské indické lodi „Rembangu" a 30. října přistáli v Samarangu, kde k svému překvapení nalezli svůj malý tender, jejž už dávno pokládali za ztracený. Dne 7. listopadu připluli do Batavie, kde se dohodl kapitán Edwards s Východní holandskou společností, že rozdělí celou posádku i zajatce na čtyři holandské lodi, jež poplují do Evropy. Sám plul se zajatci v lodi „Vreedenburgh", ale když se setkal u Capu s lodí Jeho Veličenstva Gorgonou, přešel i se zajatci na tuto loď a plul s ní do Spitheadu, kde přistál 19. června 1792.

Kapitán Edwards nezmiňuje se o tom, jak se zacházelo se zajatci v Conpangu a v Batavii, o nic obšírněji nežli ve své zprávě o ztroskotání „Pandory". Potlačuje ve skutečnosti jakoukoliv zprávu o nich od chvíle, kdy byli zavřeni ve „skříňce Pandořině". Vzhledem k této úplné lhostejnosti k těmto nešťastným lidem a k jejich neslýchaným útrapám jest nutno charakterisovati kapitána Edwardse jako

člověka, jehož jedinou snahou bylo, aby lpěl na liteře svých instrukcí a přísně se držel toho, co považoval za neúchylnou dráhu své povinnosti, a že to byl muž povahy chladně flegmatické, jehož nedojalo žádné neštěstí a jehož city nedaly se snadno vzrušiti utrpením jeho spolubližních.

Zdá se, že u vojenského soudu vládlo obecné mínění, že kapitán Edwards zacházel se svými zajatci s drsnou, zbytečnou a nevhodnou krutostí. Jest zvykem posvěceným bezpochyby dlouhým trváním, že se dávají okovy těm, kdož se provinili vzpourou na válečné lodi, a nutnost takového opatření je dosti zřejmá — aby totiž bylo co nejúčinnějším způsobem zabráněno styku mezi vzbouřenci a ostatním mužstvem, které by se mohlo nakaziti obcováním s těmito zle smýšlejícími a nebezpečnými lidmi — lidmi, jejichž zločin je takového druhu, že jsou-li shledáni vinnými, mají málo naděje, že ujdou trestu smrti, k němuž musí být odsouzen vzbouřenec podle článků válečného námořního zákona. Vojenský soud nemá v takovém případě jiné možnosti nežli vynésti rozsudek osvobozující, anebo rozsudek smrti.

V tomto případě však většina vzbouřenců se sama vzdala, mnozí se nijak činně vzpoury nezúčastnili a jiní byli násilím donuceni, aby zůstali na lodi. Bylo tedy nepravděpodobno, že by bylo vzniklo nějaké nebezpečí z toho, kdyby jim bylo bývalo občas a po řadě dovoleno, aby užili na palubě trochu čerstvého vzduchu. Stejně malé bylo nebezpečí, že by uprchli; kam by byli mohli také prchnout, zvláště když loď se potápěla daleko od jakéhokoliv břehu a když bylo známo, že na nejbližším jsou divoši? Všichni anebo většina z nich byla žádostiva dostati se domů a svěřiti se zcela Bohu a své vlasti. Kapitán však neměl žádných „kajícných vnuknutí přírody“, která by byla otřásla jeho úmyslem, jenž podle

všeho spočíval v tom, že ponechá zajatce v poutech po celou plavbu a tak že je odevzdá po svém příjezdu do Anglie.

Snad působila na jeho přísnou povahu ta okolnost, že jeho zajatci dopustili se kromě zločinu vzpoury také zločinu pirátství, a to ho snad přimělo k větší přísnosti trestu, nežli k jaké by byl jinak sáhl — a k níž jistě v tomto případě sáhl daleko proti duchu, ba i liteře svých instrukcí. Snad uvážil, že pirátství bylo za všech věků a u všech národů, s výjimkou snad jen některých obcí řeckých, v krajní ošklivosti, a s těmi, kdož se jím provinili, zacházelo se s neobyčejnou a barbarskou krutostí, a že nejvýš krvavé zákony byly ustanoveny na ochranu osob a jejich majetku při námořních příhodách. Zákony Oleronovy, které byly sepsány pod přímým vedením našeho Richarda I. a které se staly závaznými pro všechny státy, jejichž lodě projížděly britskými moři, jsou pojaty v duchu nejbarbarštější krutosti. Jestliže na př. nějaký chudý lodivoda ztratil z neobratnosti loď, žádalo se na něm, aby buď kupci škodu nahradil, nebo přišel o hlavu. Při ztroskotání, když se shledalo, že „pán břehů“ (lord of the coast), cosi jako náš viceadmirál, je ve spojení s lodivody a najíždí s loďmi na skaliska, aby dostal dávku ze zachráněného zboží, je na tohoto lorda jakož i všechny zúčastněné vynesena kletba, jsou vyobcováni a potrestáni jako zloději a loupežníci. A pilot byl odsouzen k tomu, aby byl oběšen na vysoké šibenici, jež má na tom místě, kde byla postavena, zůstati pro budoucí časy jako viditelná výstraha všem lodím, které tam plují. Osud „pána pobřeží“ však nebyl méně krutý — jeho jmění mělo být zkonfiskováno a on sám přivázán ke kůlu uprostřed svého hradu, který měl být zapálen ze čtyř stran, a tam mělo všechno uhořeti, zdi měly býti rozbořeny a místo, na němž příbytek stál, mělo býti změ-

něno v tržiště, na němž se měli prodávat jenom vepři a svině na památku potomstva.

Tyto barbarské zvyky jakož i mnoho jiných bylo přejato do zřízení Wisbuyho, které tvořily na dlouhou dobu ius mercatorum, v němž bylo zejména náležitě postaráno o bezpečnost lodí proti jejich posádkám. Mezi jinými články jsou i následující: — Kdokoli vytasí meč na pána lodi nebo svévolně, tomu budiž pravá ruka přibita ke stěžni. — Kdokoli se dopouští zhýralství, budiž potrestán tím.. Kdokoli se proviní vzbouřením nebo vzpourou, budiž hozen přes palubu.

Na potlačení pirátství měli Portugalci za svých ranných styků s Indií krátký trest, doprovázený strašlivým příkladem, aby odvrátili jiné od toho zločinu. Kdykoliv chytili nějakou pirátskou loď, okamžitě oběsili všecko mužstvo, odnesli s sebou plachty, kormidlo a všecko, co bylo na lodi cenného, a nechali ji pak na moři za hříčku větrů a vln, s mrtvolami zločinců, klátícími se s rahen, předmět to hrůzy pro všecky, kdo by se s touto lodí náhodou setkali. Zbytky zákonů Oleronových zůstávají dosud v námořním zákoníku evropských národů, pokud se týče vzpoury a pirátství. A cítění tohoto druhu působilo možná i na mysl kapitána Edwardse, zejména v tom, že i pokus o vzpouru nebo sklon k buřičství, nebo i pouhé buřičské výrazy jsou pokládány v námořnické tradici za takové, že dávají právo veliteli válečné lodi, aby provinilcům dal okovy. Rovněž k tomu přispělo to, jak bylo naloženo s Blighem, jehož podivuhodný výkon v otevřeném člunu, provázený jeho vlastními neobyčejnými útrapami jakož i útrapami těch, kdož byli s ním, vzbudil u anglického lidu nesmírné rozhořčení proti Christianovi a jeho druhům a Edwards patrně sdílel tuto všeobecnou náladu.

Následující dopis pana Petra Heywooda jeho

matce odstraňuje pochybnost, pokud jde o charakter a jednání tohoto důstojníka. Je to neumělé pathetické vypravování, a jak praví jeho roztomilá sestra, ‚neodporuje ani jedinou slabikou věrnosti a cti.‘

Batavie, 10. listopadu 1791.

„Vysoce ctěná a nejdražší matko,

konečně zase uslyšíš o svém nešťastném synu, jehož chování při vzpouře na té lodi, na níž jsem měl štěstí vyplouti, bylo ti, jak se obávám, podle toho, co se mi potom přihodilo, hrubě zfalšováno poručíkem Blighem, který, neznaje pravého důvodu, proč jsem zůstal na palubě, mě přirozeně (a k mému neštěstí) podezříval, že jsem byl spoluvinen vzpourou. Já však, pokud vím, nechoval jsem se nikdy za jeho velení tak, aby se to nesrovnávalo s postavením, jež jsem zaujímal, ba ani jsem nikdy neměl myšlenky dotýkající se nějak jeho důstojenství, takže jsem mu nezavdal nejmenší příčiny, aby měl o mně mínění tak nešlechetné a nezasloužené; neboť si lichotím, že by mi nemohl vytknout na mém chování, pokud jsem byl pod jeho velením, to nejmenší, co by zasluhovalo pokárání. Oh, má nejdražší matko, doufám, žes tak snadno neuvěřila takovým zprávám o mně; jen mi dovol, abych ospravedlnil své jednání a abych ti vyjevil pravou příčinu, proč jsem zůstal na lodi, a uvidíš potom, jak málo zasluhuji odsouzení a jak mně bylo ublíženo tak hrubým nařknutím. Podám ti tedy krátkou a zběžnou zprávu o tom, co se mi potom přihodilo, bojím se však, že nebudu moci říci ani setinu toho, co mám na srdci, neboť není mi dovoleno užívati psacích potřeb, takže mohu psáti jenom kradmo; avšak dostane-li se ti kdy toto psaní

do rukou, doufám, že bude míti žádoucí účinek a že odstraní tvé pochybnosti o mně, jestliže tě ujistím jako že jest jeden Bůh nade mnou, že jsem nevinen tím, co se mi klade za vinu. Že jsem zůstal na lodi, stalo se tedy takto:

Toho rána, kdy loď byla vzata, měl jsem míti dole službu, i probudil jsem se sotva se rozbřesklo, a vyhlédnuv za svou záclonou, spatřil jsem muže sedícího na kufru v hlavní chodbě, s vytasenou šavlí v ruce, což jsem nemohl nijak pochopiti. Vstal jsem tedy s lůžka a ptal jsem se ho, co to znamená. Řekl mi, že pan Christian se zmocnil s pomocí části posádky kapitána a že ho dal do vazby, že se sám ujal velení na lodi a že chce dopraviti kapitána Bligha domů jako vězně a postaviti ho před vojenský soud pro jeho dlouho tyranské a nespravedlivé chování k mužstvu. Byl jsem jako hromem omráčen, a pospíšiv do své kajuty vzbudil jsem jednoho kamaráda a řekl jsem mu, co se stalo. Pak jsem se oblékl a vyšel jsem ven a viděl jsem, že co mi bylo řečeno, je pravda. A znova jsem se ptal některých mužů, kteří byli ozbrojeni, co se teď stane s kapitánem, který byl v té chvíli na levé straně paluby, ruce měl svázané za zády a p. Christian stál u něho s pistolí a s vytaseným bajonetem. Slyšel jsem teď něco docela jiného, že prý kapitán má být poslán v otevřeném člunu na Tofou a že prý ti, kdož se nechtějí přidat k panu Christianovi, mohou doprovázeti kapitána anebo budou v poutech dopraveni na Tahiti a tam necháni. Nebyl jsem s to, aby uhádl, které z toho dvojího vypravování je správné, avšak vida, že spouštějí čluny, usoudil jsem, že pravda je to druhé.

Jsa mladý a nezkušený a nemaje nikoho, kdo by mi poradil (všichni byli jako pomateni a nevěděli, co mají dělat), byl jsem za této osudné

situace chvíli mlčenlivým pozorovatelem; a uváživ všecko, rozhodl jsem se k tomu, co se mi zdálo menším z dvojího zla, že totiž zůstanu na lodi; neboť jsem nepochyboval, že ti, kteří připlují ku břehu v otevřené bárce, budou od domorodců povražděni, kdežto Tahiťané jsou lid vlídný a šlechetný, takže je možno míti za to, že nás tam přijmou lidsky, a že tam zůstaneme až do příjezdu nějaké lodi — a to se zdálo mně blahovému nejshodnější s rozumem a spravedlností.

Zatím co mně uzrávalo v mysli toto rozhodnutí, pomáhal jsem při vyzdvihování člunů a považuje svůj záměr za správný, nepomyslil jsem v tom zmatku na to, abych šel k p. Blighovi a požádal ho o radu. A co mě kromě toho utvrdilo v mém úmyslu, bylo to, že jsem viděl, jak p. Christian vyzval dva zkušené důstojníky, aby vstoupili do člunu, a oni ho žádali o dovolení, aby směli zůstati na lodi (jedním z nich byl můj vlastní druh při stole pan Hayward), a když jsem pak pomáhal čistiti člun, ptal se mě také, co zamýšlím udělat, a já jsem mu odpověděl, že zůstanu na lodi. Nu a on asi šel a řekl panu Blighovi, co jsem mu odpověděl, a podle toho asi a pak proto, že jsem s ním toho jitra nemluvil, vzniklo v něm podezření, vykládající mé chování způsobem, který je docela cizí mé povaze.

Takto, má nejdražší matko, tím vším bylo vinno mé mládí a má bezradná nezkušenost, avšak bylo mi to křivě vykládáno jako zločinnost a neváž-nost k zákonům mé vlasti, a zlé následky toho teď trpce pociťuji a budu ještě dlouho pociťovati. Avšak teď, když jsem vás o těchto věcech ujistil, mohu zase doufat, že nabudu znovu své pošramocené cti, jakož i lásky a přízně nejněžnější ze všech matek, a že budu dále pokládán za jejího vždy vděčného a poslušného syna.

Ze svého bludu jsem byl vyveden teprve pozdě, když už byl kapitán ve člunu; neboť zatím co jsem hovořil se zbrojmistrem, jedním z vůdců vzpoury, přišel ke mně můj druhý společník, kterého jsem nechal v kajutě (pan Stewart), a ptal se mně, nepůjdu-li do člunu. Odpověděl jsem, že ne, načež mi řekl, ať mi ani nenapadne, abych zůstal na lodi, ale abych uposlechl jeho rady a šel s ním dolů pro nejpotřebnější věci a pak abych si pospíšil do člunu. Dodal, že kdybych zůstal na lodi, že bych na sebe vzal stejný díl viny jako vzbouřenci sami. Uposlechl jsem zdráhavě jeho rady — pravím zdráhavě, poněvadž jsem byl na omylu a smýšlel jsem pošetile. A poněvadž člun byl už ponořen velmi hluboko, země byla daleko, hlavou mi táhly myšlenky na to, že budeme povražděni od divochů, a dále jsem si byl vědom, že mé dřívější rozhodnutí bylo správné — a všecky tyto úvahy mě brzdily v mém novém rozhodnutí; leč přesto jsem dal přednost mínění svého druha před svým úsudkem vlastním a oba jsme skočili dolů do kajuty, abychom se připravili do člunu — ale sotva jsme se octli v kajutě, zbrojmistr nařídil stráži, aby nás tam oba zadržela, dokud nedostane rozkaz, aby nás pustila na svobodu. Chtěli jsme, aby zbrojmistr oznámil panu Blighovi náš úmysl, ale měli jsme příčinu k tomu, abychom se domnívali, že tak neučinil, a na palubu nás pustili teprve tehdy, když člun byl už daleko na moři. Teprve teď, když už bylo pozdě, poznal jsem svůj omyl.

Koncem května připluli jsme k ostrovu na jih od Tahiti, zvanému Toobonai, kde se hodlali usaditi, ale když tam nenašli žádných zásob ani materiálu, dohodli se, že poplují do Tahiti, tam že si opatří prasata a drůbež a že se vrátí na Toobonai a zůstanou tam. A tak 6. října jsme připluli k Ta-

hiti, kde jsem doufal, že se mi podaří utéci a zůstati tam, ale nešlo to, poněvadž nás stále pilně střežili, aby nemohlo dojít k něčemu takovému. A kromě toho se zapřisáhli, že kdyby někdo utekl, že by donutili domorodce, aby ho vydali, a že by ho potom pro příklad ostatním zastřelili; věděli totiž, že kdyby tam někdo zůstal, a potom tam přijela nějaká loď, že by tak mohlo být snadno vyzrazeno místo jejich zamýšleného pobytu. Shledav tedy, že útěk je nemožný, viděl jsem, že mi nezbývá nic jiného nežli zůstati s nimi a vrátiti se na Toobonai a tam vyčkati, až budou sňaty stožáry z „Bounty" a potom vzíti člun a odplouti na Tahiti, tak aby mě ti, kteří tam zůstanou, nemohli pronásledovati. Ale Prozřetelnost to zařídila tak, že jsme neměli příležitosti vydati se tak nazdařbůh, neboť, vrátivše se tam a setrvavše tam až do konce srpna, kdy pevnost už byla skoro dostavěna, ale celkem věci k ničemu nevedly, protože domorodci se nechtěli dát přivést ke klidnému spolužití — měli jsme s nimi mnoho potyček a mnohdy bychom byli bývali málem od nich porubáni, a kromě toho, což bylo ještě horší, měli jsme i mezi sebou sváry a rozbroje — a tak se část mužstva rozhodla, že opustí ostrov a popluje na Tahiti — což bylo také odhlasováno většinou hlasů.

To bylo provedeno 22. září, a když jsme přistáli v Matavai Bay, vystoupili jsme příštího jitra já a můj spoluspící (p. Stewart) na břeh a šli jsme k domu jednoho velmože, našeho dřívějšího přítele, a jsouce tak zbaveni neukázněné posádky, rozhodli jsme se, že se jich budeme co nejvíce stranit a že budeme trpělivě čekat, až přijede nějaká loď. Ještě čtrnáct lidí z posádky „Bounty" vystoupilo na břeh a p. Christian a ještě osm mužů odplulo s lodí, ale Bůh ví kam. Co jsme

se tam zdržovali, zacházeli s námi naši přátelé domorodci s takovou šlechetností a dobrotou, že tomu není příkladu, a že bychom si lepšího zacházení sotva mohli nadíti i od lidí nejcivilisovanějších.

Abych byl stručný — zůstali jsme tam až do druhé polovice března 1791, a 26. toho měsíce připlula loď Jeho Veličenstva „Pandora", a sotva přistála, skočili jsme já a můj společník na palubu a řekli jsme, kdo jsme. A dověděvše se od jednoho domorodce, který byl ve člunu na moři, že na palubě je náš bývalý společník pan Hayward, povýšený teď na poručíka, ptali jsme se po něm, domnívajíce se, že by nám mohl potvrditi naši nevinu. Ale on (jako všichni hejskové, když se jim dostane povýšení) přijal nás velmi chladně a tvářil se, že o naší věci nic neví — a přece v dřívějších dobách jsme spolu žili, on a já, v bratrském přátelství. Když tedy byly okolnosti a zdání tolik proti nám, byl dán rozkaz, abychom byli spoutáni okovy a abychom byli střeženi jako pirátští zločinci — ó, jaká pekelná slova! Tak krutý nezdar byl by možná býval nesnesitelným člověku nezvyklému na útrapy, ale já, který jsem si teď už zvykl na rozmary osudu, a jsa posilován vědomím, že jsem si toho nezasloužil, přijal jsem to vše s největším klidem a s pevným odhodláním, že to ponesu trpělivě.

Nemám však síly, abych popisoval své utrpení. Ale ačkoli je veliké, přece děkuji Bohu, že mi dal sílu, abych je snášel bez reptání. Snažím se mírniti svůj zármutek trojím uvážením, za prvé, že jsem nevinen a že svých trampot nezasluhuji, za druhé, že nemohou trvati dlouho, a za třetí, že se všechno může změnit k lepšímu. První úvaha posiluje mou naději, druhá mou trpělivost, a třetí mou odvahu. Jsem mlád věkem, ale velmi stár

a zkušený v tom, co lidé nazývají protivenstvím. A způsobilo to, že se domnívám, že mé neštěstí je ta nejprospěšnější událost, jaká mě mohla v mém věku postihnout. Obeznámila mě se třemi věcmi, jež jsou málo známé a jimž nevěří ti, kdož necítili jejich účinků: za prvé se zlobou a krutostí lidstva, za druhé s mocností všech lidských nadějí, a za třetí se štěstím, jež vyplývá z toho, že jsme spokojeni v každém postavení, do něhož se Prozřetelnosti zlíbilo nás přivésti. Zkrátka mé poslední trampoty mě učinily více filosofem nežli by to byla mohla učinit dlouhá léta života ztráveného v klidu a pohodlí.

Poněvadž budou proti mně bezpochyby postupovat co nejpřísněji, ježto jsem jediný dosud žijící důstojník a oni jsou nejvýš nakloněni, aby věřili dřívějším zprávám, budou pravděpodobně považovati všecko, co bude lze říci na vyvrácení těch zpráv, za pouhou lež a výmysl. Kdyby takový měl býti můj nešťastný osud a oni se rozhodli, že mě zahubí pro příklad budoucnosti, kéž mně Bůh dá sílu, abych snesl svůj osud se statečností hodnou pravého muže a s vědomím, že neštěstí, nikoliv zločin, je toho příčinou, a že Všemohoucí může dosvědčiti mou nevinu. Ale proč bych měl zoufat? Mám, jak doufám, stále ještě přítele v té Prozřetelnosti, jež mě ochránila uprostřed největších nebezpečí a v níž jedinou teď skládám všechnu svou bezpečnost a jistotu. Bůh vždycky bude chránit ty, kteří jsou toho hodni. Jedině takové myšlenky mě posílily, abych byl klidný a odevzdaný uprostřed všech mých minulých útrap a neštěstí.

Poněvadž se takto vzdalo ještě dvanáct lidí, kteří byli na Tahiti, vystavěli nám na zádi paluby jakési vězení, do něhož nás všechny zavřeli, spoutané na rukou i na nohou, a zacházeli s námi

velmi krutě, nedovolujíce nám vycházet z této boudy. A poněvadž jsme tam museli jíst, pít, spát i vyhovovat nutkání přirozenosti, dovedete si představit, v jaké jsem byl situaci, nemaje nijak možnosti, abych si pomohl (nemohl jsem hnout ani rukama ani nohama), ale skutečnost daleko předstihovala každou vaši představu.

9. května jsme opustili Tahiti a pluli jsme k Přátelským ostrovům a počátkem srpna jsme se dostali mezi korálové útesy Nového Hollandu, snažíce se najíti mezi nimi průchod. Ale nepodařilo se to, neboť „Pandora", od počátku neblahá a jakoby nebem zasvěcená zkáze, byla zahnána proudem na skalisko a protože tam byl silný příboj, měla brzy trhliny; když však vyhodili na jedné straně všechna děla přes palubu a při tom proud ustavičně loď poháněl, dostala se přes skály do zátoky, kde zakotvila. Byla však už tak poškozená, že jsme myslili, že se každou chvilku roztrhne, a pokoušeli jsme se proto vykroutiti se z pout a prosili jsme kapitána, aby se nad námi smiloval a dovolil nám, abychom se pokusili zachrániti své životy. Bylo to však marné — byl dokonce tak nelidský, že poručil, aby nám byla všem zase dána pouta, ačkoli se čekalo, že se loď každou chvíli potopí, neboť se tak tak držela nad vodou, i když všechny pumpy pracovaly.

V této bídné situaci, majíce před očima očekávanou smrt, bez jakékoliv naděje nebo útěchy a v nejvýš mučivé nejistotě jsme ztrávili noc, neboť loď byla rukou Prozřetelnosti zachována až do rána. V té době byly už všechny čluny připraveny, a když kapitán a důstojníci vystupovali na střechu našeho vězení, neboť voda sahala až po otvory v palubě, znovu jsme ho prosili, aby se nad námi smiloval. On tedy poslal desátníka a zbrojíře, aby některým z nás sňal okovy, ale

jenom tři byli puštěni ven, dvířka ve střeše byla pak zase zaklapnuta a cvičitel stál na nich, a zbrojíř měl pak kdy sejmouti už jenom dvěma okovy, ostatní se vyprostili sami, až na tři; dva z těch tří se potopili s lodí a s okovy na rukou, jednoho vyzdvihli do člunu. Loď se pak počala už tolik naklánět, že cvičitel sklouzl přes palubu a nechal vikýř otevřený, a my všichni jsme se snažili dostati se ven a já jsem byl čtvrtý od konce. Voda se už hrnula dovnitř mezi trámy, ale mně se ještě podařilo vylézt a sotva jsem skočil do moře, neviděl jsem už nad vodou nic leda stěžňové koše, a kolem dokola bylo jeviště největší hrůzy. Uchopil jsem se prkna (byl jsem docela nahý) a plaval jsem k jednomu ostrůvku vzdálenému asi tři míle, ale cestou jsem byl vyzdvihnut do jednoho člunu. Když jsme se dostali na malý písčitý ostrůvek, shledali jsme, že se utopilo čtyřiatřicet mužů, z nichž čtyři vězňové, mezi nimi pak můj nešťastný společník (p. Stewart); zachránilo se nás deset a devětaosmdesát z mužstva (Pandory).

Když se prohlíželo, co se podařilo zachrániti, shledalo se, že jsou to dva nebo tři pytle chleba, dva nebo tři soudky vody a trochu vína. Tři dny jsme byli živi ze dvou sklenic vody a z dvou uncí chleba denně. Prvního září jsme odpluli s ostrůvka a 16. září jsme připluli do Coupangu na ostrově Timoru, jsouce tak osmnáct dní při této skoupě odměřené potravě. Byli jsme uvězněni v zámku a zůstali jsme tam až do října a 5. toho měsíce jsme byli posláni na holandskou loď, která plula do Batavie.

Ačkoli jsem byl osm měsíců vězněn v horkém podnebí, zachoval jsem si ku podivu zdraví až dosud, bez nejmenšího ochuravění, a daří se mi na duši i na těle dosud úplně dobře. Jen bych

chtěl mít přítele, který by mi dal košili a spodky a zavedl mě domů. Avšak i tak jsem kliden a odevzdán do vůle Boží, a jedině tak je mi možno, abych se vznášel mimo dosah svého neštěstí.“

V následujícím dopise své sestře praví:

„Poslal jsem ti dvakrát malý náčrt toho, jak loď Jeho Veličenstva „Pandora“ se potopila 29. srpna a jak jsme se my, kteří jsme loď přežili, zachránili na malém písčitém ostrůvku mezi korálovými útesy, a ten ostrůvek byl asi devadesát sáhů dlouhý a šedesát široký, a bylo nás všech 99 duší. Zůstali jsme tam tři dny, živíce se denně jednou sklenicí vína nebo vody a dvěma uncemi chleba, a při tom jsme neměli žádného přístřeší na ochranu před poledním a úplně kolmým sluncem. Kapitán Edwards dal pro sebe a pro své lidi postaviti stany a my vězňové jsme ho prosili, aby nám dal aspoň starou lodní plachtu, která se tam povalovala, ale on odmítl. A tak jedinou naší ochranou bylo, že jsme se až po krk zahrabali do žhoucího písku, který nám drásal kůži, protože jsme byli docela nazí, a bylo to, jakobychom byli ponořeni do kádí vařící vody. Devatenáct dní trvalo naše bídné postavení, až jsme konečně přistáli v Coupangu. Na té lodi jsem byl spoután na rukou i na nohou a nechali nás tam tak mnohem déle, nežli jak vidíš na obrázku, a jenom naše bouda už byla nad vodou, a i ta byla už po kolena v moři, když nám konečně dobrotivá Prozřetelnost pomohla, že jsme se vyprostili z okovů a dostali se z lodí.“

V Batavii zacházeli s těmi nešťastnými lidmi skoro stejně krutě jako na „Pandoře“, byli spoutáni a zavřeni v pevnosti a jídlo měli velmi špatné. Rovněž

při plavbě do Anglie na holandských lodích musili snášeti mnoho protivenství, spávali, jak praví Heywood, jenom na tvrdých prknech, na nichž byly prostřeny mokré lodní plachty, a tak to trvalo sedmnáct měsíců, živi byli zcela nepatrným přídělem mizerného jídla a nějakou dobu byli zcela bez šatů, až na to, čeho jim poskytli z milosrdenství dva mladí lidé na lodi. Ve vězení v Batavii se naučil plésti slaměné klobouky a několik jich upletl s oběma rukama v okovech a prodal je po půlkoruně. Za ty peníze si pak koupil jakési hrubé šaty, v nichž připlul s veselým a lehkým srdcem, nezlomeným všemi těmi útrapami, do Portsmouthu. Je vskutku podivuhodno, že si zachoval zdraví přes všecko své strádání a přes osmiměsíční tuhé vězení v tropickém podnebí.

Druhého dne po tom, co připlula „Gorgona" do Spitheadu, byli vězňové přepraveni na „Hektora", jemuž velel kapitán (pozdější admirál) sir George Montague, a tam s nimi zacházeli s největší lidskostí a popřávali jim všeho, čeho bylo lze dopřáti lidem tak neblaze postaveným jako byli oni, až do doby, kdy byli předvedeni před příslušnou autoritu a kdy s nimi bylo zavedeno soudní řízení pro vzpouru a pirátství, k čemuž však došlo až teprve v září.

V této době úzkostí a strašných nejistot byla vedena mezi tímto mladíkem a jeho četnými přáteli nejvýš zajímavá korespondence, která staví jak jeho charakter, tak i charakter celé rodiny do nejlíbeznějšího a nejsympatičtějšího světla, a zejména výrazně se nám tu projevuje podivuhodná bytost jeho sestry Nessy, která v jednom ze svých dopisů vykládá svou zvláštní horoucnost a oddanost k bratrovi tím, že jsou spolu takřka stejného věku a že se ve svém mládí zajímali o stejné věci, ať už šlo o studia nebo zábavu. Ubohá jeho matka, když

uslyšela o příjezdu svého nešťastného syna, psala mu takovýto dopis:

Isle of Man, 29. června 1792.

„Ach, můj vždy milovaný a dlouho ztracený synu, s jakou úzkostí jsem čekala na tuto chvíli! Počítala jsem dny, hodiny, ba i minuty od té chvíle, co jsem uslyšela o té strašné a nešťastné vzpouře, jež mne na tak dlouho oloupila o mého nejdražšího hocha; teď už konečně přišel ten dlouho očekávaný čas, kdy mi sice není ještě dopřáno toho nevýslovného potěšení, abych tě mohla spatřiti a obejmouti, doufám však, že nám aspoň bude dovoleno, abychom si dopisovali. Vždyť nemůže přec býti nic nedovoleného na tomto spojení mezi milující matkou a jejím řádným a milovaným synem, který, jak jsem pevně přesvědčena, nikdy nebyl vinen zločinem, z něhož ho podezřívali ti, kteří neznají jeho čestnosti a pravdomluvnosti. Nemám ani nejmenší pochyby o tom, že milosrdný Bůh, který tě tak dlouho ochraňoval svou dobrotivou prozřetelností a provedl tě tolika nebezpečími a nesnázemi, bude tě chrániti i při soudním řízení, tak, aby tvá nevina byla před soudem tak jasná jako den. Všechny tvé dopisy jsme já i má drahá Nessy v pořádku obdržely. Ach, Petře, co nám způsobily radosti a jak jsme šťastny, že jsi už v Anglii! Vynasnažím se, můj nejdražší hochu, abych učinila tvé nynější postavení co nejsnesitelnějším, neboť takový dobrý a milující syn si zasluhuje mé největší péče. Nessy psala o radu našemu věrnému a laskavému příteli panu Heywoodovi v Plymouthu, slušelo-li by se, aby tě přišla navštívit. Bude-li souhlasit, neztratíme ani okamžiku a jak budu potom šťastna,

až ona bude s tebou! Taková sestra! Oh, Petře, ona je nejdrahocennější děvče atd."

Toto „nejdrahocennější děvče" píše téhož dne takto:

„Můj nejdražší a nejmilejší bratře,

díky Všemohoucí Prozřetelnosti, která tě tak podivuhodně zachránila, může konečně tvá milující, strachující se a až do této chvíle ubohá Nessy osloviti předmět své nejněžnější lásky v Anglii! Oh, můj podivuhodný, hrdinský hochu, co jsme se pro tebe natrápily! Ale jak byla bída našeho postavení nepatrná, srovnáme-li ji s hrůzou postavení tvého! Doufejme však se vší pevností, že Bůh veškerého slitování nechránil tě tak dlouho bez příčiny, ale že bude nakonec korunovati tvou statečnost a zbožnou odevzdanost do jeho vůle oním pokojem a štěstím, jehož sis tolik zasloužil. Jak nás všechny oblažil tvůj předrahý a přece tak strašný dopis z Batavie! Jak sis mohl jenom chvilku myslit, můj drahý hochu, že jsme tě kdy měly za vinna zločinem vzpoury! Ne, ne, věř mi, žádná pozemská moc by nás nebyla přiměla k tomu, abychom tě měly za schopna nějakého činu, který by se nesrovnával s přísnou povinností a ctí. Znaly jsme do té míry tvé chvályhodné, neochvějné zásady, že jsme byly přesvědčeny, že se nakonec ukáže, že důvody, které tě přiměly, abys zůstal na lodi, byly vskutku takové, jak ty je líčíš. A věřím pevně, že Prozřetelnost tě konečně navrátí tvým drahým a milujícím přátelům, kteří nemohou býti šťastni, dokud se nebudou moci těšiti z tvé milé společnosti. Opatruj své drahocenné zdraví, můj andělský hochu! Budu brzy u tebe; psala jsem totiž panu Heywoodovi (tvému i na-

šemu znamenitému příteli a ochránci) za dovolení, abych tě směla ihned navštívit; neboť strýc Heywood, kdybych mu to dříve neoznámila, by mi toho nedovolil, obávaje se, aby ti nějaký můj nepředložený skutek neublížil. A čekám tedy jenom, až přijde jeho odpověď, a pak poletím rovnou do tvé náruče! Ach, můj nejdražší a nejmilovanější Petře, jak už napřed cítím radost toho okamžiku! Neboť, běda, není pro mne radosti a štěstí, leč v tvé milované společnosti, a neznám nadějí ani strachů ani přání, leč pokud jde o tebe."

Všechny sestry pana Heywooda píší svému nešťastnému bratru týmže vroucím, leč méně vášnivým tónem. A zmiňují se také o drobném projevu oddanosti u jedné staré služky, což nám ukazuje, jaká šťastná a navzájem se milující rodina byli Heywoodovi, nežli se jejich syn zapletl do té smutné záležitosti. Paní Heywoodová píše:

„Má drahá a poctivá Birket je zdráva a říká, že tvůj návrat do Anglie ji učinil šťastnější nežli byla kdy za těch dvaatřicet let, co je v naší rodině."

A slečna Nessy píše:

„Ubohá Birket, nejvěrnější a nejpočestnější ze všech služek mě prosí, abych ti řekla, že takřka umírá radostí při myšlence, že jsi přijel zdráv do Anglie. V jakých úzkostech pro tebe byla! Její láska k tobě nezná mezí a trápila se vskutku nesmírně. Ale je dosud zdráva a žehná tvým ctnostem."

Ubohý vězeň takto odpovídá všem svým milovaným sestrám z lodi Jeho Veličenstva „Hektor":

„Dnes se mi dostalo svrchovaného štěstí, že jsem obdržel vaše dlouho očekávané dopisy, a nejsem s to, abych dostatečně vyjádřil potěšení a radost, jakou mi způsobily. Když jsem je spatřil, má sklesla a zachmuřená mysl se vyjasnila, neboť mé srdce už dlouho a velice trpělo nedočkavostí, abych už uslyšel něco o těch, kteří jsou mi na světě nejdražší, a bylo zmítáno a trápeno bouřemi strašných dohadů — ale teď se všecko uklidnilo a v mém nitru zavládl zase ten dávno ztracený jas a klid, z něhož jsem se kdysi těšíval. Věřte mi, mé srdce nikdy netrpělo a neznepokojovalo se mými vlastními nehodami, nýbrž jenom úzkostlivou starostí o vaše blaho a touhou, abych o vás uslyšel. Bohu budiž dík, máte o mně stále takové mínění, jehož, jak si lichotím, jsem si zasloužil. Ale co to mluvím? Což mohu býti dosti hoden vroucí chvály svých milovaných sester? Oh, má Nessy, bolí mě, že jsem nucen, byť mně při tom srdce pukalo, tě poprosit, abys upustila od svého přelaskavého úmyslu, že mě navštívíš. Cesta je příliš dlouhá a únavná a i když bys dojela až sem, nedopřáli by tobě ani mně kýženého štěstí, abys uviděla svého nešťastného bratra, tím méně s ním hovořila: zákony jsou tak přísné, že nedovolují vězňům, aby se stýkali s osobami ženského pohlaví. A tak je mi prozatím odepřeno nejenom hovořit s nejdražší sestrou, nýbrž i pouze ji uvidět! Odložme štěstí takového setkání na dobu (jež, dá Bůh, přece jednou přijde), kdy se z něho budeme moci těšit mnohem svobodněji, nejsouce vyrušováni chtivými pohledy zvědavých cizích lidí, což v mém nynějším vězení není ovšem možno.

Velmi jsem rád, že ubohá stará Birket je ještě živa; řekni jí, že ji pozdravuji a aby necouvala, dokud mi Bůh neodepře té radosti, abych ji spatřil.

A teď, má drahá Nessy, zanech své snahy, abys

uspíšila štěstí svého osobního styku se svým ubohým, ale odevzdaným bratrem, dokud žádoucí svoboda nesejme potupných okovů s nohou tvého milujícího bratra." P. H.

V dalším dopise své sestře praví:

„Odevzdejme se zatím do svého osudu a spokojme se tímto způsobem spojení a děkujme Bohu, že nám dopřál aspoň tohoto štěstí, neboť ujišťuji tě, že nynější vězení je svobodou u srovnání s tím, čím bylo minulých patnáct měsíců."

15. července posílá velitel Pasley slečně Heywoodové tento věcný dopis:

„Dostal jsem váš dopis, má drahá Nessy, i s přílohou (vypravování jejího bratra), ale odpovídám na něj teprve teď, když jsem všecko náležitě prozkoumal, to jest, prohlédl jsem si osobně všecky dokumenty, jež od té doby zcela zaujaly všecku mou mysl i můj čas. Dostal jsem také několik dopisů od něho a ačkoli musí zůstat dále ve vězení, kapitán Montague na lodi „Hektor", který je mým obzvláštním přítelem, mu věnuje všemožnou pozornost a poskytne mu největší možné úlevy. Nepochybuji nikterak, že by vypravování vašeho bratra nebylo pravdivé. Navštívil jsem několik důstojníků z „Bounty" a mám to potěšení, že vás mohu ujistiti, že co oni říkají, je vašemu bratru příznivo a potvrzuje jeho výpovědi. Viděl jsem také toho chlapa kapitána Edwardse, na jehož surovost, s jakou zacházel se zajatými, nikdy nezapomenu. Nemůže popříti, že Petr, když přišel dobrovolně na palubu, se sám přihlásil, že je z lodi „Bounty", což jest okolnost jemu příznivá. Byl jsem také na admiralitě a přečtl jsem všecky výpovědi, které

poslal domů z Batavie Bligh a jeho důstojníci, jakož i protokol vojenského soudu, a nikde tam není nic proti Petrovi. Vojenský soud má započít ihned, jakmile připluje poručík Hayward se zbytkem posádky z „Pandory“. Budu jistě účasten řízení, musíme však míti na pomoc schopného právního poradce, neboť, milá Nessy, nechci vám zapírat, že jakkoli jsou tu příznivé okolnosti, náš vojenský soud je velmi přísný, a podle znění jeho zákona ten, kdo se v takových případech zachová neutrálně, je stejně vinen jako ten, kdo zdvihne ruku proti svému kapitánovi. Jeho veliké mládí a to, že se sám vydal, mluví silně na jeho obranu. S Bohem, má drahá Nessy, vyřiďte můj srdečný pozdrav své matce a sestrám a buďte ujištěny, že učiním, seč budu, abych vašeho bratra z toho dostal. — Váš oddaný strýc T. Pasley.“

Tento znamenitý muž nepřestal na tom: věda, že námořní důstojníci mají nechuť k právním zástupcům, píše:

„Pan Graham, můj přítel, který byl za posledních dvanáct let tajemníkem u několika admirálů v New-Foundlandu a byl celý ten čas činný jako advokát při vojenských soudech, se mně nabídl, že tě bude zastupovat. Má dokonalé znalosti pokud jde o vojenskou službu, je velmi schopný a velmi dobrý právník. Prozkoumal už většinu dokumentů. S Bohem, mladý příteli, buď dobré mysli a věř, že usiluji o tvé dobro. Budu klidnější, podaří-li se mi získati přítele Grahama, nežli kdyby tě zastupoval první advokát z celé Anglie.“

Pan Graham potom vskutku Heywooda před soudem zastával a vykonal mu nejvýš platné služby. Nessy Heywoodová se ptala v jednom svém do-

pise bratra, jak je vysoký, a když dostala odpověď, vyjádřila mu svůj jistý úžas, že není vyšší.

„Jsi tedy“, odpovídá, „překvapena, že nejsem větší! — Ach, Nessy! Dovol, abych se tě zeptal — kdyby dva poslední roky tvého vzrůstu byly bývaly zpožděny tuhým vězením — kdybys byla bývala připravena o všecku nezbytnou potravu — po pět měsíců odloučena od všeoblažujícího světla slunečního a nikdy za celou tu dobu by ti nebylo bývalo dopřáno nadýchat se čerstvého vzduchu — ani protáhnout a vzpružit údy — nemluvě o jiných nesnázích, jejichž líčením tě nechci mučit — jak veliká bys byla ty, drahá sestřičko? — ani čtyři stopy, ale dosti už hlouposti.“

Nessy Heywoodová vyslovila horoucí přání uvidět bratra, ale bylo jí řečeno, že vojenské zákony toho nedovolují, a kromě toho prý by ho to rozrušilo, kdežto on teď musí být vzhledem k blížícímu se soudu klidný a soustředěný. To stačilo. „Ale pokud mě se týče“, praví, „neodvrátilo by mne od toho žádné nebezpečí, žádná únava ani nesnáz, jsem mladá, zdravá a mám silného ducha, a to všecko by mě sílilo a má láska k němu by mě podpírala, abych všecko snesla. A i kdyby mi nedovolili, abych tě uviděla, už to pomyšlení, že jsem v téže budově jako ty, by pro mě bylo nevýslovnou radostí. Ale už si toho nechci dále žádat, nýbrž budu se snažit napodobovat tvou statečnost a trpělivost.“

Pan Heywood z Maristowa a jeho dcera paní Bertie píší totéž. Tito znamenití lidé projevovali mu od samého jeho příjezdu všecku lásku, zaopatřovali ho penězi, a co ještě více znamenalo, přáteli, kteří mu mohli dát dobré rady. Slečna Nessy Heywoodová obrací se k této ctihodné paní s těmito slovy.

„Dovolte mi, nejdražší paní, vysloviti vám na žádost mé matky, která je příliš přemožena city vděčnosti a radosti, aby je mohla vyjádřiti, její i můj nejupřímnější dík za váš neocenitelný dopis, který jsme dostali teprve včera, poněvadž pošta se zpozdila. Z dopisu bratrova, datovaného ve stejnou dobu, se dovídám, že pan Lackham (domnívám se, že je to týž pán, o němž se zmiňujete, že jste ho k němu poslala) byl na palubě „Hektora“ a poskytl bratrovi nejvýš cenných rad týkajících se jeho nynějšího postavení a dovolte mi, abych vás požádala, abyste mu vyřídili náš nejsrdečnější dík. Bratr také mluví se vší vroucností, jíž je schopno vděčné srdce, o dobrotě vašeho otce, s níž se postaral o všecky jeho potřeby, a to ještě dřív, nežli jsme ho mohly dopisem o cokoliv takového požádat.

Ach, drahá paní, jak to krásně svědčí o pravém přátelství, jímž vždy prokazoval čest naší rodině. Ale náš drahý Petr neví, že pan Heywood má dceru, jejíž šlechetnost se vyrovná šlechetnosti otcově, a jejíhož upřímného soucitu s jeho utrpením nikdy nebudeme moci zapomenout, stejně jako je nám nemožno vyjádřiti náš obdiv a naši vděčnost, jakou jste nám vnukla. Jsem přesvědčena, drahá paní, že by bylo zbytečno, a že by to bylo vůči vám projevem nešetrnosti, kdybych se opovažovala navrhovati vám něco zvláštního, co byste měla pro našeho dobrého hocha vykonati, neboť nemám nejmenší pochyby, že vaše šlechetnost a vaše dobrá vůle už dávno učinily jakoukoliv starost toho druhu s naší strany zcela zbytečnou. Jenom se osměluji dodati, že maminka prosí, aby mu bylo splněno jakékoliv přání, jež vysloví, neboť jsem jista, že si nebude žádat ani jediné službičky, jíž by bylo lze považovati za sebe méně nevhodnou.

Bratr se v jednom svém dopise, datovaném 23., zmiňuje, že mu nebude dovoleno, aby spatřil kohokoliv ze svých příbuzných, dokud jeho proces nebude skončen, a že nás tedy nečeká. Já však jsem psala p. Heywoodovi (bez jehož schválení bych za žádnou cenu neudělala ani kroku) o dovolení, abych k němu směla jít. Je-li tedy naprosto nemožno, abych ho viděla (třebas jenom v přítomnosti svědků), snesla bych i ten zákaz, byť byl pro mne sebe krutější, jenom kdybych mu mohla být aspoň nablízku, kdybych mohla spatřit loď, na níž se teď zdržuje, kdybych mohla pohlédnout na ty věci, jež možná v témže okamžiku vábí k sobě i jeho pozornost — kdybych mohla dýchati týž vzduch, který dýchá on! — Ach, drahá paní, splnění těchto přání by bylo pro mne neocenitelné a vzbudilo by v milujícím srdci sestřině city radostného opojení, jež ani zdaleka nedovedu vylíčiti. Kromě toho naše úzkost a netrpělivost, způsobená nesmírnou vzdáleností, jež nás od něho dělí, a nejistota, pokud jde o poštovní dopravu, nám brání, abychom od něho měly zprávy tak často, jak bychom si přály — neřku-li (ať Bůh ve svém milosrdenství toho nedopustí — neboť, běda, už pouhé pomyšlení na to je strašné, a přece se to nevymyká vší možnosti) kdyby se stalo nějaké neštěstí, které by mě oloupilo o mého nejdražšího bratra, jak nesnesitelně trpké by byly potom naše myšlenky, že jsme opomenuly příležitost, kdy bylo v naší moci poskytnouti mu osobně posily a útěchy. Z těchto důvodů vážně doufám, že p. Heywood nebude považovati mou prosbu za nevhodnou a že ji vyplní, a budu s netrpělivostí očekávat jeho příští dopis. Nedomnívejte se, drahá paní, že to, co mě nutká, abych byla s bratrem, je snad nedostatek důvěry ve vaši starostlivost a péči o něho. Buďte

ujištěna, že v té věci jsme klidny zcela tak, jako bychom byly samy u něho; jsem však přesvědčena, že mi odpustíte nutkání sesterské lásky, jíž pětiletá odloučenost, bolestnější ještě jeho dlouhým utrpením, roznítila takřka ke zbožňování. Přikládám do obálky s vaším dovolením dopis pro bratra, jejž nechávám otevřený, abyste si jej mohla přečíst, a současně vás prosím za odpuštění, že se mu o vás zmiňuji takovými slovy, jež, jak se obávám, by mohla zranit jemnocitnost, jež vždycky doprovází šlechetnost, jako je vaše. Avšak, má drahá paní, nemohu a nesmím dopustiti, aby můj drahý hoch zůstal v nevědomosti o neocenitelné dobrotě vašeho srdce, jež vás přiměla, abyste se stala jeho laskavou ochránkyní.

Jsem ve vší úctě a vděčnosti

Vám oddaná

Nessy Heywoodová.

Mezi četnými přáteli, kteří se zajímali o osud tohoto nešťastného mladíka, byl také jeho strýc plukovník Hollwell. Svědectví, jež vydává jeho bezúhonnosti, jest potvrzováno všemi, kteří ho znali jako chlapce doma. Asi čtrnáct dní před procesem píše mu plukovník toto:

21. srpna 1792.

Můj drahý Petře,

dostal jsem dnes tvůj dopis z 18. t. m. a jsem rád, že z jeho obsahu shledávám, že přes své dlouhé a kruté vězení si stále zachováváš zdraví a jsi při dobré mysli. Vytrvej tak, můj milý hochu, přes to, že blížící se doba jest asi strašná i nejnevinnějšímu, avšak my všichni, kteří tě známe, nepochybujeme, že z toho vyjdeš bez poskvrny jako

novorozeně. Znám tě od kolébky a vždycky jsem pozoroval se zalíbením a s úžasem mnohé neobyčejné projevy (daleko přesahující tvůj věk) tvé synovské úcty a dětinské oddanosti, kterou jsi ukazoval svým rodičům, bratřím a sestrám, nejlepším na světě a tebe nesmírně milujícím. Tvé vychování bylo co nejlepší. A už na základě těchto úvah, i když jsem ještě neměl tvého výslovného svědectví, bych byl asi zrovna tak věřil, že arcibiskup canterburský zapálil Londýn, jako že ty by ses, ať přímo či nepřímo, zúčastnil takového zlořečeného kousku. Je mi věru líto, že můj zdravotní stav mi nedovolí, abych se vypravil do Portsmouthu a vydal tam veřejně toto svědectví před ctihodným tribunálem, před nějž tě zákony tvé země právem povolávají. Považuji to, můj drahý hochu, za zkušební kámen, na němž se musí poznati tvá čest. Sám jsem byl šest let v námořním vojsku a osmadvacet let jsem už vojákem a lichotím si tedy, že můj úsudek se neukáže mylný. Ona Mocnost, drahý Petře, o jejímž milosrdenství a dobrotě, jak se zdá, tak správně smýšlíš, tě jistě neopustí. Tvá teta je, jak se dá očekávati, v úzkostech o tebe, ale spíše pro tvé nynější strádání než z obav před tím, co přijde,“ atd.

S podobnými a nejvýš příznivými svědectvími a projevy od velitele Pasleye, ctih. dr. Scotta z Isle of Man a od jiných odebral se mladý Heywood k dlouho a úzkostlivě očekávanému soudnímu řízení, jež započalo 12. září a trvalo do 18. září. Paní Heywoodová mínila, že za poradce by měli být požádáni Erskine a Mingay, ale p. Graham, kterého doporučil velitel Pasley, prokázal velmi platné služby, jakož i p. Coust, který byl také přibrán, čehož velitel velmi litoval, neboť, jak praví, námořní důstojníci si velmi ošklivi právníky. Ale p. Petr Hey-

wood projevuje lepší mínění. V jednom svém dopise sestře Marii praví, že

„advokát není námořnímu vězni nic platen, a protože nesmí mluvit, jeho výmluvnost nemá ani toho nejmenšího významu. Prosím tě tedy, požádej matku, aby odvolala dopis, který poslala p. Erskinovi a p. Mingayovi, a aby se nepouštěla do takových výloh, jež nejsou nic platny. O ne, Marie, to je něco docela jiného nežli soudní proces na pevnině. V tom případě by takové opatření bylo nejvýš žádoucí, tady však musím já sám vybojovat svou bitvu. A myslím, že řeknu-li nezastíranou pravdu, a to způsobem jasným a stručným, že mi to stejně může vynést vítězství jako nejumělejší výmluvnost nějakého Cicerona."

V těchto chvílích plných úzkosti putovalo do rodiny Heywoodovy na Isle of Man a nazpátek mnoho bolestně jímavých dopisů. Poslední, který psala Nessy před strašným přelíčením, končí se takto:

„Kéž je Všemohoucí Prozřetelnost, jejíž něžná péče nad tebou až dosud bděla, i nadále tvou mocnou ochránkyní! Kéž vleje do srdcí tvých sousedů city spravedlnosti, šlechetnosti a soucitu! Kéž je naděje, nevina a bezúhonnost tvou pevnou oporou! A svoboda, sláva a čest kéž je ti odměnou! Kéž tě andělé chrání i před pouhým zdáním nebezpečí! A kéž jsi konečně navrácen nám, potěšení a pýše tvých zbožňujících tě přátel, a jedinému štěstí a radosti usilujícího srdce, jež bije v prsou věrné a oddané sestry mého nejdražšího Petra.

N. H."

Kapitola VI.

VOJENSKÝ SOUD

> Jestliže nějaká osoba sloužící v námořním vojsku nebo k němu patřící způsobí, nebo se pokusí způsobit nějaké buřičské shluknutí, ať už pod jakoukoliv záminkou, tu každá osoba, která se tím provinila nebo byla o tom usvědčena, budiž z rozsudku vojenského soudu potrestána smrtí.
>
> Válečný zákon námořního vojska, čl. 19.

Soudní dvůr, mající soudit vězně, shromáždil se na palubě lodi jeho Veličenstva „Duke", a to 12. září 1792, a trval nepřetržitě (kromě neděle) až do 18. téhož měsíce.

Přítomni:

Viceadmiral lord Hood, předseda.
Kap. sir Andrew Snape Hamond, náhradník.
„ John Colpoys.
„ sir George Montague.
„ sir Roger Curtis.
„ John Bazeley.
„ sir Andrew Snape Douglas.
„ John Thomas Duckworth.
„ John Nicholson Inglefield.
„ John Knight.
„ Albemarle Bertie.
„ Richard Goodwin Keats.

Obžaloba pravila, že Fletcher Christian, který byl kormidelníkem na „Bounty", za pomoci několika jiných nižších důstojníků a některých z mužstva, ozbrojených mušketami a bajonety, násilím odňali loď jejímu veliteli poručíku Blighovi, a že ten byl

zároveň s kormidelníkem, dělmistrem, zahradníkem a jinými ještě osobami (celkem jich bylo devatenáct) násilím vsazen do člunu a puštěn na širé moře; že kapitán Edwards, velitel „Pandory“, dostal rozkaz, aby plul na Tahiti a k jiným tichomořským ostrovům a vynaložil veškeré úsilí na to, aby vypátral řečenou loď a přivezl s sebou do Anglie zajatého řečeného Fletchera Christiana a jeho druhy, nebo aspoň ty, jež by se mu podařilo chytiti, tak aby mohli býti podrobeni náležitému trestu atd. Že Petr Heywood, Jakub Morrison, Karel Norman, Josef Coleman, Tomáš Ellison, Tomáš M'Intosh, Tomáš Burkitt, John Millward, Vilém Muspratt a Michael Byrne byli dopraveni do Anglie atd., a že teď stojí před soudem.

První byl vyzván k přísaze pan Fryer, kormidelník „Bounty“, který vypovídal:

Že prý měl první hlídku; že mezi desátou a jedenáctou hodinou vyšel pan Bligh podle svého zvyku na palubu a promluviv několik slov a uděliv rozkazy na noc, odešel; že prý o dvanácti hodinách byl pan Fryer vystřídán zahradníkem a opustil palubu, zanechav všecko v klidu; že prý byl za úsvitu velmi polekán neobyčejným hlukem a že, když chtěl vyskočiti, položili mu John Summer a Matěj Quintal ruce na prsa a vyzvali, aby zůstal ležet, že je jejich vězněm. A když prý se s nimi začal hádat, řekli prý mu: „Drž hubu, nebo bude po tobě, zůstaneš-li však tiše ležet, nikdo na lodi ti nezkřiví ani vlásku.“ Dále vypovídá, že když se trochu pozdvihl na své pryčně, uviděl prý na žebříku, vedoucím na palubu, pana Bligha v košili a s rukama svázanýma za zády a Christian prý ho držel za provaz. Že prý potom zbrojmistr Churchill přišel do jeho kabiny, vzal prý řemen s pistolemi a krátkou ručnici a pravil prý: „Toto si vezmu já na starost, pane Fryere.“ Ptal prý se potom, když viděl pana Bligha svázaného,

co udělají s kapitánem, a Summer prý odpověděl: „Ať ho vezme ďas, strčíme ho do člunu a uvidíme, zůstane-li ta — na živu, bude-li mít denně tři čtvrti libry yamu.“ Fryer prý jim vytýkal takové jednání, ale marně. Odpověděli prý, že musí jít do malého člunu. „Do malého člunu!“ zvolal prý pan Fryer. „Vždyť dno je skoro zhnilé a celý člun je prožrán od červů!“ Summer a Quintal prý odpověděli, ať prý ho čert vezme, to prý je pro něho až moc dobré. Konečně prý se mu podařilo přemluviti je, aby požádali Christiana, smí-li vyjít na palubu, což prý mu bylo po dlouhém váhání povoleno. „Když jsem přišel na palubu“, praví p. Fryer, „pan Bligh stál u jednoho stěžně s rukama svázanýma za zády a Christian prý ho držel jednou rukou za provaz a v druhé ruce držel bajonet. Řekl jsem mu: „Christiane, uvažte, co počínáte!“ — „Držte hubu, pane“, odpověděl. — „Měl jsem u něho minulé týdny peklo. Kapitán Bligh si to všecko zavinil sám.“ Řekl jsem mu, jestli snad on a kapitán Bligh mají něco mezi sebou, že to není ještě důvodem, aby se zmocnil lodi. „Držte hubu, pane!“ odpověděl mi. I řekl jsem: „Pane Christiane, my jsme spolu byli po celou plavbu přáteli, dovolte mi tedy, abych mluvil. Pusťte pana Bligha dolů do kabiny a já se přičiním, že se zase všecko urovná.“ Ale on mi zase odpověděl: „Držte hubu, pane, je už teď pozdě“, a vyhrožoval mi, jestliže ještě promluvím. Pan Fryer prý ho potom žádal, aby dal kapitánovi jiný člun nežli je ten shnilý, ale on prý odpověděl: „Nikoli, ten člun je pro něho až moc dobrý.“ Bligh prý pak řekl kormidelníkovi, že muž stojící za kurníkem (Isaak Martin) je jeho přítel a chce prý, aby on, kormidelník, Christiana srazil, což Christian patrně slyšel, ale nedal to najevo; Fryer prý se potom pokusil dostati se za Christiana, aby mohl promluvit s Martinem, ale Christian prý mu nasadil bajonet na prsa a řekl mu: „Pane, postou-

píte-li ještě o jediný krůček, probodnu vás", načež rozkázal dvěma ozbrojeným mužům, aby ho odvedli dolů do kabiny. Brzy potom ho zavolali opět na palubu, kdež ho Christian vyzval, aby vstoupil do člunu. On prý řekl: „Zůstanu s vámi, dovolíte-li mi." — „Ne, pane", odpověděl prý mu Christian, „jděte ihned do člunu." Bligh prý byl už v chodbičce a řekl prý mu: „Pane Fryere, zůstaňte na lodi." — „Nikoli, pane, u všech čertů", odpověděl Christian, „jděte do člunu, nebo vám proženu prsa bajonetem." Pan Fryer vypovídá, že mezitím se mluvilo velmi zle proti panu Blighovi; že se jim jenom s velikou námahou podařilo přemluviti Christiana, že dovolil, aby jim bylo dáno do člunu několik nezbytných věcí. Že prý, když byli vyzváni, aby vstoupili do člunu (počtem devatenáct), mluvilo se na lodi tak surově proti nim — bylo prý slyšet výkřiky: „Zastřelte ty —!" — že Cole, dělmistr, radil, aby odrazili a pokusili se o záchranu, nebo že vzbouřenci jim jistě ublíží, budou-li ještě déle prodlévati. Pan Fryer pak uvádí jména těch, kteří byli ozbrojeni. A že prý Josef Coleman, Tomáš M'Intosh, Karel Norman a Michael Byrne (vězňové) chtěli jít do člunu a prohlašovali, že s celou věcí nemají co dělat. Ale pana Petra Heywooda prý při uchvácení lodi na palubě neviděl.

Když byl otázán, co podle jeho mínění chtěl Christian říci tím, když pravil, že byl s Blighem už čtrnáct dní v pekle, odpověděl, že měli spolu časté hádky, že s ním pan Bligh zle nakládal, a že den před vypuknutím vzpoury obvinil všecky mladé důstojníky i mužstvo, že mu kradou kokosové ořechy.

Dělmistr pan Cole vypovídá, že měl prostřední hlídku, že se ráno probudil a slyšel, jak kdosi volá na tesaře, že na lodi je vzpoura a že Christian má velení a kapitán že je na palubě spoután. Šel prý nahoru a zahlédl prý v protější kajutě pana Heywooda

a pana Younga. Když prý vyšel na palubu, uviděl prý tam kapitána s rukama spoutanýma dozadu a u něho prý stáli na stráži čtyři muži, z nichž dva byli vězňové Ellison a Burkitt. I ptal prý se pana Christiana, co zamýšlí, a ten na místo odpovědi rozkázal, aby spustil člun a pohrozil prý mu bajonetem a spílal mu, nebude-li se mít na pozoru. Když prý viděl, že kapitán má být puštěn v člunu po moři, šli prý opět s tesařem a žádali prý o dlouhý člun; že prý oň žádali třikrát nebo čtyřikrát, až jim jej Christian konečně povolil. Viděl prý také pana Petra Heywooda, jednoho z vězňů, jak pomáhal při spouštění člunů, a když byl člun přihákován, ptal prý se ho cosi, ale neví prý, co to bylo, protože Christian mu právě vyhrožoval. Heywood prý potom šel dolů a on si už nevzpomíná, že by ho byl ještě viděl. Když prý už bylo těch několik věcí a většina mužstva ve člunu, chtěli s sebou vzít také bednu s tesařskými nástroji, ale Quintal prý řekl: „U všech čertů, dáme-li jim to, postaví si za měsíc loď." Když tedy byli všichni ve člunu a odrazili na moře, vězňové Coleman, Norman a M'Intosh, stojíce v ochozu, na ně volali, že chtějí do člunu; a Byrne v člunu prý na ně také volal; ale on prý radil panu Blighovi, aby odrazili, nebo že do nich začnou pálit.

Soud se ho ptal, má-li nějaký důvod k tomu, aby měl za to, že ještě někteří jiní z vězňů, kromě těch, které jmenoval, byli na lodi zdrženi proti své vůli? Odpověděl: „Myslím, že pan Heywood. Myslil jsem pořád, že chce odplout s námi. Neměl zbraní, pomáhal při spouštění člunu a pak šel dolů. Slyšel jsem, že Churchill volal: „Zdržte je dole!"

Soud: „Domníváte se, že tím myslil Heywooda?" — „Nemám důvodu, proč bych se domníval, že myslil někoho jiného."

Výpověď dělostřelce pana Peckovera je podobna výpovědi Coleově a není třeba ji podrobně uváděti.

Tesař pan Purcell celkem potvrdil výpovědi všech tří, kteří byli před ním vyslýcháni. Soud se ptal: „Viděl jste pana Heywooda státi na kůlech?“ „Ano, opíral se plochou dlaní o šavli, a tu jsem na něho vykřikl: Pro Boha, Petře, co s tím děláš? Načež on hned šavli pustil a pomáhal nám při vyzdvihování člunu a podával nám do něho naše věci, a pak šel dolů, když tu jsem slyšel, jak Churchill volal na Thompsona, aby je dole zadržel, ale nemohu říci, koho tím myslil; pana Heywooda jsem už potom neviděl.“ — Soud: „V jakém světle jevil se vám pan Heywood v okamžiku, když jste na něho promluvil a on upustil šavli?“ — Svědek: „Jevil se mi jako člověk zmatený, který ani neví, že má v ruce zbraň, nebo že má ruku na zbrani, neboť tu šavli nedržel, v ruce. Domníval jsem se že je zmaten, podle toho, že zbraň okamžitě upustil a pomáhal nám spustiti člun, což mě v duchu přesvědčilo, že nemá účasti na vzpouře. A když potom šel dolů, myslil jsem, že tam jde proto, aby si s sebou vzal některé své věci do člunu.“ Soud: „Máte ve jmému slavné přísahy, kterou jste složil, za to, že pan Heywood, když v tom okamžiku, o němž jste se zmínil, byl ozbrojen šavlí, měl v úmyslu — podle toho, jak se choval a co mluvil — postaviti se sám na odpor vzpouře anebo připojiti se k těm, kteří se snad chystali zastaviti průběh vzpoury?“ Svědek: „Ne.“ — Soud: „Když vám pan Heywood pomáhal nakládati věci do člunu, projevil nějakým způsobem náklonnost, že bude nápomocen vzbouřencům?“ — Svědek: „Ne.“ — Soud: „Byl v té době klidně rozvážný nebo vyděšený a jakým způsobem se vůbec choval?“ — Svědek: „Neměl jsem v té chvíli příležitosti, abych sledoval každý jeho pohyb, protože jsem byl sám zaměstnán tím, že jsem dával do člunu nějaké věci, takže o tom nemohu nic říci.“ — Soud: „Uvědomte si tedy všecky

okolnosti a ve jménu přísahy, kterou jste složil, prohlaste před tímto soudem, jak jste tenkrát posuzoval jeho chování, zdali jako chování člověka, který je účasten vzpoury, nebo člověka, který smýšlí dobře s kapitánem Blighem?" — Svědek: „Nikterak jsem ho nepovažoval za člověka zúčastněného ve vzpouře nebo spiknutí."

Poručík Thomas Hayward, bývalý třetí poručík „Pandory" a předtím kadet na „Bouty", vypovídá, že měl ranní hlídku; že o čtyřech hodinách Fletcher Christian jak obyčejně hlídku vystřídal; že o pěti mu poručil, aby dával pozor, kdežto sám šel dolů zatáhnout svou záclonu; že zatím co se díval na žraloka zmítajícího se vedle lodi, uviděl k svému nevýslovnému úžasu Fletchera Christiana, Karla Churchilla, Tomáše Burkitta (vězně), Summera, Matěje Quintala, Viléma M'Koy, Isaaka Martina, Henry Hilbranta a Alexandra Smithe, jak jdou ze zadu ozbrojeni mušketami a bajonety. Šel prý k nim a ptal se Christiana, co to znamená, ale ten mu řekl, aby držel hubu; a zanechav Isaaka Martina na palubě na stráži, šel s ostatními dolů do kabiny poručíka Bligha, na palubě prý byli p. John Hollet, svědek, Robert Lamb, Butcher, Tomáš Ellison (vězeň) u kormidla a John Mills v předu. Svědek prý se ptal Millse, ví-li něco o tom, co se děje, ale ten prý tvrdil, že nic neví, kdežto Tomáš Ellison šel a ozbrojil se bajonetem. Že na palubě se potom hemžilo ozbrojenými muži; že Petr Hewood, Jakub Morrison (dva z vězňů) a Jiří Stewart byli neozbrojeni na zádi. Fletcher Christian a jeho družina prý nebyli dole dlouho, když tu se ozval výkřik poručíka Bligha, volajícího „vražda", a Churchill volal, aby mu podali provaz, načež Mills přes všecky prosby a hrozby uřízl lano a přinesl ho kus jim na pomoc, a že brzy potom byl poručík Bligh vyveden na palubu s rukama svázanýma za zády a

byl obklíčen většinou těch, kteří před chvíli přišli na palubu.

Svědek potom vypovídá, že po příjezdu „Pandory“ do Matavai Bay byl Josef Coleman první, který skočil na loď; že prý plul ve člunu, ale převrhl se a domorodci mu pomáhali; že jakmile loď zakotvila, přišli na palubu Jiří Stewart a Petr Heywood, že se přihlásili kapitánu Edwardsovi a vyslovili mu svou radost, že připlul. Ten prý se jich ptal, jak to, že odpluli s lodí Jeho Veličenstva „Bounty“, načež prý Jiří Stewart odpověděl, že odpoví na všecky podrobnosti, na něž bude tázán. Kapitán Edwards však mu už nedovolil odpovídati na další otázky a oba byli odesláni z kabiny a uvězněni. Pak popisuje způsob, jak byli zajati na ostrově ostatní vzbouřenci. Když se zmínil, že když si šel dolů pro některé věci, uviděl Petra Heywooda v jeho kajutě a řekl prý mu, aby šel do člunu, zeptal se ho soud, bylo-li Heywoodovi nějakým násilím zabráněno, aby nemohl na palubu, a svědek odpověděl, že ne. Soud: „Soudil jste podle jeho chování, že je věren své povinnosti, nebo že je na straně vzbouřenců?“ — Svědek: „Byl bych se spíše domníval, když jsem mu řekl, aby šel do člunu a on se k nám nepřidal, že je na straně vzbouřenců; ale tomu se musí rozuměti jen jako mé doměnce, jelikož se nijak činně ničeho nezúčastnil.“ — Soud: „Pozoroval jste na jeho tváři nebo v jeho chování známky radosti nebo zármutku?“ — Svědek: „Zármutku.“

Poručík Hallet, bývalý kadet na „Bounty“, vypovídá, že měl ranní hlídku; že slyšel, jak poručík Bligh vykřikl „vražda“, a hned potom že ho viděl, jak ho vyvádějí pouze v košili na palubu, s rukama svázanýma za zády, a jak Christian drží v jedné ruce provaz, kterým byl Bligh svázán, a v druhé ruce bajonet či šavli; pak prý byl spuštěn člun a pan Samuel, pan Hayward a já jsme byli vyzváni, aby-

chom do něho vsedli. Ale dělmistr a tesař šli a řekli Christianovi, že raději půjdou s kapitánem, než by zůstali na lodi a požádali ho, aby jim dal člun, a on jim vyhověl. Když se ho ptali soudcové, viděl-li toho dne Petra Heywooda, odpověděl, že jednou, na palubě, že tiše stál a díval se pozorně na kapitána Bligha; nikdy ho neviděl ozbrojeného a nemluvil s ním; neví, nabízel-li se, že půjde do člunu, a také neslyšel, že by ho k tomu vybízel; že když stál na plošině, kapitán Bligh mu cosi povídal, neslyšel však, co to bylo, načež prý se Heywood zasmál, otočil se a odešel.

Pak byl zavolán kapitán Edwards, vzat pod přísahu a vyzván, aby vylíčil rozhovor, který se udál mezi ním, Colemanem, Petrem Heywoodem a Jiřím Stewartem, když přišli na palubu „Pandory".

Edwards: „Josef Coleman se pokusil dostati se na palubu ještě dříve, nežli loď přistála na Tahiti. Byl pak brzy vzat do člunů a přišel na palubu dříve, nežli loď zakotvila. Začal jsem se ho vyptávat na „Bounty" a její mužstvo. Potom přišli na loď Stewart a Petr Heywood; přišli, když loď už zakotvila, ale dříve než byly vyslány ku břehu čluny. Neviděl jsem je přicházeti po břehu. Nařídil jsem poručíku Larkinovi, aby je přivedl dolů do kabiny. Ptal jsem se jich, co je nového. Petr Heywood, myslím, odpověděl, že se domnívá, že jsem slyšel o tom, co se stalo na „Bounty". Nevzpomínám si na celou rozmluvu, která se mezi námi udála. Několikrát mě přerušil a ptal se po panu Haywardovi, poručíku „Pandory", je-li na lodi nebo ne, slyšel prý, že je. Přiznal jsem konečně, že je s námi, a požádal jsem ho, aby vyšel z mé kabiny, kam jsem ho před tím poslal, protože byl náhodou zrovna u mně, když Heywood a Stewart přišli. Poručík Hayward ho změřil pohrdavým pohledem, a pak spolu začali hovořit o „Bounty", já jsem však dal zavolat stráž, aby je

odvedla do vězení, a poručíku Haywardovi jsem poručil, aby odešel, a pak jsem rozkázal, aby jim byla dána pouta; padlo ještě několik slov a Petr Heywood řekl, že bude s to, aby ospravedlnil své jednání.

Poručík Corner z „Pandory“ pouze vypovídá, že byl vyslán, aby přivedl na loď ostatní vzbouřence, kteří byli kus od Matavay Bay.

Pak byli voláni vězňové, aby se hájili, a rovněž svědkové byli jeden po druhém předvoláváni a vězňové jim kladli otázky.

Nejprve byl zavolán kormidelník pan Fryer a pan Heywood mu kladl otázky: „Kdyby vám to byli dovolili, byl byste raději zůstal na lodi, než-li šel do člunu?“ — Svědek: „Ano.“ — Vězeň: „Kdybyste byl zůstal na lodi, vyčkávaje, až se naskytne příležitost, abyste se jí znovu zmocnil — bylo mé chování od první chvíle až do té doby takové, že by vás bylo pohnulo, abyste se mi svěřil se svým plánem, a domníváte se, že bych s ním byl souhlasil a že bych vám byl při něm pomáhal, seč bych byl?“ — Svědek: „Domnívám se, že by byl. Nebyl bych váhal ani okamžik, a byl bych ho požádal o přispění, jakmile by se mi byla naskytla příležitost, že bych se mu byl mohl svěřit.“

Táž otázka byla položena dělmistrovi panu Coleovi, panu Peckoverovi, dělostřelci a panu Purcellovi, tesaři, a všichni odpověděli kladně.

Pan Heywood se ptal: „Jaké bylo na lodi mé celkové chování, povaha, náklonnosti?“ — Svědek: „Každý ho měl rád, mám na něho jen nejlepší vzpomínky.“ — Pan Cole odpovídá na tutéž otázku: „Vždycky se ukázal jako člověk charakterní.“ — Pan Peckover: „Byl velmi milý a zasloužil si od každého úcty.“ — Pan Purcell: „Choval se po všech stránkách tak, jak se sluší na gentlemana, a tak, že si zasloužil úcty u každého.“

Když byly kladeny otázky panu Coleovi, vypovídal, že nikdy neviděl pana Heywooda ozbrojeného, že ho nepovažoval za jednoho ze vzbouřenců, že neviděl v jeho chování žádnou lehkomyslnou ani zřejmou veselost, že když byl dole se Stewartem, slyšel, jak Churchill volá: „Zadržte je tam dole!" a že myslí, že Heywood byl jedním z těch, o kterých to platilo — že o tom vůbec nepochybuje; že Bligh na něho nemohl na palubě mluvit tak nahlas, aby to slyšel, že Hayward byl vylekán, a Hallet byl také vylekán; a že vůbec nepovažuje Heywooda a Morrisona za vzbouřence.

Pan Purcell na otázky odpovídá, že pokud se týče té šavle, o kterou se opíral pan Heywood rukou, to prý si nijak nevykládá, jako že by byl ozbrojený; že ho nikdy nepovažoval za jednoho z ozbrojenců; že neslyšel, aby mu byl kapitán Bligh něco říkal, a i kdyby byl říkal, že podle toho, kde Heywood stál, ho nemohl slyšet; že nikterak nemyslí, že by byl vinen lehkomyslností nebo zjevnou veselostí; že slyšel, jak zbrojmistr volá, aby ho dole zadrželi; že pan Hallet se mu zdál velmi zmatený; a také pan Hayward se mu zdál velmi zmatený a vyděšený.

Soud se tázal: „Když tedy říkáte, že jste nepovažoval vězně za osobu ozbrojenou, co jste tím mínil, když jste na něho zvolal: „Pro Boha, Petře, co s tím děláš?" — Svědek: „Považoval jsem to za cosi náhodného."

Kapitán Edwards, když mu Heywood kladl otázky, odpovídal takto: — Heywood: „Vzdal jsem se vám dobrovolně, když „Pandora" připlula na Tahiti?" — Svědek: „Mně ne, poručíkovi. Myslím však, že se odevzdal do mé moci. Vždycky jsem to chápal tak, že přišel dobrovolně. Naše čluny nebyly ještě ve vodě." — Vězeň: „Dal jsem vám o sobě a o „Bounty" takové zprávy, jež se později ukázaly pravdivými?" — Svědek: „Dal mi nějaké zprávy týkající se ostat-

ních mužů na ostrově, a to, co říkal, shodovalo se s tím, co jsem věděl od Colemana. Nevzpomínám si už na podrobnosti té rozmluvy, ale celkem to souhlasilo se zprávou, kterou mi podal Coleman." — Vězeň: „Když jsem vám říkal, že jsem poprvé odplul z Tahity s piráty, neřekl jsem vám zároveň, že mi nebylo možno, abych se oddělil od Christiana, který nechtěl nikomu dovoliti, aby se od něho v té době odloučil, protože se bál, že by zatím mohla připlout nějaká loď a ten, kdo by tam zůstal, že by jí mohl dát zprávu a on by byl prozrazen?" — Svědek: „Ano, ale nevzpomínám si na druhou část té věci, to o té zprávě a prozrazení."

Pak byl zase zavolán pan Fryer a Morrison mu kladl otázky. — Pan Fryer vypovídá, že ho viděl, jak pomáhal při spouštění člunů, a že prý jemu (Fryerovi) řekl: „Jděte teď dolů." — Soud se ptal, nebylo-li to snad z nějaké chvalitebné pohnutky, na příklad proto, že se domníval, že jeho (Fryerova) pomoc je na překážku nějakému prospěšnému činu?" — Svědek: „To je možné; neboť kdybych byl zůstal na lodi, byl by býval Morrison jedním z prvních, komu bych se byl svěřil, soudě podle jeho dobrého chování po celou první část plavby. Praví dále, že se domnívá, že slova, která k němu promluvil, byla míněna jako rada, a že tím, když pomáhal spouštět člun, chtěl prospět kapitánu Blighovi.

Pan Cole, dělmistr, vypovídá, že nařídil Morrisonovi, aby šel a pomohl jim s kutterem; on že mu řekl, že člun je přetížený, že kapitán Bligh je prosil, aby už jich víc do člunu nevstupovalo, a on že tedy se rozhodl, že zkusí své štěstí na lodi. Že si s Morrisonem podali ruce a on že mu slíbil, že mu v Anglii dopomůže ke spravedlnosti. Že vůbec nemá důvodu, aby se domníval, že Morrison měl účast na vzpouře.

Poručík Thomas Hayward vypovídá, že Morrison

se zdál veselý a on že ho považoval za jednoho ze vzbouřenců. Morrison se ho ptal, může-li prohlásiti před Bohem i před soudem, že co tu právě řekl, není výsledkem osobního záští, načež svědek odpověděl: „Nikoli výsledek osobního záští, nýbrž mínění, které jsem si utvořil po opuštění lodi vzhledem k tomu, že nešel s námi, ačkoli tam bylo po ruce více člunů, nemluvím vůbec o kutteru.“ Tento svědek jevil obzvláštní uspokojení, že si nevzpomíná na nic, co by svědčilo ve prospěch Morrisonův.

Kapitán Edwards dosvědčil, že Morrison se vzdal dobrovolně.

Pan Fryer neviděl Morrisona ozbrojeného; byl vždycky svědomitý a on ho považoval za spolehlivého, rozvážného, přesného a dobrého člověka, a prohlásil, že kdyby byl zůstal na lodi s úmyslem, že se jí zase zmocní, byl by býval Morrison jedním z prvních, koho by si byl přibral na pomoc.

Pan Cole svědčil, že byl vždycky mužem pevného charakteru, že plnil řádně svou povinnost, a že o něm neslyšel nikdy nic špatného.

Pan Purcell vydal svědectví jeho bezúhonného charakteru; byl prý vždycky svědomitý a přesný; na palubě prý ho neviděl ozbrojeného; neslyšel, že by byl mluvil nějaké posměšné řeči.

Pokud se týče vězně Muspratta, vypovídá svědek pan Cole, že měl v ruce pušku, ale teprve až ke konci celé věci; potvrzuje také, že pomáhal při nakládání různých potřeb do člunu.

Pan Peckover ho viděl stát na přídi a nedělal prý nic, nebyl ozbrojen.

Poručík Hayward viděl Muspratta mezi ozbrojenými. Otázka: „Když kapitán Bligh užil slov ‚Nepřetěžujte člun, hoši‘, — ‚Ospravedlním vás‘ — domníváte se, že ta slova ‚Hoši, ospravedlním vás‘, platila šatům anebo lidem, kteří, jak se obával, by ještě mohli naskákat do člunu?“ — Svědek: „Užil-li

kapitán slov ‚Hoši, ospravedlním vás', platilo to mužstvu, které bylo už ve člunu, a ne tomu, které bylo na lodi." Soud: „Na koho myslíte, že kapitán Bligh narážel, platila jeho slova podle vašeho mínění lidem, kteří s ním byli ve člunu, anebo snad lidem, kteří zůstali ještě na lodi?" — Svědek: „Lidem, kteří zůstali na lodi."

Pokud se týče vězňů Ellisona, Burkitta a Millwarda, všechna svědectví je tak jasně a zřejmě usvědčovala, že byli po celý ten čas ozbrojeni a že se činně účastnili vzpoury proti Blighovi, že není třeba, pokud jde o ně, zabývat se podrobnostmi.

Pak soud zavolal vězně jednoho po druhém, aby se hájili, při čemž Heywood pronesl takovouhle obhajobu:

„Vysoce urození pánové, zasedající při tomto soudě, vaše pozornost už byla dostatečně zkoušena trapným vypravováním po celou dobu tohoto procesu; chci vás tedy tím teď namáhati co nejméně. Zločin vzpoury, z něhož jsem obžalován, vleče s sebou tolik tak vážných nebezpečí a škod, že osoba, která je z něho obžalována, jeví se očím nejenom vojáků všech možných stupňů, nýbrž i všech národů, jako předmět neodpustitelné viny a příkladné pomsty.

Je mým neštěstím, že stojím před tímto tribunálem právě v takové situaci a není pochyby, že se na mě hledí se vší hrůzou a rozhořčením, jež vzbuzují vzbouřenci zúčastnění v takové vzpouře, jako byla vzpoura na lodi kapitána Bligha. Je zajisté tvrdý můj osud, že okolnosti se shlukly tak, že se zdám jedním ze vzbouřenců.

Zdání je pravděpodobně proti mně, ale to je jenom zdání; neboť ačkoli snad mohu být vinen tím, že se zdráhám vydati se bez potřeby smrti, přece před tímto soudem a tribunálem Všemohoucího Boha, že jsem nevinen tím, z čeho viní obžaloba.

Odložil jsem kladení otázek svědkům až na dobu, kdy jsem slyšel celý důkaz; neboť ačkoli jsem povšechně znal obžalobu, v jejím plném rozsahu a v jednotlivostech jsem se s ní seznámil teprve tehdy, když ji na počátku soudního líčení předčítal Státní návladní; a jsem tomu teď rád, že jsem se rozhodl k takovému postupu, protože je mi tak možno, abych si opravil několik podrobností ve vylíčení té věci, které jsem měl čest odevzdat hraběti z Chathamu, a v němž bylo obsaženo všecko, co se stalo toho osudného rána 28. dubna roku 1789, ale poněvadž na lodi byl za té vzpoury veliký zmatek, mohl jsem se v lecčems mýlit nebo jsem mohl něco nepřesně podat pro nedokonalost paměti; teď je tedy možno, abych si ony rozdíly opravil; a je pro mne velikým zadostiučiněním, když vidím, že omyly se jen nepatrně týkají mé účasti na té věci, a uniknu tedy tak podezření, jako bych se byl chtěl zachránit tím, že bych byl chtěl nějak působit na soudce ve svůj prospěch.

Když se ta smutná událost začala, spal jsem na své palandě. Neměl jsem do té chvíle, kdy jsem se probudil, nejmenší pochybnosti o tom, co se děje. Ta podívaná byla tak nenadálá mým očím, jako byla cizí mému srdci. A pak i srdce při té podívané trpělo.

Matěj Thompson byl první, kdo upoutal mou pozornost, když jsem se probudil. Seděl na stráži u bedny se zbraněmi a u mé kajuty a oznámil mně, že kapitán je uvězněn a že Christian převzal velení lodi. Prosil jsem ho, aby mi dovolil jíti na palubu. A brzy potom, co mě dělmistr a tesař viděli na mé palandě, jak praví ve své výpovědi, když šli přední chodbičkou na palubu, šel jsem za nimi. Nejsem s to, abych vylíčil své pocity, když jsem uviděl kapitána, který stál s rukama svázanýma dozadu, poněkud stranou stěžně, a u něho stál Christian. Byl

jsem všecek omráčen a vzpamatoval jsem se teprve ve chvíli, když na mě kdosi zavolal, abych chytil lano a pomohl spustiti člun, který, jak jsem potom shledal, měl býti dán kapitánovi místo širokého kutteru, který byl na vodě podle lodi. Bylo by zbytečné, abych tu jmenoval věci, které jsem dal do člunu, ale dal jsem jich tam mnoho; a při tom jsem se dotkl šavle (neboť nebudu popírat to, co tu vypovídal tesař), ačkoli na své svědomí prohlašuji, že to bylo jen na okamžik a že jsem neměl zlého úmyslu. Že to netrvalo dlouho, je vidět z toho, že si toho nevšiml žádný jiný z těch, kteří mě na palubě viděli, neboť jistě by si toho byl někdo povšiml, kdyby to bylo trvalo třeba jenom minutu déle; a pokud se úmyslu týče, to dosvědčuje také ten, který si jediný všiml té okolnosti a vypovídal také, že v okamžiku, kdy mě spatřil, byl jsem zřejmě ve stavu naprosté ztrnulosti a otupělosti. Jed tedy s sebou zároveň nese protijed, a zdá se mi, že není třeba tu věc dále roztahovati, neboť nikdo nebude tak na hlavu padlý, aby se nedomníval, že kdybych byl býval ozbrojen proto, abych se účastnil vzpoury, že bych se byl chopil zbraně ve chvíli triumfu a tenkrát, když loď byla tak úplně v moci spiklenců, že (jak to zdůraznil nejeden svědek) byl neuskutečnitelný jakýkoli pokus o to, aby jí bylo dobyto zpět.

Měl jsem ovšem na vybranou mezi lodí a člunem, avšak nenapadlo mi ani jednou, že se mohu rozhodnout pro cokoli, tím méně, že rozhodnutí, jež učiním, bude potom považováno za zločin. A lituji hořce toho, že mé veliké mládí a má nezkušenost se spojily, aby mě mučily všelijakými obavami a že mi zabránily, abych se rozhodl pro první možnost; neboť jak se věci potom ukázaly, bylo by mě to zachránilo od té hanby, že teď tu před vámi stojím jako obžalovaný ze zločinu — a bylo by mě to

ušetřilo mnoha bolestných duševních bojů a muk a úzkostných slz mé něžné matky a milovaných sester.

Připočtěte ještě dále k mému mládí a k mé nezkušenosti, že na mě velice působil příklad mých druhů pana Halleta a Haywarda, z nichž první byl velmi rozrušen a druhý, ačkoli už byl mnoho let na moři, přece, když mu Christian poručil, aby šel do člunu, byl zřejmě polekán tím nebezpečným postavením a tak sklíčen tím drsným rozkazem, že doslova plakal.

Takováto okolnost byla daleka toho, aby zmenšila mé vlastní obavy, a já jsem se se strachem díval na přípravy ke kapitánovu odplutí jako na počátek jeho nevyhnutelné zkázy, domnívaje se, že zvětší-li se jenom nepatrně počet mužů ve člunu, nebude už tím sice jejich záhuba jistější, avšak bezpochyby rychlejší a bližší.

Abych ukázal, že nechci nijak působiti na smýšlení soudců tím, že líčím situaci člunu nebezpečnější než jaká byla ve skutečnosti, stačí mi pouze odvolati se na vlastní vypravování kapitánovo, kde praví, že večer 3. května by se byli jistě potopili, kdyby nebyl včas prozřetelně dal vhodit do moře část zásob a všechno šatstvo, až na dvojí oblek pro každého muže.

A kolika šatů a zásob byli by mohli postrádat, aby se to vyrovnalo váze dvou mužů? (Neboť kdybych tam býval já a ubožák Norton nebyl býval zavražděn na Tofoa, člun by byl přetížen naší váhou.) A je-li pravda, co praví kapitán, že člun byl zachráněn jenom tím způsobem, plyne z toho, že kdybychom v něm byli ještě bývali Norton a já (nemluvě ani o Colemanovi, M'Intoshovi, Normanovi a Byrnovi, kteří také, jak se tvrdí, chtěli opustiti loď) — byl by se s námi musil buď potopit, nebo, abychom tomu zabránili, byli bychom mu

museli odlehčiti zásob a jiných potřeb, a zemříti potom nedostatkem — strašlivé buď anebo!

Volba způsobu smrti může býti dokonale lhostejna těm, kteří vědí, že umřít musí, pakli se však na jedné straně smrt jeví nevyhnutelnou, kdežto na druhé straně se ukazuje možnost záchrany, jakkoli by bylo rozumné uchylovati se k té možnosti za jiné méně svízelné situace, přece myslím (a trvám na tom i v této chvíli svého života), že mě nikdo nenařkne z nedostatku odvahy, řeknu li, že málo mužů by se rozpakovalo chopiti se té druhé možnosti.

Taková tedy byla má situace na „Bounty“: zdálo se nevyhnutelno, že půjdu-li do člunu, jistě umru hladem nebo se utopím, a zajisté není se čemu divit, že, maje teprve šestnáct let a nemaje nikoho, kdo by mi poradil, a jsa tak neznalý, pokud jde o námořní kázeň (neboť nikdy dosud jsem nebyl na lodi) — že jsem nejen nevěděl, nýbrž ani netušil, že to, k čemu se rozhodnu, může mi býti později kladeno za zločin — nuže, pravím, jest se čemu diviti, že za takových okolností, v takové svízelné situaci jsem se dal svésti k tomu, že jsem přivolil, abych nejprve myslil na zachránění svého života a potom teprve na všecko ostatní?

Kromě toho kapitán dal prostřednictvím kormidelníkovým ostatním důstojníkům na srozuměnou, aby zůstali na lodi, doufaje, že se jim podaří lodi se znovu zmocniti. Tak aspoň kormidelník ujišťuje a takové bylo mínění na lodi, a poněvadž se to shodovalo s mou vlastní touhou, abych si zachránil život, cítil jsem se dvojnásobně oprávněn k tomu, abych zůstal na lodi, nejenom proto, že se to zdálo bezpečnější, nežli kdybych vyplul ve člunu, nýbrž také vzhledem k tomu, že tak budu s to, abych byl nápomocen při provedení tak kýženého přání kapitánova.

Nedomnívejte se, pro Boha, že mé obavy byly bez podstaty a že připlul-li člun na Timor, je to důkazem, že mé chování bylo falešné. To bylo usuzování podle náhody, a myslím, že jsem dosti jasně ukázal, že nebýt Nortonovy smrti na Tofoa a opatrného rozkazu kapitánova, aby nepřetěžovali člun, že ani on ani kdokoliv z těch, kteří byli s ním zachráněni, nebyli by se dožili tohoto okamžiku, a nebyli by mohli proti mně na tomto soudě ani žalovati ani svědčiti.

Jestliže všem těm, kteří zůstali na lodi, je připisován uvážený zločin a jestliže tedy mají býti všichni připočteni ke straně Christianově — vezme-li se na to tak přísné měřítko, pak ovšem musejí být žalobou ohroženi i zbrojíř a dva tesaři, rovněž tak i Martin a Byrne, kteří přece chtěli opustiti loď. A kdyby Christian nebyl upustil od svého prvotního úmyslu, že pustí kapitána na moře jenom s několika málo lidmi v malém kutteru, ba i kdyby veliký kutter nebyl zaměněn za člun, bylo by musilo se mnou zůstat na lodi více než polovička těch, kteří odpluli s ním. Zapomínaje na chvíli na své vlastní neštěstí nemohu se ubrániti zamrazení při pouhé myšlence, jakému ušli osudu.

Každý musí připustiti — a jsem si jist, že i tento soud to připustí — že můj případ je neobyčejně krutý, má-li už býti pouhé setrvání na lodi důkazem, že byl spáchán zločin vzpoury. Vinní i nevinní jsou tu postaveni do jedné řady — a kdyby snad někomu bylo zabráněno chorobou, že by se nebyl mohl účastnit odporu proti vzbouřencům, nebo kdyby byl někdo bez nohy či bez ruky a nemohl se chopit obrany, tu by všichni museli být postaveni před soud, a místo, aby se žádalo na kapitánovi, aby jim dokázal, že jsou vinni, vymáhalo by se na nich, aby dokazovali, že jsou nevinni. Ale jak je to možno dokázat jinak nežli negativně? Jestliže nebylo možno,

aby šli s kapitánem všichni, kdo si toho přáli, byli přirozeně nuceni zůstati s Christianem. A když zůstali s ním, byli na něm závislí, jsouce podrobeni jeho rozkazům, jakkoli neradi jich poslouchali, neboť přesila v takových případech zmůže všecko. Jestliže jsem však naopak, místo abych byl ozbrojen a poslouchal rozkazů vzbouřenců, dělal všecko, co bylo v mé moci, abych posloužil kapitánovi a těm, kteří s ním odpluli, a celým svým jednáním (až na to, že jsem opomenul učiniti, co kdybych byl učinil, bylo by ohrozilo životy těch, kteří byli tak šťastni, že mohli opustiti loď) jsem dokázal věrnost kapitánovi až do poslední chvíle, co byl na lodi, co ještě může zůstavit pochybnost o mé naprosté nevinnosti v mysli nestranných a nezaujatých lidí? Byl bych zajisté šťasten, kdyby byl kormidelník zůstal na lodi, což by byl pravděpodobně udělal, kdyby jeho důvody, proč tak chce učinit, nebyly přeslechnuty mužem, který byl právě ve špižírně.

Kapitán Bligh ve své zprávě přiznává, že zanechal na palubě „Bounty“ několik přátel a nic z mého chování nemohlo ho přivésti k domněnce, že bych neměl být pojat do jejich počtu. A vskutku, při jeho pozornosti ke mně a při velmi vlídném jeho zacházení se mnou byl bych musil být zvrácenou stvůrou, abych ho zradil. Už ta pouhá myšlenka stačí k tomu, aby rozrušila ducha, u něhož, jak doufám, lidskost a vděčnost vždycky byly považovány za charakteristické rysy. A přece p. Hallet říká, že se mě viděl smát v okamžiku, kdy, Bůh ví, krutá nesnáz mé vlastní duše, nehledě k postavení kapitánově, činila u mě nemyslitelným takový nedostatek dobrého chování. Obvinění je svou povahou strašné a já pevně prohlašuji, že kdybych nebyl měl hlubokého vnitřního přesvědčení o své nevinnosti, které mně napomáhalo, abych snášel všecky své útrapy za posledních šestnáct měsíců, a kdybych byl musil nést

na své duši obvinění z tak těžkého zločinu, nebyl bych se dožil té chvíle, kdy by bylo nutno se proti němu hájit. A to mi připomíná jinou část vypravování kapitána Bligha, kde praví: „Byl jsem držen v odloučenosti ode všech, a vše, co jsem mohl učiniti, bylo, že jsem k nim mluvil všeobecně, ale mé úsilí nebylo nic platno, protože jsem byl bezpečně svázán a nikomu kromě stráže nebylo dovoleno, aby se ke mně přiblížil."

Jestliže kapitán, o jehož zprávě se můžeme domnívati, že zaznamenává všecky podrobnosti, se mohl toliko rozpomenout, že mluvil k svým lidem jen všeobecně, zdá se mi, že lze sotva uvěřiti, že by pan Hallet byl s to, aby si bez poznámek a po tak dlouhé době vzpomněl na to, že ho slyšel mluvit s někým zvláště; a nebude zde od místa připomenouti, že panu Halletovi nemohlo být v době, o níž mluvím (jsem-li ovšem správně informován) více než patnáct let. Nechci nijak snižovat jeho odvahu, ale myslím, že uváží-li se všechny okolnosti a utvoří-li si snad přiměřenou představu o zmatku, jaký na lodi v té chvíli vládl, nebude se asi zdáti pravděpodobným, že by tento mladý pán býval v té chvíli tak klidný a chladnokrevný, že by byl mohl bedlivě pozorovat svaly v obličeji člověka, který byl mimo to od něho značně vzdálen; a ještě neobyčejnější je to, že slyšel kapitána, jak na mě volá až s druhé strany stěžně, zatím co já stojím na plošině, což by přece vyžadovalo značného hlasového výkonu a byli by to museli slyšet a všimnout si toho všichni, kdož byli na palubě, jelikož kapitán a Christian byl v té chvíli předmětem všeobecné napjaté pozornosti; a přece ten, kdo stál mezi námi a pozoroval chování nás obou, nemohl slyšeti, co se mluví.

Měl jsem vždycky za to, že nedůvěra je vždycky na místě, a ze všech lidských dokonalostí znalost sama sebe je nejnesnadnější; a je-li v obyčejném

běhu života velmi nesnadno složiti přesný počet ze svého vlastního jednání, oč je nesnadnější a opovážlivější souditi o chování druhého, a to za okolností nových a nenadálých, když duše je pobouřena a rozvrácena srážejícími se vášněmi! A přece jsou zde dva mladí lidé, kteří po uplynutí čtyř let (za kteroužto dobu dospěl jeden z nich stejně jako já z chlapce v muže) odvažují se bez rozpaků a ve věci, na níž závisí můj život, dávati jistý výklad mému tehdejšímu chování, a to ve chvíli, kdy někteří z nejzkušenějších důstojníků na lodi se nestydí přiznati, že byli tenkrát zasaženi zmatkem, který vzpourou na lodi vznikl, a nejsou ani s to, aby si vzpomněli na celou řadu svých vlastních skutků toho dne.

Proti takové otevřené smělosti mohu postaviti jenom klidný hlas rozumu a rád bych měl za to, že dojem, jaký toto svědectví způsobilo, není nijak přístupný podezření. Chtěl bych také, aby se mi věřilo, že nemám na mysli nic, co by nějak ubližovalo charakteru p. Halleta, a pokud se týče p. Haywarda, měl jsem ho vždycky rád a musím mu učiniti po právu a prohlásiti, že ať mám jakýkoli důvod k tomu, abych želel účinku jeho svědectví či spíše jeho mínění o mně, neboť proti mně neuvedl žádného zřejmého faktu, jsem přes všecko přesvědčen, že svědčil podle svého svědomí a s takovými city, jaké přísluší čestnému muži.

Ale nekřivdím jim oběma? Pamatujme na to, že jejich dlouhé a důvěrné obcování s kapitánem Blighem, s nímž se sdíleli o jeho nehody a jehož útrapy na ně samy těžce doléhaly, přirozeně vzbudilo odpor k těm, jež považovali za původce svého bídného stavu — a pak možná zapomněli, že ten příběh slyšeli od něho a že mu nejprve jenom uvěřili, ale pak na něj ustavičně myslili, až byli nakonec přesvědčeni, že to vskutku sami viděli a že to vědí.

Je tím přirozenější domnívati se, že je tomu vskutku tak, jelikož pan Hallet zapomněl, co kapitán řekl při té příležitosti, ačkoli kdyby byl býval tak soustředěný, jak předstírá, byl by to musil jistě slyšet. Rovněž p. Hayward se zřejmě zmýlil, pokud se týče doby, kdy mě viděl s Marrisonem a s Millwardem na trámcích; neboť dělmistr i tesař řekli ve svém svědectví, a jejich výpověď byla potvrzena souhlasnými výpověďmi jiných svědků, že vzpoura vypukla a kapitán byl na palubě dříve, nežli oni přišli nahoru, a teprve potom zavolal dělmistr Morrisona a Millwarda s jejich paland; proto viděl-li mě vůbec nahoře s těmi dvěma muži, musilo to být o mnoho později, nežli jak tvrdí p. Hayward. A ještě něco: p. Hayward řekl, že nevzpomíná, kterého dne, ba ani kterého měsíce připlula „Pandora" k Tahiti. A ani kapitán Edwards si nevzpomněl, když po svém návratu psal na admiralitu, že Michael Byrne se vzdal dobrovolně jako jeden z mužstva „Bounty", nýbrž ve své zapomnětlivosti v té zprávě napsal, že byl chycen, což zřejmě dosvědčuje, že lidská pamět do značné míry selhává. A tedy správně usuzujeme, když máme za to, že jestliže p. Hayward si nemůže vzpomenouti na věci, při kterých byla jeho mysl úplně klidna a které se staly před několika měsíci, že je takřka nemožno, aby si při duševním rozrušení, v němž byli všichni na „Bounty", zapamatoval nepatrné skutky lidí a dovedl je věrně reprodukovat za půlčtvrtého roku po tom, co se to událo.

Pokud se týče rady, kterou prý mi dal, abych totiž šel do člunu, mohu jenom říci, že mám matnou vzpomínku na to, že jsem měl s kýmsi krátkou rozmluvu — myslil jsem, že to byl p. Stewart — ale ať tomu bylo jakkoli, myslím, že to mohu vzíti na sebe a prohlásiti, že to nebylo dole, nýbrž na palubě, neboť když jsem uslyšel, že bych mohl být považován za vinna, kdybych zůstal na lodi, šel jsem

rovnou dolů, a jda mimo pana Colea, řekl jsem mu tiše, že si přinesu v pytlíku několik nejnutnějších věcí a že za ním půjdu do člunu, což jsem v té chvíli vskutku zamýšlel učiniti, ale bylo mi v tom zabráněno.

Nebudu zajisté pokládán za zločince proto, že jsem váhal vstoupiti do člunu, jehož zobák nebyl ani osm palců nad vodou, když odrazil na moře. A jestliže v té chvíli nenadálé zkoušky strach a zmatek umrtvily můj necvičený rozum, a jestliže jsem se tím, že jsem zůstal na lodi, zdánlivě odřekl svého velitele, bylo to jenom zdání — byl to jenom hřích mého mozku — neboť vás před Bohem slavnostně ujišťuji, že to nebyla zkaženost mého srdce.

Byl jsem znenadání sveden k svému omylu směsí nevědomosti, strachu a převahou příkladů jiných; a jelikož jsem byl náhle probuzen ze spánku, nebylo už příležitosti a tím méně času k lepšímu uvážení. Kapitán mě, o tom jsem přesvědčen, po celou tu dobu ani neviděl, neboť jsem stál stranou v žalostné nejistotě, zmítán mezi nadějí a strachem a nevěda, co počít. Strach, že se mě kapitán zeptá, co hodlám učinit, nebo že mě Christian vyzve, abych šel do člunu — nebo, což se mi zdálo nejhorší ze všeho, že mě Christian bude přemlouvat, abych se připojil k němu, to všecko mě přimělo, že jsem se jich obou stranil, až jsem byl po druhé Thompsonem zadržen ve své kajutě a když už mé rozhodnutí, jež jsem na konec pojal, přišlo příliš pozdě, abych je mohl ještě provést.

Zapomněl jsem takřka na jednu okolnost svého chování, o níž jsem se s úzkostí a úžasem slyšel vyjadřovat jako o poklesku a za poklesek ji považovat, ačkoli já sám jsem se domníval, že ta věc byla nevinná, ba dokonce chvalitebná — mám totiž na mysli to, že jsem pomáhal při spouštění člunu, kteroužto věc soud podle slov kadetových (že totiž

jsem to dělal dobrovolně, to jest, že jsem mu při tom neodmítl pomoci, když mě o to požádal) pochopil tak, jako bych byl pomáhal vzbouřencům a nebyl to dělal s úmyslem pomoci kapitánovi, o čemž nepochybuji, že jsem s to, abych to náležitě vyložil a svědectvími jiných potvrdil.

Vynasnažím se zdržet se poznámek o různých míněních, která tu byla pronesena, pokud je patrno, že vznikla z okamžitého popudu; budiž mi však prominuto, že se tu zmiňuji o výpovědi pana Haywarda (připouštím, že byla pronesena po zralé úvaze a po dlouhém přemýšlení o otázce, na niž se mělo odpověděti), která nemůže býti zařazena k výpovědím toho druhu, protože ačkoli p. Hayward praví, že mě považoval spíše za přítele vzbouřenců, přece tvrdí, že poslední jeho slova ke mně byla „Petře, jděte do člunu", kterážto slova přece nemohla být řečena někomu, kdo patřil ke straně vzbouřenců. A kromě toho jsem si jist, že je-li vůbec tvář ukazovatelem srdce, má tvář jistě prozrazovala smutek a sklíčenost, jak on také správně poznamenal.

Přepínal bych zbytečně trpělivost soudu, kdybych podával nudné líčení toho, co se přihodilo po vzpouře a jak se stalo, že jsem byl svým velmi nerozumným krokem nevyhnutelně veden k dalším.

Ale uprostřed všeho toho putování plného útrap měl jsem vždy čisté svědomí, jež, díky Bohu, mi dávalo zapomenout na trýzeň osobního utrpení, nebezpečí a zármutku. Bylo to mé čisté svědomí, jež mě přimělo, abych se neskrýval jako vinník. Nikoliv, já jsem s radostí uvítal příjezd „Pandory" na Tahiti a chopil jsem se první příležitosti, abych se dobrovolně odevzdal do rukou kapitána té lodi.

Z jeho rozkazů jsem byl spoután okovy a trestán s neuvěřitelnou krutostí, ačkoli loď byla ohrožena okamžitou záhubou: když na všechno mužstvo na palubě padl strach a třesení hrůzy, bylo po dlouhou

dobu marno mé úpění a mé volání, že ty strašné okovy nejsou s to, aby mi v té chvíli nevýslovného zděšení zabránily, abych nezdvihal svých rukou k nebi o slitování.

Ale ačkoli není možno, aby to hluboce nezaujalo lidských citů tohoto soudu a nerozehřálo srdce všech jeho členů k soucitu nad mým utrpením, přece, jelikož se to netýká věci a protože nemohu věřit, že by to bylo vycházelo z nějakých nečestných pohnutek u kapitána Edwardse, jenž stojí svým charakterem, i jako důstojník i jako člověk, vysoko v úctě námořního vojska, nýbrž spíše myslím, že byl veden ve svém chování ke mně přísnými zásadami zákona o vojenské službě, přece o tom všem pomlčím a už se o té věci nezmíním.

Věřte mi, a znovu vás úpěnlivě prosím, věřte mi, když vás nyní ve jménu strašného soudce země i nebe (před jehož trestajícím majestátem se možná brzy objevím) ujišťuji o své nevinně, pokud se týče připravování vzpoury, z níž jsem souzen, navádění k ní anebo účasti na ní, ať už slovem nebo skutkem — neboť, jakkoli jsem mlád, jsem ještě mladší ve škole lsti a takové dokonalé podlosti.

Moji rodiče (mám už jen jednoho, opuštěnou a truchlící matku, která doma pláče a s chvěním očekává výsledek tohoto dne) díky své starostlivé péči mě naučili v mládí ctíti Boha, míti v úctě krále a poslouchati jeho zákonů; a já jsem se nikdy vědomě a dobrovolně žádné z těchto zásad nezpronevěřil.

Tomuto vznešenému soudu se tedy teď odevzdávám.

Má dobrá pověst i můj život jsou vám k službám; a jelikož první je mi stejně svatá jako druhý je mi drahý, uvažte svůj rozsudek, nežli jej vynesete, neboť má být útěchou anebo nenapravitelným zármutkem mé nejdražší matky a dvou sester, které

mísí vzájemně své slzy, jsouce už takřka bez rozumu žalem nade mnou.

Bude-li shledáno, že jsem hoden života, bude napříště zdokonalen mou minulou zkušeností a zejména poučen vážným naučením z toho, co se právě přihodilo; není-li však možno jinak, nežli že musím odpykat smrtí svou žalostnou nerozvážnost, skláním se bez reptání a se vší povinnou úctou před vaším nestranným rozhodnutím.

Nebudu pak civět s tupou lhostejností nad svým rozsudkem, domnívaje se, že jsem si ho nezasloužil — nikoliv, takové chování by bylo urážkou pro Boha a potupou pro člověka, a pozorné a čestné jednání mých soudců na tomto místě vyžaduje si ode mne vhodnějších způsobů.

Budu-li však dnes uznán vinným, ať si to soudcové nevykládají jako nejmenší nevážnost vůči jejich rozhodnutí a rozsudku, jestliže slavnostně prohlašuji, že mé srdce se s důvěrou spolehne ve svou nevinnost až do té strašné chvíle, kdy má duše bude se musit odloučit od těla a nastoupit svou cestu na věčnost a objeviti se před tváří neomylného Soudce, jemuž jsou všechna srdce otevřena a před nímž není skryto žádné tajemství.

P. Heywood."

Svědkové potvrdili všecka fakta, která uvedl ve své obraně. Potom odevzdal předsedovi listinu, jejímž opisem je toto:

„Urozený pane, poněvadž soud vyslechl svědky, které jsem mohl zavolati, není potřebí, abych cokoliv dodával k jejich svědectví ani co se týče samých fakt ani na způsob poznámek a výkladu. Doufám, že jejich výpovědi stačí, aby odvrátily jakékoliv podezření, které snad na mne padlo, a aby odstranily jakékoliv obvinění, jež, nejsouc vysvětleno a vyvrá-

ceno, bylo by mohlo na mně ulpěti. Je pravda, že jsem byl nepřítomností kapitána Bligha, Simpsona a Tinklera připraven o příležitost, abych předložil soudu mnohé, co by bylo aspoň upokojilo mé city, ač toho nebylo, doufám, nijak zapotřebí k mé obraně. Přece však první z těch tří by mě byl musil ospravedlniti ode všeho zneuctívajícího podezření a druzí dva by dokázali nade vší pochybnost, že jsem byl nespravedlivě obviněn. Mohl bych litovati, že jsem byl postaven před soud za jejich nepřítomnosti, ale, díky Bohu, bylo mi možno právě zásluhou svědků, kteří byli zavoláni, aby mě usvědčili, postaviti skutečnost proti domněnkám a objasniti okolnosti, vrhající na mě podezření.

Bylo dokázáno, že po dobu vzpoury jsem spal a že jsem vyšel do zmatku a hrůzy. Bylo sice dokázáno, že jsem plul dále s lodí, ale bylo také dokázáno, že jsem byl na lodi zadržen násilím. A k tomu ještě musím dodati, že jsem opustil společnost těch, s nimiž jsem byl nucen býti na čas pohromadě, jakmile to bylo možno, a že jsem se s nepotlačovanou radostí odevzdal do rukou kapitána Pandory, jemuž jsem vydal i svůj denník* (poctivě vedený až do dne předtím), a jemuž jsem podal také všechny zprávy, jichž jsem byl schopen. Více jsem učiniti nemohl. Neboť když jsme byli na Tahiti poprvé, bylo mi nemožno odloučiti se od lodi, protože jsem byl hlídán a podezříván. Zprávy, které jsem dal kapitánu Edwardsovi, byly otevřené, upřímné a bezelstné a měl jsem později častokrát příležitost, abych je opakoval. Kdyby se mi byla naskytla nějaká cesta do vlasti, byl bych po ní šel. Kdyby byla připlula dříve nějaká loď, byl bych se už dávno s touže dychtivostí chopil té příležitosti, neboť jsem se nebál výslechu, v němž jsem nepřed-

* Tento deník se patrně ztratil při ztroskotání „Pandory".

vídal žádné hanby. Ale Prozřetelnost to zařídila jinak. Stal jsem se obětí podezření a byl bych se málem stal kořistí nedorozumění. Až dosud jsem je však překonal a záleží jenom na slavném soudu, aby řekl, jestli mé útrapy vyvážily mou nerozvážnost.

Jeho rozhodnutí bude hlasem cti a tomu se musím mlčky podrobit.

P. Heywood."

Obhajoba p. Morrisona

začíná tvrzením, že byl za úsvitu probuzen dělmistrem p. Colem, který mu řekl, že lodi se zmocnil Christian. Pak prý na žádost p. Colea pomáhal při čištění člunu, a praví dále: „Když jsem byl takto zaměstnán, přišel ke mně p. Fryer a ptal se mě, mám-li nějakou účast na vzpouře. Řekl jsem mu, že ne. Pak mě požádal, abych se pokusil přibrati si ještě někoho na pomoc a abychom se pokusili zachrániti loď. Řekl jsem mu, že se obávám, že je už pozdě, ale že učiním, co budu moci. Tu John Millward, který stál u mě a slyšel, co mi p. Fryer říká, se zapřisáhl, že bude při mně, naskytne-li se vhodná příležitost. P. Fryer chtěl ještě něco říci, ale zabránil mu v tom Matthew Quintal, který držel v jedné ruce pistoli a druhou ho chytil za límec a řekl mu: „Pane Fryere, musíte dolů do své kabiny" — a odvlekl ho pryč. Pak ke mně přišel Churchill a pohroziv mi šavlí ptal se mě, co mi p. Fryer říkal. Řekl jsem mu, že se jenom ptal, dostanou-li dlouhý člun, načež Alexander Smith (Adams), který stál na druhé straně člunu, zvolal: „To je zatracená lež, Charlie, viděl jsem ho, jak si s Millwardem podali ruce, když s nimi Fryer mluvil." Churchill mně pak řekl: „Mějte se na pozoru, já vás nespustím s očí." Smith na to hned vykřikl: „Nedávejte zbraní

z rukou, oni vás chtějí přepadnout." Tak se stalo, že vzbouřenci byli opatrni, a já jsem viděl, že si musím dát veliký pozor. A slyšel jsem, jak kapitán Bligh povídá Smithovi: „Nenadál jsem se, že budete proti mně, Smithe", ale neslyšel jsem, co mu Smith odpověděl."

Praví dále, že když čistil člun, slyšel, jak Christian nařizuje Churchillovi, aby se postaral o to, aby do člunu nepřišly žádné zbraně; dále aby zadržel Normana, M'Intoshe a Colemana na lodi a důstojníky vsadil do člunu co nejdříve. Že p. Fryer žádal, aby směl zůstat na lodi, ale marně. — „Když jsem viděl, že p. Fryer a většina důstojníků jdou do člunu, aniž se jakkoliv pokusili zachrániti loď, začal jsem uvažovat o své vlastní situaci. A vida situaci člunu a pomysliv si, že jakákoliv přátelská osada je nejméně tisíc mil daleko, a soudě podle toho, co jsem před málo dny viděl na Přátelských ostrovech, že od domorodců nelze očekávat nic kromě oloupení a zabití, a nevida jiné možnosti než vybrat si jedno zlo, zvolil jsem si, jak jsem se tehdy domníval, zlo menší a zůstal jsem na lodi, považuje to kromě toho za uposlechnutí rozkazů kapitána Bligha a spoléhaje na jeho slib, že učiní po spravedlnosti těm, kteří zůstanou. Řekl jsem o svém úmyslu p. Coleovi, který mi slíbil totéž, a vzal mě za ruku a řekl mi: „Bůh buď s tebou, hochu; ospravedlním tě, dostanu-li se kdy do Anglie."

Zmínil jsem se také o svém úmyslu panu Haywardovi, a když učinil narážku, že chce srazit Churchilla, řekl jsem mu, že mu pomohu, a ukázal jsem mu na několik kyjů, přivezených z Přátelských ostrovů, a řekl jsem mu: „Tam je zbraní dost." — Náhle jsem však klesl na duchu, když jsem viděl, že vstupuje do člunu, aniž provedl svůj úmysl."

Pak se obrací k přísedícím soudu a ptá se jich, k čemu by se byli v té chvíli rozhodli: — „Na vodě

je člun, který je už přetížený; ti, kteří v něm jsou, křičí, že se potopí, a sám kapitán Bligh si přeje, aby tam už nikdo nevstupoval — a vzhledem k tomu, že měli tak nepatrné množství zásob, jakou mohli mít naději, že dosáhnou nějakého přátelského břehu nebo že vydrží nepřátelské nárazy bouřlivých živlů? Nebezpečí, které přestáli ti, kdož připluli k ostrovu Timoru a z nichž je zachránilo jenom zřejmé zasáhnutí Boží Prozřetelnosti, plně ospravedlňují mé obavy a dokazují, že měly pevný základ; neboť zůstal-li jsem na lodi, bylo možno, že se mi naskytne příležitost k útěku, kdežto půjdu-li do člunu, zdálo se, že mě nečeká nic jiného nežli smrt, ať už od zdlouhavých muk hladu a žízně, nebo od vražedných zbraní krutých divochů nebo že budu pohlcen hlubinami."

„Pokusil jsem se", praví, „připomenout panu Haywardovi návrh, který tenkrát učinil, že totiž napadne vzbouřence, a že já jsem ho k tomu povzbuzoval, slibuje mu, že mu pomohu. On však praví, že si na to vzpomíná jenom matně, tak matně, že si už nemůže připamatovat jednotlivosti, doznává však, že cosi takového bylo. Ale ať je jeho vzpomínka sebe matnější (což je pro mě neštěstí tím větší), neměla by přece odvrátit ode mne všecku pochybnost, pokud se týče pohnutek, jimiž jsem byl tehdy veden?" — A nakonec praví: „Prosím členy slavného soudu co nejpokorněji za prominutí, že se jim odvažuji připomenout, že jsem se dobrovolně a z vlastní vůle odevzdal do rukou poručíka Roberta Cornera z lodi Jeho Veličenstva „Pandora", jakmile jsem zpozoroval, že připlula."

Obhajoba Viléma Muspratta

prohlašuje, že je nevinen jakoukoliv účastí na vzpouře; dodává, že pomáhal při spouštění člunu

a že do něho nakládal nějaké potřeby. Pak prý si sedl na zábradlí, když tu k němu přišel Millward a zmínil se mu o úmyslu Fryerově, že totiž zachrání loď. On prý mu odpověděl, že bude při p. Fryerovi, pokud bude moci. A jenom s tím úmyslem a k tomu účelu vzal pušku, kterou kdosi odložil, ale jakmile viděl, že Blighovi lidé vstupují do člunu, mušketu zase položil. Slavnostně popírá obvinění p. Purcella, že by byl dával lodníkům likér. Pokud se týče svědectví pana Haywarda, má za to, že musí být v očích soudců tak otřeseno, že mu vůbec nebude věnována žádná pozornost, má-li jím být ohroženo tolik lidských životů — neboť, poznamenává, p. Hayward přisahá, že Morrison byl jedním ze vzbouřenců jenom proto, že pomáhal při spouštění člunu — a že M'Intosh nebyl vzbouřenec, ačkoli byl zaměstnán tímže způsobem — že obviňuje Morrisona ze zločinu jenom podle výrazu jeho obličeje — a že naopak má jenom matnou vzpomínku na tu podstatnou a důležitou okolnost, že se mu Morrison nabízel ku pomoci při znovudobytí lodi — že když se ho on, Muspratt, ptal na kapitánova slova „Hoši, já vás ospravedlním“, odpověděl, že podle jeho mínění byla řečena mužům ve člunu a nikoli těm, kteří zůstali na lodi — a když pak mu soud položil tutéž otázku, odpověděl, že ta kapitánova slova platila mužům na lodi. A uvádí ještě několik jiných příkladů, jež podle jeho mínění velmi podstatně zlehčují Haywardovu věrohodnost, a dodává, že kdyby byl býval vskutku ozbrojen ve chvíli, kdy ho viděl p. Hayward, jak to odpřisáhl, že podle jeho skromného mínění by ho byl musil vidět i pan Hallet. A končí prohlášením (které konečně bylo všeobecným míněním), že největší neštěstí na celé té věci je to, že se nikdo nepokusil zachrániti loď; že by se to bylo dalo provésti, protože Thompson jediný hlídal bednu se zbraněmi.

byla velmi krátká. Pravil: „Zlíbilo se Všemohoucímu, že mě mezi jinými skutky své nevyzpytatelné prozřetelnosti takřka zbavil zraku, takže často nemohu provésti to, co mám v úmyslu.

Nepochybuji o tom, že slavnému soudu je zřejmo, že 28. dubna 1789 bylo mým úmyslem opustiti loď Jeho Veličenstva „Bounty" s ostatními důstojníky i plavci, kteří odpluli, a že můj zármutek nad tím, když mi v tom bylo zabráněno, byl skutečný a nepředstíraný.

Nevím, budu-li s to, abych přesně opakoval slova, která byla při té příležitosti řečena, ale kdosi pravil: „Nemusíte skákat podle muziky." A Charles Churchill mi vyhrožoval, že mě pošle na onen svět, pokusím-li se vyskočit z kutteru, do něhož jsem vstoupil, chtěje posloužit poručíku Blighovi. A nechtěje déle zneužívat trpělivosti soudců, předkládá svou při soudu k rozsouzení.

Není třeba uvádět obhajobu Colemanovu, Normanovu a M'Intoshovu, jelikož z celého přelíčení a z Blighova osvědčení je zřejmo, že ti mužové chtěli vstoupit do člunu, ale byli zadrženi násilím na lodi.

Je také jasno, že Ellison, Millward a Burkitt se zúčastnili celého průběhu vzpoury a že mohli ve své obhajobě máloco uvésti na své ospravedlnění ze zločinu, z něhož byli obžalováni.

Šestého dne svého zasedání, t. j. 18. září 1792 se soudní dvůr sešel, vězňové byli předvedeni, obecenstvo vpuštěno, a předseda, otázav se vězňů, má-li kdo z nich ještě co říci na svou obranu, dal síň vyprázdnit, načež se soud usnesl:

Obžaloba proti Petru Heywoodovi, Jakubu Morrisonovi, Tomáši Ellisonovi, Tomáši Burkittovi, Johnu Millwardovi a Vilému Muspratfovi byla dokázána;

a odsuzují se všichni a jedenkaždý z nich, aby byli potrestáni smrtí, a to oběšením za krk, na palubě té lodi Jeho Veličenstva nebo lodi válečné a v takovou dobu a na takovém místě nebo místech, jak to písemně oznámí komisaři pro vykonávání úřadu Lorda Nejvyššího Admirála Velké Britanie a Irska, nebo aspoň ti tři z nich, kteří jsou pro tuto dobu právě ustanoveni; zároveň však soud po uvážení různých okolností pokorně a naléhavě doporučuje řečeného Petra Heywooda a Jakuba Morrisona milosti Jeho Veličenstva; a dále se soud usnáší, že obžaloba proti Karlu Normanovi, Josefu Colemanovi, Tomáši M'Intoshovi a Michaelu Byrnovi dokázána nebyla a odsuzují se všichni, a jedenkaždý z nich k tomu, aby byli osvobozeni.

Soudní síň byla potom otevřena a obecenstvo vpuštěno a rozsudek byl veřejně prohlášen.

Kapitola VII.

KRÁLŮV PATENT

Bylo všeobecným cítěním, že s Heywoodem a s Morrisonem, zejména pak s prvním, soud krutě naložil, když nad nimi vynesl rozsudek smrti, jakkoli jej zmírnil doporučením ke královĕ milosti. Jest si však třeba uvědomiti, že soud neměl možnosti, aby pronesl jiný rozsudek nežli rozsudek smrti anebo úplného osvobození. A ačkoli byl snad opravdu vážně nakloněn k druhé možnosti, nemohl k ní sáhnouti vzhledem k pravidlům a tradici námořní služby. Při lodních vzpourách (a tato vzpoura byla ještě vážnější tím, že s ní bylo spojeno pirátské uchvácení královské lodi) nestačí, jestliže důstojníci a mužstvo, jsoucí v námořní službě Jeho Veličenstva, se jich činně neúčastní; chová-li se někdo trpně nebo neutrálně, to je považováno za rovnocenné, jako kdyby při vzpouře pomáhal nebo k ní naváděl. V přítomném případě pak setrvání na lodi a nepoužití prostředků k odplutí, jež byly nabízeny, předpokládá dobrovolné připojení se k zločinné straně. Jedinou chybou Heywoodovou, omluvitelnou ovšem vzhledem k jeho mládí a nezkušenosti, bylo, že nepožádal Christiana, aby mu dovolil odplouti s kapitánem — že se nepokusil odejíti včas. M'Intosh, Norman, Byrne a Coleman byli osvobozeni, poněvadž dali najevo rozhodnou vůli odejíti, byli však násilím donuceni, aby zůstali. To bylo nejenom jasně dokázáno, nýbrž oni měli kromě od Bligha psané osvědčení v tom smyslu; a takové osvědčení byl by dostal i Heywood, kdyby nebylo jakéhosi předsudku, jejž k němu Bligh cestou ve člunu pojal, neboť vyjde později najevo, že Bligh věděl, že Heywood byl zadržen dole ve své kabině.

U tří ze čtyř mužů odsouzených k smrti bez do-

poručení k milosti nebylo bohužel žádných polehčujících okolností. Millward Burkitt a Ellison byli ozbrojeni od začátku až do konce; a Ellison nejenom že odešel od kormidla a chopil se zbraně, nýbrž vyrazil ještě proti Blighovi a vykřikl: „Čert ho vem, já ho budu hlídat!“ Čtvrtý, Muspratt, byl odsouzen na svědectví poručíka Haywarda, jež však, jak se zdá, bylo náležitě oceněno lordy komisaři u Admirality a jejich přičiněním ušel ubožák potupné smrti.

Rodina Heywoodova na Isle of Man byla se všech stran takřka ujišťována, že Petr bude zcela osvobozen. Od 12. září, kdy soud po prvé zasedal, až do 24. toho měsíce byli nepříznivými větry odříznuti od jakéhokoli spojení s Anglií, takže nedostávali vůbec žádných zpráv. Ale zatím co paní Heywoodová a její dcery se těšily nejrůžovějšími nadějemi, že všecko šťastně skončilo, tu jednoho večera, když se takto kochaly v takových nadějích, vrazil do světnice malý hošík, synek jednoho z jejich obzvláštních přátel, a řekl jim co nejúsečněji, že proces je u konce a všichni vězňové že jsou odsouzeni, jenom Petr Heywood že byl doporučen k milosti. Dodal, že mu to řekl jeden člověk, jehož jméno uvedl. I poslali pro toho člověka, vyptávali se ho, a on jim odpověděl, že to četl v jedněch novinách v Liverpoolu, odkudž právě přijel v malém rybářském člunu, ale noviny zapomněl vzíti ssebou. Ubohá rodina zůstala ještě celý týden v tomto stavu pochybností a nejistoty, prožívajíc smrtelné úzkosti, jichž lidská řeč nevyjádří.

Roztomilá Nessy se hned rozhodla, že pojede do Liverpoolu a pak dál do Londýna. V Liverpoolu nutí svého bratra Jakuba, aby si pospíšil do Portsmouthu: „Nečekej na mě, mohu jet sama; strach a zoufalství budou mi cestou dodávat síly; mysli jen na našeho nešťastného a zbožňovaného hocha, na mě

vůbec nemysli. A dodává: „Přece však, kdybych byla s to, abych neposlechla rozumu (což je však tolik nesnadno), viděla bych, že je pravdě nepodobno, že by se bylo stalo nebo mělo státi něco vážného, protože bychom byly v tom případě jistě dostaly express." Měli bouřlivou plavbu trvající devětačtyřicet hodin, nemluvě o dvou hodinách ztrávených v otevřeném rybářském člunu v ústí Mersey, kdy moře se vysoko zdvihalo a každou chvíli ji spláchla vlna; praví však sama: „Jen když mě posiluje rozveselující paprsek naděje, jsem odhodlána podniknouti všecko." Z Liverpoolu téhož večera odejela dostavníkem do Londýna a přijela do bytu p. Grahama 5. října, a on ji přijal s největší laskavostí a požádal ji, aby považovala jeho příbytek za svůj domov.

Nejistota, v níž se octla sklíčená rodina na Isle of Man přerušením poštovní dopravy, skončila se bolestným způsobem, když konečně v noci 29. září poštovní člun připlul a přivezl následující dopis od p. Grahama ctih. dru Scottovi, jejž Scott zanesl druhého dne ráno rodině Heywoodově.

Portsmouth, ve středu 18. září.

„Vážený pane, ačkoli Vás neznám, neomlouvám se nijak, že Vám píši. Byl jsem přítomen procesu p. Heywooda a účastnil jsem se ho jako právní poradce, proces pak už skončil a před půl hodinou byl vynesen rozsudek. Dříve než vám řeknu, jak rozsudek zní, musím Vám dáti zprávu, že jeho život je v bezpečí, ačkoli je zatím závislý na milosti královė, do níž byl co nejdůrazněji soudem doporučen. Aby se rodina neznepokojovala zbytečným strachem, jest mi dodati, že králův gegerální zástupce, který byl zároveň se soudcem Ashurstem přítomen procesu, mě žádal, abych byl

úplně kliden, protože můj přítel je zrovna tak bezpečen, jako by vůbec nebyl odsouzen. Byl bych se vyhnul užití toho slova, ale je nutno, abyste je znal a aby vás došlo raději bez mnoha jiných, sluchu příjemnějších. Abych předešel tomu, aby to bylo nevhodným způsobem sděleno paní a slečnám Heywoodovým, jejichž zármutek mám především při celé té věci na mysli a k jehož zmírnění jsem se vynasnažil, abych při té příležitosti vyvinul všecky své síly, posílám Vám tento dopis express. Způsob, jak jim to sdělíte, ponechávám Vaší šetrnosti. Jenom ještě dodám, že ačkoli rozsudek je shodou okolností, zloby a zrazeného přátelství sám o sobě strašný, přece je mou povinností, abych vás ujistil, že shodou těchže okolností je každý, kdo byl procesu přítomen, dokonale v duši uspokojen, že ačkoli se sotva provinil zdánlivě, jeho úmysly byly zcela bez viny. Napíši ovšem ještě veliteli Pasleymu, který je asi po mém včerejším dopise strašlivě rozrušen, a požádám ho o radu, co máme počít, až p. Heywood bude propuštěn. Zůstanu zde až do té doby a potom ho pravděpodobně vezmu k sobě do města, a udělá nejlépe, když u mě počká, až si pro něho někdo z rodiny přijde, neboť mu bude třeba po jeho přestálém utrpení mnoha něžné péče; a snad dříve, než navštívíte jeho matku, měl byste uvědomit jednu nebo obě jeho sestry, aby jí byly oporou v té těžké chvíli."

Druhého dne píše p. Graham znova dru Scottovi a mezi jinými věcmi poznamenává:

„Pro jeho rodinu bude velikým zadostučiněním, že prohlášením některých jiných vězňů po procesu stalo se nad vši pochybnost jistým, že svědectví, na jehož základě byl odsouzen, bylo

patrně nešťastnou domněnkou (nechceme-li užít horšího slova) svědka, který mu připisoval jisté věci, jichž buď vůbec nebylo, anebo jež se vztahovaly na některého jiného pána, který zůstal na lodi, a na p. Heywooda.“

20. září adresuje p. Heywood svůj první dopis, který psal po svém odsouzení, a sice dru Scottovi.

„Ctihodný a drahý pane, ve středu 12. září začal se strašný proces, a téhož dne, když jsem byl před soudem, měl jsem to potěšení, že jsem dostal váš nejlaskavější a otcovský dopis, a jako odpověď na něj oznamuji Vám teď smutný výsledek procesu, který už teď pro Vás nebude zprávou strašnou, protože jsem požádal p. Grahama, aby Vám jej bez odkladu oznámil. Ranní květy a všecka má naděje a radost tohoto světa je ta tam. Ve středu ráno 18. září byl nade mnou vynesen strašný rozsudek smrti, před nímž (jako před spravedlivým rozhodnutím Božské Prozřetelnosti, která mě obdařila prvním dechem) skláním pokorně hlavu s onou statečností, jasností mysli a odevzdaností, jaká se sluší každému členu církve našeho požehnaného Spasitele a Vykupitele Ježíše Krista. Jedině k Němu teď vzhlížím o pomoc v pevné naději, že možná v několika málo dnech otevře pohledu mých užaslých a bázlivých očí Své království věčného a nepochopitelného štěstí, připravené jenom lidem spravedlivého srdce.

Nebyl jsem shledán vinným ani jediným činem, spojeným s oním ošklivým zločinem vzpoury, byl jsem však odsouzen k smrti, protože jsem nejevil úsilí, abych vzpouru potlačil. Kdyby svědkové, kteří proti mně svědčili před soudem, mohli býti také souzeni, byli by také musili pykati za ten jediný zločin, z něhož jsem byl shledán vinným

já. Já však mám býti tou obětí. Běda! má mladistvá nezkušenost a nikoli má zkažená vůle je jedinou příčinou, jíž mohu připisovat své neštěstí. Jsem však dalek toho, abych želel svého osudu, naopak, přijímám jej s jakousi strašnou radostí, klidem a jasností ducha a jsem jist, že se líbilo Bohu vybrati mě za prostředníka, jímž má býti uskutečněn nějaký veliký (ač prozatím nevyzpytatelný) úmysl božských úradků, týkající se budoucího blaha mé vlasti. Proč bych tedy želel toho, že mám býti obětí pro dobro možná tisíců mých bližních! Bůh mě toho chraň! Proč bych litoval, že mám opustiti svět, v němž mě nepotkalo nic jiného nežli neštěstí a všecka s tím související zla? Vynasnažím se naopak, abych se zprostil vší touhy po marných pozemských požitcích a abych připravil svou duši pro její přijetí do lůna jejího Vykupitele. Neboť ačkoli velmi důrazné doporučení do milosti Jeho Veličenstva, kterého se mi dostalo od všech přísedících soudu, může dosáhnouti jeho schválení, je to přece jenom závaží lehké jako slámka a náramně nejisté, takže na něm nemohu budovat žádnou naději, kdežto druhá možnost je jistotou, která musí jednoho dne postihnouti všechny lidi, a spása mé duše si tedy žádá, abych se v té krátké době, která je mi ještě vyměřena k pobytu na zemi, co nejvíce a nejmocněji soustředil k pohledu na onen svět.

Jelikož je to věc příliš choulostivá, abych ji mohl sám sdělit mé nešťastné a zarmoucené matce a sestrám, doufám, ctihodný pane, že jim buď ukážete tento dopis nebo že jim oznámíte tu strašnou zprávu takovým způsobem, aby ji za pomoci vaší blahodárné a otcovské rady snesly s křesťanskou statečností. Jediným světským citem, který ještě ve mně žije, je přání jejich štěstí a blaha; avšak i to musím se teď vynasnažit s Boží po-

mocí vyrvat ze svého srdce, byť to byl úkol sebe těžší. Musím se bránit všem pozemským a časným láskám. Pokuste se, pane, zmírnit zármutek mé drahé matky. Ujistěte ji o mé neustávající úctě a lásce, jakož i mé zarmoucené bratry a sestry a ostatní příbuzné. Povzbuzujte je mým příkladem, aby statečně a s oddaností do Boží vůle nesli břímě svých neštěstí, jež je vskutku až příliš těžké pro ženskou povahu, a učte je, aby přivykali myšlence, že všecky naděje na pozemské štěstí jsou marné. Pokud se mne týče, já se těším největšímu klidu a jasnosti ducha, a jsem, drahý pane, váš navždycky nesmírně zavázaný a vděčný, avšak nešťastný

Petr Heywood."

Jeho příští dopis je adresován jeho milované sestře Nessy.

„Kdybych nebyl pevně přesvědčen, že dříve než se tento truchlivý dopis dostane do třesoucích se rukou mé nejdražší a hluboce sklíčené Nessy, bude už jistě zpravena o konečném výsledku mého procesu mým ctihodným přítelem Scottem, nepřitěžoval bych teď jejímu zármutku tím, že onu smutnou zprávu potvrzuji. Ačkoli jsem příliš záhy padl za oběť přísným zákonům námořní služby a ačkoli se mi znova rozevřely vstříc smrti, neskláním se ani teď aniž kdy jindy se skloním před tyranstvím nízkého strachu. Jsa si vědom toho, že jsem vykonal svou povinnost k Bohu i lidem, necítím ani na okamžik úzkost o sebe, nýbrž chovám živou a pevnou naději, že už možná za málo dní budu zbaven břemene svých neštěstí, které bylo mým ustavičným údělem v tomto přechodném období života, a že najdu trvalý asyl v oněch požehnaných končinách věčného blaha,

kde se už necítí mučivé jho tyranství a útisku.

Jestliže pozemský vládce, do jehož milosti jsem byl soudem odporučen, odepře vztáhnouti svou vlídnou ruku a zachrániti mě od toho, co se mylně nazývá potupnou smrtí, pak je zajisté nebeský král a Vykupitel připraven přijmouti zkroušeného kajícníka, a na jeho vlídné milosrdenství jedině spoléhám (jak bychom měli spoléhati všichni) s tou zbožnou odevzdaností, která je povinností každého křesťana, neboť máme býti přesvědčeni, že bez Jeho svolení nám ani vlas s hlavy nespadne.

Oh, sestro, srdce mě bolí, když si představím zármutek, nepředstavitelný zármutek, jaký tato smutná zpráva asi způsobila v duši mé drahé matky. Přičiň se tedy, abys nad ní bděla a ulevovala jí v jejím trápení. Doufám ovšem, že tato má prosba je zbytečná. Neboť vím, že svaté zásady toho zjeveného náboženství, jež bylo, díky nebi, vštípeno nám všem, povzbudí i všechny mé drahé příbuzné k té statečnosti a odevzdanosti, jež se od nás všech žádají ve všech zkouškách lidské přirozenosti a ochrání vás od toho, abyste odsuzovali moudrost všemohoucí Prozřetelnosti, jíž bychom si všichni měli býti co nejplněji vědomi.

Dostal jsem všechny dopisy mé drahé Nessy, ten ze 17. září dnes ráno. Ale běda, co jsou mi teď platny? Jejich obsah jenom znovu potvrzuje nestálost všech lidských nadějí a očekávání. Ale, má drahá sestro, počínám si uvědomovati bolest, jakou asi pocítíš při čtení tohoto smutného dopisu, a proto již skončím, neboť jest to více, nežli může tvá povaha snésti. Rozdíl mezi dopisy z minulého týdne a mezi tímto psaním je vskutku veliký. Ale proč? Vždyť tenkrát jsme měli toliko jedinou naději — a nemáme teď naději stejnou? Zajisté. Přičiň se tedy, drahá sestro, aby ses přimkla k té jediné naději a s důvěrou se spolehla

na milost Boha, který činí to, co jemu se zdá nejlepší a nejprospěšnější obecnému dobru jeho bídných tvorů.

Nes to tedy s křesťanskou trpělivostí a vnukni svou radou podobný cit do duší mých drahých a nyní zarmoucených sester, a pro Boha, nedopusť, aby se zoufalství zmocnilo mé drahé matky — neboť v té chvíli by bylo po všem veta. Jakub též ať vynaloží všecky své síly, aby si udržel jasného ducha pod břemenem svého hoře. Více psáti nebudu. Sbohem, má nejdražší! Piš mi jen málo a modli se za svého milujícího, ale nešťastného bratra.

P. S. — Jsem znamenité mysli, nedopusť tedy, aby tvůj soucit s mým utrpením nějak uškodil tvému drahocennému zdraví, jež je pro mě cennější než můj vlastní život.

S Bohem!"

Jiný dopis píše své matce a ujišťuje, že je úplně klidné mysli, radí jí, aby se netěšila příliš mocnými nadějemi, ale aby se též příliš neznepokojovala. A dodává:

„Jeden duchovní, který teď se mnou obcuje, mně radil, aby příliš nemluvil se žádným ze svých příbuzných, ale občas se tomu přece nemohu vyhnouti."

Své drahé Nessy, která ho povzbuzuje, aby doufal, odpovídá:

„Běda, naděje je jenom zlomená hůl, o kterou jsem se opřel, a ona mi rozdrásala duši takovým způsobem, že jí už nikdy nebudu důvěřovat, nýbrž raději s klidnou myslí a trpělivostí očekávat konečné naplnění Boží vůle... Paní Naděje je nevěrná a nevděčná známost, i přerušil jsem s ní

veškeré styky, a místo ní se snažím pěstovat jistější přátelství s Odevzdaností, důvěřuje pevně, že to bude stálejší."

Žádá ji, aby mu psala prostřednictvím bratra Jakuba, který je u něho, a vysvětluje jí, že proto nechtěl, aby mu mnoho psala, že se bál, aby si tím nějak neublížila; a také prý z toho důvodu, aby její pobouřené city týkající se věci tak choulostivé nebyly příliš zjevny zvědavému světu.

„Avšak", pokračuje, „dělej, co uznáš za nejlepší. Jsem si jist, že tvůj zdravý smysl tě povede, abys neudělala nic, co by se nesnášelo s naším nynějším postavením."

Ona mu na to odpovídá způsobem, který je opravdu v duchu její povahy:

„Ano, můj drahý bratře, budu ti psáti a vím, že nemusím dodávat, že jedině v tom (když jsem teď zbavena tvé drahé společnosti) spočívá všecko mé štěstí. A proč bych ti neprojevila svých citů? Neříkám ti nic, zač bych se musila stydět, i kdyby to celý svět věděl! Nemluvím ti ve svých dopisech o ničem jiném nežli o své příchylnosti — a za to bych se měla stydět? Či se mám snažit zapírat takové city k tomu, kdo, jak jsem si jista, si zasluhuje mé veškeré pozornosti a o němž mě přesvědčuje obdiv všech jeho přátel, že se v něm nemýlím? Zajisté nikoli. V tom je má pýcha, má největší sláva — v tom, že tě umím milovat. A považuješ-li mě za hodnou chvály, pak jedině tvá chvála je s to, aby mě učinila marnivou. Nebudu ti tedy, drahý bratře, psáti soukromě, neboť je to zbytečné a je mi protivná každá přetvářka. A vím, že se mnou souhlasíš."

Své sestře Marii na Isle of Man praví:

„Co se týče toho malého mizery Halleta, jeho sebevědomí u soudu bylo překvapující. A když všichni svědkové mluvili ve prospěch Petrův a vydávali tak pádná svědectví o jeho nevinnosti, že nikdo nepochyboval o tom, že bude osvobozen, tu on, ač se ho na to nikdo neptal, prohlásil, že když byl Bligh na palubě, on (Hallet) ho viděl, jak se dívá na Petra a mluvil s ním. Co mu říkal, Hallet nemohl říci (byl totiž dvacet stop od Bligha daleko a Petr byl ještě o dvacet stop dále, takže mezi Blighem a mým bratrem byla vzdálenost dvaceti stop), tvrdil však, že když slyšel, co mu Bligh říká, prý se zasmál a s pohrdáním se od něho odvrátil. Žádný jiný svědek neviděl, že se bratr zasmál, jenom Hallet, naopak, všichni se shodovali v tom, že jeho tvář byla toho dne velmi smutná. A přece účinek tohoto svědectví na soudce byl podivuhodný, a oni nakonec pronesli strašlivý rozsudek, ačkoli doprovázený nejdůraznějším doporučením k milosti. Buď ujištěna (mám to z vlastních úst pana Grahama), že Petrova čest je a bude tak bezpečna jako jeho vlastní, že každý odborník a každý rozumný člověk si ho váží a bude vážiti, že můj strýc Pasley (který přijel do města tu noc před mým příjezdem), je velmi spokojen jeho důstojným chováním, a že, zkrátka, nakonec budeme všichni šťastni."

Od té doby se denně střídaly dopisy mezi Petrem Heywoodem a jeho sestrou Nessy, která se těšila nadějí, jež byla skoro jistotou, že nebude ve svém očekávání zklamána, kdežto on ji napomínal k trpělivosti a odevzdanosti, spoléhaje zcela na svou nevinu a bezúhonnost. — „Raduj se tedy, drahá Nessy", praví; „kochej se svou nadějí a já se budu cvičiti ve

své trpělivosti." — A vskutku, tento mladík byl při své pohromě tak dokonale klidný, že za málo dní po jeho odsouzení jeho bratr praví: „Zatím co toto píši, Petr sedí vedle mne a sestavuje tahitský slovník, a je při tom tak šťasten a tak do toho zabrán, že se mi sotva podaří vyměniti s ním sem tam slůvko. Je výborné mysli a den ze dne klidnější."

Tento slovník je dílo podivuhodné. Obsahuje sto zcela popsaných foliových stran, slova jsou abecedně uspořádána a všechny přízvuky jsou označované. Zdá se z jednoho místa v „Plavbě na Duffu", že exemplář tohoto slovníku byl velmi prospěšný misionářům, kteří byli první posláni na této lodi na Tahiti.

Ve lhůtě, která uplynula mezi vynesením rozsudku a jeho provedením, velitel Pasley, p. Graham a jiní byli neúnavní ve svých poptávkách a opatřeních, aby zjistili, jak daleko pokročilo úsilí přivésti k šťastnému konci doporučení k prameni milosti. Neméně se o to přičiňovala Nessy Heywoodová. Od pana Grahama vyzvěděla, co tento znamenitý muž považoval za podstatné části důkazu, který vedl k usvědčení jejího bratra, a vyrozuměvši, že jde o následující body, odeslala je svému bratru:

Za prvé. Že pomáhal při spouštění člunu.

Za druhé. Že ho tesař viděl, jak se opíral o šavli.

Za třetí. Že když na něho poručík Bligh volal, že se zasmál.

Za čtvrté. Že zůstal na Bounty, místo co měl doprovázeti kapitána Bligha v jeho člunu.

Pan Heywood připojil k těmto jednotlivým bodům své poznámky, jež odeslal z Portsmouthu své sestře v Londýně.

Poznámky Petra Heywooda o podstatných bodech důkazu, který byl proti němu veden při procesu na palubě lodi „Duke" v portsmouthském přístavu.

Za prvé. Že jsem pomáhal při spouštění člunu.

O člun žádali kapitán a jeho důstojníci, a kdokoli pomáhal při jeho spouštění, byl jejich přítelem. Neboť kdyby byl kapitán puštěn na moře v kutteru, jak to bylo původně Christianovým úmyslem, nebyl by mohl s sebou vzíti více než devět nebo deset mužů, kdežto člun jich unesl devatenáct. Dělmistr, kormidelník, dělostřelec a tesař praví ve svém svědectví, že se o mně domnívali, že pomáhám kapitánovi.

Za druhé. Že mě tesař viděl, jak jsem se opíral rukou o šavli. — Neviděl mě takto nikdo kromě tesaře, nikdy jiný tedy nemohl býti mým vzezřením polekán. A byl tím tesař polekán? Nikoli. Nejenom že byl dalek toho, aby se mě lekl, nýbrž mě ani nepovažoval za osobu ozbrojenou, upozorniv mne na nebezpečí, v němž jsem, jestliže mě někdo za ozbrojeného považovat bude, načež jsem ihned sundal ruku se šavle, na niž jsem ji položil bez jakéhokoliv zlého úmyslu, v naprosté duševní ztrnulosti. Soud ve svých otázkách se zejména obracel k této okolnosti a donutil svědka, aby prohlásil ve jménu přísahy, kterou se zavázal, a po zralém uvážení věci, zdali byl v té chvíli, kdy mě takto viděl, anebo někdy později nakloněn k tomu, aby mě považoval vzhledem k ostatním okolnostem za člověka ozbrojeného, načež svědek nedvojsmyslně odpověděl ‚ne'. A uvedl také několik dobrých důvodů (najdou se v jeho výpovědi), proč myslí, že jsem se nijak nezamýšlel při vzpouře ozbrojiti. Kormidelník, dělmistr, dělostřelec, p. Hayward, p. Hallet a John Smith (kteří i s tesařem patřili vesměs k Bounty), praví ve svých svědectvích, že žádný z nich mě neviděl ozbrojeného; tesař s dělmistrem dále říkají co nejzřetelněji, že mě považovali za jednoho ze strany kapi-

tánovy a nikterak ne jako jednoho ze vzbouřenců. Kormidelník, dělmistr, tesař a dělostřelec prohlašují, že podle toho, jak jsem se choval při vzpouře, i pokud se pamatují na mé chování až do vzpoury, byli přesvědčeni, že bych jim byl ze všech sil přispěl na pomoc, kdyby se byla naskytla příležitost k zpětnému uchvácení lodi.

Za třetí. Že když na mě kapitán zavolal, já jsem se zasmál. — Jestliže soud této věci uvěřil, bojím se, že to mělo veliký vliv na jeho rozsudek. Neboť jestliže by to byli vzali doopravdy, bylo by se jim tak spojilo množství malicherných okolností, jež jinak mohli považovat jenom za pouhá podezření. Nepochybuji tedy, že to přijali velmi opatrně a že to nestranně uvážili. Výraz tváře, připouštím, za jiných okolností může býti zárukou, je-li v mysli člověka zlo nebo dobro; avšak při nenadálých událostech, při nichž běží o život a o smrt, jest zajisté příliš nespolehlivo a odvážno vyvozovat z výrazu tváře třebas jen na okamžik nějaké důsledky. Způsob, jakým lidé dávají najevo své různé vášně, je tak různý, jako jsou různé rysy jejich tváří. Slzy často byly a většinou i jsou úlevou v nesmírné radosti, kdežto bída a sklíčenost se často halí do úsměvu, ba křečovitý smích nejednou svědčí o úzkosti srdce takřka pukajícího. Posuzovati tedy úmysly srdce podle barometru tváře je tak mylné jak by to mohlo být nesmyslné a nespravedlivé. Ale tato věc se dá ještě uvážiti s jiného hlediska. Pan Hallet praví, že jsem se zasmál proto, že na mě cosi zavolal kapitán, který byl na druhé straně za stěžněm, kdežto já jsem byl na plošině poblíž předních schůdků vedoucích od kabin na palubu, tedy více než třicet stop daleko od něho; jestliže tedy kapitán chtěl, abych ho slyšel, a není pochyby o tom, že chtěl — tu jestli na mě vskutku volal, musil volat velmi silným hlasem, vzhledem k tomu,

kde jsme stáli a jak to v té chvíli na lodi dopadalo; a přece ani sám pan Hallet, který stál na téže palubě jako kapitán a nemohl tedy být od něho ani zpola tak daleko jako já, ani on, pravím, neslyšel, co mi kapitán říká. Jak tedy, pro Boha, bylo možno, abych slyšel kapitána já, který jsem stál uprostřed lodního lomozu a zmatku? Jestliže jsem ho tedy neslyšel, jak také slavnostně prohlašuji, tu i když připustím, že jsem se zasmál (což však vzhledem k své tehdejší situaci považuji za pochybné), nemohl jsem se zasmát tomu, co mi kapitán říkal. Z těchto důvodů tedy jsem, jak doufám, prost tohoto obvinění, neboť jestliže vina mého zločinu je odvozena od mé znalosti toho, co asi kapitán řekl, plyne z toho zajisté, že když jsem neslyšel, co mi řekl, nemohl býti můj smích zločinem. Jest se však velmi dobře možno zeptat, proč mě Hallet neupozornil, že kapitán na mne volá? Jeho povinnost ke kapitánovi, když už ne jeho přátelství ke mně, by ho byla měla k tomu přimět. A choulostivost naší situace žádala si od něho tohoto projevu laskavosti.* Připomínám už k této věci jenom to, že

* Kapitán Bligh praví ve svém deníku, že nikomu z důstojníků nebylo dovoleno, aby se k němu přiblížil, když ho držel Christian spoutaného, a Hallet se bezpochyby mýlil, ale řekl svou domněnku už asi cestou ve člunu a pak ji uvedl také před soudem, aby byl důsledný.

Říkalo se, že Hallet, když byl na Penelope, na kteréžto fregatě zemřel, velmi litoval svědectví, jež pronesl při tomto procesu, a často prý na to narážel, připouštěje, že se možná mýlil. A lze sotva pochybovat o tom, že se vskutku mýlil. Vydavatel zjistil osobním dotazem u jednoho z nejznamenitějších důstojníků námořní služby, který byl tenkrát prvním poručíkem na Penelope, že Hallet se mu často svěřoval se svou lítostí nad tím, že uvedl ve svém svědectví něco, o čem byl po pozdější úvaze přesvědčen, že to bylo nesprávné; připisoval prý to rozrušení, v němž byla jeho mysl před soudem, a vysvětloval prý si to potom tak, že si při tom všeobecném poplachu a zmatku, jaký na lodi při vzpouře byl, spletl Heywooda s někým jiným.

dělmistr, tesař a p. Hayward, kteří mě viděli víc nežli kterýkoliv jiný svědek, řekli ve své výpovědi, že jsem se tvářil toho dne spíše smutně.

Za čtvrté. Že jsem zůstal na lodi, místo abych šel s kapitánem do člunu. — Nebudu zapírati, že jsem se s počátku bál jíti do člunu. Že jsem však potom chtěl doprovázeti kapitána, a že bych to byl udělal, kdyby mi v tom nebyl zabránil Thompson, který mě na rozkaz Churchillův zadržel dole v kabině, to je jasně dokázáno výpověďmi několika svědků. Dělmistr praví, že zrovna předtím, než opustil loď, jsem šel dolů a jda mimo něho, povídal jsem mu cosi o tlumoku (že prý si vezmu do tlumoku nějaké věci a půjdu za ním); tesař praví, že mě v té době viděl jíti dolů, a oba tito svědkové praví, že slyšeli, jak zbrojmistr volá na Thompsona; „Zadrž je tam dole!“ Jde tedy o to, aby se dokázalo, pro koho ten rozkaz, aby byli zadrženi, platil — kdo měl býti zadržen. Dělmistr a tesař praví, že nepochybují o tom, že jedním z těch, kteří měli býti zadrženi, jsem byl já; a že tomu vskutku tak bylo, nebude mi nesnadno dokázati následující úvahou:

Na lodi zbylo po odplutí člunu pětadvacet mužů. Pánové Hayward a Hallet dokázali, že ozbrojeni byli tito: Christian, Hillbrant, Millward, Burkitt, Muspratt, Ellison, Sumner, Smith, Young, Skinner, Churchill, M'Koy, Quintal, Morrison, Williams, Thompson, Mills a Brown, dohromady osmnáct. Kormidelník (budiž mi dovoleno citovati při této příležitosti z tištěné zprávy kapitánovy) označuje ještě Martina, čímž by počet ozbrojených vzrostl na devatenáct a můžeme právem předpokládati, že na žádného z nich neplatil ten rozkaz, aby byli zadrženi dole. Pan Hayward kromě toho praví, že když on vstupoval do člunu, bylo jich na palubě nejméně osmnáct, a připočteme-li k tomu Thompsona, který byl na

stráži u bedny se zbraněmi, souhlasí to s počtem, jak jsme jej uvedli dříve. Zbývá ještě šest mužů, jichž se mohl týkat rozkaz „zadržte je dole“, totiž Heywood, Stewart, Coleman, Norman, M'Intosh a Byrne.

Mohl býti jedním z nich Byrne? Nikoli, protože byl v kutteru podle lodi. Mohl býti jedním z nich Coleman? — Nikoli, neboť ten byl nejprve na lanovém žebříku, když kapitán a důstojníci vstupovali do člunu, a potom na zábradlí, když člun odrážel na moře. Mohl být jedním z nich Norman? Nikoli, neboť ten mluvil s důstojníky. Mohl býti jedním z nich M'Intosh? Nikoli, neboť ten byl s Colemanem a Normanem, chtěje, aby si kapitán a důstojníci všimli, že se neúčastní vzpoury. Nemohlo se to tedy týkati nikoho jiného nežli pana Stewarta a mně; a tímto rozkazem Churchillovým bylo mi tedy zabráněno, abych odplul s kapitánem.

Tyto body se mi zdají nejdůležitější částí svědectví proti mně. Poněvadž má obhajoba byla velmi obšírná a množství svědectví v můj prospěch příliš veliké, abych je mohl uváděti v tomto stručném souhrnu, odkazuji na ně do protokolu vojenského soudu.

(Podepsán)

P. Heywood

V Marshalově Námořní Biografii je poznámka, dodaná kapitánem Heywoodem, která ukazuje jednu příčinu, proč on a Stewart byli zadrženi na lodi. Zní takto: „Sotva byl p. Stewart puštěn na svobodu, šel ke Christianovi a ptal se ho, proč byl zadržen, načež Christian popřel, že by byl dal nějaký takový rozkaz; tu Churchil prohlásil, že zadržel jeho a pana Heywoda, protože chtěli odplouti s Blighem. „A co by se potom dělo s námi“, dodal, a „kdyby se vám něco přihodilo? Na koho se můžeme spo-

lehnouti, kromě vás a jich, s řízením lodi?" Jest se však možno domnívati, že ani Christian ani Churchill neřekli plnou pravdu, a že případ p. Heywooda je ve skutečnosti vážnější než on si sám představoval, a kdyby Bligh se k němu nebyl zachoval jako člověk zaujatý a nečestný, byl by býval osvobozen ze stejného důvodu jako Coleman, Norman, M'Intosh a Byrne — že totiž byli na lodi zadrženi proti své vůli, jak je také zaznamenáno Blighem ve vypravování, podle něhož byli souzeni, a také v jeho tištěné zprávě. Už bylo dříve konstatováno, že v Blighově rukopisném deníku je zaznamenáno mnoho věcí, jež nebyly uveřejněny v žádném tištěném dokumentu, a právě o věci, o kterou nám jde, je zapsáno v rukopise toto důležité sdělení: „Pokud se týče důstojníků, jejichž kabiny byly v lazaretu, ti se nemohli hnout; pokusili se přijít mi na pomoc, ale nesměli ani hlavu vystrčiti nad schůdky." — Řekneme-li tedy, že Bligh, potlačiv toto místo, jednal zaujatě a nečestně, užíváme ještě příliš mírných slov; podobá se to spíše projevu uvážené zloby, která by byla málem způsobila, že dva nevinní lidé by byli odsouzeni k potupné smrti, a jeden z nich už vskutku vězel v tomto nebezpečí, druhý pak mu unikl jenom svou předčasnou zkázou. — Může se někdo zeptat, jak Bligh věděl, že Stewart a Heywood se pokusili přijít mu na pomoc, ale že jim v tom bylo zabráněno? Byl přece spoután na palubě, jak mohl tedy vědět, co se děje dole? — Na to odpovíme, že to patrně věděl od samého Christiana; Churchill bezpochyby jednal zcela podle rozkazů svého vůdce a ten nemohl dáti žádného rozkazu, aby to neslyšel Bligh, od něhož se nehnul, nýbrž držel stále provazy, jimiž byly ruce kapitánovy svázány, dokud nebyl vsazen do člunu. Churchill měl docela pravdu, pokud jde o důvod, proč zadržel tyto mladé důstojníky, ale důvod Christianův

byl patrně jiný a mnohem závažnější: věděl totiž, jak je důležito, aby vsunul mezi sebe a svou vzbouřenou smečku nějakou přehradu. Znal příliš dobře ovzduší na lodi, aby nevěděl, že plavčíci vždycky raději a ochotněji poslouchali důstojníků, kteří jsou gentlemani, než-li těch, kteří se k své hodnosti vyšvihli z jejich vlastního středu. Jest v námořní službě starou zkušeností, že důstojníci, kteří postoupili od stěžně, jsou obyčejně nejhoršími tyrany.* Bylo Blighovým neštěstím, že nebyl vychován na válečné lodi mezi mladými gentlemany, což jest pro námořníky tím, čím je škola pro ty, kdož se mají pohybovat v občanské společnosti. Kolika bolestí a útrap mohl býti ušetřen jednotlivec a kolika úzkostí mohla být ušetřena jeho milující rodina, kdyby byl Bligh, místo aby tu větu potlačil, aspoň byl dovolil, aby přišla na veřejnost tak, jak byla napsána v jeho deníku!

Poznámky mladého Heywooda shora uvedené byly poslány jeho sestře Nessy, která je odeslala s dopisem hraběti z Chathamu, tehda prvnímu lordu Admirality, a zde je opis toho dopisu.

Ulice Great Russel
11. října 1792.

Urozený pane, odvažuji se doufat, že není možno, aby se nešťastný člověk marně utekl k šlechtici vaší proslulé dobroty a ušlechtilosti srdce. Jsouc hluboce proniknuta city nejopravdovější úcty k člověku, jehož jsem byla od malička vyučena

* Někteří kapitáni měli zvyk, že odevzdávali delikventa jeho soudruhům, aby ho sami soudili, a když byl shledán vinným, stávalo se pravidelně, že trest, který byl určen, byl dvojnásob přísný, nežli kdyby se bylo postupovalo náležitou cestou. Tato prakse — jež, dávajíc rozhodující hlas lodní posádce, byla nejvýš zavrženíhodná — přestala, jak doufáme, už nadobro.

ctít, a běda! jsouc příliš zblízka zúčastněna na předmětu těchto řádek, osměluji se požádati vaši urozenost, aby šlechetně odpustila zarmoucené a truchlící sestře, že se opovážila předložiti vám vložené poznámky k laskavému přečtení. Tyto poznámky napsal můj nejvýš nešťastný a něžně milovaný bratr Petr Heywood, snaže se objasniti některé části svědectví, proslovených před vojenským soudem, který se nedávno konal v Portsmouthu nad ním a nad ostatními vězni z lodi Jeho Veličenstva „Bounty." Když vás ujistím, urozený pane, že jest mi bližší a dražší než cokoliv na světě — ba, cennější než můj vlastní život — že kdybych byla o něho oloupena, slovo neštěstí by nedostatečně vyjádřilo mou mnohonásobnou ubohost, a že na jeho osudu závisí nejenom můj vlastní osud, nýbrž (jak bych mohla nedodati?) i osud něžné, milující a, běda! ovdovělé matky, tu jsem přesvědčena, že se nepodivíte, ani nebudete uražen, že jsem tak smělá a zapřisahám vaši urozenost, aby uvážila se svou obvyklou upřímností a blahosklonností „Poznámky", jež vám nyní předkládám, jakož i bolestné postavení mé drahé a nešťastné matky. Mám čest atd.

Nessy Heywoodová.

Není známo, měl-li tento dopis a přiložené poznámky nějaký účinek na mysl lorda Chathama, avšak nebylo učiněno žádné bezprostřední opatření, aniž byla dána jaká odpověď, takže tato rozkošná mladá dáma a její přátelé byli zůstaveni po celých čtrnáct dní ve stavu nejtrapnější nejistoty. Den nebo dva před tím, nežli byla vydána královská listina, píše onen výborný muž, pan Graham, paní Heywoodové toto:

Vážená paní, jestliže soucit se zármutkem a radost se štěstí jiných je známkou srdce, jehož majitele lze doporučiti důvěře dobrých a šlechetných lidí, byl bych rád přesvědčen, že mé srdce bylo tolik zúčastněno na vašem neštěstí a jest teď tolik potěšeno nadějí, že budete šťastni, že není možno, aby mi to nevyneslo přátelství vaší rodiny, a bude vždycky mou ctižádostí, abych si je co nejdéle udržel.

Nebaže po odměnách, jež jsou obyčejně na tomto světě vyhledávány, přiznávám se vám, že dávám přednost opravdovějšímu potěšení a uspokojení, které mi vyplyne z vašeho prostého prohlášení, že přijímáte moje služby a děkujete mi za ně, — byť to lidé třebas nechápali. Avšak abych zabránil, abyste snad ke mně nechovala přílišnou vděčnost za přátelské služby, jimž jsem věnoval (a k nimž jsem byl, musím se přiznati, pohnut především vzpomínkou na mnoho věcí, za něž jsem zavázán veliteli Pasleymu), musím vás poprositi, abyste byla ujištěna, že už tím, že jste mi poslala svou rozkošnou Nessy (a smí-li si opravdu otcovská něha činiti nárok na takovou výsadu, budiž mi dovoleno, abych i já ji směl nazývati svou dcerou), daleko jste mě přeplatila, i kdyby má námaha byla bývala desetkrát a můj neklid tisíckrát větší než vskutku byl — a to u příležitosti, již jsem dřív pokládal za truchlivou, nyní ji však považuji za šťastnou, poněvadž mně vynesla štěstí, že jsem ji mohl poznati. Potud jsem, milostivá paní, psal pro své potěšení — nyní přikročíme k tomu, co potěší vás, a v čem i já mám podíl své spokojenosti.

Celá záležitost, ačkoli to není ještě veřejně známo, je už skončena, a o čem jsem měl ještě včera své pochybnosti, tím jsem dnes už upokojen. Šťastná, šťastná, šťastná rodino, přijměte mé blahopřání — ne k tomu, co lze slovy vypověděti, nýbrž k tomu,

co, jak vím, ucítíte, až vám řeknu, že Váš milovaný Petr bude brzy navrácen Vašemu objetí a to ve vší počestnosti, jež může zdobiti muže a zajistiti mu vroucí, něžné a opravdu srdečné uvítání.

Dole připsala Nessy toto:

„Drahá maminko, četla jste kdy za svého života tak rozkošný dopis? Ujišťuji tě, že věrně vyjadřuje povahu svého přelaskavého pisatele. Co bych dala za to, abych se mohla přenésti (ačkoli jenom na okamžik) k vám a mohla státi za vámi, až budete číst tento dopis? Co pocítíte, až budete jistojistě vědět, že můžete věřit tomu, co je v něm napsáno? Dobře nás pan Graham nazývá šťastnými, neboť žádné štěstí se nevyrovná našemu! Nečekejte teď ode mne souvislých vět, neboť z této radosti takřka blázním! S bohem, moji drazí — nepotřebuji vám říkat, abyste byli šťastni a spokojeni — jako jsem já v této překrásné chvíli, matko moje drahá!

Vaše vroucně milující

N. H."

Dne 24. října byl vydán z Admirality králův patent, jímž se udělovala úplná milost a svoboda Heywoodovi a Morrisonovi a lhůta Muspratovi, za níž potom přišla milost, a dále se nařizovalo, aby rozsudek na Ellisonovi, Burkittovi a Millwardovi byl vykonán, což se stalo 29. října na palubě lodi Jeho Veličenstva „Brunswick" v portsmouthském přístavu.

Kapitán Hamond praví, že vězňové se při této truchlivé příležitosti chovali velmi kajícně a důstojně, uznali, že rozsudek za zločin, z něhož byli shledáni vinnými, je spravedlivý, a vybízeli své druhy námořníky, aby si vzali příklad z jejich neblahého

osudu, a ať jsou jejich útrapy jakékoliv, aby nikdy nezapomněli na svou poslušnost k důstojníkům, jíž jsou zavázáni svému králi a své vlasti.

Kapitán dodává, že popravě byla přítomna část mužstva z každé lodi, která právě kotvila v přístavu a ve Spitheadu, a podle zpráv, jež prý obdržel, se zdá, že ten příklad učinil veliký dojem na mysl všeho mužstva, jež bylo přítomno.

Týž patent, který přinesl zármutek přátelům těchto nešťastných lidí, byl poslem radosti pro rodinu a přátele mladého Heywooda. Šťastná tato zpráva byla oznámena něžně milující Nessy 26. října a ta ji ihned sdělila své v úzkostech čekající matce tímto charakteristickým dopisem:

V pátek 26. října ve 4 hod.

Oh požehnaná hodino! Nepomyslila jsem si, moji drazí přátelé, když jsem dnes ráno zalepovala svůj dopis, že ještě před večerem budu bez sebe radostí! Tato chvíle, tato ekstatická chvíle přinesla to, co vám přikládám.* Nemohu ani říci, jak jsem šťastna! Je dosti na tom, když Vám řeknu, že za několik málo hodin bude náš anděl Petr na svobodě! Pan Graham odjíždí ještě dnes večer do Portsmouthu a už zítra, nebo nejpozději pozítří, budu — oh, nebesa, co budu? Jsem už teď tak šťastna, že mě to až bolí, což teprve až ho přitisknu na ňadra Vaší šťastné, ach, jak šťastné a milující Nessy Heywoodové.

Jsem skoro šílená, abych mohla psát rozumně, ale radosti, kterou mám, bych se nevzdala, i kdybych se za to měla stát nejrozumnější bytostí pod sluncem. Ptala jsem se pana Grahama, který stojí

* Oznámení, že milost už byla odeslána do Portsmouthu.

vedle mne, má-li vám něco říci. „Pane na nebi!" zvolal — „nejsem schopen slova!" — Je radostí právě tak bez sebe jako já.

Pan Graham píše:

„Jsem však přece do té míry při sobě, abych nedopustil, aby tento dopis byl odeslán, aniž bych Vás nepožádal za dovolení, abych vám směl blahopřáti ke štěstí, s nímž, buďte ujištěna, co nejupřímněji cítím a jehož se účastním, ke štěstí, jež, jak jistě věřím, přinese přiložené oznámení matce a sestrám mé rozkošné a milované Nessy."

Toto „rozkošné" děvče píše nejprve panu Coustovi, jenž byl právním poradcem jejího bratra při procesu, aby mu oznámila radostnou zprávu a končí takto:

„Lichotím si, že s námi budete cítiti radost, která, ačkoli je v tomto okamžiku tak nesmírná, že mě takřka připravuje o rozum, nechává mi přece dosti soustředění, abych vás mohla ujistit o trvalé vděčnosti a úctě, s níž jsem Vaše" atd.

Pan Coust jí děkuje za její zdvořilou pozornost, blahopřeje jí a pak poznamenává:

„Dovolte mi, drahá slečno Heywoodová, abych vás ujistil, že ta zpráva mně způsobila takovou radost, že se mi nedostává slov, abych ji vyjádřil, a radost má je tím větší, když si uvědomím, co vy jste asi při té zprávě pocítila. A nepovažujte to za prázdnou řeč, že ačkoli váš bratr byl nešťastně zapleten do všeobecné pohromy, jež dala vznik obžalobě, zůstal neposkvrněn zločinem, neboť nebylo proti němu ani jednoho věrohodného

svědectví, jež by mu dokázalo sebe nepatrnější nečestný čin, takže ani jeho nejdůvěrnější přítel nemůže litovati toho, co se stalo, vyjma ovšem jeho útrapy; a právě jeho odevzdanost, s jakou je snášel, je důkazem toho, že si jich nezasloužil.“

Netrpělivost pana Grahama a jeho šlechetná touha, aby jediným rázem vyvrcholil tento radostný konec, mu nedovolily, aby jen jediný okamžik odkládal s cestou do Portsmouthu a přivezl s sebou do svého domu nevinného trpitele, a tak spolu přijeli do Londýna ráno 29. října. Slečna Heywoodová nám nejlépe vyjádří své vlastní city.

Great Russel Street, v pondělí ráno,
o půl jedenácté hodině, v nejkrásnější
okamžik mého života!

Má nejdražší maminko, viděla jsem ho, držela jsem ho v náručí a mé štěstí se nedá vypovědět! Vypadá i teď tak, jak bych si ho přála, a pokud se týče jeho duše, víte, že je to anděl. Nemohu teď psát nic víc, jenom vám ještě řeknu, že třemi nejšťastnějšími bytostmi na světě jsou v této chvíli vaše nejoddanější a nejvroucněji vás milující děti

Nessy Heywoodová,
Petr Heywood,
James Heywood.

Posíláme vám všem všichni deset tisíc hubiček!

Ctihodný pan Graham dodává:

„Kdyby, drahá paní, bylo někdy dáno smrtelníkům, aby byli na této zemi svrchovaně šťastni, mým štěstím by bezpochyby byla šťastná rodina.

Pane Bože, s jakou nezkrocenou nevázaností jsme pronášeli svá přání! A přece, jak jsme šťastni daleko nade všecka svá nezkrocená přání! Nessy, Marie,* Petr, James, všichni, jak jsem viděl, se snažili vyjádřiti, co cítí. Já neztroskotám v žádném takovém pokusu, neboť se nepokusím o nic více, nežli že vás ujistím, že výjev, jehož jsem byl svědkem a na němž jsem měl na štěstí tak veliký podíl, olupuje o řeč jakékoliv líčení. Dovolte mi aspoň, abych vám vyslovil při té radostné příležitosti své nejupřímnější blahopřání."

Tato roztomilá mladá dáma, jejíchž několik dopisů jsme uvedli v tomto vypravování, nepřežila dlouho osvobození svého bratra. Tato nejvášnivější a nejvroucněji milující ze všech sester, tato dívka tak nesmírné sensibility, jež působila příliš mocně na její tělesnou soustavu, podlehla, jak se to často stává u takových citlivých duší, prvnímu útoku souchotin. Zemřela do roka po bratrově propuštění na svobodu. Mezi papíry, z nichž byly citovány i její dopisy a básně, je také tato poznámka, psaná její matkou a týkající se její smrti:

„Má nejdražší Nessy se prudce nachladila při návštěvě u majora Yorka v. Bishop's Grove u Toubridge Wells, a protože se jak se patří nešetřila, byl z toho brzy zápal plic, i byla odvezena do Hastingu 5. září, abychom zkusili, nezotaví-li se změnou vzduchu a blízkostí moře, ale běda! bylo už příliš pozdě na to, aby jí přímořské podnebí mohlo ještě prospět, a zemřela tam 25. týž měsíc r. 1793 a zanechala na světě svou neutěšitelnou matku, aby oplakávala co bude živa s nejupřímnějším a hlubokým zármutkem nenahra-

* Dcera pana Grahama.

ditelnou ztrátu své drahocenné, milující a milované dcery."

Ale abychom se vrátili k panu Heywoodovi. Když byla tomuto mladému důstojníkovi přečtena kapitánem Montaguem králova úplná milost a odpuštění s příslušným blahopřáním a napomenutím, oslovil Heywood kapitána těmito slovy, tak charakteristickými pro jeho ušlechtilé a mužné chování v celé té truchlivé záležitosti, do níž byl nevinně zapleten:

„Vážený pane, když byl nade mnou vynesen rozsudek smrti, doufám, že jsem jej přijal, jak se slušelo na muže; a kdyby byl býval rozsudek proveden, doufám, že bych byl vyšel vstříc svému osudu tak, jak se sluší na křesťana. Vaše napomenutí nemůže neučinit hlubokého dojmu na mou duši. Přijímám vděčně milost svého panovníka, začež můj budoucí život bude věrně oddán jeho službě."

A svým budoucím chováním opravdu splnil ten slib. Přesto, že prvních jeho pět let v námořní službě uplynulo za neblahých okolností — dvě leta ztrávil mezi vzbouřenci a divochy a osmnáct měsíců v okovech, v nichž se i ztroskotal, a tak tak že se neutopil — přes tento málo slibný začátek vstoupil znovu do námořní služby za vedení svého strýce Commodora Pasleyho a lorda Hooda, který předsedal při jeho procesu a vážně mu doporučil, aby bez průtahu zase nastoupil jako kadet, nabídnuv mu, že ho vezme na loď „Victory" pod své bezprostřední velení. Po dobu své služby, za níž měl nabýt příslušné zdatnosti pro hodnost poručíka, sloužil pod třemi nebo čtyřmi vynikajícími důstojníky, kteří byli přísedícími při jeho procesu, a ode všech se mu dostalo nejlichotivějšího osvědčení a uznání jeho zdatnosti.

Na žádost sira Thomase Pasleyho lordu Spencerovi za jeho povýšení odpověděl tento šlechtic s onou pozorností, již, jak bylo o něm známo, vždycky věnoval cti a zájmům námořnictva, nepřehlížeje při tom nikdy osobních nároků, způsobem, který byl patrně nejvýš uspokojující pro pana Heywooda a jeho rodinu.

Admiralita 13. ledna 1797.

Vážený pane, byl bych odpověděl dříve na Váš dopis ze 6. t. m., kdybych si nebyl chtěl dříve prohlédnouti co možná nejpozorněji proces vojenského soudu, zasedajícího v r. 1792, kterýmžto soudem byl pan Petr Heywood odsouzen proto, že se zúčastnil vzpoury na lodi „Bounty". Považoval jsem to za nutné, neboť jsem byl velmi pevně přesvědčen, že by mohlo být na škodu zájmům námořní služby Jeho Veličenstva, kdyby osoba, mající takovou pověst, byla ještě povýšena k vyššímu a významnějšímu postavení v námořnictvu. Ale když jsem s největší pozorností pročetl protokoly onoho vojenského soudu, pokud se týkají pana Petra Heywooda, mohu vám nyní s uspokojením oznámiti, že myslím, že jeho případ byl takový, že, vzhledem k ostatním okolnostem (ač tím nikterak nechci říci, že rozsudek soudu nebyl oprávněný) se nesmí považovati za překážku k dalšímu postupu v jeho povolání, tím spíše, uváží-li se ještě jeho statečnost a úspěch v jeho další službě. Nebude mi tedy zatěžko, abych ho označil veliteli k povýšení do hodnosti, která mu patří, jakožto osobě, z jejíhož povýšení budu mít obzvláštní potěšení, tím spíše, že je tak blízce spřízněna s vámi. — Mám čest atd.

(Podepsán) Spencer.

Není naším úmyslem sledovati pana Heywooda v celé jeho úctyhodné námořní kariéře za dlouhých válek s Francií a při několika jeho veleních, jimiž byl pověřen. V jedné poznámce psané jeho vlastní rukou stojí, že po odzbrojení „Montague“ v červenci roku 1816 opustil námořní službu, v níž byl činně zaměstnán dvacet sedm let, šest měsíců, jeden týden a pět dní, a z toho byl v námořním vojsku jedenadvacet let, sedm měsíců a jeden den. Dosáhnuv takřka prvního místa v seznamu kapitánů, umřel tohoto roku, zanechávaje za sebou velikou a neporušenou vážnost v námořní službě, jejímž byl nejvýš úctyhodným, schopným a vynikajícím členem.

Kapitola VIII.

POSLEDNÍ VZBOUŘENCI

Dvacet let uplynulo a „Bounty“, Fletcher Christian a celá pirátská posádka, kterou s sebou na té lodi odvezl, dávno už přestávala zaměstnávati mysl veřejnosti. Po celou tu neklidnou dobu pozornost celé Evropy byla spotřebována sledováním „podniků velikého významu a důležitosti“ — revolucí království, shonu a hluku válečných příprav, pohybů nepřátelských armád, bitev na moři i na zemi, a vší „nádhery a velkoleposti slavné války“. Jestliže se o „Bounty“ někdo náhodou zmínil, bylo to jenom při té příležitosti, že vyslovil mínění, že se ta loď a všichni, kteří na ni byli, potopili, nebo že nějací divocí ostrované naložili se vzbouřenci tak, jak si toho jejich zločin právem zasloužil. Stalo se však několik let před ukončením té války neobyčejně dlouho trvající, že byl učiněn náhodný objev, tím zajímavější, čím byl neočekávanější, že se totiž jedna americká obchodní loď čirou náhodou přiblížila k jednomu z těch přečetných ostrůvků v Tichém oceáně, o jejichž srázné a jako železo tvrdé břehy bije takřka ustavičný příboj s tak strašnou prudkostí, že se čluny ani nemohou pokusiti o přistání, leč v některých zvláštních chvílích a na několika málo místech.

První sdělení o tomto neobyčejném objevu bylo odesláno sirem Sidney Smithem z Rio de Janeiro a došlo na admiralitu 14. května r. 1809. Dostalo prý se mu ho z Valparaisa od poručíka Fitzmaurice a znělo takto:

Kapitán Folger z americké lodi „Topasu“ z Bostonu vypravuje, že když přistál na ostrovu Pit-

cairnu na 25° 2' j. š. a 130° z. d., našel tam Angličana jménem Alexander Smith, jediného to muže, který zůstal z devíti, kteří uprchli s lodí Jeho Veličenstva „Bounty", jejímž kapitánem byl W. Bligh. Smith vypravuje, že když pustili kapitána Bligha v člunu na moře, tu Christian, vůdce vzpoury, prý se ujal velení lodi a odplul s ní na Tahiti, kde ji opustila větší část mužstva až na Christiana, Smitha a sedm jiných, kteří si vzali každý tahitskou ženu a šest tahitských mužů za sluhy a krátce potom připluli k řečenému ostrovu (Pitcairnu), kde najeli s lodí na břeh a roztříštili ji. To se stalo v roce 1790. Asi po čtyřech letech po jejich příchodu (pro velikou žárlivost) vzbouřili se tajně Tahiťané a pobili všechny Angličany, kromě něho, jehož vážně zranili do krku koulí z pistole. Téže noci však povstaly vdovy po zabitých Angličanech a pobily všecky Tahiťany, takže Smith zůstal jediným živým mužem na ostrově s osmi nebo devíti ženami a několika malými dětmi. Když se zotavil, jal se vzdělávati půdu, takže teď se tam rodí hojně yamů, kokosových ořechů, banánů a jitrocele. Dále je tam hojně vepřů a drůbeže. Na ostrově je už teď několik dospělých mužů a žen, dětí to vzbouřenců, a všeho obyvatelstva je asi pětatřicet lidí, kteří vesměs uznávají Smitha za svého otce a vůdce. Mluví všichni anglicky a byli jím vychováni (jak líčí kapitán Folger) v náboženství a mravnosti.

Druhý kormidelník „Topasu" tvrdí, že vůdce vzbouřenců Christian se brzy po příchodu na ostrov zbláznil a vrhl se se skály do moře; jiný z nich prý umřel horečkou dříve, než se událo povraždění ostatních šesti. Na ostrově prý je málo vody, takže vystačí jenom pro nynější obyvatele, a není tam místa pro přistání.

Smith dal kapitánu Folgerovi chronometr zho-

tovený Kendallem, který mu odňal guvernér Juan Fernandez.

Vyňato z lodního deníku „Topasu" 29. září r. 1808.

(Podepsán)

W. Fitzmaurice, poručík,
Valparaiso, 10. října roku 1808.

Tato zpráva obsahuje dva fakty, z nichž lze soudit na podstatnou její věrohodnost, totiž jméno Alexandra Smitha, který byl jedním ze vzbouřenců, a jméno zhotovitele chronometru, jímž byla „Bounty" vskutku opatřena. Ačkoli tento objev byl považován za velmi zajímavý, nezdá se, že by byly bývaly podniknuty nějaké kroky v důsledku této autentické zprávy, neboť vláda byla asi v té době příliš zaměstnána událostmi válečnými. Také nebylo nic více slyšet o této zajímavé malé společnosti, až teprve v druhé polovici roku 1814, kdy byl kontraadmirálem Hothamem, plujícím tehdy od amerického pobřeží, odevzdán dopis od samého p. Folgera, týkající se téže věci jako předešlý výňatek z jeho deníku, jenže datovaný v březnu 1813.

Ve zmíněném roce (1814) křižovaly v Tichém oceáně dvě naše fregaty — „Briton", jemuž velel sir Thomas Staines, a „Tagus" pod kapitánem Piponem. Následující dopis, psaný prvním z těchto dvou důstojníků, došel na admiralitu začátkem roku 1815.

Briton, Valparaiso, 18. října 1814.

Mám čest oznámiti vám, že při plavbě z ostrovů Marquesas do tohoto přístavu připlul jsem z rána 17. září k ostrůvku, který není zakreslen ani na mapě admirality ani na jiných mapách, jak uka-

zuje několik chronometrů na „Britonu“ a „Tagu“. Vyčkal jsem tedy až do rána a pak jsem se přiblížil ku břehu, abych zjistil, je-li obydlený, a ukázalo se, že jest, a shledal jsem mimo to k svému velikému úžasu, že všichni obyvatelé ostrova, počtem asi čtyřicet, mluví velmi dobře anglicky. Ukázalo se, že jsou to potomci vzbouřené lodní posádky z „Bounty“, která připlula z Tahiti k tomuto ostrůvku a tam loď spálila.

Zdá se, že Christian byl vůdcem a jediným původcem vzpoury. Ctihodný stařec jménem John Adams je jediný dosud žijící Angličan, který sem připlul s ostatními z Tahiti a svým příkladným chováním a otcovskou péčí o celou malou kolonii vzbuzuje obdiv. Zbožnost, v níž byli vychováni všichni, kteří se na ostrově narodili a hluboké náboženské cítění, jež jim bylo tímto starcem vštěpováno, postavilo ho vysoko v úctě všech, takže k němu vzhlížejí jako k otci jednoho každého a zároveň té celé rodiny.

Nejdříve se na ostrově narodil syn Christianův, kterému je nyní asi pětadvacet let a jmenuje se Čtvrtek Říjen Christian. Starší Christian padl za oběť žárlivosti jednoho tahitského muže, tři nebo čtyři roky potom, co připluli na ostrůvek. Vzbouřenci tam byli doprovázeni šesti tahitskými muži a dvanácti ženami; mužové všichni zahynuli v zoufalých půtkách s Angličany a rovněž pět Angličanů zemřelo v různých dobách, až nakonec zbyl z původních osadníků jenom jeden muž (Adams) a sedm žen.

Ostrov je bezpochyby týž, který je na mapách pojmenován Pitcairn, ačkoli na všech mapách je zakreslen špatně. U samého ostrova jsme totiž měli nad hlavou polední slunce, což nám dalo podle chronometrů „Britonu“ a „Tagu“ 25° 4′ j. š. a 130° 25′ z. d.

Daří se tam hojně yamů, jitrocele, vepřů, koz a drůbeže; ale na pobřeží není útulku pro žádnou loď a nelze se k němu přiblížiti leč s velikými obtížemi.

Nemohu se však ubránit, abych nepronesl svého mínění, že ta věc zasluhuje pozornosti našich chvályhodných náboženských společností, zejména těch, které šíří náboženství křesťanské, jelikož všichni obyvatelé na ostrůvku mluví stejně dobře tahitsky jako anglicky.

Po celou tu dobu, co jsou na ostrově, jenom jediná loď s nimi vešla do styku, a sice před šesti lety americká loď „Topas" z Bostonu, lodivod Mayhew Folger.

Ostrov je kolem dokola obepjat skalnatými břehy a přistání v člunech je asi v každé době velmi nesnadné, ačkoli loď k němu může bezpečně připlavat na velmi blízkou vzdálenost.

(Podepsán) T. Staines.

Taková byla první úřední zpráva o této malé kolonii. Protože bylo nejvýš žádoucí, aby byly získány další podrobnosti o té společnosti po všech stránkách tak neobyčejné, napsal kapitán Pipon na požádání toto vypravování, které má všecku svěžest a půvab prvního styku s novým národem.

Kapitán Pipon ve svém soukromém dopise rýsuje širší obraz této malé společnosti. Zaznamenává, že když po prvé ostrov uviděli, „Tagus" měl zeměpisnou šířku 24° 40′ j. š. a délku 130° 24′ z. d., a lodě byli v té chvíli vzdáleny od ostrůvku pět nebo šest mil. A jelikož na žádné mapě, které s sebou měli, nebyl zaznamenán na tom poledníku ani poblíž něho žádný ostrov, byli tím velmi zmateni, dohadujíce se, co je to asi za ostrov. Neboť ostrov Pitcairn, jediný známý ostrov v těchto končinách,

byl na mapách zakreslen v zeměpisné délce 133° 24′ z. d.* Jestliže tento nově objevený ostrov, za jaký jej pokládali, probudil ihned jejich zvědavost, jejich údiv byl ještě větší, když druhého dne ráno zamířili k němu a spatřili na něm několik úhledných chatrčí postavených uprostřed polí, na nichž bylo vidět, že jsou pravidelně obdělávána. A tyto objevy utvrdily je v domněnce, že to nemůže býti ostrov Pitcairnův, poněvadž ten byl od plavců popisován jako neobydlený. A hned potom uviděli několik domorodců, jak s člunky na ramenou sestupují po příkrém břehu a v několika minutách spatřili, jak jedna z těch malých lodiček si proráží cestu zuřivým příbojem a vesluje k lodím. Jejich údiv však byl nesmírný, když člunek připlul až k nim a ze člunku bylo na ně zavoláno anglicky: „Nespustili byste nám provaz?“

První mladík, který se s neobyčejnou hbitostí vyšplhal po boku lodi a stanul před nimi na palubě, odpověděl na otázku „Kdo jste?“, že se jmenuje Čtvrtek Říjen Christian, že je syn nebožtíka Fletchera Christiana z tahitské matky. Že je prvorozený

* Jediná autorita k zakreslení tohoto ostrova byla autorita kapitána Cartereta, který jej poprvé uviděl v roce 1767. „Je tak vysoký“, praví, že jsme jej viděli ze vzdálenosti více než patnácti mil, a protože jej objevil mladý muž, syn majora Pitcairna, námořního důstojníka, který nešťastně zahynul na Auroře, nazvali jsme jej Ostrovem Pitcairnovým. — Určuje jej v zeměp. šířce 25° 2′ j. a délce 133° 30′ z., tedy ne méně než tři stupně od jeho skutečné zeměp. délky! Tři minuty by se teď považovaly za omyl už dosti značný: takové jsou výhody, jež nám vyneslo pozorování měsíce a zlepšení chronometrů.

Nejprve se myslilo, že Ostrov Pitcairnův jest Quirosův Eucarnaçion, jejž klade Quiros do zeměp. šířky 24° 30′ a do vzdálenosti tisíce mil od pobřeží Peru; ale poněvadž jej popisuje jako ‚nízký písčitý ostrov, ležící takřka v mořské hladině, s několika stromy‘, musíme hledati tento Eucarnaçion někde jinde, a skutečně ostrov Ducies, ležící skoro v udané zeměp. šířce, velmi nízký a vzdálený asi 5° délkových od Ostrova Pitcairnova, tomu právě odpovídá.

tohoto ostrova a že dostal své jméno odtud, že přišel na svět ve čtvrtek a v říjnu. Poněvadž se to všechno zdálo siru Tomáši Stainesovi a kapitánu Piponovi velmi zvláštní, mladík je brzy upokojil, že je vskutku tím, za koho se vydává, a že zná celou historii „Bounty" a zkrátka že ostrov, který mají před sebou, je útočiště vzbouřenců té lodi. Mladý Christian byl v této době asi čtyřiadvacetiletý, hezký, štíhlý mladík, vysoký celých šest stop, s tmavými, skoro černými vlasy a s upřímným a velmi zajímavým obličejem. Poněvadž neměl šatů kromě kusu látky kolem beder a slaměného klobouku na hlavě, jeho pěkná postava a souměrné svalnaté údy se uplatňovaly velmi výhodně a vábily k sobě všeobecný obdiv. Jeho tělo bylo osmahlé povětřím a jeho pleť měla hnědavý nádech, ale bez toho rudého zabarvení, jež je tak časté u domorodců na tichomořských ostrovech.

„Kromě značného podílu dobrého humoru," praví kapitán Pipon, „pozorovali jsme k svému potěšení v jeho podobě všecky rysy poctivé anglické tváře." Řekl jim, že je ženat, a že má ženu mnohem starší, nežli je sám, jednu z těch, které doprovázely jeho otce z Tahiti. Přirozenost a prostota, s jakou odpovídal na všecky otázky, které mu kladli, jakož i jeho celé chování vzbudily o něho živý zájem u všech důstojníků lodi, kteří, obdivujíce ho, nemohli se zároveň ubránit jistému něžnému soucitu; jeho způsob, jak mluvil anglicky, byl také nejvýš roztomilý a správný jak co do gramatiky, tak i co do výslovnosti. Jeho druh byl hezký mladík sedmnáctiletý nebo osmnáctiletý, jménem George Young, syn kadeta Younga.

Jestliže úžas obou kapitánů byl veliký, když objevili po prvé (jak se domnívali) a tak neobyčejným způsobem tyto lidi, na něž se už dávno zapomnělo, a když slyšeli, jak tito potomci oněch vinníků mluví

správně jejich jazykem, jejich údiv a zájem byl ještě víc roznícen, když sir Thomas Staines vzal oba mladíky dolů a předložil jim něco k jídlu, načež oni oba vstali a jeden z nich, složiv zbožně ruce, odříkal zřetelně a s důrazem a příjemným hlasem krátkou modlitbu: „Pán nám vnukniž pravou vděčnost za to, co nám bude dáno.“

Rovněž mladíci byli velmi překvapeni tolika novými předměty, které viděli kolem sebe — velikostí lodi, děly a vším ostatním. Když uviděli krávu, byli nejprv trochu polekáni, a byli na rozpacích, je-li to veliká koza nebo rohatý vepř, neboť viděli za svého života jenom tyto dva druhy čtvernožců. Velmi je bavil malý psík. „Oh, jaké je to roztomilé zvířátko!“ zvolal Young. „Já vím, že je to pes, slyšel jsem už o takovém zvířeti.“

Tito mladí lidé vypravovali oběma kapitánům o mnoha zvláštních příhodách, které se udály mezi prvními osadníky, a odkázali je k dalším podrobnostem k jednomu starci na ostrově, který prý se jmenuje John Adams a je prý to jediný žijící Angličan z těch, kteří sem připluli s „Bounty“, a jmenoval prý se tenkrát Alexander Smith.

Tato zpráva přiměla oba kapitány, že vystoupili na břeh, neboť se chtěli dověděti od tohoto starce nejenom o osudu Christianově, nýbrž o osudu ostatních jeho svedených spoluvinníků, kteří spjali svůj osud s jeho osudem. Přistání, jak poznali, bylo velmi nesnadné a daleko ne prosté nebezpečí, avšak za pomoci jejich dvou obratných průvodců se jim podařilo proklestiti si cestu příbojem mezi mnoha skalami a dostali se na břeh bez jakékoliv nehody, až na to, že byli zcela promočeni. Starý Adams, ubezpečiv se, že ti dva důstojníci přistáli sami a beze zbraní a že ho nepřicházejí zajmout, odvážil se dolů ke břehu, odkudž je odvedl do svého domu. Doprovázela ho jeho žena, velmi už stará a takřka do-

cela slepá. Zdá se, že oba byli s počátku polekáni. Pohled na královskou uniformu osvěžil asi v paměti Adamsově vzpomínku na výjev, který se udál na „Bounty" a v němž on měl vynikající účast. Avšak sir Thomas Staines, aby ho upokojil, ujistil ho, že jsou daleci toho, aby sem byli přišli s úmyslem, aby ho vzali s sebou, ba že ani nevědí, že kdy žil takový člověk jako on. Kapitán Pipon poznamenává, že ačkoli ve světle zákona by ho museli ovšem považovat za zločince nejhoršího druhu, že by přece bývalo činem nesmírně nelidským a krutým, kdyby ho byli odňali jeho rodině, která by tak bývala zůstavena největší bídě a největšímu soužení a nakonec by byla podle všeho zahynula nedostatkem.

Adams však tvrdil, že neměl veliké účasti na vzpouře; říkal, že když vypukla, byl prý nemocen a ležel prý v posteli, ale pak prý ho přinutili, aby se ozbrojil mušketou. Vyslovil ochotu, že by jel s jednou lodí do Anglie, ba zdálo se, že by si toho velmi přál. Když se to rozneslo po malé osadě, byli oba důstojníci svědky teskliveho výjevu. Jeho dcera, hezká mladá žena, objala prý ho kolem krku a prosila ho úpěnlivě, aby je neopouštěl a nevydával je záhubě. Všecky ženy prý propukly v pláč a mladí mužové stáli bez hnutí a pohrouženi v zármutek. Když se jim dostalo ujištění, že ho nechtějí k ničemu nutit, tu prý je nemožno, jak praví Pipon, vylíčiti všeobecnou radost, jakou dávali tito ubozí lidé najevo, a nesmírnou vděčnost, jakou jim vyjadřovali za jejich laskavost a šetrnost.

Dověděli se teď od Adamse, že Fletcher Christian, když nenašel poblíž ostrova příznivého místa pro zakotvení, a jelikož na „Bounty" už bylo příliš málo mužstva, aby se byli mohli svěřit širému moři, rozhodl se, že vrazí s „Bounty" do malé zátoky mezi skalními útesy, tak aby z ní mohli pohodlněji odnésti součástky a předměty, jichž by mohli potře-

bovat k založení osady, a dopraviti na břeh vepře, kozy a drůbež, kterou s sebou přivezli z Tahiti. A když to bylo vykonáno, rozkázal, aby loď byla zapálena, pravděpodobně proto, aby nikdo už nemohl z ostrova utéci, a také proto, aby byl odstraněn předmět, který by mohl vzbuditi pozornost nějaké lodi plující mimo a tak prozraditi jeho úkryt. Jeho plán byl proveden a podle vypravování Adamsova šlo prý všecko první dobu hladce. Bylo však jasno, že tento svedený a neblahý mladý muž nebyl už nikdy šťasten potom, co spáchal svůj ztřeštěný a zločinný kousek; byl prý vždycky zádumčivý a nevrlý, a dopouštěl prý se takové svévole a útisku, že záhy proti sobě poštval nenávist a odpor svých druhů v zločinu, nad nimiž vykonával právě takovou zpupnou tyranii, z jaké obviňoval svého velitele Bligha. Plán, který měl na mysli, když opouštěl Tahiti, byl nyní vykonán; objevil neobydlený ostrov ležící mimo obvyklou dráhu lodí a usadil se tam i se svými druhy; mohl se do značné míry kojit nadějí, že unikl veškerému pronásledování; nebylo však uniknutí

> těm prutům štírů a ranám ocele,
> jimiž švihá svědomí.

Osud tohoto pobloudilého mladého muže, který stejně hrubě zacházel se svými druhy i s domorodci, které s sebou přivezl, byl takový, jak se dalo očekávati — byl zastřelen jedním Tahiťanem, když kopal na poli, asi jedenáct měsíců potom, co se usadili na ostrově, a jeho smrt byla jenom začátkem svárů a vražd, které se skončily úplným vyhubením celé mužské společnosti, až na Adamse a Younga. Podle toho, co vypravuje Adams, osadníci se od té doby rozdělili na dvě skupiny, a jejich vzájemné nevraživosti a hádky se stupňovaly tak daleko, že

jeden ukládal druhému při každé příležitosti o život. Sám starý John Adams byl jednou střelen do krku, ale poněvadž koule vnikla jenom do masité části, podařilo se mu uniknout zuřivosti jeho útočníků. Bezprostřední příčinou zavraždění Christianova bylo, že násilím uchvátil ženu jednoho Tahiťana, což tak rozdráždilo všecky ostatní, že nejenom ukládali o život vinníka, nýbrž i jeho druhů, kteří by se mohli, jak se domorodci domnívali, zachovat stejným způsobem.

Tato zajímavá malá kolonie čítala nyní asi šestačtyřicet osob, většinou dospělých mladých lidí, a několik dětí. Mladí mužové už byli vesměs narozeni na ostrově, byli hezky rostlí, silní a souměrní, a jejich tváře byly bezelstné a milé, vyjadřujíce mnoho vlídnosti a dobroty srdce, avšak předmětem pozornosti byly zejména mladé ženy, které byly vysoké, robustní a krásně rostlé, jejich obličeje zářily úsměvy a prozrazovaly srdečnost a dobromyslnost, kdežto jejich způsoby jevily takovou skromnost a stydlivost, že by byly ozdobou nejjemnějších lidí na světě. Jejich zuby prý byly krásně bílé, jako nejjemnější slonovina, a dokonale pravidelné, bez jediné výjimky. A obojí, muži i ženy, měli význačné anglické rysy, ačkoli barva jejich pleti nebyla bílá a červená, jak je to charakteristické pro pleť Angličana, nýbrž byla to ona barva, již jmenujeme barvou brunetů. Kapitán Pipon myslí, že z takového plemene, které se skládá se sličných mladých mužů a hezkých, krásně rostlých žen, může po čase vzniknouti v této malé kolonii obyvatelstvo, vyznačující se skvělými fysickými vlastnostmi, silou spojenou se souměrností formy a pravidelností rysů.

Ale jejich tělesné vlastnosti, ať byly sebe půvabnější, budily přece méně obdivu nežli to, co Adams vypravoval o jejich ctnostném životě. Ujišťoval své hosty, že po celou dobu, co je ostrov osazen, ne-

udál se mezi těmito mladými lidmi ani jeden případ neřesti nebo nemravného chování, a neslyšel prý, a ani by tomu nevěřil, že by některá z mladých žen byla dovolila, aby se k ní někdo zachoval neslušně. Jejich vrozená cudnost, podporovaná zásadami náboženství a mravnosti, jež jim vštípil do jejich mladých duší John Adams, uchránila až dosud tyto zajímavé lidi od zkaženosti jakéhokoliv druhu. Mladé ženy řekly kapitánu Piponovi s velikou prostotou, že nejsou vdány a že jejich otec, jak nazývaly Adamse, jim vyložil, že udělají dobře, když budou trpělivě čekat, až budou mít dosti majetku, aby mohly uživit rodinu, a pak teprve mají myslit na vdávání, a že se vždycky řídí jeho radou, poněvadž vědí, že jim radí dobře.

Zdá se, že od té doby, co Adams zůstal na ostrově sám ze všech mužů, Evropanů i Tahiťanů, kteří sem připluli na „Bounty“, vládne v této malé společnosti největší soulad; prohlašovali všichni, že mezi nimi nedochází k vážnějším sporům, až na to, že sem tam padne nějaké unáhlené slovo, ale to prý je jen taková řeč do větru. Adams ujišťoval své návštěvníky, že jsou všichni ve vzájemném styku nejvýš poctivi a že si půjčují anebo vyměňují své různé životní potřeby a výrobky způsobem co nejpřátelštějším; a dojde-li přece občas k nějakému sporu, není mu nikdy zatěžko, aby uvedl na správnou cestu omyl nebo nedorozumění, které bylo snad příčinou sporu, a obě strany jsou spokojeny. Ve svém denním styku mluví obyčejně anglicky, ba i tahitské stařeny pochytily hodně z tohoto jazyka. Mladí lidé, jinoši i dívky, mluví anglicky s roztomilým přízvukem a jejich hlasy jsou nesmírně harmonické.

Vesnička pitcairnská prý tvoří úhledný čtyřúhelník; domek Johna Adamse prý zaujímá se svými přístavky hořejší úhel, v němž stojí veliký banánovník, a domek Čtvrtka Října Christiana zaujímá

úhel protější. Prostranství uprostřed je volný krásný trávník, po němž se potuluje drůbež, a je ohrazený kolem dokola plotem, aby tam nemohly kozy a vepři. Ve způsobu, jak půda byla obdělána a plantáže zřízeny, bylo zřejmě vidět, že při zakládání této osady se uplatnila námaha a důmysl evropských pracovníků. Ve svých příbytcích mají dosti slušného nábytku, postele s peřinami a s pokrývkami. Mají také stoly a veliké skříně na své šatstvo. Jejich prádlo je zhotoveno z kůry jistého stromu a jeho výroba je svěřena starším ženám. Kůra se nejdřív vymočí a potom se vytepává čtverhrannými kusy dřeva, širokými jako lidská dlaň a rýhovanými, a to se dělá tak dlouho, až hmota nabude žádané velikosti, právě tak jako na Tahiti.

Mladší ženy obdělávají s Adamsem a se svými bratry půdu a kapitán Pipon se domnívá, že to je asi jedním z důvodů, proč tento starý dílovedoucí nepřeje časným sňatkům, neboť, jak asi velmi správně usuzuje, když se jednou tyto ženy stanou matkami, jsou už méně schopny těžké práce, jsouce nuceny zabývat se dětmi, a soudě podle jejich zevnějšku, „dalo by se hádat," praví kapitán, „že budou velmi plodné," a že „také není ani jinak možno, vzhledem k pravidelnosti jejich života, jejich prostému a znamenitému, ačkoli zdrželivému způsobu živobytí, neboť jejich potrava je hlavně rostlinná, jen sem tam se k tomu přidá kus dobrého vepřového a nějaká ryba."

Mladé dívky, majíce před očima jenom příklad svých tahitských matek, strojí se velmi skromně a cudně, jsouce obyčejně oblečeny kusem látky vlastní výroby, která jim sahá od pasu až po kolena, a přes ramena mají volně přehozený něco jako pláštík, který jim někdy sahá až po kotníky. Tento pláštík však často odhazují, užívajíce ho spíše na ochranu svého těla před úpalem slunečním nebo před drs-

ným počasím nežli proto, že by považovaly za necudné, aby hořejší část těla byla odhalena. A kapitán dodává, že nelze spatřiti krásnějších forem nežli jsou ty, jež tato děvčata ukazují svým částečným odhalením. Kapitán Pipon dále poznamenává, že bylo radost se podívat, s jakým vkusem a hbitostí zhotovují ze zeleného listí malé deštníky či slunečníky, jež lze podržeti nad hlavou, anebo čepečky na ochranu očí před sluncem. Jedno děvče vyrobilo takový slunečník před mýma očima, a to tak hbitě a vkusně, že nejmódnější krejčí v Londýně by byl okouzlen prostotou a elegancí těchto necvičených žen. Táž dívka, vypravuje Pipon, doprovázela je pak do člunu, nesouce jim na ramenou jako dar veliký pletený košík, — „a to po takových cestách a přes takové rokle, že tam mohli stěží jít jiní tvorové nežli kozy, a přes něž my jsme se sotva vydrápali po všech čtyřech. Ona však skákala se svým košem na ramenou se skály na skálu jako srna."

„Avšak," praví kapitán Pipon, „co na nás udělalo největší dojem, bylo to, že John Adams vštípil těmto mladým lidem, že je slušno a nutno vzdáti Všemohoucímu dík za každé požehnání, jež od něho přijmeme. Nikdy neopomenou pomodliti se před jídlem a po jídle, a nikdy je ani nenapadne, aby se dotkli jídla, aniž by si dříve vyprosili požehnání od Toho, jenž je jeho dárcem. Otčenáš a Věřím se modlí ráno i večer."

Kapitán Pipon se domnívá, že ostrov je asi šest mil dlouhý a asi tři nebo čtyři míle široký, porostlý lesem. Zdá se, že půda je velmi úrodná, daří se tam množství velmi cenných plodin, ale dalo to patrně hodně námahy, než byl les vymýcen. — Později se však ukázalo, že rozměry ostrova jsou ve skutečnosti mnohem menší, nežli je zde udáno.

Návštěvníci dali těm ubohým lidem nějaké ná-

stroje, kotle a jiné věci, pokud je mohli s pomocí domorodců dopraviti na břeh pro vysoký příboj, načež oba důstojníci zase dřívějším způsobem a s touže pomocí propluli příbojem a rozloučili se s těmi zajímavými lidmi, jsouce rádi tomu, že ostrov je přírodou tak dobře opevněn, že staví proti nepříteli přehradu nepřemožitelnou; neboť není tu na pohled místa, kde by člun mohl bezpečně přistát, a snad ne více než jediné místo, kde lze vůbec přistát. Oceán se neustále vzdýmá a naráží se všech stran na skalnaté břehy ostrova, tříště se o ně v mračna bílé pěny.

Takové byly první podrobnosti, jež byly získány o té mladé osadě. Budiž zde poznamenáno, že když Folger navštívil ostrov, Alexander Smith ještě užíval svého vlastního jména, změnil je tedy na John Adams. V době mezi touto návštěvou sira Thomase Stainesa není však z žádné zprávy, která byla podána o této kolonii, vidět, proč si dal to druhé jméno. Nemohlo to být proto, aby se skryl, protože dobrovolně vyložil celou svou historii nejenom Folgerovi, nýbrž i všem následujícím návštěvníkům.

Zajímavé vypravování kapitánů sira Thomase Steinesa a Pipona z r. 1814 mělo na vládu stejně malý účinek jako zpráva Folgerova. O Adamsovi a jeho rodině nebylo slyšet dvanáct let nic, až teprve r. 1825 kapitán Beechey na lodi „Blossom“, vyslaný na výzkumnou plavbu, navštívil ostrov Pitcairnův. Mezitím však tu proplula jakási loď lovící velryby a zanechala na ostrově muže jménem John Buffet. „V tomto člověku,“ praví kapitán Beechey, „velmi šťastně našli schopného a ochotného učitele; patřil k lodi, která navštívila ostrov, a tolik se mu zalíbily mravy těch lidí — neboť sám byl od přirozenosti zbožný a nakloněný k vážnému myšlení — že se rozhodl, že zůstane u nich. A kromě vyučování

dětí vzal na sebe úřad duchovního a jest prokulem malé obce.

Když se „Blossom“ přiblížila k ostrovu, uviděli na lodi jakýsi člun, který plnými plachtami spěchá k nim. Domnívali se nejprve, že je to člun nějaké velrybářské lodi, ale záhy byli ze svého omylu příjemně vyvedeni zvláštním vzezřením posádky, která se skládala ze starého Adamse a z mnoha mladých mužů obývajících ostrov. Neodvážili se hned zachytiti se lodi, nýbrž ptali se nejprve, smějí-li na palubu. A když jim to bylo dovoleno, vyšplhali nahoru a stiskli všem důstojníkům ruce z vděčnosti za jejich laskavost. Mladí lidé, kterých bylo deset, byli ovšem mnohem čilejší nežli starý Adams, jemuž bylo už pětašedesát let a který byl už trochu tělnatý. Byl oblečen v námořnickou košili a kalhoty a na hlavě měl klobouk s nízkou střechou, který však sundal před důstojníky a držel v ruce tak dlouho, až ho vyzvali, aby si jej posadil na hlavu. Měl stále ještě námořnické způsoby v tom, jak snímal klobouk a uhlazoval si lysé čelo, kdykoli ho oslovil některý důstojník z „Blossomu“.

Mladí mužové byli vysoké postavy, silní a zdraví, s dobrosrdečnými tvářemi a prostého chování a měli ustavičně strach, aby neudělali něco nesprávného, což jim získávalo sympatie. Jejich oblek byl dosti rozmarný: někteří měli dlouhé kabáty bez kalhot, jiní zase kalhoty bez kabátu a někteří měli jenom vestu a ani kalhoty ani kabát. Nikdo neměl punčoch a ani střevíců, a byly mezi nimi jenom dva klobouky, o nichž kapitán Beechey poznamenává, že oba tak tak držely pohromadě.

Kapitán Beechey obdržel od Adamse zprávu o vzbouření, jež je však v mnoha věcech nesprávná. A rovněž mu Adams vypravoval o rozbrojích a půtkách, jež vedly k násilné smrti všech těch zbloudilých mužů (až na Younga a Adamse), kteří

doprovázeli Christiana na „Bounty“ k Ostrovu Pitcairnovu.

Vzpomínáme si, že na „Bounty“ odplulo z Tahiti devět vzbouřenců. Jejich jména jsou:

1. Fletcher Christian, náhradní poručík.
2. Edward Young, kadet.
3. Alexander Smith (alias John Adams), plavčík.
4. Vilém M'Koy, plavčíci.
5. Matthew Quintal, plavčíci.
6. John Williams, plavčíci.
7. Isaac Martin, plavčíci.
8. John Mills, dělostřelec.
9. Vilém Brown, botanik.

Přivezli s sebou šest mužů a dvanáct žen, pocházejících z Toobonai a z Tahiti. První, co učinili, když připluli na ostrov, bylo, že jej celý rozdělili na devět stejných dílů, vyloučivše takto ony ubožáky, jež s sebou svedli a některé prý i odvlekli proti jejich vůli. Nejprve se s nimi zacházelo jako s přáteli bílých mužů, ale záhy se stali jejich otroky. Pomáhali při obdělávání půdy, při stavění domů, při donášení dřeva a vody, aniž reptali nebo si stěžovali. A tak to šlo klidně a zdárně asi dva roky, když tu Williams, který asi za měsíc po příchodu na ostrov ztratil ženu, která spadla se skály při sbírání ptačích vajec a zabila se, začal být nespokojený a začal naléhat, aby mu dali druhou ženu, jinak že odpluje s ostrova v jednom z člunů „Bounty“. Evropané by o něho byli neradi přišli, protože jim byl užitečný jako zbrojíř, a on, trvaje na svém nerozumném požadavku, přinutil nespravedlivě jednoho z Tahiťanů, aby mu postoupil svou ženu.

Pro tento čin zjevného násilí spolčili se ostatní Tahiťané se svým krajanem a sestavili si plán na vyhubení Evropanů; avšak ženy daly Evropanům

výstrahu o tom, co se chystá, písničkou, jejíž refrén byl: „Proč brousí sekeru černý muž? — Aby zabil bílého muže.“ — Když spiknutí bylo takto odhaleno, tu manžel té ženy, která mu byla uloupena, a ještě jeden, na něhož Christian vystřelil (ačkoli prý jenom prachem), utekli do lesa a byli zrádně zavražděni svými vlastními krajany, jimž bylo slíbeno, že dostanou milost, spáchají-li tento mrzký čin. Když byl takto obnoven klid, šlo zas všecko asi rok nebo dva dosti dobře. Avšak útisk a hrubé zacházení, kterého se Tahiťanům dostávalo zvláště od Quintala a M'Koye, nejprudších a nejodvážnějších ze vzbouřenců, dohnal je k tomu, že se po druhé tajně spikli na vyhubení utiskovatelů, a tentokrát se jim jejich plán vydařil znamenitě. Byl ustanoven den, kdy měli býti všichni Angličané zavražděni při práci na svých plantážích. Williams byl první, který byl zastřelen. Pak šli na Christiana, který pracoval na svém poli, a rovněž ho zastřelili. Mills, který důvěřoval v oddanost svého tahitského přítele, zůstal na svém poli, ale byl zastřelen oním svým přítelem a jeho společníkem. Martin a Brown byli také napadeni každý zvlášť a zabiti, jeden kyjem, druhý mušketou. Adams byl raněn do ramene, podařilo se mu však uzavříti smír s Tahiťany, kteří ho pak odvedli do domu Christianova a tam s ním vlídně zacházeli. Young, který byl miláčkem žen, byl jimi ukryt a potom odveden do domu Christianova. M'Koy a Quintal, nejhorší z celé tlupy, utekli do hor. „Tak tedy,“ praví kapitán Beechey, „skončil se tento krvavý den, zanechávaje z devíti Angličanů na živu jenom čtyři. Pro domorodce to byl den osvobození, neboť oni se teď stali pány ostrova, kdežto pro bělochy den ponížení a odplaty.“

Barevní muži se pak začali svářit o ženy, které zůstaly po zabitých Evropanech. Skončilo to úplným vyhubením domorodých mužů, z nichž někteří

byli zavražděni ženami, jeden pak padl rukou Youngovou, který ho, jak se zdá, zabil po zralé úvaze a s chladnou myslí. Adams odešel do hor, aby sdělil tu osudnou zprávu oběma Evropanům, M'Koyovi a Quintalovi, a žádal je, aby se vrátili do osady. To všecko prý se stalo hned v říjnu 1793.

Od toho roku až do roku 1798 žili asi kolonisté celkem v klidu až na některé rozepře, které ti čtyři mužové měli se ženami, jakož i ženy mezi sebou. Zbývalo jich ještě deset a žily s muži v promiskuitě, přecházejíce často z jednoho domu do druhého. Young, který měl jisté vzdělání, vedl jakýsi deník, ale tento dokument je velmi málo zajímavý, neboť obsahuje sotva něco víc nežli záznamy o obvyklém zaměstnání osadníků, o půjčkách nebo výměně potřeb, data, kdy se prasily svině, množství ulovených ryb atd., a počíná se teprve tenkrát, když byli s Adamsem jedinými pány ostrova; a záruka pro pravdivost toho, co tu bylo řečeno, spočívá jenom na věrohodnosti Adamsově.

M'Koy, jak se zdá, byl kdysi zaměstnán v jakési skotské palírně a jsa velmi oddán pití lihových nápojů, jal se dělati pokusy s rostlinou Dracoena terminalis, až se mu konečně podařilo vyrobiti opojný nápoj. Tento úspěch přiměl jeho společníka Quintala, že proměnil svůj kotel v destilátor. Následek toho byl, že oba muži, a zejména M'Koy, byli ve stavu ustavičného opilství. M'Koy z toho, jak se zdá, dostal záchvaty deliria a v jednom takovém záchvatu se vrhl se skály a byl na místě mrtev. Kapitán Beechey praví: „Smutný osud toho člověka udělal na ostatní tak hluboký dojem, že se rozhodli, že se už nikdy nedotknou lihových nápojů; a vskutku myslím, že Adams dostál svému slibu až dodnes."

„Někdy následujícího roku, t. j. kolem r. 1799, jak nám řekl Adams", praví kapitán Beechey, „Quintal

ztratil ženu, která hledala na skalách ptačí vejce, spadla a zabila se. A tu Quintal, ačkoli bylo na ostrově několik volných žen a ačkoli už na sobě zakusil následky takových choutek, nebyl se žádnou spokojen, žádaje si ženy jednoho svého soudruha. Ti ovšem necítili nijaké náklonnosti, aby přistoupili na tu nerozumnou žádost, takže on čekal na příležitost, aby je oba zavraždil. Jeho první pokus byl na štěstí zmařen, on se však zapřisáhl, že jej bude co nejdřív opakovat. Adams a Young nepochybovali, že provede svůj úmysl, a protože se báli, že po druhé by mohl mít více štěstí, rozhodli se, že, jelikož jejich vlastní životy nejsou v bezpečí, pokud on je živ, že mají právo ho usmrtit a učinili to tím způsobem, že ho zabili sekerou jako vola na porážce.

„Takový byl smutný osud sedmi hlavních vzbouřenců, kteří unikli spravedlnosti jenom proto, aby k svým dřívějším zločinům přidali ještě vraždu“ — a mohli bychom dodati, že takový byl nečistý pramen, poskvrněný zločinem vzbouření, pirátství a vraždy, z něhož vzešel prostý a nevinný rod nynějších ostrovanů; a co je ještě neobyčejnější, právě ten muž, od něhož přijali svou mravní a náboženskou výchovu, jest jedním z prvních a hlavních vzbouřenců, jsa hluboko zapleten do všech žalostných následků, jež vzpoura za sebou vlekla. Tento muž a Young zbývali teď už sami z patnácti mužů, kteří na ostrově přistáli. Young, jak už bylo řečeno, měl jisté vzdělání a náklonnost k vážným myšlenkám, takže, jak praví i Beechey, by bylo bývalo s podivem, kdyby po tolika strašných událostech, jichž se zúčastnili, nebyli bývali nakonec samotou a tichem, které potom nastalo, přivedeni ke kajícnosti. Měli bibli a modlitební knihu, kterou našli na „Bounty“, a tak četli pravidelně každou neděli církevní modlitby. Ustanovili dále, že budou mít

každý den ráno a večer společnou pobožnost, a že budou vyučovat v náboženství děti, kterých bylo asi devatenáct, většinou od sedmi do devíti let. Youngovi však nebylo dopřáno, aby nadlouho přežil svůj kající obrat. Nemoc asthma učinila konec jeho životu asi rok po smrti Quintalově, takže Adams zůstal sám ze všech provinilých a neblahých vzbouřenců z „Bounty". Je pozoruhodné, že se jménem Youngovým se nesetkáváme při žádné příležitosti ve spojení se vzpourou, kromě svědectví Haywardova, který ho jmenuje s celou řadou jiných. Není jmenován ani mezi ozbrojenými ani mezi neozbrojenými, ani není uváděn mezi těmi, kteří byli na palubě, takže lze mít za to, že byl jedním z těch, kteří byli zadrženi dole. Bligh ovšem neopomenul narýsovati jeho charakteristiku: „Young byl schopný a zdatný námořník, vždy se však ukázal bezectným ničemou."

Jestliže lze míti za to, že upřímná kajícnost Adamsova a jeho nejvýš úspěšné úsilí, s jakým se snažil vychovati dorůstající generaci v zbožnosti a ctnostech, jsou do jisté míry odpykáním za jeho dřívější zločiny, pak tento muž má plné právo na shovívavost, jíž je křehkému lidstvu tak často zapotřebí, a jíž se mu také vskutku dostalo od všech námořních důstojníků, kteří navštívili ostrov a byli svědky prostých mravů, jakož i hluboce vštípené zbožnosti a čistoty, jaká vládne v této šťastné a dobře spořádané společnosti. Cítili všichni velmi mocně, že zásluhy a spasitelné ctnosti jeho pozdního života do té míry usmířily jeho dřívější vinu, že by nebylo správné, kdyby ho ohrožovali, naopak, že je spíše třeba povzbuzovati ho v jeho záslužné činnosti, ne-li pro něho samého, tedy aspoň k vůli nevinným mladým lidem, kteří jsou na něm závislí.

Přesto by se však nikdy nemělo zapomenouti, že Smith byl mezi prvními a nejodvážnějšími účastníky

vzpoury a pirátství, a že, kdyby byl zůstal na Tahiti a „Pandora“ ho byla odvezla domů, nic by ho nebylo zachránilo od potupné smrti. Jeho tvrzení, že byl při vypuknutí vzpoury v kajutě a že byl donucen, aby se chopil zbraně, lze mu odpustiti vzhledem k jeho zvláštní situaci — chtěl totiž patrně státi před svými krajany tak ospravedlněn, jak to jenom jeho případ připouštěl — ale nelze je míti za správné. Neboť Smith byl třetí z těch, kteří se objevili se zbraní na palubě, a stál na stráži u Bligha s nabitou mušketou a nasazeným bajonetem. Historie, kterou vypravoval Beecheymu, že prý pan Stewart poradil Christianovi, „aby se zmocnil lodi“, je, jak bylo ukázáno, úplně falešná; zde však se možno domnívati, že mu selhala paměť. Byla-li vůbec dána někým taková rada, je mnohem pravděpodobnější, že pocházela od Younga. Smith také vypravoval dvojí různý příběh, pokud jde o chování Christianovo. Siru Thomasi Stainesovi a kapitánu Piponovi líčil tohoto neblahého mladého muže tak, že už nikdy nebyl šťasten po svém zločinném skutku, jehož se dopustil, a že už vždycky potom byl zádumčivý a nevrlý, a že páchal tolik násilí a ukrutností, až proti sobě poštval odpor a nenávist svých druhů v zločinu. Kapitánu Beecheymu naopak vypravoval, že Christian byl vždycky veselý, že podněcoval svým příkladem své druhy k práci, že byl od přirozenosti šťastný a důvtipný, a že si získal dobré mínění a úctu u všech, kdož pod ním sloužili, což prý jest nejlépe dokázáno tím, že si udržel i za okolností nejvýš zmatených a nebezpečných poslušnost a úctu všech, kteří se k němu připojili, až do své smrti — a kapitán Beechey praví, že Adams ještě teď, když mluví o Christianovi, nikdy neopomene říci p a n Christian. A proč by to také opomíjel? Christian byl rodem gentleman, byl důstojníkem ve službě Jeho Veličenstva a byl tak ovšem vždycky oslovován.

— Proč však byl zavražděn za dvě léta (jedna zpráva tvrdí, že za devět měsíců) potom, co společnost připlula na ostrov? Kapitán Beechey odpověděl na tu otázku — že prý utiskoval Tahiťany a hrubě s nimi zacházel.*

Že Christian byl dalek toho, aby byl veselý, naopak, že se v duchu ustavičně znepokojoval o svou bezpečnost, je dokázáno tím, že si našel jeskyni na nejzazším konci vysokého hřbetu srázných pahorků,

* Jelikož Adams, jediný žijící svědek (kromě tří nebo čtyř tahitských žen a několika dětí), vypravoval o smrti Christianově každému návštěvníku jinak, lze se zde zmíniti o několika zvláštních okolnostech, které se přihodily doma právě v době návštěvy Folgerovy a vzhledem k nimž možno takřka pochybovati, že Christian umřel na Ostrově Pitcairnově.

Kolem roku 1808 a 1809 bylo kolem jezer Camberlandského a Westmorelandského rozšířeno mínění, že Christian je v té krajině a že často tajně navštěvuje svou tetu, která tam žije. Christian byl blízkým příbuzným pana Christiana Curwena, dlouholetého člena parlamentu za Carlisle, a jsa sám rodákem z toho kraje byl v těch končinách dobře znám. Tato věc by se však mohla pominouti jako pouhý tlach, kdyby se právě toho času nebyla přihodila jiná okolnost, za jejíž pravdivost se vydavatel této knížky neváhá zaručiti.

Stalo se, že jednoho dne šel kapitán Heywood ve Fore Street v Plymouth Dock za mužem, jehož postava se tak nápadně podobala Christianově, že Heywood bezděky zrychlil krok. Oba kráčeli velmi rychle a protože asi rychlé kroky vzadu upoutaly cizincovu pozornost, otočil se znenadání tváří dozadu, pohlédl na Heywooda a ihned se dal do běhu. Ale jeho tvář podobala se právě tak nápadně tváři Christianově jako jeho záda, takže Heywood, nesmírně rozrušen, začal utíkat také. Oba běželi co mohli nejrychleji, ale cizinec byl přece daleko vpředu a několikrát zahnuv za roh zmizel.

Heywood považoval za velmi nepravděpodobno, že by Christian byl v Anglii, ač ne za zcela vyloučeno; neměl o něm zpráv od té doby, co se rozešli na Tahiti; a ať tak nebo onak, tato nápadná podobnost, cizincův úlek a jeho úsilí, aby mu unikl, byly okolnostmi příliš mocnými, aby neudělaly na Heywooda hlubokého dojmu. V první chvíli chtěl zahájit v té věci pátrání, ale pak, uvědomiv si, co nesnází a bolesti by mu vynesl takový objev, považoval za rozumnější, nechá-li se ta věc být. Ale po celý svůj další život si často vzpomínal na tuto příhodu.

který běží napříč přes ostrov, a že se tam zamýšlel utéci, kdyby snad nějaká válečná loď odhalila úkryt vzbouřenců, a v té jeskyni byl odhodlán prodati svůj život co nejdráže. V tomto úkrytu vždycky měl trochu zásob a poblíž něho si postavil malou chatrč, dobře zakrytou stromy, která mu sloužila za strážní budku. „Přístup k této jeskyni byl tak nesnadný," praví kapitán Beechey, „že i kdyby se skupině lidí podařilo překročiti onen horský hřbet, byl by tam mohl vzdorovati jakékoliv přesile, pokud by mu byla dostačila munice." Už pouhá myšlenka, že vysadil na širý oceán k jistému zahynutí — neboť v nic jiného se nedalo doufat — ne méně než devatenáct osob, z nichž nikdo, až na jednoho, mu ničím neublížil, ta pouhá myšlenka posedala jistě bez ustání jeho mysl a dávala mu málo možnosti, aby byl šťastný a veselý.

Pravdou je, jak je vidět z deníku Morrisonova, že po ten krátký čas, co prodlévali na Tabonai, až do rozdělení vzbouřenců na Tahiti, kde ho šestnáct mužů opustilo a jenom těch osm nejhorších se s ním vydalo na hledání nějakého úkrytu, počínal si Christian mnohem tyranštěji nežli člověk, který ho, jak tvrdil, dohnal ke vzpouře. Když kapitán Beechey vylíčil jeho smrt, dodává: „Tak padl muž, který, jsa pověstným vůdcem vzpoury, dobyl si slávy nikoli záviděníhodné, ačkoli na omluvu jeho zločinu lze uvésti tyranství, které ho k tomu donutilo." — Jest míti za to, že čin, jímž Christian byl vinen, nelze nikterak takto omlouvati.

Kdyby se připustilo, že vzpouru na lodi lze nějak omluvit, zasadila by se tím osudná rána nejenom námořní disciplině, nýbrž samé existenci námořnictva; kdyby se jakkoli shovívalo osobám provinilým vzpourou, oslabila by se tím a nakonec docela zničila účinnost tohoto velikého a mocného tělesa. Není také nikterak třeba, aby se připouštělo

nějaké zmírnění trestu za vzpouru. Neboť kdykoliv se velící důstojník dopustí činu zbytečně a přehnaně přísného nebo tyranského, stačí, když mu tento čin bude dokázán a jistě s ním bude naloženo tak, jak toho bude stupeň jeho krutosti vyžadovat. Kdyby byl Christian trpělivě vyčkal, až se „Bounty“ vrátí do Anglie, a kdyby se pak bylo Blighovi dokázalo jeho tyranské chování k důstojníkům a k posádce, z něhož byl nařčen, byl by jistě býval bez okolků propuštěn z námořnictva Jeho Veličenstva krále.

Pokud se Adamse týče, tu, ačkoli jeho pozdější činy byly nejvýš záslužné a lze říci, že jenom jeho přičinění lze děkovati za nynější šťastný stav malé obce na Pitcairnově ostrově, přece se není možno domnívati, že by tím jeho zločin, podobně jako Christianův, byl býval smazán. Sir Thomas Staines, první britský důstojník, který se na ostrově zastavil, musil, jak se dá předpokládati, sám u sebe při té příležitosti bojovati mezi povinností a soucitem. Bylo jeho naléhavou povinností zajmouti ho a přivézti ho do Anglie, kde by byl býval souzen a bezpochyby usvědčen ze zločinu, za nějž několik jeho méně výbojných spoluvinníků bylo potrestáno smrtí — ačkoli by byl mohl dostat, a pravděpodobně také skutečně dostal, vzhledem k délce času a k mnoha sobě příznivým okolnostem, od krále milost. Ale snad konec konců přece jenom bylo dobře, že se tento rytířský důstojník, zaváhav nejprve mezi citem povinnosti a soucitem, jak je o něm známo, nakonec přiklonil k soucitu a že spravedlnost ustoupila milosrdenství. Kdyby byl býval na jeho místě takový Bligh nebo takový Edwards, jest se obávati, soudě podle jejich dřívějšího chování, že jeden by se byl dal unésti hněvem a druhý by byl jednal s mrazivou přísností, a oba by ho byli dali spoutat okovy a celou obec, závislou jedině na něm, byli by uvrhli do bídy a záhuby — a přece, i kdyby tak byli jed-

nali, nebyli by se byli odchýlili od přísné linie povinnosti — *Dis aliter visum*.

„Blossom“ byl první válečnou lodí, na jejíž palubu Adams od vzpoury vstoupil; a jak poznamenává kapitán Beechey, jeho vzpomínky se při tom nemohly přirozeně nevraceti k výjevům, jež na něho působily dočasnou stísněností, avšak nezdálo se, že by s těmito jeho myšlenkami měly co činit obavy o jeho osobní bezpečnost. Jelikož se pak všichni vynasnažovali, aby jeho mysl uklidnili, záhy se upokojil a zdomácněl. Bylo to několik hodin před tím, než-li se loď přiblížila ku břehu, a čluny od ní odrazily dříve, nežli zakotvila.

Pro strmá skaliska a strašlivý příboj dopravena byla skupina těch, kteří hodlali navštíviti osadu, na ostrov mladými muži v jejich člunu. „Za obtížné přistání,“ praví kapitán Beechey, „byli jsme více než odměněni přátelským přijetím, jehož se nám na břehu dostalo od Hanny Youngové, velmi zajímavé mladé ženy, dcery Adamsovy. Ve své horlivosti, aby první uvítala svého otce, předběhla ostatní své družky, jež omlouvala za jejich opoždění, vysvětlujíc, že byly všechny za kopcem ve společnosti Johna Buffeta, aby se podívaly na loď, a dosud se nevrátily. Ukázalo se, že John Buffet, který byl plavcem, zjistil, že loď, která sem připlula, je loď válečná, a tolik se znepokojil o bezpečnost Adamsovu, že buď nemohl nebo nechtěl odpověděti na žádnou otázku žen, kterou mu položily. Celá společnost vypukla proto v pláč, neboť se bály, že Buffet zpozoroval něco, z čeho hrozí jejich patriarchovi nebezpečí. Konečně se podařilo jejich úpěnlivým prosbám prolomiti jeho tvrdošijné mlčení, ale než mohl vyložiti jeho příčinu, bylo viděť čluny, jak odrážejí od lodi a míří ku břehu, načež Hanna ihned pospíšila, aby otce políbila na uvítanou a učinila to s přesvědčivou horoucností nejopravdovější lásky. Omluva

jejích družek se ukázala zbytečnou, neboť ony se už objevily na příkré pěšině, vinoucí se po svahu kopce, a jak se blížily ku břehu, vítaly nás jedna po druhé na ostrov, a to s prostotou a upřímností, jež potvrzovalo pravdivost jejich slov."

Celá společnost vyjádřila současně přání, aby se tam návštěvníci zdrželi několik dní; a když hosté naznačili, že by se chtěli dostat do vesnice před soumrakem a postaviti si tam observatoř, chopil se každý z domorodců nějakého předmětu a nesli to po příkrém chodníku, skrytém místy za skupinou kokosovníků, při čemž i ženy nesly svá břemena místy velmi neschůdnými bez nejmenších nesnází. Vesnice se skládala z pěti stavení zřízených na upraveném prostranství, svažujícím se k moři. Zatím co mužové jim pomáhali při stavění stanu, ženy se zabývaly chystáním večeře. Způsob vaření byl zcela týž, jako na Tahiti, vaří se totiž pomocí rozžhavených kamenů v dolíku vyhrabaném v zemi. U mladého Christiana byl prostřen stůl a byly na něm talíře, nože i vidličky. John Buffet odříkal pateticky modlitbu, což se opakovalo, kdykoli sedal ke stolu nový host, pokud trvala večeře. V této věci jsou tak přísní, že považují za nesprávné dotknouti se třeba jenom kousku chleba a nepomodliti se předtím a potom. „Jednou," vypravuje kapitán Beechey, „jsem se dal s Adamsem do řeči a on v roztržitosti vzal do úst první sousto, aniž odříkal díkůvzdání; nežli je však shltl, vzpamatoval se a maje pocit, jako by se byl dopustil zločinu, okamžitě vyndal, co měl v ústech a pomodlil se." — Jejich světnice a stůl jsou osvětlovány pochodněmi zhotovenými z ořechů doodoe (Aleurites triloba), navlečených na vláknech z palmových listů, což je dobrá náhrada za svíčky.

Jest značně pozoruhodno, že ačkoli se tu ženy těší veliké úctě, přece v jednom případě se zacho-

vává rozlišení, jež by se v civilisovaných krajinách považovalo za ponižující. Je to týž mrav, který se přísně po všech tichomořských ostrovech a vlastně takřka na celém východě, že totiž žena nesmí jíst v přítomnosti svého muže; a ačkoli se toto vylučování žen z přítomnosti mužů neprovádí na Pitcairnově ostrově tak do důsledků, zachovává se aspoň v tom smyslu, že ženy musí opustiti stůl, je-li nedostatek sedadel. Zdá se, že odůvodňují tento zvyk tím, že muž byl stvořen dříve než žena a že tedy má právo, aby se první najedl — „závěr to," poznamenává Beechey, „který nás připravil o společnost žen při stole po celou tu dobu, co jsme meškali na ostrově. Avšak nepovažovaly se tím ani zdaleka za zanedbávány, nýbrž žvatlaly s námi velmi srdečně, stojíce za našimi sedadly a plácaly mouchy, občas nám připomínajíce poctu, která se nám takto děla, něžným plesknutím, dopadnuvším nás ať už náhodou nebo s rozmarnou schválností." Když pak mužové vstali od stolu, sedly ženy teprve k tomu, co zbylo.

Pak jim byly připraveny postele. Matrace z palmového listí byly přikryty domácím suknem, zhotoveným z papírové moruše, stejně jako na Tahiti, povlaky byly ze stejné látky a zdálo se podle jejich praskání, že jsou zcela čerstvé od stavu, či spíše od tlouku. Celé zařízení prý bylo pohodlné a zvalo mile k odpočinku. Jejích první spánek byl přerušen jenom jedinou věcí: byla to melodie večerní hymny, kterou zpívala celá rodina uprostřed světnice, když se zhasla světla. Za časného svítání byli zase probuzeni ranní hymnou a společnou pobožností, po níž se ostrované rozešli každý za svým zaměstnáním. Některé ženy se jaly prát prádlo hostí, jiné chystaly jídlo, a jiné se konečně zabývaly výrobou látky.

Nevinnost a prostota těchto zajímavých mladých

stvoření vysvítá z tohoto líčení. „Vedle našich lůžek leželo už ráno několik zralých plodů a naše klobouky byly ověnčeny čerstvými květy stromu nono (Morinda citrifolia), jež ženy natrhaly za čerstvé ranní rosy. Když jsme se rozhlédli po světnici, nebylo tam žádných zástěn ani záclon, ačkoli lůžek tam bylo několik; nepovažovalo se to asi za potřebné. A také když jsme se chystali vstát, ženy se nikterak neskrývaly, nýbrž, aby nám ukázaly svou pozornost, přišly nám přát dobrého jitra a ptaly se nás, čím by nám mohly posloužit, a přinesly nám všelijaké dárky, jichž ostrov poskytuje. Leckdo by snad byl nesvůj, kdyby měl vstávat a oblékat se před tolika hezkými černookými slečinkami, shromážděnými uprostřed prostorné jizby; ale brzy jsme si zvykli a přemohli své rozpaky a požádali jsme o vodu, kterou nám ony ochotně přinesly, a prádlo, jež jsme stáhli, nahradily čistým.

Jejich chalupy jsou prostranné a pevně ze dřeva zbudované, mají podélnou podobu a jsou kryty palmovými listy zohýbanými kolem větve téhož stromu a připevněným horizontálně ke krovům tak umístěným, aby střecha měla náležitý sklon. Hořejší patro je zařízeno na spaní, jsou tam čtyři postele, v každém rohu jedna, a tak veliké, že by na nich mohli spáti tři i čtyři lidé. Dolejší místnost je jídelnou, je v ní veliký stůl a kolem něho několik sedadel. Dolejší světnice je spojena s hořejší silným žebříkem, který stojí uprostřed. Hned okolo vesnice jsou ohrady pro krmení vepřů, koz a drůbeže, a za nimi jsou vzdělávaná pole, na nichž rostou banány, melouny, yam, taro, sladké brambory, tee, rostlina, z níž se vyrábí sukno, a jiné užitečné kořínky, ovoce a spousta keřů. Každá chatrč má svou kůlnu na dělání sukna, svou pekárnu, chlívek pro prasata a kurník.

Pokud byli cizinci na ostrově, obědvali hned u té

osoby, hned u jiné, a jejich jídlo bylo vždycky stejné, a skládalo se z pečeného vepře, z yamů, tara a někdy ze sladkých brambor. Koz je na ostrově mnoho, ale domorodci nemají rádi ani jejich masa ani mléka. Jejich hlavní potravou je yam, buď vařený, pečený nebo smíchaný s kokosovými ořechy, pekou se z něho koláče, nebo se jí se šťávou, vymačkanou z kořínků tee. Kořínky tara nejsou špatnou náhradou za chléb, a banány a appoi jsou plody velmi zdravé a výživné. Obyčejným nápojem je voda, ale vyrábějí také čaj z čajovníku, do něhož přidají trochu zázvoru a osladí to šťávou z cukrové třtiny. Zřídka zabijí prase, živíce se hlavně ovocem a rostlinnou potravou. Při tomto prostém jídle, časném vstávání a hojném tělesném pohybu bývají málo nemocni. A kapitán Beechey praví, že jsou jistě sličnější a zdatnější rasou, nežli jakou lze najít u ostatních lidských plemen.

Malé děti chodí pravidelně do školy a John Buffet je učí číst, psát a počítat, k čemuž přistupuje vyučování v zásadách náboženství a morálky, odvozených hlavně z bible a modlitební knihy — nemají totiž na štěstí jiných knih, jež by mohly kalit a mást jejich náboženské názory. Zřídka si dovolí žert nebo jinou lehkomyslnost, a Beechey praví, že jsou tak zvyklí chápat všecko v doslovném smyslu, že ironii pokládali vždycky za lež, i když jim bylo potom dáno vysvětlení, a že nemohli pochopiti, že by bylo dovoleno mluvit, co není skutečná pravda, ať už k jakémukoliv účelu. Neděle je celá věnována službě Boží, modlitbě, čtení a vážnému rozjímání. Toho dne se nekoná žádná práce, ani se nevaří, a jídlo se chystá hned den před tím.

„Byl jsem přítomen," praví Beechey, „jejich nedělní pobožnosti, a shledal jsem, že je dobře vedena. Modlitby četl Adams a naučení Buffet a před pobožností se zpívaly hymny. Na každém bylo vidět

zbožnost co největší, a děti projevovaly vážnost neznámou u mládeže našich obcí doma. Při litaniích se modlili za svého panovníka a celou královskou rodinu se zřejmou upřímností a věrností. K obvyklé pobožnosti bylo přidáno několik rodinných modliteb, o nichž se domnívali, že se hodí k jejich vlastnímu osudu. Nakonec Adams, který se bál, aby nevynechal něco důležitého, pomodlil se ještě všecky modlitby, jež jsou myšleny jen jako náhradní modlitby za jiné. Pak přišlo kázání, jež velmi dobře přednesl Buffet; a aby z něho nikdo nic nezapomněl, bylo přečteno třikrát. Všecko se skončilo hymnami, jež zpívali nejprve jenom dospělí, potom teprve děti. Pobožnost se tímto způsobem velmi protáhla; avšak půvabný a čistý zevnějšek celého shromáždění, zbožnost, která zářila z každého obličeje, jakož i prostota a nevinnost dětí tolik zaujaly pozornost, že přes svou délku nebyla tato nedělní bohoslužba nudná. Asi za půl hodiny jsme se opět shromáždili k modlitbě a při západu slunce se ranní bohoslužba opakovala, takže možno říci, že s ranními a večerními modlitbami konali v neděli pětkát bohoslužbu.

Snad si někdo pomyslí, že jdou ve své vážnosti příliš daleko a že mladým lidem se nedovoluje dosti osvěžení. Tanec jako pohyb a zábava, kdysi tolik pěstovaná většinou na všech tichomořských ostrovech, je tu úplně vyloučen. S velikou námahou a mnoha prosbami podařilo se hostům přiměti tři dospělé ženy, že povstaly a provedly před nimi tahitský tanec, k čemuž svolily jen s velikým zdráháním, takže bylo vidět, že to dělají jenom proto, aby se jim zavděčily. Bylo to o málo víc nežli pouhé šoupání nohama, vzájemné proklouzávání a luskání prsty. Nesetrvaly dlouho při této zábavě, považujíce ji za přílišnou rozpustilost, a jenom ty tři zmíněné ženy daly se přemluviti, aby ukázaly své umění. Zdálo se, že mají málo smyslu pro hudbu, jak instrumen-

tální tak vokální. Když však Adams meškal dva nebo tři dny na palubě „Blossonu", nezdráhal se zúčastniti se tance a byl velmi veselý, svých náboženských úkonů však při žádné příležitosti nezanedbal. Kapitán Beechey nepochybuje, že jeho zbožnost byla upřímná. Spal v téže kabině jako kapitán, čekal však vždycky, až kapitán si lehne a usne (jak se domníval), načež si klekl do kouta a vykonával svou pobožnost, ráno pak vstával první za tímže účelem.

Tento dobrý stařec řekl jednou Beecheymu, že by ho udělal velmi šťastným, kdyby přečtl nad ním a jeho ženou oddávací modlitby, ježto prý nemůže snésti pomyšlení, že by s ní žil bez toho, když se k tomu naskytla příležitost jako teď. Ačkoli Adams byl už stár a jeho žena skoro slepá a několik let upoutaná na lůžko, přece způsob, jak o to požádal, tak dojal Beecheyho, že by se mu bylo zdálo kruté, aby mu nevyhověl. Byli tedy druhého dne řádně oddáni a John Buffet to zanesl do zvláštních záznamů. Sňatky mezi mladými lidmi však vykonává Adams, užívaje k tomu prstenu, který takto spojil všecka manželství od té doby, co byla na ostrově založena tato osada. Pravidelný věk, kterého se žádá k manželství, je u muže nejméně dvacet let, u ženy osmnáct. Omezení vzhledem k příbuzenským vztahům je totéž jako u nás a přísně se při uzavírání sňatků dodržuje. Adams také vykonává úřad křestní.

Kapitán Beechey poznamenává, že tito milí lidé přesně dodržují dané slovo a slib, cítíce se vázáni jimi i tam, kde by se jich i nejsvědomitější Evropan považoval právem za zproštěna. Tak se kdysi dříve zamiloval George Adams do Polly Youngové, děvčete poněkud staršího než byl sám; Polly však bůhví proč neopatrně prohlásila, že n i k d y n e d á své ruky Georgovi Adamsovi; on však stále doufal, že jednou povolí, a neustával ve svém úsilí, aby se jí zalíbil, a nemýlil se; jeho vytrvalost a jeho pěkná

postava, jejíž sličnost George před ní hleděl při každé příležitosti uplatniti, obměkčila nakonec srdce Polly, takže by mu byla ráda svou ruku dala. Ale slib jejího mládí nedal se jen tak obejíti, a tak láskou churavý párek nyl den ode dne, jsa obětí pošetilosti mladistvého unáhlení. Tento choulostivý případ byl přednesen britským důstojníkům, kteří prohlásili, že by bylo mnohem lepší oženiti se nežli žíti dále nešťastně pro přenáhlené rozhodnutí, učiněné dříve, než rozum dospěl. Ale Polly se svých skrupulí nezbavila a když ti, kdož dali tuto radu, opouštěli ostrov, zanechali na něm oba mladé lidi neženaté. Kapitán Beechey však dostal brzy dopis, oznamující, že George Adams a Polly Youngová si podali ruce a jsou šťastni; týž dopis však oznamoval také smrt Johna Adamse, zesnulého v březnu 1829.

Smrt tohoto starého patriarchy je nejvážnější ztrátou, jaká mohla postihnout tuto mladou osadu. Dokonalý soulad a spokojenost, v níž, jak se zdá, žili všichni pospolu, nevinnost a prostota jejich mravů, jejich manželská a otcovská láska, jejich mravné, zbožné a ctnostné živobytí a jejich neznalost jakékoliv neřesti — to vše třeba připsati příkladnému chování a vedení starého Johna Adamse. A je potěšující, víme-li, že ještě pět let po návštěvě „Blossomu“ a rok po Adamsově smrti těšila se malá kolonie témuž stavu neporušené harmonie a spokojenosti jako předtím.

Když kapitán Beechey vylíčil po svém návratu neutěšený stav této malé společnosti a její nedostatek různých potřeb, poslala jim vláda do Valparaisa, odkudž pak to mělo být dopraveno na jejich ostrov, množství všelijakých předmětů pro šedesát osob: námořnické modré kazajky a kalhoty, flanelové vesty, punčochy a střevíce, ženské šaty, rýče, motyky, lopaty, sekery, zednické lžice, hrábě, a to všecko bylo přivezeno v lodi Jeho Veličenstva „Seringapatanu“,

jíž velel kapitán ctih. William Waldegrave, který tam připlul v březnu 1830.

Sotva loď zakotvila, už k ní přivesloval ve člunu George Young, a brzy potom se objevil Čtvrtek Říjen Christian s několika jinými v jolle, a když přišli na palubu, byli pozváni k snídani, a jeden z nich odříkal jak obyčejně před jídlem i po jídle díkůvzdání. Kapitán, kaplan a několik jiných důstojníků doprovodili domorodce na ostrov, a když vystoupili na vrchol první planiny, obklíčené hájem kokosovníků, našli tam shromážděné ženy a matky, aby je uvítaly. — „Přivezl jsem vám duchovního," praví kapitán. — „Pán Bůh vás požehnej," ozvalo se ze všech úst. „Ale zůstane tu s námi?" — „Ne." — „Vy zlý, proč ne?" — „Nemohu se bez něho obejít, je to kaplan mé lodi. Ale přivezl jsem vám šaty a jiné potřeby, které vám král Jiří posílá." — „My však," odpovídá Kitty Quintalová, „potřebujeme potravy pro své duše."

„Naše uvítání," praví kapitán Waldegrave, „bylo velmi srdečné, zejména uvítání kaplana Watsona, a setkání mužů se ženami bylo nejvýš vroucí, říkali si navzájem slova radostného shledání, jako by se byli vrátili odněkud po dlouhé nepřítomnosti. Muži vylezli na stromy a shazovali nám dolů kokosové ořechy, a druzí zase s nich zuby strhávali kůru a nabízeli nám mléko. Když jsme si odpočinuli, zavedli nás do svých chalup, kdež jsme povečeřeli a šli spát."

Kapitán Waldegrave praví, že bylo velmi milo pozorovati jejich vrozenou prostotu mravů, zřejmě bez falše; jejich pohostinství nezná mezí, jejich chalupy jsou otevřeny všem, a všichni jsou vítáni k jídlu, jaké je právě na stole; hned se zabili a připravovali vepři a drůbež, a když hosté seděli u stolu, jeden z ostrovanů vstal k modlitbě a pozdvihnuv oči k nebi odříkal prosté díkůvzdání za pokrm,

z něhož se chystají pojísti, a vyprošuje si zároveň duchovní potravu. Na konci modlitby odpověděli všichni amen. Když přišel mezi jídlem někdo nový, všichni přestali jíst a čekali, až odříká své díkůvzdání.

Večer se všichni shromáždili v jedné chalupě, aby byli přítomni odpolední pobožnosti vykonávané kaplanem Watsonem, a kapitán Waldegrave vypravuje, že to byl výjev nejvýš dojemný. Vybrali si k tomu ložnici jednoho patrového stavení. Nahoru se vystupovalo z dolejší místnosti po širokém žebříku a padacími dveřmi. Kněz zaujal místo mezi dvěma postelemi a hned za ním hořela lampa. V posteli po jeho pravici spaly zdravým spánkem tři děti, u lůžka po levé straně seděli tři mužové. Po obou stranách a před ním stáli mužové, někteří oblečeni jenom v prosté mara, takže bylo dobře vidět jejich obrovské postavy; jiní byli v kazajkách a v kalhotech, s bosýma nohama a s nahými ňadry. Vzadu stály ženy ve svých prostých, doma vyrobených šatech, jež zcela zahalovaly jejich postavy, ponechávajíce venku jenom hlavu a bosé nohy. Děvčata měla kromě toho na sobě ještě jakousi plachtu svázanou na uzel na způsob římské togy a přehozenou přes pravé rameno, a šla pod levou paží. Když začala všeobecná zpověď, klekli všichni před duchovního, ruce sepjali a zdvihli k prsům jako k modlitbě, a zvolna a zřetelně opakovali zpověď po duchovním. Modlili se za krále anglického, jehož považují za svého panovníka. Pak přišlo kázání na text, který byl, jak se domnívá kapitán Waldegrave, velmi šťastně zvolen: „Neboj se, malé stádo, neboť se zlíbí tvému Otci a dá ti království." Ke konci pobožnosti žádal za dovolení, aby směli zazpívat svou večerní hymnu a celé shromáždění zpívalo vhodně „Rozejděte se v pokoji".

Kapitán Waldegrave stejně jako dřívější návštěv-

níci vydává svědectví o vlídnosti a úslužnosti těchto prostých ostrovanů. Děti prý milují své rodiče a poslouchají jich, rodiče milují své děti a jsou k nim laskaví. Nikdo z návštěvníků neslyšel, že by si byli domorodci navzájem řekli nějaké drsné slovo. Nikdy jeden druhého nepomlouvají a nemluví o sobě zle. Jestliže se ptali někoho z nich na povahu a chování některé jiné osoby, odpověď zněla obyčejně v tomto smyslu: „Kdyby to bylo k něčemu dobrému, odpověděl bych vám, ale protože by nebylo, dělal bych špatně, kdybych vám vypravoval povídačky.“ — Nebo týkala-li se otázka někoho, kdo se dopustil nějaké chyby, odpovídali: „Nedělal bych dobře, kdybych vám vyprávěl o hanbě svého bližního.“ Laskavé a něžné cítění vztahuje se i na vdovy po tahitských mužích, kteří byli na ostrově zabiti, neboť tyto vdovy by tu byly zcela bez pomoci a opuštěné, kdyby nebylo vlídné šetrnosti mladších, kteří je podporují a zacházejí s nimi se vší pozorností a úctou.

Ženy se oblékají do bílé látky vyrobené z papírové moruše a jejich šaty sahají v dvojím záhybu od ramen až k chodidlům a jsou tak volné, že zcela zahalují obrys postavy. Matky, dokud kojí, nosí děti pod svým šatem, když pak dítě povyroste, sedí na kyčli matčině, držíc se rukama za její rámě, kdežto matčina ruka je ovinuta kolem něho a pevně ho drží. Mužové a hoši nosí vyjma neděli, kdy se oblékají do anglických šatů, jenom mara, t. j. kus látky ovinuté kolem kyčlí a mezi nohama a vzadu svázané na uzel; podnebí je tam opravdu příliš horké pro těžký a těsný oděv. Ženy, když pracují, mají na sobě jenom spodničku a kazajku.

O mužích se praví, že jejich výška je od pěti stop osmi palců do šesti stop, že mají velikou svalovou sílu a skvělé postavy. — „Neviděli jsme tam,“ praví kapitán Waldegrave, „ani jednoho mrzáka nebo osobu s nějakou tělesnou vadou, až na jednoho hocha,

jehož ke mně přinesli s největší dobromyslností a se srdečným smíchem, poznamenávajíce: „Mohli byste být bratři, oba jste pozbyli pravého oka.“ — Uznal jsem tuto příbuznost a tomu chlapci budou napříště bezpochyby říkat „kapitán“.

Kapitán Beechey podal podrobnější zprávu o fysických vlastnostech obyvatelů Pitcairnova ostrova. Praví, že jsou vysoké postavy, robustní a zdraví; jejich průměrná výška prý je pět stop deset palců; nejvyšší muž měřil šest stop čtvrt palce, nejmenší z dospělých pět stop devět a jednu osminu palce. Jejich údy jsou souměrné, oblé a rovné; nohy prý jsou trochu obráceny dovnitř. Osmiletý chlapec měřil čtyři stopy a jeden palec, jiný hoch, devítiletý, čtyři stopy tři palce. Jejich prostá strava a časné cvičení svalstva jim dodává tělesné síly a pružnosti, jíž tak hned nenajdeme rovné. Je zapsáno, že George Young a Edward Quintal nesli každý najednou kotvu, dvě veliká kladiva a zbrojířovu kovadlinu, což vážilo dohromady více než šest set liber, a Quintal prý jednou nesl člun, dlouhý osmadvacet stop. Ve vodě jsou skoro právě tak doma jako na souši a vydrží v moři takřka celý den. Často obeplují svůj malý ostrov, jehož obvod obnáší nejméně sedm mil; a ženy jsou téměř právě tak zkušenými plavci jako muži.

Ženští potomci tahitských žen jsou skoro stejně svalnatí jako potomci mužští a jsou vyšší nežli většina jejich pohlaví. Polly Youngová, která není nejvyšší ženou na ostrově, měřila pět stop devět a půl palce. Rysy mužů i žen jsou pravidelné a sličné, oči jsou jasné a většinou hnědé, jenom v několika případech modré, obočí je tenké a zřídka kdy spojené; nos je poněkud zploštělý a tím, že se u nozder hodně rozšiřuje, nese známky tahitské rasy, stejně jako rty, jež jsou široké a silně rýhované. Jejich uši jsou prostředně veliké a ušní lalůčky jsou pravidelně srostlé s tváří; jsou také většinou v mládí

propichávány, aby se do nich mohly strčit květiny, což je zvykem velmi rozšířeným u domorodců na tichomořských ostrovech. Vlasy jsou černé, někdy kadeřavé, někdy rovné, zuby jsou pravidelné a bílé. Celkem jsou to lidé velmi vzhlední.

Kapitán Beechey praví, že ženy se všecky vycvičily v babictví, že k porodům dochází obyčejně v noci, že porodní bolesti trvají zřídka kdy déle než pět hodin a že ještě žádný porod neskončil osudně. Není však případu dvojčat a ani jediného potratu, kromě snad při úrazu. Děti jsou koupány obyčejně třikrát denně ve studené vodě a kojí se třeba tři čtyři leta. A když jsou odstaveny, krmí je „popoeem", připraveným ze zralého jitrocele a vařených kořínků tara, což se rozetře na kašičku. Pan Collie, lékař „Blossonu", poznamenává, že nic není v historii ostrova neobyčejnějšího nežli všeobecné dobré zdraví dětí; když jim rostou zuby, nedělá jim to zvláštních potíží, nemají střevních nemocí a jsou uchráněny všelijakých nakažlivých chorob, jimiž obyčejně trpí děti ve velikých obcích. Nabídl jim, že je všechny, děti i dospělé, oočkuje, oni to však odmítli, soudíce, že nebezpečí nákazy neštovicemi je příliš malé, aby bylo třeba té operace.

Na důkaz toho, jak prostá strava a ustavičný tělesný pohyb přispívá ke zdraví těla, pokožka těchto lidí, ačkoli se těší tak kypícímu zdraví, je u srovnání s Evropany vždycky chladná a jejich puls je značně nižší. Doktor jich několik vyšetřoval a shledal, že George Young měl dopoledne jen šedesát pulsu, a tři jiní, které vyšetřoval odpoledne po obědě, měli osmašedesát, dvaasedmdesát a šestasedmdesát, kdežto ti z britských důstojníků, kteří nejlépe snášeli horko toho podnebí, měli přes osmdesát.

Jest nemožno necítiti hlubokou účast se štěstím té malé společnosti a zároveň nemíti obavy, aby se něco nepřihodilo, co by porušilo soulad a zničilo

prostotu mravů, jež ji dosud vyznačovala. Jest se vskutku obávati, že símě sváru je už zaseto. Je patrno z vypravování Waldegravova, že už tři Angličané našli cestu do této malé společnosti. Jeden z nich, John Buffet, o němž se zmiňuje Beechey, je člověk neškodný, ba naopak, ostrovanům velmi prospěšný jako duchovní a jako učitel; je také obratným a užitečným řemeslníkem, vyzná se v loďařství a stolařství a je v obci velmi oblíben. Od té doby však byli na ostrově zanecháni ještě dva jiní, jeden z nich, John Evans, je synem sedláře, zaměstnaného u Longa v ulici St. Martin's Lane, a oženil se s dcerou Johna Adamse, takže má a obdělává část jeho půdy. Třetím je George Hunn Nobbs, který se nazývá pastorem, písařem a učitelem, zkracuje tak privilegia Johna Buffeta. A jsa člověkem vynikajících schopností a neobyčejně drzý, připravil už Johna Buffeta o velikou část jeho žáků, z čehož povstala dostatečná příčina pro rozdvojení a nesouhlas mezi členy osady, věci to dříve neznámé. Buffet a Evans se živí svým výdělkem, kdežto Nobbs nejenom se domáhá toho, aby byl vyňat z pracovní povinnosti, jsa jejich pastorem, nýbrž si dělá i nároky na to, aby byl vydržován na útraty obce. Oženil se s dcerou Karla a vnučkou Fletchera Christiana, jehož potomci, jakožto potomci vůdce tlupy, by si mohli dělat nároky na svrchovanost, která by se možná i všeobecným souhlasem uznala, kdyby jen měli i přiměřené schopnosti, praví se však, že jak Čtvrtek Říjen Christian, i Karel Christian, synové náčelníka vzbouřenců, jsou nevědomí, nevychovaní lidé. Jedinou nadějí, že na ostrově potrvá klid, je ta okolnost, že Nobbs je všeobecně neoblíben, a že vyrůstající pokolení jest už intelektuelně značně pokročilé.*

* Tento Nobbs je pravděpodobně jednou z těch omezených osob, které se domnívají, že byly povolány, aby kázaly nesmysly — nějaký příštipkář, který utekl od svého verpánku nebo krej-

Zdá se, že Adams svolal na smrtelné posteli všecky hlavy rodin a domlouval jim, aby si ustanovili starostu, oni však toho neučinili a tím více jest se obávati, že Nobbs, vynikaje nad ostatní nadáním a chytrostí, se vetře do tohoto postavení. Kapitán Waldegrave však myslí, že Edward Quintal, který je ze všech ostrovanů nejbystřejší, dosáhne časem té hodnosti; jeho jedinou knihou je prý bible, ale je prý úžasné, jaký fond moudrosti a vědomostí si z ní odvodil. Jeho žena prý též je náramně bystrá a jejich nejstarší chlapec William prý byl vychován tak pečlivě, že vyniká nade všechny ostatní. Potomci Youngovi prý mají také vesměs nadějné schopnosti.

Je zcela překvapující, jak patriarcha Adams dosáhl toho, že vštěpoval do duší těchto lidí zásady pravého náboženství a morálky. Uměl číst, ale psát se učil teprve v pozdější době, a když se v tom vycvičil, sestavil zvláštní zákony, podle nichž dovedl spracovati malou obec tak, jak jsme viděli. Svatby a křty vykonával přesně podle obřadů Církve Anglické, nikdy se však neodvážil na konfirmaci a večeři Páně. Učil děti církevnímu katechismu, deseti přikázáním, modlitbě Páně, kredu, a upokojoval se, že v tom jsou obsaženy všecky křesťanské povinnosti. Pomocí těchto zásad, odvozených z knihy obecných modliteb a z bible,* dovedl po zabití svých druhů

čík, desertovavší od svého pultu. Svatoušská fráze Kitty Quintalové „my potřebujeme potravy pro své duše", a modlení se u stolu za „duchovní obživu" páchne nemálo žargonem nižší vrstvy těchto evangelistů. Ale ať je tento pastorský trubec kýmkoliv, je až příliš zřejmo, že zachování nevinnosti, prostoty a štěstí těchto roztomilých lidí je úzce spjato s jeho co nejspěšnějším odstraněním s ostrova.

*Právem hledal Adams pravidla pro svou malou společnost v knize, která obsahuje základ občanského i náboženského života dvou třetin lidského rodu — v té podivuhodné knize, v jejichž inspirovaných stránkách nikdy nehledal nadarmo útěchu člověk sklíčený. Miliony příkladů potvrzují tu pravdu. „Není příhody v Robinsonu Crusoovi", píše kdosi v jednom kritickém

vychovati všecky děti v pravidlech a zásadách křesťanství, v čistotě mravů a prostotě chování, že to překvapilo a okouzlilo každého cizince, který ostrov navštívil.

Kapitán Waldegrave praví, že tolik lnou ke krásným modlitbám, které obsahuje liturgie církve anglické, že není třeba míti obav, že by byl u nich přijat dissenterský kněz. Doufejme, že je tomu tak; vnucuje se však otázka, zda-li uniknou smyčkám George Hunna Nobbse. Zdá se vskutku, že tento muž naložil už na ně to, čemu on říká kodex zákonů, v němž vypočítává zločiny jako vraždu a cizoložství, o nichž tito prostí lidé nevěděli a neslyšeli v dobách, kdy Adams jim byl jediným zákonodárcem a patriarchou. Trestem za cizoložství, abychom uvedli příklad Nobbsova zákonodárství, jest zmrskání obou stran při prvním přestupku a sňatek do tří měsíců; na podruhé, jestliže strany odmítnou vstoupiti do manželství, jest pokutou ztráta pozemků a majetku a vyhnání s ostrova. Ti, kdož se zlého činu dopustí, mají být souzeni před třemi staršími, kteří vynesou rozsudek. Je vidět, že ta osoba neví, co znamená cizoložství. Pokud se týče držení půdy, jest na štěstí vyhrazeno těm, kdo přišli na ostrov dříve nežli on. Celý ostrov byl, jak se zdá, rozdělen Adamsem mezi rodiny původních osadníků, takže cizinec může do-

časopise, „která by byla vypravována jazykem přirozenějším a vroucnějším, nežli vypravování o tom, jak Robert Knox našel náhodou bibli uprostřed kandijského panství na Ceyloně. Jeho zoufalství po smrti jeho otce, jeho jediného přítele a soudruha, jehož hrob právě vyhrabal svýma vlastníma rukama — „jsa teď," jak sám praví „opuštěn, churav a v zajetí" — jeho vzrušení, radost, ba i hrůza, když se tu setkal s knihou, které tak dlouhý čas neviděl a ani nedoufal spatřiti — jeho úzkost, že se mu nepodaří, aby si ji opatřil — a útěcha, kterou mu poskytla v jeho zármutku, když ji teď nenadále našel — to všechno je vypravováno tónem takové opravdové zbožnosti a upřímné prostoty, že to nemůže hluboce nazaujmout každého vnímavého čtenáře.

stati půdy jenom koupí nebo sňatkem. Kapitán Waldegrave počítá, že jedenáct dvanáctin půdy je dosud nevzděláno a obyvatelstvo vzrůstá tak rychle, že za sto let bude ostrov úplně obydlen a že mez jeho počtu lze určiti na tisíc duší.

Stupnici, podle níž bude obyvatelstvo pravděpodobně vzrůstati, budou snad moci političtí ekonomové stanoviti podle následujících dat.

R. 1790 byl ostrov osazen nejprve patnácti muži a dvanácti ženami, takže dohromady jich bylo sedmadvacet. Z těch zbývalo r. 1800 jeden muž, pět žen a devatenáct dětí, z nichž nejstaršímu bylo devět let, tedy dohromady pětadvacet lidí. R. 1808 napočítal tam p. Folger pětatřicet obyvatelů, tedy za osm let jich přibylo deset. R. 1814, tedy po šesti letech, určuje sir Thomas Staines počet dospělého obyvatelstva na čtyřicet, což musí být omyl, protože před čtrnácti lety devatenáct osob z pětadvaceti byly děti. R. 1825 napočetl kapitán Beechey všeho obyvatelstva šestašedesát, z nichž šestatřicet mužů a třicet žen. A r. 1830 uvádí kapitán Waldegrave, že jich bylo devětasedmdesát, tedy za pět let jich přibylo třináct, čili dvacet procent, což jest vzrůst pomalejší, nežli se dalo čekat. Sotva lze však pochybovat, že vzrůstání bude pokračovat se zrychlením stále větším, ačli se jim ovšem nebude nedostávat prostředků k živobytí.

Domněnka kapitána Waldegrava, že ostrov jest dosti veliký, aby uživil tisíc lidí, se zakládá na nesprávných datech; neboť z toho, že jedna dvanáctina ostrova vyživí osmdesát osob, nikterak neplyne, že celý ostrov musí živit devět set šedesát osob. Ostrov neměří více nežli čtyři čtverečné míle čili dva tisíce pět set šedesát jiter. A jelikož od severu k jihu běží hřbet skalnatých pahorků, který má dva vrcholky přesahující výšku tisíce stop, je více než pravděpodobno, že ani polovina ostrova nedá se obdělávati.

Kromě toho by bylo možno soudit podle několika morén objevených mezi pahorky, podle kamenných seker ze ztuhlé čedičové lávy, velmi tvrdé a schopné leštění, podle čtyř kamenných figur asi šest stop vysokých, postavených na vysokých podstavcích a ne nepodobných sochám z Východního ostrova, z nichž jedna se zachovala a představuje lidskou postavu zhruba vytesanou z červené lávy — podle toho všeho by se dalo soudit, že už tam kdysi bylo obyvatelstvo, že však ostrov nedostačoval na jeho výživu a že tedy považovalo za vhodné vystěhovati se. Kapitán Beechey poznamenává, že podle těchto soch a velikých hromad kamení, na něž byly patrně s velikou námahou vytaženy, dá se soudit, že ostrov byl obydlený po značnou dobu; a podle kostí, které se nalézají zahrabány pod těmito hromadami a nikdy na povrchu, můžeme usuzovat, že ti, kteří přežili tyto pohřbené nebožtíky, opustili ostrov ve člunech, aby si našli jinde bydliště.

Zdá se podle slov Beecheyho, že Adams se zabýval možností, že obyvatelstvo jednak vzroste tak, že se na ostrově neuživí, a žádal Beecheyho, aby jednal s britskou vládou o této věci, což prý on učinil a že prý Admiralita a koloniální správa učinily opatření, aby obyvatelstvo ostrova bylo přestěhováno na nějaké jiné místo, které si zvolí. — Lze však doufat, že žádné takové opatření učiněno nebude, neboť ještě aspoň pro půl století není nebezpečí, že by ostrované trpěli nedostatkem potravy. Pokus o to se však už stal prostřednictvím pana Notta, misionáře z Tahiti, který byl navštívit tuto končinu a byl po svém návratu zplnomocněn, aby vykonal přípravy pro jejich přestěhování na Tahiti, kdyby si toho ovšem přáli a kdyby Pomaré, král ostrova, se nezdráhal přijmouti je. Nesl také dopis tomuto náčelníkovi od lorda Bathursta, který ho seznamoval se záměrem britské vlády a vyjadřoval

naději, že se dá pohnouti k tomu, aby přijal pod svou ochranu lid, jehož mravní a náboženský charakter vzbudil už tolik zájmu ve svůj prospěch. Stalo se však na štěstí, že tento misionář proplul kolem ostrova, aniž se tam zastavil. A pan Joshua Hill navrhl později, že je přestěhuje do Nového Jižního Walesu, ale poznalo se, že jeho loď je příliš malá k tomu účelu.

Jelikož provedení shora zmíněných záměrů se postavily v cestu tyto nesnáze, ozval se po dvou letech sir George Murray, pokládaje za vhodné, aby se neztrácel čas a aby se ostrovanům poskytla taková pomoc, aby se jim tím jejich nynější bydliště aspoň na tolik upravilo, na kolik to okolnosti dovolují, dokud nebudou moci být vykonány přípravy k jejich přestěhování, ať už na některý z Tovaryšských ostrovů, jako bylo původně navrhováno, anebo do některé z našich osad v Novém Holandu. Pomoc, na kterou se zde naráží, byla jim, jak už jsme řekli, poskytnuta lodí Jeho Veličenstva „Seringapatam".

Jest si upřímně přáti, aby se už nemyslilo na takové přestěhování. Ostrované si přece kapitánovi Waldegravovi na nic nestěžovali a nenaznačovali mu žádný strach před nedostatkem a on, když odcházel, zanechával je spokojené a šťastné. A kapitán Beechey obdržel po svém návratu dopis od Johna Buffeta, který mu sděluje, že Nott, misionář na Tahiti, u nich ohlásil, že král je ochoten přijmouti je a že bude postaráno o jejich přestěhování; dodává však, že zdejší lid tolik lne ke svému rodnému ostrovu a tolik je s ním spokojen, že nikterak netouží rozloučiti se s ním. Roztržení této šťastné, nevinné a prostodušné osady nějakým sumárním opatřením a tím, že by se její obyvatelé přestěhovali do těch stok nečistoty na Novém Holandě nebo v Zemi van Diemena, nebo že by se smísili s tahitskými pijany, zpěváky žalmů, slabochy a lenochy, by bylo před-

mětem hluboké lítosti pro všechny, jimž leží na srdci jejich blaho, pro ně samy pak by to znamenalo nevyhnutelnou ztrátu všech těch vzácných vlastností, jež jim získaly u jejich soukmenovců ve vlasti tolik vlídných a ušlechtilých sympatií. Máme v Tahiti zástupce, který tam má postavení konsula, a lze se nadíti, že mu budou dány instrukce, aby nikterak neschvaloval, nýbrž naopak zapověděl misionářům všecka opatření směřující k tomuto přestěhování; poněvadž však k něčemu takovému by bylo třeba peněz, lze se tím spíše domnívati, že jim nehrozí žádné takové nebezpečí.

Musí ovšem přijít čas, že se budou stěhovati jinam z vlastního rozhodnutí. Až úl bude plný, budou vysílat do světa své roje. Kapitán Beechey praví, že četba některých plaveckých a cestopisných knih, náležejících kdysi Blighovi a zanechaných na „Bounty", vzbudila u některých ostrovanů touhu, aby ostrov opustili, že však rodinná pouta a vroucí náklonnost jedněch k druhým, jakož i láska k rodné půdě vždycky se mocně ozvaly, kdykoli se naskytla řídká příležitost k odplutí, a zabránila jim, aby odešli jednotlivě. Avšak George Adams, kterému se v době návštěvy „Blossomu" nepodařilo obměkčiti srdce Polly Youngové a jenž tedy neměl ženy, která by ho zdržovala, byl by velmi rád odplul s tou lodí, aby uviděl také kus světa mimo úzké hranice svého rodného ostrůvku, a Beechey by ho byl vzal, kdyby jeho matka nebyla hořce plakala při pomyšlení, že by se s ním měla rozloučit, a chtěla si vymínit lhůtu, týkající se jeho návratu na ostrov, na niž nebylo možná přistoupiti.

Ostrov Pitcairnův leží na jihovýchodním konci ostrovního řetězu, ke kterému patří i Tovaryšské a Přátelské ostrovy a množství jiných, snad více než sto, a mnohé z nich jsou docela neobydlené, a ostatní obydlené jenom řídce, a jejich obyvatelé

mluví týmž jazykem, anebo skoro týmž, jakým mluví i obyvatelé Pitcairnu; a ostrovy obojího druhu jsou bohatě obdařeny samorostlými plody přírody, hodícími se výborně k užitku člověka. Ke všem těmto ostrovům budou mít, až je k tomu nutnost dožene, snadný přístup. K takovému přestěhování není potřebí žádných velikých lodí; i nejkřehčí bárky a ojedinělé kanoe byly už hnány sta mil přes Tichý oceán. Pitcairňané už pokročili od obyčejného kanoe k veslici a odtud k malým lodím s palubou už je jen malý a snadný krůček. Mohou se tak státi v kterési budoucí době, jež není nikterak nemožná, šiřiteli křesťanství a tím zároveň i civilisace na četných ostrovních skupinách v jižním Tichém oceánu, kdežto kdyby se hned tam odtud převezli, jak bylo neprozřetelně navrhováno, znamenalo by to uvrhnout je ihned do bídy a zničení.

Že není na jejich ostrově nedostatku, pokud jde o množství a rozmanitost rostlin, které poskytují člověku potravy a ošacení, vysvitne z následujícího seznamu, který daleko není úplný:

Domorodé rostliny:

Cocos nucifera	kokosový ořech
Musa Paradisiaca	jitrocel
Musa sapientum	banánovník
Dioscorea sativum	yam
Convollus batatas	sladké brambory
Arum esculentum	kořínek tara
Arum costatum	yappa
Bronssonetia papyrifera	sakuovník
Dracoena terminalis	tee
Aleurites triloba	doodve
Morinda citrifolia	nono toonema, veliký dřevnatý strom

Ficus indica . . . . indický fíkovník
Morus chinensis . . . . moruše
Pandanus odoratissimus

A veliké množství jiných rostlin, z nichž některé jsou užitečné, jiné ozdobné.

Odjinud přivezené:

Articarpus incisa . . . . . . chlebovník
Cucurbita citrullus . . . . . vodnatý meloun
Cucurbita pepo . . . . tykev
Solanum esculentum . . . . . brambory
Nicotiana tabaccum . . . . . tabák
Citrus lemoneum . . . . . . citron
„ aurantium . . . . . . pomeranč

Kromě toho mají také evropský hrách, bob a cibuli, cukrovou třtinu, zázvor, pepř a šafrán. A vskutku, jelikož je ostrov položen v mírném podnebí zrovna mimo tropické pásmo a poněvadž má hojnost dešťů, je sotva některá rostlina, až snad na několik rovníkových, kterou by tam nebylo možno pěstovati. Zejména pak kukuřice čili indiánské žito by bylo velmi užitečné jak pro lidi, tak pro jejich drůbež a vepře.

Jelikož velká část ostrova je teď pokryta stromy, které by jistě musily ustoupit zvětšováním rozsahu vzdělávané půdy, a poněvadž stromy přitahují déšť, zdá se, že se kapitán Waldegrave domnívá, že až lesy zmizí, že deště budou méně časté. Toho se však není třeba obávati. Centrální hřeben, vyčnívající svými vrcholky nad jedenáct set stop výšky, budou účinněji přitahovati a srážeti mraky nežli spousty lesů, rostoucích v nižších polohách. A lze sotva pochybovati, že kopáním u paty pahorků nebo těsně u pobřeží by se přišlo na hojnost vody.

Podnebí, jak se zdá, nelze nic vytýkat. Po těch šestnáct dní v prosinci (vrchol léta), co tam „Blossom" meškala, ukazoval teploměr na ostrově od devíti hodin ráno do tří hodin odpoledne 76^0—80^0, na lodi 74^0—76^0, takže kapitán Beechey určuje střední teplotu pro tu dobu na $76^1/_2{}^0$. V zimě prý vanou velmi studené jihozápadní větry, ba i sníh už padal.

Ani jeden návštěvník, který se zastavil na tomto šťastném ostrově, neloučil se s jeho milými obyvateli bez pocitu lítosti. Kapitán Beechey praví: „Když jsme se chystali k odchodu, naši přátelé se shromáždili, aby nám dali najevo lítost, že se s námi musí rozloučiti. Každý nám přinesl nějaký dárek, abychom si jej nechali na památku a vzpomínali na ně. Pak nás doprovázeli ku břehu, kde jsme se rozloučili s ženskou částí obyvatelstva. Adams a mladí mužové odrazili ve svém člunu na moře, odhodláni, že nás budou doprovázeti, pokud budou bezpečně moci. Pak s námi ještě vstoupili na loď, nechtíce se s námi rozloučiti, a teprve když jsme byli hodně daleko od ostrova, stiskli nám každému srdečně ruku a se slovy nejhlubšího smutku pro náš odjezd nám přáli šťastnou cestu a vyslovili naději, že se možná ještě jednou setkáme. Jakmile opustili loď, stoupli si ve svém člunu a třikráte nám srdečně výskli na rozloučenou a my jsme jim to stejně srdečně oplatili. Poněvadž se začala spouštět mlha, bárka je odnášela k ostrovu, a my jsme jim naposledy zamávali na rozloučenou, teprve v té chvíli si uvědomujíce, jaký vroucí vztah k nim v nás vzbudilo jejich postavení a jejich dobrota.

Šťastní, třikrát šťastní lidé! Kéž se nevloudí žádní nečistí vetřelci do vaší pokojné a spokojené společnosti! Kéž Prozřetelnost, která vás dosud chránila, vylévá na vás i dále ono požehnání, jehož jste si, jak se zdá, tak opravdově vědomi a za něž jste právem vděčni! Kéž postaví kolem břehů vašeho

ostrova „cherubíny s mečem plamenným“, aby chránili přístup k němu proti těm, kdož by chtěli ohroziti váš pokoj, a především ať vás chrání od těch, kteří by mátli a rozvraceli vaše bezelstné duše tajemnými naukami, jimž sami nerozumí! Zůstaňte věrni své víře, kterou vštípil do vašich myslí váš mrtvý otec a dobrodinec, vyvodiv ji ze zásad vaší bible, a mějte zatím dosti na tom, že budete ve svém náboženském a mravním životě zachovávat pravidla, kterým vás on naučil, a jež načerpal v čistotě a bez poskvrny z toho posvátného pramene. A buďte jisti, že pokud budete lnouti k tomu způsobu života, který jste dosud vedli, a dokud budete spokojeni svým nynějším osudem, vaše štěstí při vás zůstane. Jakmile však jednou pustíte do svého středu nevědomé a falešné učitele, od té chvíle budete počítati počátek svého neštěstí a své bídy!“

ZÁVĚR

Mnoho užitečných a spasitelných naučení mohou si lidé vzíti z této zajímavé historie, zejména pak námořní důstojníci, jak staří tak mladí, stejně pak i plavčíci jim podřízení. Především ukazuje způsobem nejvýraznějším, jak strašné následky vyplynou takřka jistě z neposlušnosti a ze vzpoury na válečné lodi, a že stejně jistý osud očekává dnes nebo zítra všecky ty, kteří měli to neštěstí, že měli nějakou účast na události nějakého revolučního rázu. V našem případě pak strašlivá odplata, která je stihla a která je usvědčila nejneobyčejnějším způsobem, poskytuje strašlivou a poučnou výstrahu všem námořníkům, z níž si mohou vzíti naučení, že ačkoli vinníkům se třeba podaří, že uniknou na čas trestu, jejž zasluhují za přestoupení zákona, přece ať si nemyslí, že uniknou trestu božské pomsty.

Vzpomínáme si, že na „Bounty" zůstalo po jejím pirátském uchvácení pětadvacet mužů, kteří ovšem se tím provinili zločinem vzpoury. Ti pak se rozdělili na dvě skupiny, totiž tak, že šestnáct jich přistálo na Tahiti, odkudž potom byli odvezeni „Pandorou" jako vězňové a devět jich odplulo s „Bounty" na Pitcairnův ostrov.

Z těch šestnácti, které s sebou vzala „Pandora":

1. Petr Heywood, kadet, byl odsouzen k smrti, ale pak mu dána milost
2. Jakub Morrison, druhý lodivod, byl odsouzen k smrti, ale pak mu dána milost
3. Vilém Muspratt, námořník, byl odsouzen k smrti, ale pak mu dána milost.

4. Tomáš Burkitt, plavčík,
5. John Millward, „
6. Thom. Ellison, „
} odsouzeni na smrt a popraveni

7. Josef Coleman, zbrojíř,
8. Karel Norman,
9. Thom. M'Intosh,
10. Michael Byrne, plavčík,
} souzeni a osvobozeni

11. Mr. George Stewart, kadet,
12. John Summer, plavčík,
13. Richard Skinner, plavčík,
14. Henry Hillbrant, bednář,
} utopili se s okovy na rukou při ztroskotání „Pandory"

15. Karel Churchill, cvičitel ve zbrani, zavražděn Mat. Thompsonem
16. Matthew Thompson, plavčík, zavražděn Churchillovými přáteli na Tahiti

Z devíti, kteří přistáli na ostrově Pitcairnově:

1. Fletcher Christian, náhr. poručík
2. John Williams, plavčík,
3. Isaac Martin, „
4. John Mills,
5. William Brown, pomoc. zahradn.
} zavražděni Tahiťany

6. Mathew Quintal, plavčík, zabit Youngen a Adamsem v sebeobraně
7. Vilém M'Koy, plavčík, zešílel a zabil se, vrhnuv se se skály
8. Edward Young, kadet, zemřel na asthmu
9. Alex. Smith, jinak John Adams, plavčík, zemřel na Pitcairnu roku 1829.

Mladí námořní důstojníci, jakož i prostí plavčíci ať si z výsledků této historie odvodí několik naučení. Ať si všimnou smutných konců toho, jestliže dají na jevo plavčíkům sebe menší povzbuzení, aby se odchýlili od linie přísné povinnosti a aby povolili v oné poslušnosti rozkazů nadřízených, jíž je-

dině se dá udržeti disciplina námořní služby. Ať si dále vezmou poučení z toho, jak je nebezpečné, ukazují-li se nedbalými a lhostejnými ve vykonávání rozkazů svých nadřízených, dávajíce tak špatný příklad mužstvu. Mělo by jim to také silně připamatovati, jak je nezbytno, aby se vystříhali i zdání, že jednají způsobem, o němž by se bylo možno domnívati, že se příčí pravidlům a zásadám námořní služby nebo že ji nějak podvrací. Zejména pak ať se mají na pozoru před jakýmkoliv chováním, jež by vzbuzovalo zdání, že snižuje autoritu jejich nadřízených, ať už jsou to slova nebo skutky.

V myslích osob předpojatých a takových, které jsou schopny rozumně zvážiti důkaz, nemůže zůstat ani nejmenší pochybnost o tom, že oba mladí kadeti, Stewart a Heywood, byli zcela nevinni jakoukoliv účastí na zločinu vzpoury; a přece jenom proto, že byli náhodou zanecháni na lodi, nejenom proti svému přání a úmyslu, nýbrž docela násilím zadrženi v kajutě, jeden z nich přišel o život, utopiv se s okovy na rukou, druhý pak byl odsouzen k smrti a unikl tomuto největšímu trestu, jímž zákon stíhá, jenom tak, že byl králi doporučen k milosti. Jediná věc, v níž tito dva důstojníci chybili, byla ta, že nežádali za dovolení, aby směli doprovázet svého velitele, dokud ještě směli meškat na palubě a měli tedy příležitost, aby tak učinili. Mužné chování mladého Heywooda po celou dobu jeho dlouhých a nezasloužených útrap je příkladem pevnosti, statečnosti a odevzdanosti do vůle Boží, která přesahuje všecku chválu. A vskutku, nic kromě vědomí jeho nevinnosti nebylo by ho mohlo sílit v těžkých zkouškách, jež musel přestát.

Vypsali jsme v této historii příčin a následků vzpoury na „Bounty“, jaké smutné účinky mívá tyranské chování, hrubý a sprostý jazyk, neovládané vášně a mučivá letora námořních velitelů na mysli

těch, kteří jsou podrobeni jejich rozmarům a svévoli. Takovéto chování má v sobě to nebezpečí, že učiní neschopnými a nešťastnými nižší důstojníky, kteří pak, jako v případě Christianově, podnítí mužstvo posádky, že se účastní jejich nespokojenosti a je hotovo pomáhati při jakémkoliv plánu, aby se zbavilo tyrana. Vidíme při tom také, jak málo proslulosti ať u námořnictva nebo u široké veřejnosti získá si velitel, jestliže plní své povinnosti, jak tomu bylo pravděpodobně na „Pandoře", studeným, flegmatickým a bezcitným způsobem, nestaraje se o potřeby těch, kteří jsou kolem něho, podrobuje provinilce jakéhokoliv druhu zbytečně také kázni a přehnaně přísnému trestu, který snad může odpovídat liteře zákona, neslouží však nijak posledním cílům discipliny a spravedlnosti.

Chování Blighovo, ať jakkoli pochybil ve způsobu, jímž plnil svou povinnost na lodi, bylo nejvýš příkladné po celou dlouhou a nebezpečnou plavbu v otevřeném člunu na širém oceáně, s nejnuznější zásobou potravin a vody a za nejhoršího počasí. Výsledek tohoto úctyhodného činu jest povzbuzením pro důstojníky i mužstvo, neboť dokazuje, že pevností a vytrvalostí a prováděním dobře uvážených opatření, třebas i přes odpor jiných, může býti s úspěchem vykonán čin zdánlivě úplně beznadějný.

A konečně osud, který stihl skoro všecky, kteří byli nějak účastni vzpoury a pirátského uchvácení lodi Jeho Veličenstva „Bounty", měl by udělati hluboký dojem na všecky naše statečné námořníky a býti jim výstrahou, aby se nedali svésti s přímé cesty své povinnosti, a to ani rozkazem a přemlouváním horkokrevných, ukvapených nebo ctižádostivých osob, ať už jim rovných nebo nadřízených, nýbrž aby zůstali za všech okolností věrni svému velícímu důstojníku, poněvadž jakákoliv vzpoura nebo neuposlechnutí jeho rozkazů jistě se na nich

nakonec nějak vymstí, ať už ztrátou života nebo tím, že přijdou o ono štědré zaopatření, jehož se dostává od britské vlády námořníkům za dlouhé a věrné služby.

P. S. Právě když přišel z tiskárny tento poslední arch, všiml si vydavatel s pocitem hluboké lítosti v novinách zprávy, vzaté prý z jedněch amerických novin, která praví, že na Pitcairnův ostrov byla misionáři z Tahiti vyslána loď, aby odvezla všecky osadníky na tento ostrov. Je-li to pravda — a jméno Nott, zmíněné v té zprávě, dodává té věci určitého zabarvení — „cherubíni“ asi spali, „ohnivý meč“ byl zasunut do pochvy a drahý Eden byl ztracen; a co je ještě horší, s tím vším je ztracena i přirozená prostota chování, čistota mravů a upřímnost srdce, jíž se tak neobyčejně vyznamenávala tato malá zajímavá společnost. Budou teď rozestrkáni v trapné závislosti po misionářských stanicích, kde Kitty Quintalová a ostatní pravděpodobně budou mít dosti „duchovní obživy“ místo skutečného požehnání, z něhož se těšili na Pitcairnově ostrově.

DODATEK

V souvislosti s neobyčejnými plavbami v otevřených člunech na širém oceáně a s poznámkou o tom na str. 127 lze uvésti také následující příklad, nejvíce skličující a nejosudnější ze všech, jež byly kdy zaznamenány. Bylo to vypravováno p. Bennetovi, vyslanému Misijní Společností Londýnskou zároveň s rev. Danielem Tyermanem, aby navštívili několik jejich stanic v jihomořských ostrovech, a vypravoval jim to nešťastný muž kapitán Jiří Pollard, s nímž se tito pánové setkali na Raiatei jako s cestujícím na jedné americké lodi, když předtím dvakráte se svou lodí ztroskotal poblíž Sandwichských ostrovů. Toto vypravování je vyňato z Deníku plaveb a cest, právě uveřejněného oněmi dvěma zmíněnými pány a zní takto:

„Po prvé jsem ztroskotal na širém moři, 20. listopadu 1820, poblíž rovníku, kolem 118° z. d. Má loď, jihomořský velrybolovec, se jmenovala „Essex". Toho dne, když jsme byli na lovu vorvaní, a skutečně jsme dvě zasáhli, a když se mužstvo v člunech pustilo za nimi, aby si je zajistilo, tu jsem spatřil náramně velikou vorvaň — mohla být dlouhá osmdesát až devadesát stop — jak rozráží velmi rychle vodu a míří přímo na loď. Doufali jsme, že uhne stranou a potopí se, až uvidí v cestě takovou překážku, avšak nikoli! Zvíře vrazilo plnou silou do našeho zadního stěžně: kdyby byl býval jen o málo méně pevně zasazen, loď by se jistě byla roztrhla. Takto však se jen celá zatřásla do posledního trámu a prkna.

Velryba, jako by si byla ublížila prudkým a nečekávaným nárazem, zatřásla svou ohromnou hlavou a odplula naráz tak daleko od lodi, že jsme

ji úplně ztratili s očí. Byli jsme tomu rádi, doufajíce, že to nejhorší máme za sebou. Asi za hodinu jsme však spatřili tutéž rybu — nepochybovali jsme o tom, soudě podle její velikosti a podle směru, odkud se blížila — jak míří zase přímo na nás. Byli jsme si ihned vědomi svého nebezpečí, ale uniknout nebylo možno. Vrazila tentokrát hlavou do boku lodi a prolomila jej, takže se loď začínala rychle plnit vodou, jsouc rozštípnuta. Při druhém nárazu jsme se domnívali, že se potopí, spustili jsme s největším spěchem naše tři čluny a všechno mužstvo, počtem dvacet, vsedlo do nich — sedm, sedm a šest. Když však se loď za chvíli nepotopila, odvážili jsme se zase na palubu a provrtavše palubu vzali jsme z ní něco sucharů, masa, vody, rumu, dva sextanty, jeden kvadrant a tři kompasy. To všecko jsme s částí lanoví, s několika mušketami, trochou prachu atd. odnesli pryč a rozdělivše zásoby mezi tři malé posádky, vypravili jsme čluny, jak jen bylo možno. Každý člun měl po jednom kompasu, dva měly sextant, jeden kvadrant, třetí člun však neměl ani sextant ani kvadrant.[1] Potom však, místo abychom byli ihned odrazili a snažili se dostat do nějakého přístavu, byli jsme tak omámeni a vyděšeni, že jsme zůstali sedět na svých místech a hleděli jsme na loď, jako by byla předmětem naší nejněžnější náklonnosti. Nemohli jsme s ní spustit očí, až konečně po několika hodinách se trochu zakolísala a klesla pod vodu. Slovy nelze vyjádřit, co jsme cítili. Hleděli jsme jeden na druhého, hleděli jsme na místo, kde ještě před chvilkou čněla z vody, a nepřestávali jsme se dívati, až jsme se konečně probudili k strašnému vědomí svého opuštěného

[1] Byly-li t ř i nástroje a tři čluny, musel připadnout k a ž d é m u člunu j e d e n nástroj, poněvadž kvadrant byl právě tak dobrý jako sextant. — Vyd.

a nebezpečného postavení a počali jsme pomýšleti na záchranu, ač byla-li ještě možná.

Radili jsme se, kam bychom se měli nejraději pustit — na západ do Indie, na východ do Jižní Ameriky nebo na jihozápad k Tovaryšským ostrovům. Věděli jsme, že nejsme daleko od Tahiti, ale byli jsme v takové nevědomosti pokud se týče stavu a způsobů obyvatelstva, že jsme se obávali, že bychom byli snědeni lidožrouty, kdybychom se jim vydali na milost a nemilost. Rozhodli jsme se tedy, že poplujeme do Jižní Ameriky, o níž jsme se domnívali, že dále není nežli dva tisíce mil. Dali jsme se tedy na východ, a ačkoli nás několik dní znepokojovaly bouře, přece se nám podařilo udržeti se pohromadě. Netrvalo dlouho a zpozorovali jsme, že u jednoho člunu se uvolnilo prkno, což nebylo nijak divné, protože čluny velrybolovců jsou stavěny jen lehce a ledabyle, z půlcoulových neohoblovaných prken. Všichni jsme se jali napravovati tuto znepokojující poruchu a vyprázdnivše poškozený člun do druhých dvou, opravili jsme bok a podařilo se nám obnoviti i prkno ve dně. Při této nehodě zkazilo se nám několik biscuitů slanou vodou. Rozdělili jsme si to mezi mužstvo všech tří člunů. Avšak potravy a vody nám přes naši krajní šetrnost rychle ubývalo. Naše síly byly vyčerpány, a to nejenom nedostatkem jídla, nýbrž i námahou, kterou jsme musili vynaložiti, abychom udrželi své čluny na vodě za bouří, které na nás ustavičně dorážely. Jedné noci nás bouře od sebe odtrhla, ale ačkoli jsme se druhého dne shledali s jedním naším člunem, druhého jsme už nikdy neviděli ani o něm neslyšeli, a pravděpodobně zahynul na moři, neboť neměl ani sextantu ani quadrantu.

Když jsme vypotřebovali poslední špetku a neměli jsme už ničeho, neboť jsme už byli na moři více než tři týdny, rozveselili jsme se najednou,

ZÁVĚR

Mnoho užitečných a spasitelných naučení mohou si lidé vzíti z této zajímavé historie, zejména pak námořní důstojníci, jak staří tak mladí, stejně pak i plavčíci jim podřízení. Především ukazuje způsobem nejvýraznějším, jak strašné následky vyplynou takřka jistě z neposlušnosti a ze vzpoury na válečné lodi, a že stejně jistý osud očekává dnes nebo zítra všecky ty, kteří měli to neštěstí, že měli nějakou účast na události nějakého revolučního rázu. V našem případě pak strašlivá odplata, která je stihla a která je usvědčila nejneobyčejnějším způsobem, poskytuje strašlivou a poučnou výstrahu všem námořníkům, z níž si mohou vzíti naučení, že ačkoli vinníkům se třeba podaří, že uniknou na čas trestu, jejž zasluhují za přestoupení zákona, přece ať si nemyslí, že uniknou trestu božské pomsty.

Vzpomínáme si, že na „Bounty" zůstalo po jejím pirátském uchvácení pětadvacet mužů, kteří ovšem se tím provinili zločinem vzpoury. Ti pak se rozdělili na dvě skupiny, totiž tak, že šestnáct jich přistálo na Tahiti, odkudž potom byli odvezeni „Pandorou" jako vězňové a devět jich odplulo s „Bounty" na Pitcairnův ostrov.

Z těch šestnácti, které s sebou vzala „Pandora":

1. Petr Heywood, kadet, byl odsouzen k smrti, ale pak mu dána milost
2. Jakub Morrison, druhý lodivod, byl odsouzen k smrti, ale pak mu dána milost
3. Vilém Muspratt, námořník, byl odsouzen k smrti, ale pak mu dána milost.

4. Tomáš Burkitt, plavčík,
5. John Millward, „
6. Thom. Ellison, „

} odsouzeni na smrt a popraveni

7. Josef Coleman, zbrojíř,
8. Karel Norman,
9. Thom. M'Intosh,
10. Michael Byrne, plavčík,

} souzeni a osvobozeni

11. Mr. George Stewart, kadet,
12. John Summer, plavčík,
13. Richard Skinner, plavčík,
14. Henry Hillbrant, bednář,

} utopili se s okovy na rukou při ztroskotání „Pandory"

15. Karel Churchill, cvičitel ve zbrani, zavražděn Mat. Thompsonem
16. Matthew Thompson, plavčík, zavražděn Churchillovými přáteli na Tahiti

Z devíti, kteří přistáli na ostrově Pitcairnově:

1. Fletcher Christian, náhr. poručík
2. John Williams, plavčík,
3. Isaac Martin, „
4. John Mills,
5. William Brown, pomoc. zahradn.

} zavražděni Tahiťany

6. Mathew Quintal, plavčík, zabit Youngen a Adamsem v sebeobraně
7. Vilém M'Koy, plavčík, zešílel a zabil se, vrhnuv se se skály
8. Edward Young, kadet, zemřel na asthmu
9. Alex. Smith, jinak John Adams, plavčík, zemřel na Pitcairnu roku 1829.

Mladí námořní důstojníci, jakož i prostí plavčíci ať si z výsledků této historie odvodí několik naučení. Ať si všimnou smutných konců toho, jestliže dají na jevo plavčíkům sebe menší povzbuzení, aby se odchýlili od linie přísné povinnosti a aby povolili v oné poslušnosti rozkazů nadřízených, jíž je-

dině se dá udržeti disciplina námořní služby. Ať si dále vezmou poučení z toho, jak je nebezpečné, ukazují-li se nedbalými a lhostejnými ve vykonávání rozkazů svých nadřízených, dávajíce tak špatný příklad mužstvu. Mělo by jim to také silně připamatovati, jak je nezbytno, aby se vystříhali i zdání, že jednají způsobem, o němž by se bylo možno domnívati, že se příčí pravidlům a zásadám námořní služby nebo že ji nějak podvrací. Zejména pak ať se mají na pozoru před jakýmkoliv chováním, jež by vzbuzovalo zdání, že snižuje autoritu jejich nadřízených, ať už jsou to slova nebo skutky.

V myslích osob předpojatých a takových, které jsou schopny rozumně zvážiti důkaz, nemůže zůstat ani nejmenší pochybnost o tom, že oba mladí kadeti, Stewart a Heywood, byli zcela nevinni jakoukoliv účastí na zločinu vzpoury; a přece jenom proto, že byli náhodou zanecháni na lodi, nejenom proti svému přání a úmyslu, nýbrž docela násilím zadrženi v kajutě, jeden z nich přišel o život, utopiv se s okovy na rukou, druhý pak byl odsouzen k smrti a unikl tomuto největšímu trestu, jímž zákon stíhá, jenom tak, že byl králi doporučen k milosti. Jediná věc, v níž tito dva důstojníci chybili, byla ta, že nežádali za dovolení, aby směli doprovázet svého velitele, dokud ještě směli meškat na palubě a měli tedy příležitost, aby tak učinili. Mužné chování mladého Heywooda po celou dobu jeho dlouhých a nezasloužených útrap je příkladem pevnosti, statečnosti a odevzdanosti do vůle Boží, která přesahuje všecku chválu. A vskutku, nic kromě vědomí jeho nevinnosti nebylo by ho mohlo sílit v těžkých zkouškách, jež musel přestát.

Vypsali jsme v této historii příčin a následků vzpoury na „Bounty“, jaké smutné účinky mívá tyranské chování, hrubý a sprostý jazyk, neovládané vášně a mučivá letora námořních velitelů na mysli

těch, kteří jsou podrobeni jejich rozmarům a svévoli. Takovéto chování má v sobě to nebezpečí, že učiní neschopnými a nešťastnými nižší důstojníky, kteří pak, jako v případě Christianově, podnítí mužstvo posádky, že se účastní jejich nespokojenosti a je hotovo pomáhati při jakémkoliv plánu, aby se zbavilo tyrana. Vidíme při tom také, jak málo proslulosti ať u námořnictva nebo u široké veřejnosti získá si velitel, jestliže plní své povinnosti, jak tomu bylo pravděpodobně na „Pandoře", studeným, flegmatickým a bezcitným způsobem, nestaraje se o potřeby těch, kteří jsou kolem něho, podrobuje provinilce jakéhokoliv druhu zbytečně také kázni a přehnaně přísnému trestu, který snad může odpovídat liteře zákona, neslouží však nijak posledním cílům discipliny a spravedlnosti.

Chování Blighovo, ať jakkoli pochybil ve způsobu, jímž plnil svou povinnost na lodi, bylo nejvýš příkladné po celou dlouhou a nebezpečnou plavbu v otevřeném člunu na širém oceáně, s nejnuznější zásobou potravin a vody a za nejhoršího počasí. Výsledek tohoto úctyhodného činu jest povzbuzením pro důstojníky i mužstvo, neboť dokazuje, že pevností a vytrvalostí a prováděním dobře uvážených opatření, třebas i přes odpor jiných, může býti s úspěchem vykonán čin zdánlivě úplně beznadějný.

A konečně osud, který stihl skoro všecky, kteří byli nějak účastni vzpoury a pirátského uchvácení lodi Jeho Veličenstva „Bounty", měl by udělati hluboký dojem na všecky naše statečné námořníky a býti jim výstrahou, aby se nedali svésti s přímé cesty své povinnosti, a to ani rozkazem a přemlouváním horkokrevných, ukvapených nebo ctižádostivých osob, ať už jim rovných nebo nadřízených, nýbrž aby zůstali za všech okolností věrni svému velícímu důstojníku, poněvadž jakákoliv vzpoura nebo neuposlechnutí jeho rozkazů jistě se na nich

nakonec nějak vymstí, ať už ztrátou života nebo tím, že přijdou o ono štědré zaopatření, jehož se dostává od britské vlády námořníkům za dlouhé a věrné služby.

P. S. Právě když přišel z tiskárny tento poslední arch, všiml si vydavatel s pocitem hluboké lítosti v novinách zprávy, vzaté prý z jedněch amerických novin, která praví, že na Pitcairnův ostrov byla misionáři z Tahiti vyslána loď, aby odvezla všecky osadníky na tento ostrov. Je-li to pravda — a jméno Nott, zmíněné v té zprávě, dodává té věci určitého zabarvení — „cherubíni“ asi spali, „ohnivý meč“ byl zasunut do pochvy a drahý Eden byl ztracen; a co je ještě horší, s tím vším je ztracena i přirozená prostota chování, čistota mravů a upřímnost srdce, jíž se tak neobyčejně vyznamenávala tato malá zajímavá společnost. Budou teď rozestrkáni v trapné závislosti po misionářských stanicích, kde Kitty Quintalová a ostatní pravděpodobně budou mít dosti „duchovní obživy“ místo skutečného požehnání, z něhož se těšili na Pitcairnově ostrově.

V souvislosti s neobyčejnými plavbami v otevřených člunech na širém oceáně a s poznámkou o tom na str. 127 lze uvésti také následující příklad, nejvíce skličující a nejosudnější ze všech, jež byly kdy zaznamenány. Bylo to vypravováno p. Bennetovi, vyslanému Misijní Společností Londýnskou zároveň s rev. Danielem Tyermanem, aby navštívili několik jejich stanic v jihomořských ostrovech, a vypravoval jim to nešťastný muž kapitán Jiří Pollard, s nímž se tito pánové setkali na Raiatei jako s cestujícím na jedné americké lodi, když předtím dvakráte se svou lodí ztroskotal poblíž Sandwichských ostrovů. Toto vypravování je vyňato z Deníku plaveb a cest, právě uveřejněného oněmi dvěma zmíněnými pány a zní takto:

„Po prvé jsem ztroskotal na širém moři, 20. listopadu 1820, poblíž rovníku, kolem 118° z. d. Má loď, jihomořský velrybolovec, se jmenovala „Essex". Toho dne, když jsme byli na lovu vorvaní, a skutečně jsme dvě zasáhli, a když se mužstvo v člunech pustilo za nimi, aby si je zajistilo, tu jsem spatřil náramně velikou vorvaň — mohla být dlouhá osmdesát až devadesát stop — jak rozráží velmi rychle vodu a míří přímo na loď. Doufali jsme, že uhne stranou a potopí se, až uvidí v cestě takovou překážku, avšak nikoli! Zvíře vrazilo plnou silou do našeho zadního stěžně: kdyby byl býval jen o málo méně pevně zasazen, loď by se jistě byla roztrhla. Takto však se jen celá zatřásla do posledního trámu a prkna.

Velryba, jako by si byla ublížila prudkým a nečekávaným nárazem, zatřásla svou ohromnou hlavou a odplula naráz tak daleko od lodi, že jsme

ji úplně ztratili s očí. Byli jsme tomu rádi, doufajíce, že to nejhorší máme za sebou. Asi za hodinu jsme však spatřili tutéž rybu — nepochybovali jsme o tom, soudě podle její velikosti a podle směru, odkud se blížila — jak míří zase přímo na nás. Byli jsme si ihned vědomi svého nebezpečí, ale uniknout nebylo možno. Vrazila tentokrát hlavou do boku lodi a prolomila jej, takže se loď začínala rychle plnit vodou, jsouc rozštípnuta. Při druhém nárazu jsme se domnívali, že se potopí, spustili jsme s největším spěchem naše tři čluny a všechno mužstvo, počtem dvacet, vsedlo do nich — sedm, sedm a šest. Když však se loď za chvíli nepotopila, odvážili jsme se zase na palubu a provrtavše palubu vzali jsme z ní něco sucharů, masa, vody, rumu, dva sextanty, jeden kvadrant a tři kompasy. To všecko jsme s částí lanoví, s několika mušketami, trochou prachu atd. odnesli pryč a rozdělivše zásoby mezi tři malé posádky, vypravili jsme čluny, jak jen bylo možno. Každý člun měl po jednom kompasu, dva měly sextant, jeden kvadrant, třetí člun však neměl ani sextant ani kvadrant.[1] Potom však, místo abychom byli ihned odrazili a snažili se dostat do nějakého přístavu, byli jsme tak omámeni a vyděšeni, že jsme zůstali sedět na svých místech a hleděli jsme na loď, jako by byla předmětem naší nejněžnější náklonnosti. Nemohli jsme s ní spustit očí, až konečně po několika hodinách se trochu zakolísala a klesla pod vodu. Slovy nelze vyjádřit, co jsme cítili. Hleděli jsme jeden na druhého, hleděli jsme na místo, kde ještě před chvilkou čněla z vody, a nepřestávali jsme se dívati, až jsme se konečně probudili k strašnému vědomí svého opuštěného

[1] Byly-li tři nástroje a tři čluny, musel připadnout každému člunu jeden nástroj, poněvadž kvadrant byl právě tak dobrý jako sextant. — Vyd.

a nebezpečného postavení a počali jsme pomýšleti na záchranu, ač byla-li ještě možná.

Radili jsme se, kam bychom se měli nejraději pustit — na západ do Indie, na východ do Jižní Ameriky nebo na jihozápad k Tovaryšským ostrovům. Věděli jsme, že nejsme daleko od Tahiti, ale byli jsme v takové nevědomosti pokud se týče stavu a způsobů obyvatelstva, že jsme se obávali, že bychom byli snědeni lidožrouty, kdybychom se jim vydali na milost a nemilost. Rozhodli jsme se tedy, že poplujeme do Jižní Ameriky, o níž jsme se domnívali, že dále není nežli dva tisíce mil. Dali jsme se tedy na východ, a ačkoli nás několik dní znepokojovaly bouře, přece se nám podařilo udržeti se pohromadě. Netrvalo dlouho a zpozorovali jsme, že u jednoho člunu se uvolnilo prkno, což nebylo nijak divné, protože čluny velrybolovců jsou stavěny jen lehce a ledabyle, z půlcoulových neohoblovaných prken. Všichni jsme se jali napravovati tuto znepokojující poruchu a vyprázdnivše poškozený člun do druhých dvou, opravili jsme bok a podařilo se nám obnoviti i prkno ve dně. Při této nehodě zkazilo se nám několik biscuitů slanou vodou. Rozdělili jsme si to mezi mužstvo všech tří člunů. Avšak potravy a vody nám přes naši krajní šetrnost rychle ubývalo. Naše síly byly vyčerpány, a to nejenom nedostatkem jídla, nýbrž i námahou, kterou jsme musili vynaložiti, abychom udrželi své čluny na vodě za bouří, které na nás ustavičně dorážely. Jedné noci nás bouře od sebe odtrhla, ale ačkoli jsme se druhého dne shledali s jedním naším člunem, druhého jsme už nikdy neviděli ani o něm neslyšeli, a pravděpodobně zahynul na moři, neboť neměl ani sextantu ani quadrantu.

Když jsme vypotřebovali poslední špetku a neměli jsme už ničeho, neboť jsme už byli na moři více než tři týdny, rozveselili jsme se najednou,

spatřivše nízký neobydlený ostrov, k němuž jsme přirazili plni naděje, ale byli jsme hořce zklamáni. Na tomto ztraceném ostrůvku bylo jen několik zprahlých keřů a mnoho skalisk. Jediná potrava, kterou jsme si mohli opatřiti, bylo několik ptáků a jejich hnízda; tato zásoba však byla brzy spotřebována. Mořské ptactvo, jak se zdálo, jsme tamodtud vyplašili a jejich hnízda zůstala prázdná, když je jednou nebo dvakrát poplenili. Co však nás nejvíce trápilo, byl naprostý nedostatek čerstvé vody. Nemohli jsme najíti nikde ani krůpěj, teprve při nejzazším odlivu jsme našli v písku pramének. Ale i ten byl příliš nepatrný, abychom si jím uhasili žízeň, nežli jej zase přikryly vracející se vlny.

Poněvadž nebylo jiné vyhlídky, nežli umřít tam hlady, rozhodli jsme se, že vyplujeme znovu na moře. Tři z našich soudruhů však tam raději zůstali a my jsme se jim zaručili, že pro ně pošleme loď, dospějeme-li kdy sami do křesťanského přístavu. Odvážili jsme se tedy znovu na moře, majíce pro každého jen velmi malý kousek sucharu a krapet vody. V několika dnech naše zásoby byly ztráveny; dva mužové umřeli a pro nás nebylo jiného východiska nežli živiti se jejich pozůstatky. Upekli jsme je tedy do sucha pomocí ohňů, zapálených na písku na dně člunu. Když byla strávena tato zásoba, co jsme měli dělat? Dívali jsme se v černých myšlenkách jeden na druhého, ale drželi jsme jazyk za zuby. Ujišťuji vás, že jsme milovali jeden druhého jako bratra, ale naše pohledy říkaly jasně, co bude nutno učiniti. Metali jsme losy a osudný los padl na mého sluhu. Vyskočil jsem a vykřikl jsem: „Můj hochu, můj hochu, nechceš-li svému osudu, zastřelím každého, kdo se tě dotkne". Ubohý zaražený chlapec okamžik nebo dva zaváhal, ale potom klidně položil hlavu na okraj člunu a řekl: „Chci tomuto osudu jako kterémukoliv

jinému". Byl brzy odpraven a nezůstalo z něho nic. Myslím, že potom umřel ještě jeden sám od sebe a i toho jsme snědli. Ale více vám nemohu říci, mám hlavu jako v ohni při té vzpomínce. Sotva vím, co povídám. Zapomněl jsem říci, že už dříve jsme se odloučili od druhého člunu. Po několika dnech hrůzy a zoufalství, když někteří už leželi na dně člunu a nemohli se pozdvihnout a sotva jeden z nás mohl ještě trochu vládnout údy, objevila se před námi loď. Vzala nás na palubu a zacházeli tam s námi s nesmírnou vlídností. Druhý člun byl také na moři objeven a ti, co byli ještě naživu, byli zachráněni. Loď potom plula pro naše druhy na opuštěném ostrově a odvezla je."

Kapitán Pollard skončil své chmurné vypravování těmito slovy, pronesenými tónem takového zoufalství, že na to nezapomene nikdo, kdo ho slyšel: „Po nějakém čase jsem se dostal do Spojených Států, k nimž jsem patřil, a dostal jsem jinou loď. Tu jsem však také ztratil, ztroskotav s ní také poblíž Sandwichských ostrovů, a teď jsem už docela zničen. Žádný majitel mně už teď nesvěří lodi, všichni řeknou, že jsem nešťastný člověk."

Následující vypravování, týkající se oněch tří mužů, kteří byli zanecháni na tom neobydleném ostrově, jest uvedeno v poznámce téhož díla a stojí tam, že je vyňato z náboženského diktátu č. 579, vydaného Společností v Paternoster Row.

„26. prosince čluny opustily ostrov. Byl to věru pro všechny těžký okamžik. Rozloučili se, modlíce se jedni za druhé a přejíce si navzájem štěstí; sedmnáct se jich vydalo na moře, majíce před sebou takřka jistou smrt, kdežto tři zůstali na skalnatém ostrově bez vody a skýtajícím sotva dost potravy na zachování života. Vyhlídka těchto ubohých tří mužů byla neutěšená. Znovu se pokusili kopat studnu, ale bez úspěchu, a všechna naděje se už zdála ta

tam, když tu jako řízením božím byli osvěženi přívalem deště. Byli takto aspoň na krátkou dobu zbaveni strachu, že umrou žízní. Jejich další starostí bylo, aby si opatřili potravu, a jejich nesnáze v té věci byly také nesmírné. Jejich hlavní záchranou byli malí ptáci, tak asi jako kosi, které chytali, když spali. Každou noc lezli za nimi na stromy a s velikou námahou si tak obstarávali potravu, která sotva stačila na udržení života. Některé stromy měly malé bobule, které je taky trochu osvěžili, ale nacházeli jich jen málo. Po korýších se pídili marně, a ačkoli se skal viděli někdy v moři spoustu žraloků, a také ryby jiných druhů, nemohli žádnou chytit, protože neměli rybářského náčiní. Jednou uviděli několik hrdliček a podařilo se jim jich pět chytit. Tenkráte však zrovna byli bez vody a tedy měli málo chuti na jídlo, a nežli snědli jednu, druhé se jim zkazily.

Nedostatkem vody trpěli nejkrutěji, neboť jejich jediným zdrojem byla voda, která se zachytila po občasných přeháňkách ve skalních děrách. Někdy byli bez vody pět i šest dní; v takových případech byli nuceni ssáti krev ptáků, které chytili, což poněkud utišilo jejich žízeň. Dělali to však velmi neradi, protože si tím vždycky zkazili žaludek.

Ve skalách bylo několik jeskyní vytvořených přírodou, které poskytovaly útulek před větrem a před deštěm. V jedné z těchto jeskyň našli osm lidských koster, bezpochyby to pozůstatky nějakých námořníků, kteří na ostrově ztroskotali a zahynuli tam nedostatkem potravy a vody. Ležely jedna vedle druhé, jako by si ti nešťastníci byli lehli vedle sebe a umřeli pospolu. Tento pohled hluboce rozrušil kormidelníka a jeho druhy. Jejich osud byl podobný, a měli všechny důvody, aby se domnívali, že je čeká týž konec; neboť už mnohokrát uléhali s jazyky opuchlými a se rty ztvrdlými

žízní, stěží doufajíce, že uzří ranní slunko. A jest nemožno představiti si jejich city, když se rozbřesklo ráno a oni viděli, že jejich modlitby byly vyslyšeny a že Prozřetelnost jim seslala déšť.

V takovém stavu žili až do 5. dubna. Ráno toho dne byli jak obyčejně v lese, hledajíce si potravu a vodu, pokud jim to jejich zesláblost dovolovala, když tu jejich pozornost byla probuzena zvukem, o němž se domnívali, že je to vzdálené hřmění. Když však pohlédli k moři, uviděli mezi dvěma vlnami loď, jež právě vypálila ránu z děla. Jejich radost při tomto pohledu si možno spíše představiti, nežli ji vylíčiti. Ihned padli na kolena a děkovali Bohu za jeho dobrotu, že jim poslal vysvobození, když se ho nejméně nadáli. Pak pospíšili ku břehu a uviděli člun, který jede k nim. Poněvadž člun se nemohl přiblížiti ku břehu bez velikého nebezpečí, tu kormidelník, jsa dobrým plavcem a silnější nežli jeho druhové, vrhl se do moře a jenom s Boží pomocí unikl hrobu ve vodních hlubinách, když už vysvobození po něm vztahovalo ruku. Jeho kamarádi se vyšplhali na skály a posádce se jenom s velikou námahou podařilo, že je dostala do člunu, a brzo potom se octli na palubě „Surrey“, jíž velel kapitán Raine, který s nimi zacházel se vší možnou laskavostí, takže záhy zase nabyli bývalého zdraví a síly.“

Vydavatel pan Montgomerry poznamenává, že v těchto dvou vypravováních jsou jisté souvislosti, jež by se daly odstraniti několika dalšími podrobnostmi. Upozornili jsme na ně. Pan Bennet zaznamenal vypravování doslovně, a možná, že se někde zmýlil, lze však sotva pochybovati o tom, že v podstatných věcech mu můžeme věřit.

Tato smutná historie je dodatečnou a dokonalou odpovědí na Blighovy pochybnosti, zda by lidé mohli pojídat jeden druhého, aby si zachovali život.

OBSAH

ROMÁNOVÁ KNIHOVNA

„VÍR"

—

SVAZEK 16.

REDIGUJE ANT. LEDERER

—

JOHN BARROW

VZPOURA NA LODI BOUNTY

ROMÁN

OBÁLKU NAKRESLIL JOSEF KAPLICKÝ

—

VYTISKLA

KNIHTISKÁRNA F. OBZINY

VE VYŠKOVĚ

PRO

NAKLADATELE VÁCLAVA PETRA

V PRAZE II.,

LÜTZOWOVA 27.

1929

